

ŚWIAT CHODU SPORTOWEGO TOM VII

HISTORIA CHODU SPORTOWEGO W POLSCE W LATACH 1904 – 1945

RACE WALKING IN POLAND
IN THE YEARS 1904-1945

JAROSŁAW KISIEL
KRZYSZTOF KISIEL
WŁODZIMIERZ SZYMAŃSKI

Świat Chodu Sportowego Tom VII

Jarosław Kisiel
Krzysztof Kisiel
Włodzimierz Szymański

HISTORIA CHODU SPORTOWEGO W POLSCE W LATACH 1904 – 1945

Race walking in Poland
in the years 1904 – 1945

Kalisz 2021

Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

Autorzy | Authors

Jarosław Kisiel

Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

Krzysztof Kisiel

Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

Włodzimierz Szymański

Polski Związek Lekkiej Atletyki

Recenzent | Reviewer

prof. dr hab. Stanisław Zaborniak

Konsultacja historyczna | Historical consultation

dr Józef Żerko

Zespół redakcyjny | Editorial Board

dr Joanna Siwek

dr Jarosław Kisiel

Tłumaczenie | Translation

mgr Barbara Kisiel

Skład | DTP

dr Jarosław Kisiel

Projekt okładki i stron tytułowych | Cover and Title Pages Design

dr Jarosław Kisiel

Zdjęcia na okładce | Photo on the cover

Janusz Galicki

Dwieście pięćdziesiąte pierwsze wydawnictwo

Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk

ISBN 978-83-62689-97-2

Kalisz 2021

Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk

UIW 38600

www.ktpn.kalisz.pl

Druk i oprawa: Z.U.P. „DANGRAF”

Spis Treści

Wstęp	5
Introduction	7
I. Wszystko zaczęło się w Galicji	9
II. Chód sportowy w okresie zaborów w latach 1904 – 1918	19
III. Chód sportowy w latach międzywojennych 1919 – 1939	53
IV. Sport pieszy w Wojsku Polskim i organizacjach działających na rzecz obronności	161
V. Z tradycji marszowych polskich kobiet	211
VI. Państwowa Odznaka Sportowa	221
VII. Wyniki zawodów w chodzie sportowym w latach 1904 – 1939	227
VIII. Listy klasyfikacyjne w latach 1904 – 1939	257
IX. Rekordy i najlepsze wyniki w Polsce w latach 1904 – 1939	275
X. Tabele all time w latach 1904 – 1939	281
XI. Chód sportowy na ziemi polskiej podczas II wojny światowej	305
XII. Losy wojenne polskich chodziarzy w latach II wojny światowej	325
XIII. Indeks nazwisk – chodziarze w latach 1904-1939	347
Bibliografia	351

Wstęp

Pamięć jest jednym z najszlachetniejszych hołdów, jaki możemy złożyć poprzednim pokoleniom. Ale pamięć, której zwykliśmy przypisywać ulotność, potrzebuje też nieustannego wsparcia konkretnego, rusztowania materii, pozwalających z jednej strony pozostawać w sferze mitów, a z drugiej – faktów.

Książka „Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1904-1945” autorstwa Jarosława Kisiela, Krzysztofa Kisiela i Włodzimierza Szymańskiego przedstawia właśnie fakty. Jest ona swoistą kontynuacją wydanych wcześniej sześciu tomów dotyczących historii chodu sportowego w Polsce w okresie powojennym. Spotkały się one z niezwykle przychylnym oddźwiękiem w środowisku lekkoatletycznym i wśród historyków kultury fizycznej. Skłoniło to autorów do uzupełnienia historii tej konkurencji lekkoatletycznej o okres jeszcze wcześniejszy, sięgający początków chodu, czyli roku 1904.

Zakres czasowy publikacji obejmuje więc lata 1904 – 1945. Rozpoczyna się wraz z rozegraniami pierwszych zawodów chodziarskich, jakie odnotowano na ziemiach polskich i biegnie aż do zakończenia drugiej wojny światowej. W przedstawionym okresie w Polsce następowały dynamiczne, nierzadko gwałtowne, zmiany polityczno ustrojowe i społeczne, które siłą rzeczy nie zawsze sprzyjały rozwojowi sportu. Początkowo w ogóle nie istniało państwo polskie, później wybuchła pierwsza wojna światowa. Zasadniczo w miarę normalne warunki dla organizacji aktywności sportowej powstały wraz z odrodzeniem Państwa Polskiego w 1918 r. Miało wówczas miejsce tworzenie struktur państwowych, w tym także sportowych, a na tym tle rozpoczęła się systematyczna walka sympatyków chodu sportowego o rozwój tej konkurencji. Przerwane zostało to przez wybuch drugiej wojny światowej i utratę państwowości na 5 lat. Jednak nawet w tym tak strasznym czasie chód sportowy nie zaginął, był rozgrywany choćby na zawodach organizowanych w obozach jenieckich.

Należy podkreślić, że powstanie publikacji „Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1904-1945” jest w dużej mierze zasługą Włodzimierza Szymańskiego, byłego chodziarza, dziennikarza sportowego, a przede wszystkim statystyka i historyka zafascynowanego chodem sportowym. Przez szereg lat gromadził on systematycznie materiały dotyczące tej olimpijskiej konkurencji lekkoatletycznej, opracowując je wszechstronnie z zamiarem ich opublikowania. Dotarcie do materiałów potrzebnych do wydania niniejszej publikacji (często pochodzących sprzed ponad 100 lat) były bardzo utrudnione, wynikające ze skąpych informacji prasowych o odbytych zawodach i dużego rozproszenia gazet w różnych krajowych i zagranicznych bibliotekach. Podstawowe informacje pochodzą z dwóch najważniejszych wydawnictw Komisji Statystycznej PZLA, dotyczących okresu sprzed II wojny światowej, autorstwa Henryka Kurzyńskiego, Stefana Pietkiewicza i Mariana Rynkowskiego: *Osiągnięcia polskiej lekkiej atletyki w 20-leciu międzywojennym 1920 – 1939. Bilans w konkurencjach mężczyzn oraz Leksykon polskich lekkoatletów dwudziestolecia międzywojennego, mężczyźni „Od Adamczaka do Zasłony”*. Zresztą Włodek, w aspekcie chodu sportowego, dołożył niemałą cegiełkę w zdobyciu danych do wspomnianych obu fundamentalnych dzieł. Bardzo przydatne okazały się także fakty ustalone przez prof. Stanisława Zaborniaka i podane

Wstęp

w jego książce *Z dziejów lekkoatletyki w Polsce*. Tradycje chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904–2004).. Całościową monografię historii chodu w Polsce (obejmującą m.in. sylwetki najważniejszych chodziarzy ze 100 lat i unikalne dane statystyczne) miał wydać Polski Związek Lekkiej Atletyki. Do sfinalizowania projektu nie doszło, pracę nad książką zatrzymała ciężka choroba neurologiczna (stwardnienie zanikowe boczne), na którą zapadł Włodzimierz Szymański w roku 2015. Warto podkreślić, że niektóre rozdziały (np. ten dotyczący chodu przedwojennego) autor opracowywał, gdy był już całkowicie sparaliżowany i podłączony do respiratora. W opracowywaniu tabel z wynikami pomagali mu koledzy, byli chodziarze, zwłaszcza Roman Gromada.

W publikacji „Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1904-1945” rozdziały, które opracował Włodzimierz Szymański zostały przez wydawców odpowiednio zaznaczone. Zachowano jednocześnie treść i koncepcję opracowania ustaloną pierwotnie przez autora. Publikację wzbogacono natomiast o doniesienia prasowe dotyczące chodu ze wspomnianego okresu historycznego, których nie było w opracowaniu Włodzimierza Szymańskiego. Dołączono ponadto okres drugiej wojny światowej.

Opracowaniem niniejszym składamy hołd wszystkim zawodnikom, sędziom, działaczom, szkoleniowcom, którzy w tak trudnych czasach, wbrew ogromnym przeciwnościom, wprowadzali chód sportowy do polskiej lekkiej atletyki. Mamy też nadzieję, że opracowanie to przybliży czytelnikom ich sylwetki tak, by pamięć o nich nie zaginęła.

Introduction

Remembrance is one of the noblest tributes that we can pay to previous generations. But the memory, which is quite elusive, requires constant support of the matter, allowing remaining not only in the realm of myths but also facts. The book „Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1904-1945” written by Jarosław Kisiel, Krzysztof Kisiel and Włodzimierz Szymański presents facts only. It is the characteristic continuation of previously published 6 series relating to history of race walking in Poland in post war period. They all have met with a very positive feedback amongst athletics environment and physical culture historians. This led the authors to fill gaps in history of this athletics discipline by adding information about beginning of race walking taking us to 1904.

This publication covers years between 1904 – 1945. It begins with the first race walking competition held in Poland and continues until the end of World War II. Some dynamic, occasionally fierce political, social and constitutional changes have occurred in the above period, which didn't necessarily benefit sport development. Initially, the Polish country didn't exist, and then the World War I began. Quite reasonable conditions for sport activity started when Polish country was reborn in 1918. In the meantime the national foundation began to form including sport; this is when the race walking supporters started to fight systematically for the development of this discipline. It was stopped due to the World War II and losing statehood for 5 years. Despite this difficult time, race walking continued, it was held at prisoner-of-war camps contents.

It has to be emphasised that Włodzimierz Szymański largely deserves credit for the publication of „Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1904-1945”, he is an ex race walker, sport journalist and, most of all, statistician and historian fascinated by race walking. Over the years he has regularly gathered materials relating to this Olympic discipline, studying them comprehensively with the intention to publish his research. Complete monography of race walking in Poland (including profiles of most important race walkers over the past 100 years and unique statistic data) was supposed to be published by Polish Athletics Association. The project never came to its fruition; it was withheld due to serious neurological illness (amyotrophic lateral sclerosis) that Włodzimierz Szymański was diagnosed with in 2015. Some of the chapters (i.e. relating to pre-war race walking) were written by the author when he was already fully paralyzed and connected to ventilator.

Chapters in „Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1904-1945” written by Włodzimierz Szymański have been selected accordingly by the publishers. At the same time the original contents and concept of the elaboration established by the author have been kept. However the publication has been expanded by press reports relating to race walking from before mentioned period, which haven't been mentioned in Włodzimierz Szymański's work. The World War II period has also been added.

The below publication is a tribute to all the athletes, referees, workers, training officers, who despite many adversities, carried on implementing race walking into Polish athletics. We also hope that this publication brings them closer to the readers so that memory of them is not forgotten.

Introduction

Fot. Trasa chodu w okolicach Wilna (zbiory NAC)

Fot. W oczekiwaniu na start (zbiory NAC)

Rozdział I

WSZYSTKO ZACZEŁO SIĘ W GALICJI

Szymański Włodzimierz

Początki chodu sportowego na ziemiach polskich, jeszcze przed wybuchem I wojny światowej, związane są nierozdzielnie z miastem Lwów. Tu rozegrano prawie wszystkie zawody, podczas których nasi rodacy (wówczas mieszkający w zaborze austriackim) uprawiali m. in. chód.

Z Lwowa pochodzą pierwsi mistrzowie tej konkurencji LA: Józef Mostowy, Mieczysław Amon, Leopold Szauc i Tadeusz Kuchar. Dzisiaj ich wyniki uznawane przez statystyków za pierwsze, choć nieoficjalne, rekordy Polski w chodzie sportowym.

Okres ten opisał prof. Stanisław Zaborniak w swojej książce „*Z dziejów lekkoatletyki w Polsce. Tradycje chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904 – 2004)*”, wydanej w 2008 r. w Krośnie.

Poniżej (kursywą) podajemy fragmenty tej książki. Śródtytuły pochodzą od redakcji (wydawcy).

Konkurencja olimpijska od ponad 100 lat

....Chód sportowy po raz pierwszy wprowadzono do programu Igrzysk Olimpijskich w Londynie w 1908 r. - na 3.500 m oraz 10 mil (16 093,4 m). Na obu dystansach zwyciężył George Larner (Wielka Brytania): na krótszym uzyskał czas 14:55.0 min., a na dłuższym 1:15:57.4 godz. W trakcie ewolucji tej konkurencji doszło do zmian - w technice chodu oraz w zakresie długości pokonywanych dystansów. Począwszy od igrzysk X olimpiady (Los Angeles - 1932) w chodzie wprowadzono dystans 50 km, a od igrzysk XVI olimpiady (Melbourne - 1956) dodatkowo dystans 20 km...¹.

Świat – mistrzowie i rekordziści

Jacy byli na początku XX wieku najlepsi chodźcy na arenie międzynarodowej i jakie osiągnęli rezultaty? Jak bardzo ustępowali im najlepsi lwowscy piechurzy, całkowicie pozbawieni kontaktów międzynarodowych? Dzięki opublikowanych dawno temu opracowaniom znakomitych duńskich statystyków, Egona Rasmussena i Palle Lassena, możemy odpowiedzieć na te pytania.

Na miano najwybitniejszego zasłużył Włoch, Ugo Frigerio (1901–1968), czterokrotny medalista olimpijski (3 złote medale – z igrzysk w Antwerpii - 1920 – 3.000 m i 10.000 m i Paryża - 1924 – 10.000 m oraz brązowy z Los Angeles - 1932 – 50 km), najbardziej utytułowany chodźca w historii, obok Roberta Korzeniowskiego – 4 złote medale olimpijskie (1996 – 2004) i Rosjanina Władimira Gołubniczego – 4 medale (2 złote – 1 srebrny – 1 brązowy; 1960 – 1972). Co ciekawe najlepszy wynik na 10.000 m (44:38.0) uzyskał startując w hali w Nowym Jorku (1925).

¹ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.17.

Znakomite rezultaty osiągał także jego rodak Fernando Altimani (1893 –1963), brązowy medalista igrzysk w Sztokholmie - 1912 na 10.000 m. Jego wyniki uzyskane 29.07.1913 r. w Mediolanie wzbudziły podziw znawców lekkiej atletyki: 44:34.4 na 10.000 m i po drodze – 12:25.2 na 3.000 m, 21:31.8 na 5.000 m i 13.403 m w chodzie godzinnym.

Wielkim zawodnikiem był wspomniany wyżej reprezentant Wielkiej Brytanii, George Larner; policjant z Brighton, zaczął on trenować chód dopiero w wieku 28 lat! Autor świetnych wyników: 12:17.0 na 3.000 m (1904), 21:09.4 na 5.000 m, 44:58.4 na 10.000 m i 13 275 m w chodzie godzinnym (1905).

Podczas międzynarodowych imprez wyróżniali się również: Brytyjczyk, Ernest Webb (1874 –1937), trzykrotny wicemistrz olimpijski z Londynu - 1908 i Sztokholmu - 1912, rekord życiowy - 45:15.6 na 10.000 m (1912), jego rodak William Sturgess – 12:28.8 na 3.000 m i 1:38:12.2 na 20 km (1897), Niemcy: Paul Gunia (1885–1955) – 12:55.5 na 3.000 m, 21:46.3 na 5.000 m oraz 45:43.5 na 10.000 m (1908) i Hermann Müller (1885–1947) – 12:37.6 na 3.000 m i 1:38:42.4 na 20 km (1911) oraz Francuz Emile Anthoine – 1:37:57.0 na 20 km i 4:32:14.8 na 50 km (1913).

Lwów - początki w 1904 r.

...Wśród lekkoatletów na stadionie TZR we Lwowie próby chodu odbywały się już około 1904 r. 16 lipca 1905 r. we Lwowie na zawodach szkolnych przeprowadzono m. in. chód na dystansie 1.200 m, w którym zwyciężył Salik Ad. W rywalizacji uczestniczyło 3 zawodników ².

W sezonie 1908 dużym zainteresowaniem cieszył się zorganizowany 4 czerwca przez Akademicki Klub Turystyczny chód na trasie 70 km ze Stryja do Lwowa. Odległość wzbudziła sensację. Start w Stryju odbył się o godz. 6 rano, regulamin zezwalał na dwa 20-minutowe odpoczynki. Za zwycięstwo otrzymywało się tytuł mistrza Galicji oraz nagrodę - złoty medal i pamiątkową szarfę. Zawodnicy, którzy przyszli do mety przed upływem 11,5 godz., otrzymali pamiątkowe żetony. Z 13 zgłoszonych chodźców wystartowało 11, chód ukończyło 6, a ostatni Tadeusz Czajkowski nie zastał komisji sędziowskiej na mecie! Zwyciężył Tadeusz Kuchar 8:21:20 godz. przed Leopoldem Scherautzem 8:46:00 godz. (wyniki bez odpoczynków)....³.

Marzenia o Igrzyskach Olimpijskich

Lwowscy chodźcy systematycznie poprawiali swoje rekordy życiowe, będące nieraz rekordami państw, wchodzącymi w skład monarchii austro-węgierskiej. Odbiegały one wyraźnie od ówczesnych osiągnięć liderów światowych tabel. Trudno się dziwić, skoro Polacy z Galicji nie mieli żadnej możliwości rywalizacji z najlepszymi.

W Lwowie na czoło wybili się chodźcy: Józef Mostowy (9:07.0 na 1 milę w 1905 r., 10 349 m w chodzie godzinnym w 1906 r.), Mieczysław Amon (55:13.8 na 10.000 m w 1907 r. i 1:56:07.5 na 20 km w 1910 r.), Leopold Scherautz (5:53:18.0 na 50 km w 1907 r.), Tadeusz Kuchar (15:47.4 na 3.000 m i 26:49.4 na 5.000 m w 1909 r.), Jerzy Jajus (26:06.0 na 5.000 m i 52:52.0 na 10.000 m w 1910 r.),

² Otwarcie toru cyklistów, Słowo Polskie 1905, nr 228. s.7.

³ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.18-19.

a nieco później obdarzony znakomitymi warunkami fizycznymi (194 cm wzrostu) Maksymilian Wudkiewicz (4:40.0 na 1.000 m i 9:56.0 na 2.000 m w 1913 r.). Niektórzy z nich mieli szansę wystąpić, w reprezentacji Austro-Węgier, na Igrzyskach Olimpijskich w Sztokholmie - 1912 w chodzie na 10.000 m. Niestety, żaden chodziarz z pochodzenia Polak w stolicy Szwecji nie wystartował.

Ile przeszli w ciągu godziny?

...Ważnymi imprezami na ziemiach polskich były zawody w chodzie 1-godzinny, które na wniosek Komisji Sportowej TZR zorganizowano we Lwowie 28 października 1908 r. Zwyciężył reprezentant LKS Pogoń Lwów, późniejszy pierwszy prezes PZLA, Tadeusz Kuchar; w czasie jednej godziny przeszedł on dystans 11.154 m. Tym samym ustanowił nowy rekord Galicji. Za swój wyczyn otrzymał „List Pochwalny” od Komisji Sportowej TZR. Na czoło lwowskiej lekkoatletyki w 1909 r. wysunęła się grupa lekkoatletów, wśród których był m. in. chodziarz Henryk Zwoliński (Pogoń Lwów; 16:18.8 min. na 3.000 m). Z kolei 21–22 czerwca 1910 r. we Lwowie zawodnicy rywalizowali w chodzie sportowym na dystansie 3 mil angielskich.

Niespodzianką na zawodach 26 czerwca 1910 r., zorganizowanych przez Czarnych Lwów, był rekord ustanowiony przez zawodnika Pogoni Lwów, Jerzego Jajusa; przeszedł on w ciągu jednej godziny dystans 11.371,35 m. Był to krajowy rekord państw, należących do Monarchii Austriacko-Węgierskiej....⁴.

Pamiętać o technice chodu

....Wśród polskich lekkoatletów, którzy zyskali rozgłos wpisując się na listę rekordów Austriackiego Związku Lekkiej Atletyki (AZLA), był chodziarz Mieczysław Amon z LKS Czarni Lwów. 29 października 1911 r. we Lwowie uzyskał dobry czas w chodzie na 20 km – 1:57:05.0 godz. (po drodze poprawił rekordy na 10 km – 54:50.0 min. i na 15 km – 1:24:24.0 min.).

W zawodach w chodzie 23 kwietnia 1911 r. we Lwowie na dystansie 5.000 m wygrał Henryk Zwoliński 27:07.4 min. Startowało 12 zawodników, dwóch wyłączono z uwagi na podbieganie. Już wówczas oceniano więc technikę chodu.

16 i 26 maja 1912 r. Austriacki Związek Lekkiej Atletyki przeprowadził dla zawodników polskich, zawody eliminacyjne w celu uzyskania prawa startu w Igrzyskach Olimpijskich w Sztokholmie. Zawody zorganizowała lwowska Pogoń. W pierwszym terminie kwalifikację uzyskał m. in. chodziarz Leszek Jaworski na 5.000 m – 26:50.4 i 10.000 m – 54:14.0.

Do najlepszych lekkoatletów Czarnych Lwów w 1912 r. należeli chodziarze: Mieczysław Amon, J. Jasielski i Leopold Szerauc. Dierżyli oni ówczesne polskie rekordy.....

Ulica nie przyjdzie do nas...

....Na terenie zaboru rosyjskiego chód sportowy rozwijały, wraz z innymi konkurencjami lekkoatletycznymi, niektóre organizacje sportowe, m.in. WKS. Przykładowy program zawodów dla warszawskich lekkoatletów zawierał chód sportowy na 1.000 m.

24 września 1916 r. organizator i uczestnik matchu lekkoatletycznego dwóch warszawskich uczelni, Uniwersytetu i Politechniki, Kazimierz Biernacki (w trakcie studiów w Mediolanie ćwiczył chód pod opieką ówczesnego rekordzisty świata w chodzie godzinny Fernando Altmaniego – 13.403 m) zwracał uwagę na konieczność popularyzacji

⁴ Tamże, s.19-24.

lekkoatletyki przez organizację imprez: - Musimy wyjść ze sportem na ulicę, bo ulica nie przyjdzie do nas. Zrobmy chód maratoński, na zakończenie na ulicach Warszawy i na boisku Agrykoli będą tysiące ludzi.

Mimo obaw o nieukończenie tego dystansu (40,2 km) przez jego uczestników, najszybciej dotarł na metę właśnie Biernacki – 4:26:05.0 godz. „Chód maratoński” przebiegał trasą z Głuchowa pod Grójcem do Warszawy na stadion Agrykoli i wynosił 37 wiorst. Zawody odniosły propagandowy sukces. Ufundowany przez „Kuriera Warszawskiego” srebrny puchar otrzymał zwycięzca imprezy. „Tygodnik Ilustrowany”, poza pozytywnym komentarzem, zamieścił zdjęcia z zawodów ilustrujące to lekkoatletyczne wydarzenie....

Zajączkowski pierwszym mistrzem

...Pierwszym z zagranicznych występów polskich chodźarzy po zakończeniu I wojny światowej był ich udział w Mistrzostwach Słowiańskich, które odbyły się w Pradze w 1922 r. 6 sierpnia na dystansie 2.000 m zwyciężył Czech Josef Hollmann (9:25.0 min.); Jan Baran-Bilewski (Pogoń Lwów) był czwarty (10:42.0 min.), a kpt. Jerzy Misiński (reprezentant m.in. Pogoni Lwów, później prezes Polskiego Związku Lekkiej Atletyki) piąty. Chodźarze często rywalizowali wówczas na dystansach nietypowych, np. w 1923 r. do grona rekordzistów Polski należał Zdzisław Karczewski z AZS Warszawa na dystansie 2.000 m - 10:38.3 min.

Pierwsze mistrzostwa Polski w chodzie sportowym rozegrano w 1923 r. w parku Sobieskiego w Warszawie. Rywalizowano na 10.000 m; wygrał Zygmunt Zajączkowski (Orkan Warszawa) – 53:35.7 min. Ten sam zawodnik został mistrzem Polski w 1924 r. na 2.000 m – 10:07.2 min. W odległości 40 m za nim konkurencję ukończył Zygmunt Suchcicki (AZS Warszawa). W gazetach wspomniano o „dyskwalifikacji drugiego na mecie Władysława Banaszewicza z Polonii Warszawa, który ukończył konkurencję tuż za Zajączkowskim, lecz został przez sędziów zdyskwalifikowany za wyraźne podbieganie”. Jak widać już w 1924 r. zawody w chodzie nadzorowali sędziowie, przestrzegając zasad chodźarskiej techniki...⁵.

Szewc wygrał ze sławnym Francuzem

...W 1924 r. wydarzeniem popularyzującym konkurencję w Polsce był chód „Dookoła Warszawy” na dystansie 12 km. Zwycięstwo odniósł Stefan Szelestowski (Polonia Warszawa) w czasie 68:01.8 min. Inną imprezą chodźarską w tym samym roku, która wzbudziła zainteresowanie był pojedynek Jackowskiego z Józefowa, z zawodu szewca, ze sławnym ze swoich osiągnięć Bagre (Francja), który pojedynekował się w chodzie z najlepszymi w Europie. Mimo że Bagre chodził na protezie, prawie zawsze odnosił zwycięstwa. W Polsce pojedynek pomiędzy tymi dwoma chodźarzami odbył się w Warszawie na obwodzie Placu Saskiego i trwał całą dobę. Zwycięstwo odniósł Polak, podobnie jak w pojedynku chodźarskim przeprowadzonym w Białymstoku.

Pierwsze wzmianki z zakresu metodyki chodu w polskiej literaturze sportowej po 1919 r. donosiły o sporadycznym uprawianiu tej konkurencji przez zawodników, którzy startowali jeszcze przed odzyskaniem niepodległości we Lwowie oraz w Królestwie. Należeli do nich m.in. Jan Baran, Tadeusz Kuchar i Mieczysław Amon. Znaczny wkład w rozwój chodu

⁵ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.32-33.

miały publikacje z zakresu metodyki nauczania konkurencji lekkoatletycznych. Jedną z pierwszych, jaka ukazała się po 1918 r., była pozycja „Lekka Atletyka” napisana przez Alojzego Klimka, wydana w 1921 r. Autor, opisując wymagania oraz przepisy techniczne, powołuje się m.in. na fachowe wydawnictwo lekkoatletyczne Czesława Kłosa „Podręcznik ćwiczeń prostych” oraz Kazimierza Biernackiego „Jak zwyciężać w chodzie”. W zakresie wymagań związanych z techniką kroku chodzarskiego zwraca on uwagę na przepisy angielskie. Chód jako dyscyplinę sportową w okresie dwudziestolecia międzywojennego szczególnie rozwijały stowarzyszenia „Strzelca” oraz „Sokoła”. Organizacje strzeleckie organizowały marsze szlakami legionów, natomiast organizacje sokole propagowały tę dyscyplinę w swoim organie „Przegląd Sokoli”...⁶.

Wokół chodu – emocje i kontrowersje

...Igrzyska Olimpijskie w Paryżu w 1924 r., w których po raz pierwszy wystartowali reprezentanci Polski, wzbudziły w ocenach poszczególnych konkurencji LA wiele emocji. Bardzo krytycznej ocenie, szczególnie przez dziennikarzy, poddany został chód sportowy. Krytyką objęto technikę ruchu, najdalej posunęli się dziennikarze francuscy, którzy w swoich sprawozdaniach używali dla tej konkurencji określeń „ridicule”, „grotesque” itp. Stawiano zarzuty ówczesnym mistrzom: Ugo Frigerio, George Gouldingowi (Kanada) i Aage Rasmussenowi (Danie), że ich specjalność jest nieestetyczna. Drugi zarzut był bardziej obiektywny: „chód jest nienaturalny, bo wymaga z jednej strony rozwinięcia jak największej szybkości, a z drugiej jest krępowany przez przepisy dotyczące regulaminowej techniki, co wywołuje trudności z prawidłowym sędziowaniem”. Broniąc chód sportowy podano ograniczenia stosowane w innych konkurencjach lekkoatletycznych, m.in. w sztafetach - krępujący ruch związany ze strefą zmian oraz w rzutach - ograniczenia związane z promieniami kół, z których je wykonywano. Autor wymienił dodatnie strony chodu sportowego, spośród których podkreślał konieczność posiadania przez zawodników waleńw fizycznych – wytrzymałości oraz psychicznych - cierpliwości, wytrwałości i silnej woli.

Ówczesny sprawozdawca prasowy R. Dazier zauważył: - Bieg można wygrać nerwami, a chód tylko dzięki zdolnościom atletycznym...

Zaprzepaszczone szanse w chodzie?

Reprezentacja Polski zdobyła na igrzyskach w Paryżu dwa medale – srebrny w kolarstwie (w wyścigu torowym na dystansie 4 km) i brązowy w jeździectwie (Adam Królikiewicz w konkursie skoków). Lekkoatleci nie zdobyli żadnego punktowanego miejsca. Tymczasem była realna możliwość na medal w chodzie. Dlaczego ta szansa nie została wykorzystana?

Otóż wśród 81-osobowej ekipy biało-czerwonych znajdował się niespełna 24-letni Stefan Szelestowski, wyjątkowo wszechstronny sportowiec. W Paryżu startował w biegach na 5.000 m i na 3.000 m drużynowo, ale w obu konkurencjach odpadł w przedbiegach. Ponieważ dobrze spisywał się także w chodzie (w maju 1924 r. ustanowił rekord Polski na 1.000 m – 4:38.0) poprosił, by zgłosić go również do tej specjalności lekkoatletycznej. Nic z tego...*Odpadłem w eliminacjach obu biegów, ale mogłem jeszcze wystartować w chodzie sportowym; piechurem też byłem niezłym. Na treningach ostro ścigałem się z doskonałym*

⁶ Tamże, s.33-34.

Włochem Ugo Frigerio, dwukrotnym mistrzem olimpijskim z Antwerpii w 1920 r. Na próżno. Trener nie pozwolił mi na start za uchybienie dyscyplinarne. Czy to moja wina, że spodobałem się pewnej Francuzce? Może opiekun był zazdrosny? A Frigerio zdobył potem złoty medal w chodzie na 10.000 m...wspomina po latach Stefan Szelestowski⁷.

Grudniowe rekordy

...W 1924 r. w metodyce treningu chodu sportowego obowiązywał program ujęty w „Systematyce treningów lekkoatletycznych” przez Sławosza Szydłowskiego, który w zalecał: „Ogólne zasady treningu w chodzie przypominają także zasady w biegach. Trenować należy 3-4 razy w tydzień, w tym raz siłę. 1, 2, 3 dzień 400 m biegiem lekko. 5-6 startów biegiem. 2-3 starty chodem (50 m z całą szybkością), 2 – 3.000 m chodem 1/2 F. 400 ni biegiem lekko. 4 dzień tak samo, tylko chodem 1/4 dystansu, do którego się trenuje na 3/4 F....

W 1927 r. wartościowe rezultaty osiągnął Józef Kaczmarczyk. Zadziwiające, że dwa rekordy Polski ustanowił on w grudniowych warunkach atmosferycznych. 8 grudnia, mimo dotkliwego zimna, reprezentant Polonii Warszawa podczas chodu godzinnego (11 400 m) uzyskał świetny międzyczas 52:15.2 min. na 10.000 m.

Duże znaczenie w upowszechnianiu chodu miały wprowadzone Rozporządzeniem Rady Ministrów z 27 czerwca 1930 r. normy na Państwową Odznakę Sportową (POS), w których przewidziano odbywanie marszy do 20 km i wycieczek pieszych do 3 dni. Rozgrywanie zawodów w chodzie sportowym regulowały odpowiednie przepisy PZLA; podczas współzawodnictwa musiały być spełnione następujące warunki: „Chód jest to kolejne następstwo kroków i w odróżnieniu od biegów (gdzie obie stopy mogą jednocześnie odrywać się od ziemi) w chodzie stale jakakolwiek część jednej ze stóp musi dotykać ziemi”. Ewolucja przepisów dotyczących oceny chodu sportowego powodowała wyznaczanie do oceny techniki zawodnika dwóch sędziów. Przy ich negatywnej ocenie chodziearz mógł być napomniany, a potem zdyskwalifikowany...⁸.

Olimpijskie eliminacje i... sławny Łotysz

Zbliżały się igrzyska olimpijskie w Berlinie w 1936 r. PZLA zarządził eliminacje, by wyłonić najlepszego chodziearza na dystansie 50 km. Do Niemiec na igrzyska miał pojechać tylko jeden piechur, a kandydatów było kilku. Pierwszy sprawdzian rozegrano już 6 października 1935 r. w Warszawie. Na dystansie 35 km wyraźnie wygrał dwukrotny mistrz Polski w chodzie na 50 km (1931, 1932) 23-letni Kazimierz Powierza z Poczтового KS Warszawa – 3:11:51 przed 19-letnim Stanisławem Józefem Magentą (Strzelec Warszawa) – 3:15:02 i 27-letnim Teodorem Bieregowejem (Strzelec Lublin) – 3:17:59. Później uwidoczniła się jednak przewaga tego ostatniego.

Teodora Bieregoweja (od 12.11.1958 r. Bieregowskiego) zakwaterowano w warszawskim Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego (CIWF) i objęto przygotowaniem olimpijskimi. Gdynianin (od 1932 r.) trenował jak nigdy dotąd, przez niespełna trzy miesiące przeszedł około tysiąc kilometrów.

⁷ Stefan Szelestowski: *Walczyłem z Nurmim i Kusocińskim*. Przegląd Sportowy 1987 r.

⁸ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.34.

Trener kadry, Stanisław Petkiewicz zaproponował, by przeprowadzić jeszcze jedną konfrontację. Zaproszono na nią wybitnego chodźiarza Janisa Dalinscha z Łotwy, wicemistrza olimpijskiego z Los Angeles – 1932 r. i mistrza Europy z Turynu – 1934 r. na 50 km, rekordzistę świata (bieżnia) na 20.000 m (1:34:26.0 w 1933 r.) i na 30.000 m (2:31:30.6 w 1934 r.).

...Zmierzyliśmy się w Warszawie 14 czerwca 1936 r....mówił po latach Bieregowski. - Na dystansie 40 km walczyli wtedy – o jeden paszport na olimpiadę – nasi najlepsi piechurzy, w tym Lucjan Grajda, Kazimierz Powierza i ja. Obaj w przeszłości zdobywali tytuły mistrzów kraju na 50 km. Po wystrzale startera ruszyłem bardzo ostro, zostawiając przeciwników – z Dalinschem na czele – daleko z tyłu. Łotysz odrobił jednak stratę i ostatecznie pokonał mnie o 200 m. Drugiego na mecie Polaka wyprzedziłem o 15 minut...⁹.

Stracony olimpijski medal?

Do igrzysk w Berlinie Teodor Bieregowej przygotowywał się jak najlepiej mógł. Odtąd przez niemal rok liczyła się w jego życiu tylko praca i sport. Do stolicy Niemiec jechał z ambicjami na walkę o czołową lokatę. Był to dla niego pierwszy zagraniczny start w karierze. Dzisiaj, po upływie ponad 80 lat od tamtych wydarzeń, trudno jest wiernie odtworzyć obraz rywalizacji na 50-kilometrowej trasie. Jednak dzięki szczątkowym danym (międzyczasom) ustalonych przez wspomnianych wyżej Egona Rasmussena i Palle Lassena możemy wyobrazić sobie jak przebiegała walka.

Wystartowało 33 piechurów. Od początku tempo było mocne. Po 20 km prowadził 27-letni Czech Jaroslav Stork-Zofka – 1:41:31. Teodor Bieregowej maszerował na 5. pozycji (1:43:30.0), wyprzedzając o 6 sekund 33-letniego Harolda Whitlocka (W. Brytania).

...Niestety, zaraz po starcie trener Stanisław Petkiewicz skarcił mnie, że idę za szybko – dziwił się potem Polak. - Nie mogę zrozumieć, dlaczego to zrobił. Pod jego wpływem porzuciłem moją ulubioną taktykę – marsz zrywami. W efekcie najlepsi wyraźnie mi uciekli. Polecając maszerować jednostajnym, równym tempem odebrał mi moją najważniejszą broń. Kto wie – gdybym go nie posłuchał, może byłby medal?...¹⁰.

Na 25 km na czoło stawki wyszedł 32-letni Jānis Daliņš – 2:08:43, Stork-Zofka był drugi – 2:09:26. Trzeci ze sporą stratą szedł Whitlock – 2:11:15. Po kolejnych 5 km Łotysz nadal utrzymywał pierwszą pozycję – 2:37:12, ale wyraźnie zbliżali się do niego: Brytyjczyk – 2:38:10 i 40-letni Arthur Tell Schwab (Szwajcaria) – 2:38:40. Wkrótce losy olimpijskiego wyścigu i podział medali zaczęły się powoli rozstrzygać. Na 32 km z rywalizacji wycofał się skrajnie wyczerpany Dalinsh.

... Nagle zobaczyłem w rowie jednego z faworytów, Daliņša – relacjonował po zawodach Bieregowej. - Mówił, że jest kontuzjowany. Zamieniłem z nim kilka słów; całkiem niepotrzebnie, bo traciłem cenne sekundy, a może i minuty....Prowadzenie objął Harold Whitlock i pomimo kryzysu na 38 km pierwszy wpadł na metę – 4:30:41.4. Za nim uplasowali się: Arthur Tell Schwab – 4:32:09.2 i Łotysz, Adalberts Bubenko – 4:32:42.2. Teodor Bieregowej zajął 9. lokatę – 4:42:49.0.

⁹ Teodor Bieregowej – Bieregowski: *Dzień dobry – kopę lat!* Przegląd Sportowy 1985.

¹⁰ Teodor Bieregowej – Bieregowski: *Dzień dobry – kopę lat!* Przegląd Sportowy 1985.

...Osiągnąłem wynik o ok. 18 minut lepszy od dotychczasowego nieoficjalnego (szosa) rekordu kraju - oceniał Polak. - Mimo to wracałem z olimpiady w fatalnym nastroju. Zapłaciłem frycowe, nigdy przedtem nie startowałem za granicą. Nie miałem więc międzynarodowego obycia, a to w poważnych występach bardzo się przydaje. Jednak w kraju przyjęto mój występ pozytywnie...

Dla porządku podajmy pierwszą „10” tego historycznego dla polskich chodzących wydarzenia.

50 km chód (05.08.1936 Berlin): 1. Harold Whitlock (W. Brytania) - 4:30:41.4; 2. Arthur Tell Schwab (Szwajcaria) - 4:32:09.2; 3. Adalberts Bubenko (Łotwa) - 4:32:42.2; 4. Jaroslav Stork-Zofka (Czechosłowacja) - 4:34:00.2; 5. Edgar Bruun (Norwegia) - 4:34:53.2; 6. Fritz Bleiweiss (Niemcy) - 4:36:48.4; 7. Karl Reiniger (Szwajcaria) - 4:40:45.0; 8. Etienne Laisne (Francja) - 4:41:40.0; 9. Teodor Bieregowej (Polska) - 4:42:49.0; 10. Anton Toscani (Holandia) - 4:42:59.4.

Medaliści chodu - Harold Whitlock, Arthur Tell Schwab i Adalberts Bubenko – byli entuzjastycznie witani w swoich krajach. Do Jānis Daliņa nikt nie miał pretensji.

Strzelec i marsze patrolowe

...W 1936 r. ukazał się lekkoatletyczny podręcznik metodyczny Stanisława Petkiewicza „Biegi lekkoatletyczne”, w którym autor dokonał także analizy biomechanicznej ruchu chodzącego oraz podał wymagania treningowe.

Tradycje Związku Strzeleckiego „Strzelec” po I wojnie światowej kultywowała paramilitarna organizacja Związku Strzeleckiego. Stosowała ona w swoim programie ćwiczenia fizyczne zbliżone do ćwiczeń wojskowych. Już w 1921 r. w programie imprez organizowanych przez Związek Strzelecki znalazły się m.in. marsze patrolowe. W rozwoju chodu sportowego w Polsce w okresie międzywojennym znaczną rolę odegrały masowe imprezy marszowe. Główną z nich było współzawodnictwo zorganizowane po raz pierwszy w 1924 r., a później powtarzane rokrocznie w dniach 6-8 sierpnia, aż do 1939 r., wydarzenie w postaci długodystansowego „Marszu Szlakiem Kadrówki” ...¹¹.

Inna wizja miejsca kobiet...

.....Kobiety zrzeszone w Międzynarodowej Konferencji Sufrażystek po zakończeniu I wojny światowej podejmowały rozmowy z Międzynarodową Amatorską Federacją Lekkiej Atletyki oraz z Międzynarodowym Komitetem Igrzysk Olimpijskich dotyczące uwzględnienia ich obecności w sportowej rywalizacji. Obie te organizacje unikały dopuszczenia kobiet do wspólnego udziału w zawodach z mężczyznami i notowania rekordów. Stąd w wielu państwach organizacje feministyczne przeprowadzały imprezy sportowe z wyłącznym udziałem kobiet. Np. w 1919 r. w Zurychu rozegrano kobiece zawody w marszu na dystansie 25 km. Wszystkim poczynaniom kobiet towarzyszyła niechęć związana z panującą wówczas inną wizją miejsca kobiet w życiu społeczeństw. Polki w marszach po raz pierwszy wzięły udział w 1926 r. Była to nieliczna grupa, przełamała one jednak niechęć środowiska żeńskiego do długotrwałych wysiłków sportowych...¹².

¹¹ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.37.

¹² Tamże, s.41-42.

Nie tylko Bieregowej

W Polsce przed 1939 r. byli też inni dobrzy chodziarze, nieraz ostro rywalizujący z Teodorem Bieregowejem. 25 maja 1935 r. w Bydgoszczy, Marian Krawczyk (Polonia Bydgoszcz) podczas jednych zawodów ustanowił trzy rekordy kraju: 11.647,7 m w chodzie godzinnym, a po drodze 23:37.0 na 5.000 m i 50:30.8 na 10.000 m. Minęło 8 dni i na tym samym stadionie wszystkie te wyniki zostały wyraźnie pobite przez 22-letniego Antoniego Lisa (Strzelec Bydgoszcz) – 12.529,50 m w chodzie godzinnym, 22:21.0 na 5.000 m i 47:15.0 na 10.000 m. Lis był wszechstronnym piechurem, w maju 1935 r. poprawił również dwa inne rekordy Polski: 9:09.2 na 2.000 m (bieżnia) oraz 2:48:34.0 na 30 km (szosa).

Utalentowanym zawodnikiem okazał się Kazimierz Krzyczkowski (Strzelec Warszawa). W wieku 21 lat (1934 r.) pokonał on w Przemyślu na 50 km o 3 sekundy (5:00:55.0) samego Bieregoweja, który rezultat młodszego o 5 lat kolegi poprawił po dwóch latach podczas Igrzysk Olimpijskich w Berlinie.

Duże możliwości mieli także: Stanisław Józef Magenta (Strzelec Warszawa) – 2:11:43.2 na 25 km (1936), Kazimierz Powierza (Pocztowy KS Warszawa) – 5:01:45.0 na 50 km (1932), Lucjan Grajda (Strzelec Warszawa) – 5:15:05.0 (1934), Tadeusz Możdżyński (Państwowe Zakłady Lotnicze Warszawa) – 51:57.8 na 10 km i 1:41:46.2 na 20 km (1937) i jego brat Henryk ze Strzelca Warszawa – 1:48:03.0 na 20 km (1937).

25 września 1938 r. w Krakowie zaledwie 19-letni Marian Śliwiński (Strzelec Ostrowiec Św.) został nieoczekiwanie mistrzem kraju na 50 km – 5:30:29.2. Tytułu nie mógł obronić – zaplanowane na 1 października 1939 r. w Łucku mistrzostwa Polski nie odbyły się. Miesiąc wcześniej wybuchła II wojna światowa.

Fot. Oznaka Towarzystwa Zabaw Ruchowych (zbiory L. Lassoty)

(roku) Był przed wojną najbardziej znanym chodzącym w kraju, olimpijczykiem z 1936 r. Miał już 77 lat, mówi z trudem, go widać ledwie. Półki w domu są puste, w razie potrzeby wspiera go siostra. Podczas spotkania kilkakrotnie wspominał, że w Warszawie powinien mieszkać Lucjan Grajda, mistrz Polski z 1933 r.

Wracza z zadwojona miła. — **Prawdopodobnie coś mamy.** Tadeusz Mojdziński, ur. 1916, mieszka na ulicy Senatorskiej, ur. 1915 — ul. Stawki Umart w 1961 r. Senatorska znajduje się niedaleko, po kwadransie jestem na miejscu. W niewygodnym gospodarstwie momentalnie poznaj daw-

sen. W kwietniu 1945 r. przewieziono go w transporcie do Dachau. Po przyjeździe na miejsce hitlerowcy nie otworzyli wagonów. W potwornym ścisisku jeńcy kolejno umierali. Gdy przeszedł Amerykanie, był jeszcze żyły. Zmarł z wydechnięcia 23 maja. To jest pismo z Międzynarodowego Czerwonego Krzyża.

— **Może pan coś powiedzieć o Krzyżakowskim i Magencie?**

— **Niewiele.** — Krzyżakowski faktycznie mieszkał na ul. Stawki. A Magenta był chyba z tego samego to ja rocznika — 1916. Imię? Nie pamiętam.

Szczęście dopisuje mi nadal. Za drugim razem zastaje w domu córke Henryka Krzyżakowskiego. Potwierdza, że Kazimierz Krzyżakowski, mistrz Polski w chodzie z 1934 r., zginął podczas wojny.

— **Wszystko zatarło się w pamięci. Jak stryj umarł, miałam nieć lat. Ale żyje jego siostra, Józefa Gmurczyk. Proszę pójść na Jarebskiego.**

W niewielkim mieszkaniu pani Gmurczyk chyba zjadł rodzinny. Kilka osób w dwóch pokojach. Opowiada o bracie lat dwadzieścia i konkretnie.

— **Każdy żył krótko, tylko 30 lat.** Słyszałam, że był dobrym niechorem, ale nigdy się tym nie interesowałam. Jaka większość naszych kolegów i krewnych należała do AK.

— **Czy na drugie imię miał Maksymilian, jak podają niektóre źródła?**

— **Nie. To może pseudonim z konspiracyj. Trudno powiedzieć, jak byli wtedy bardzo tajemniczy.** Został w Powstaniu War-

szawskim, rozstrzelany ranną na Żoliborzu, 14 września 1944 r.

BYŁEM GIMNASTYKIEM

Niezawodny rod. Andrzej Gozdzewski z Katowic zdobył kolejną odznakę. To on „młody” Lucjan Grajda, teraz zaś Henryk Roguski. Podaje jego rocznik — 1911. Dawno do Grajdy? Mojdzińskiego. Znał się — to on. Jadę na Walbrzych. Jest późno popołudnie, ale w domu stała tylko żona obojętnego sportowca.

Małżonka wróci z zakładu. Ma 78 lat, ale jeszcze pracuje. Chciała, żeby nie wesołował. Był kiedyś zawodnikiem Politechniki Klubu Katowice. Ja o nim wtedy nie znałam. Za 15 minut wróci, to wysłali.

Wkrótce pojawiła się gościnia. — **Czeka na ciebie „gość” z „Przeglądu Sportowego”.** Nie wiedziałam, że będzie takim wybitnym sportowcem. Po tylu latach się dowiaduję.

Pan Henryk jest szczerze zdziwiony. Ale przetrwał, przed wojną uprawiał sport. Chętnie o tym opowie.

— **Na pozostałe podzwolenia od panów — Grajdy i Mojdzińskiego.**

— **Nigdy o nich nie słyszałam.** — **Ala startował na kiedys w chodzie sportowym?**

— **W chodzie? To nieporozumienie! Byłem gimnastykiem!**

CZKAŁEM PÓŁ WIEKU

Kierownik Urzędu Słau Wilhelgo Warszawa-Srodmieście

nie robi żadnych nadziei. Magenta, rocznik 1917? Czy aby na pewno to się urodził? Bo na terenie Warszawy jest siedem takich instytucji, jedna w każdej dzielnicy. Ale proszę bardzo, może uda się coś poznać.

— **Nie, gata sam, imienia tego Magenty? — była jedna z urzędniczek.** — **No to ja nie nie poradzę.** Zresztą dla spokojnego sumienia sprawdź. Zaraz mam to tutaj, Stanisław Jurek, urodzony w 1919 r. O nim czytałem. Tęte jeszcze nie wiem. W Burze Adresowym zdobywam drugą wiadomość — Stanisław Magenta żyje i mieszka w Ursusie. Jadę na ulicę Władysława Jurejki.

— **Pod domem na brzośli odprawy starzy meczownicy.**

— **Dzień dobry, szukam pana Magenty, dawno go lekkałem.** — **To ja. Ale chyba się pan pomylił. Byłem tylko chodzącym.**

Obyś coś dalej zdarzył się takie nerwicz. Po chwili, widziałem jak odświeża się przed i słucham nie kończących się opowieści.

— **Proszę mi wybaczyć, ja naprawdę byłem talentem. Mogli mnie wysłać na olimpiadę do Berlina, z powodów zdobyłbym medal. Ale eksaltacja PZLA polecała na Izgrzyka tylko Biregowej-Biregowej.**

Wizyta u Krzyżakowskiego wina sprzyja na sprawnie z trenerem kiedys Stanisławem Petkiewiczem, tym samym, który jako „słynny” Polak pokonał kilka lat wcześniej Pasto Nurnego. Cudem się fatalnie, działem wysoko garstak, a on mnie popędził — szablami, szablami. W pewnym momencie zderzeniowy krzyknął:

— **Ważniejsze jest dla mnie zdrowie niż olimpiada. Byłbym chodzącym, walczył to doświadczenie. A ja wieloletnio hartowałem. Olimpiada była celem mojego życia! Pół wieku czuwałem, żeby konus kto zniszczył sport, to powiedział.**

— **Czy to jest album poświęcony Marcyance Wojenne?** — **W pewnym sensie, od 1938 roku byłem w marjancie. Zostałem sygnalistą, wojna zastąpiła mnie na punkcie obserwacyjnym w Rozewiu. Brałem udział w obronie Helu, aż do kapitulacji. 2 października 1939 r. Potem trzy lata w obozach lub na robotach w Ruzicy. Z pierwszego ułoiu oczywiście nie wróciłem. Po wyzwoleniu najdłużej — prawie 25 lat — pracowałem w Zakładach Mechanicznych Ursus.**

Kilka dni temu Henryk Kurtyński odsunął dotychczasowe efekty naszych działań. Mamy już dokładne informacje o ponad 500 zawodnikach Międzynarodowej.

Włodzimierz SZYMAŃSKI

TROPY STAREJ FOTOGRAFII

ODTWARZANIE HISTORII

KTO PRZEŻYŁ, KTO ZGINĄŁ

Grajda był szalową postacią na mojej liście. Po kilku tygodniach zdobyłem jego adres i mogłem udać się na ul. Grzybowską. Drzwi otworzył wysoki, szczupły mężczyzna, około siedemdziesięciu lat.

— **Jak pan mnie znalazł? Kariere sportową zakończyłem 33 lata temu. Jestem z rocznika 1911. Na zdjęciu maszeruję tu, obok Biregowej. Powstał, to zawodnik Strzeła Warszawa: Kazimierz Krzyżakowski, Tadeusz Mojdziński, Henryk Roguski i Magenta — imienia nie pamiętam.**

— **Wszystko się w moim wyobraźni. Ale Mojdzińskiś było chyba na dwóch, dotychczas ustalim tylko pierwsze Henry imię — T. i H.**

— **Zgadza się — Tadeusz i Henryk. Pierwszy bodaj jeszcze żyje, starszego — Henka i Krzyżakowskiego zabili Niemcy.** — **Utrzymuje pan kontakty z dawnymi kolegami?**

— **Niestety, żadnych. Wiele lat temu widziałem Tadeusza Mojdzińskiego — także boksował w wadze koguciej i Roguskiego. Również młodszego brata Krzyżakowskiego, miał chyba na imię Henryk.**

Analizujemy kolejne nazwiska z listy. Zapisałem orientacyjne daty urodzenia, przynależność klubowa, najrozmaitsze — z pozoru mieszalne — informacje.

W Burze Adresowej na ul. Nowejki urzędniczka kręci głowę: — **Bardzo mało na pana wiadomości.** Tadeusz Mojdziński i Henryk Krzyżakowski, obaj urodzeni około 1915 r. Kiedys mieszkali na Mokotowie i Żoliborzu. Proszę poczekać jakieś 10 minut, posiadamy komputer.

Jedną z nielicznych przedwojennych zdjęć, na którym dosię wyrażnie widnie chodzący. Czerwiec 1936 r., okolice Warszawy — piechurzy na trasie 40 km. Sławce zawodników przewoził Teodor Biregowej-Biregowej (z prawej) i Janis Daliach (Lotto), wielokrotny rekordzista świata. Na mecie Lotusz będzie lepszy o niespełna 2 minuty. Z tyłu na rowerach grupa szkieł; za nieprawidłowy styl chodu grozi dyskwalifikacja! Archiwum „PS”

Rozdział II

CHÓD SPORTOWY W OKRESIE ZABORÓW W LATACH 1904-1918

Pod koniec XIX wieku określano, że osoby które trenują bieg oraz chód, bardziej przypominający marsz, uprawiają tzw. *sport pieszy*¹³.

Sportem tym zainteresowało się wiele, powstających wówczas organizacji sportowo-gimnastycznych, działających na terenie wszystkich trzech zaborów takich jak: *Towarzystwa Gimnastyczne*, czy organizacje paramilitarne np. Polowe Drużyny Sokole¹⁴.

Warszawskie Kółko Amatorów Sportu Pieszego zorganizowało *wyścigi piechurów*. Do wyścigu dwu wiorstowego zgłosiło się 13 amatorów tego sportu. Wygrał Vollnagel w czasie 7 min. 45 sek.¹⁵ Po uzyskanym czasie należy przypuszczać, że był to raczej bieg niż marsz¹⁶.

Zawodników biorących udział w zawodach biegowych określano mianem piechurów i ta nazwa była długo używana przez prasę po I wojnie światowej. Jeszcze w 1926 roku czasopismo *Kolarz Polski* zamieściło informację o prężnie działającym Kole Gimnastycznym przy Warszawskim Towarzystwie Cyklistów, które na torze na Dynasach organizowało biegi piechurów¹⁷.

Fot. *Kolarz Polski* 1926, nr 12

¹³ Zaborniak S.: *Lekkoatletyka na ziemiach polskich w latach 1867 - 1918*, Rzeszów 2004, s. 22-25.

¹⁴ Zaborniak S.: *Lekkoatletyka w działalności Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w latach 1919-1939*. Rzeszów 2004. s.10 - 18.

¹⁵ Rotkiewicz M.: *Na przelaj przez dziesięciolecie*. Lekka atletyka 1967, nr 8, s.22.

¹⁶ wiorsta = 1066,8 m, Nowa encyklopedia powszechna PWN 1996, t. 6, s.799.

¹⁷ Bodalski M.: Koło Gimnastyczne, *Kolarz Polski* 1926, nr 12, s. 16-17.

W okresie przed pierwszą wojną światową sport na ziemiach polskich najbardziej dynamicznie rozwijał się w zaborze austriackim. Wyróżniał się on na tle dwóch pozostałych zarówno specyficzną sytuacją społeczną, jak i gospodarczą. Autonomia galicyjska, uformowana ostatecznie w latach 70. XIX wieku, pozwoliła na swobodny rozwój polskiej kultury we wszystkich dziedzinach życia w tym sportu. Działalność na niwie sportowej pozwalała na rozwój polskości i patriotyzmu, który nie był tępiący, tak jak było to w Rosji czy Prusach, ale jedynie kontrolowany przez władze austriackie.

Na początku XX w. sport miejscowy np. we Lwowie był na wysokim poziomie a sportowcy dążyli do konfrontacji z innymi ośrodkami. W roku 1906 doszło w Krakowie do pierwszego sportowego spotkania pomiędzy reprezentacjami miast Lwów–Kraków. Zapowiedź o mającym się odbyć spotkaniu zamieściła w dniu 27 maja gazeta *Nowa Reforma*:Dnia 3 czerwca tj. w pierwszy dzień Zielonych Świąt przybywa do naszego miast ze Lwowa znaczna drużyna młodzieży szkół średnich, która w ostatnim turnieju „towarzystwa zabaw ruchowych we Lwowie odniosła zwycięstwo. Drużyna ta wezwala do zapasów młodzież krakowskich szkół średnich, ćwiczącą się w parku dr Jordana. Zapasy te odbędą się w czasie Zielonych Świąt w parku dra Jordana. Do zapasów przygrywać będzie muzyka „Harmonii”....¹⁸.

Mecz piłkarskich reprezentacji młodzieży lwowskiej a krakowskiej rozegrany ostatecznie w dniu 4 czerwca 1906 r., spotkał się z szerokim zainteresowaniem miejscowej prasy, która umieściła o nim wiele informacji ¹⁹.

Rok 1906. Pokaz piłki nożnej według reguł angielskich w Krakowie, zorganizowany w Parku Jordana przez Lwowskie Towarzystwo Zabaw Ruchowych z udziałem „Czarnych”, Klubu Gimnastyczno-Sportowego IV-go Gimnazjum i szkolnych drużyn krakowskich. Na zdjęciu drużyna KGS, w mundurkach krakowskich. Stoją od lewej: Chowaniec, Polak, Tempka, A. Rządki, Kucz, M. Kawecki, Fiedler, śp. W. Rządki, śp. Kremer, J. Nowak, M. hr. Krasinski, śp. Rysiak, śp. Rzeszotko, Mameczuk, Marion, Lambert, R. Piotrowski, (—). Siedzą: dr Hornung, śp. dr Hojnacki, śp. dr Jordan, śp. Hemerling, śp. red. Kłoński-Januszowski, prof. Werosz. U dołu: Stoeger, Karasiński, M. Bilor, Przyszak, Szeligowski.

Fot. Reprezentacje: lwowska i krakowska

¹⁸ Turniej młodzieży lwowskiej w Krakowie. *Nowa Reforma* 1906, nr 119.

¹⁹ Zapasy młodzieży lwowskiej i krakowskiej w piłkę nożną. *Gazeta Lwowska* 6 czerwca 1906.

— Zapasy młodzieży lwowskiej i krakowskiej w grze w piłkę nożną. Z Krakowa donoszą: Wczoraj po południu odbyły się w parku Jordana zapasy młodzieży lwowskiej i krakowskiej w grze w piłkę nożną. Na boisku odfotografowano dla *Nowości Ilustrowanych* obie grupy młodzieży, „czarnych” z czerwonymi przepaskami ze szkoły realnej i „niebiesko-czerwonych” z IV. gimnazjum. „Czarni” zwyciężyli po półtoragodzinnej walce w stosunku 2 do 0, „niebiesko-czerwoni” po godzinnej walce w stosunku 4 do 0. Zebrana bardzo licznie publiczność oklaskiwała zwycięzców.

Fot. Gazeta Lwowska 6 czerwca 1906

Po zakończeniu meczu ...odbyły się wyścigi piesze na 1000 m....²⁰.

Po zapasach w piłkę nożną odbyły się wyścigi piesze na przestrzeni 1000 metrów, w których pierwszym u celownika stanął p. Rzepa, Krakowianin, a dalej Lwowiacy pp. Kaweck i Mossoczy. — Wśród zapasów zgotowano owacyę prof. Jordanowi.
Młodzież krakowska pojedzie w jesieni do Lwowa z chęcią gorącą zdobyć laurów.
Zapasami kierował p. Hammerling ze Lwowa bardzo umiętnie.
K. T.

Fot. Nowa Reforma 1906, nr 126

Informację o odbytym meczu zamieścił także warszawski dwutygodnik *Ruch*²¹.

Zapasy w piłkę nożną — zapewne pierwsze w Polsce — odbyły się w Krakowie podczas Zielonych Świątek, pomiędzy drużyną miejscową a lwowską. Palmę zwycięstwa przyznano lwowianom, co niewątpliwie wpłynie na większe jeszcze ich tą grą zainteresowanie.

Fot. Ruch 1906, nr 4

Na terenie Galicji, oprócz wiodącej dyscypliny sportowej jaką była piłka nożna rozwijała się lekkoatletyka a szczególnie *sport pieszy*. Zawody lekkoatletyczne rozgrywano w czasie przerwy w meczach piłkarskich albo bezpośrednio po nich. W zasobach Muzeum Sportu i Turystki (MSiT) w Warszawie zachowało się zdjęcie maszerujących chodźarzy we Lwowie z roku 1904, trudno jest określić czy to jest trening czy zawody.

²⁰ Nowa Reforma 1906, nr 126.

²¹ *Zapasy w piłkę nożną*. Ruch 1906, nr 4, s.50.

Fot. Trening chodu w roku 1904 (zbiory MSiT)

W dniu 16 lipca 1905 r., we Lwowie uroczyste otwarto po remoncie tor kolarski Lwowskiego Klubu Cyklistów. Z tej okazji Towarzystwo Zabaw Ludu i Młodzieży przeprowadziło zawody piesze w ramach, których rozegrano chód na dystansie 1.200 m, w którym wystartowało 3 zawodników, uczniów I i II Szkoły Realnej, reprezentujących klub *Sława Lwów*. Zwycięzcą okazał się Ad. Salik. Wyniki z zawodów zamieściła lwowska gazeta *Słowo Polskie* ²². Tę datę można przyjąć za inaugurację rozegrania chodu sportowego na zawodach sportowych, przeprowadzonych na ziemiach polskich.

W piątkowym wydaniu tej samej gazety w stałej rubryce o sporcie redaktor podpisujący się inicjałami KŁ (autorzy - Zygmunt Kłośnik – Januszowski) podsumował zawody pisząc:*Próba zawodów pieszych, (biegi i chody – J.K.) urządzonych podczas meetingu cyklistów przez Towarzystwo Zabaw Ludu i Młodzieży wypadła, jak już wiemy, dobrze i życzyć sobie trzeba żeby sport ten nie schodził z programu zabaw organizowanych przez tę instytucję, żebyśmy się z nim jak najczęściej spotykali na publicznych popisach, bo popisy takie są najsilniejszym bodźcem do rozbudzania szlachetnego współzawodnictwa na polu ćwiczeń fizycznych wśród naszych młodych przyjaciół.*

W innych krajach, gdzie sporty w ogóle doszły do wysokiego stopnia rozwoju, sport pieszy stał się obok piłki nożnej jednym z najpopularniejszych. Łatwość, a raczej taniość oddawania mu się, przyczynia się niezawodnie w znacznej mierze do tego, że tyle ma adeptów. Bo rzeczywiście, czegoż potrzeba do zawodów pieszych? Koszulka, krótkie spodenki, para trzewików torowych albo drogowych, oto wszystko, ażeby wyścigowiec, bez żadnych innych wydatków, mógł stanąć do zawodów!

²² *Otwarcie toru cyklistów*. *Słowo Polskie* 1905, nr 328, s.7.

Odkładając omówienie niektórych szczegółów meetingu do zwykłej, piątkowej rubryki, podaję dziś w streszczeniu wyniki:

I. Bieg nowicyuszów, 2.400 m., 3 nagrody honorowe. Startuje 11. Dwa przedbiegi i rozgrywka, do której staje trzech pierwszych z pierwszego i czterech (?) z drugiego przedbiegu: Butent (w czasie 4¹/₂: 43³/₄ s) 1, Heinrich 2, Papieski (według protokołu?) 3.

II. Bieg pieszy płaski, 100 m. Dla młodzieży do lat 16. Startuje 4. Gilewski (w czasie 13¹/₂ sek.) 1, Rządki Wilh. 2, Brückman Stef. 3.

III. Bieg otwarcia toru, 2000 m. Medale srebrne i brązowe. Startuje 9. Dwa przedbiegi (po 2¹/₂ okrążeń) i rozgrywka (podobnie jak w I): Nowodworski 1, Pintscher 2, Hargesheimer 3. Protestu wniesionego z powodu fałszywego rzekomo sygnalizowania ostatniego okrążenia przez Trefniś i Juppitera, jako zupełnie bezpodstawnego, nie uwzględniono.

IV. Bieg pieszy płaski, 400 m. Dla młodzieży powyżej lat 16. Startuje 3. Tomaszewski Jul. (w czasie 1¹/₂ m.) 1, Rządki Tad. 2, Ziembicki Fel. 3.

V. Próba szybkości motocyklów: Retinger (Nekkersulm 3 HP) 6:34¹/₂ 1, Rubczyński (Laurin i Klement 3 HP) 6:40 2, Hempfling Jarosław (Puch 2 HP) 6:54 3.

VI. Bieg gości, 3200 m. Medale srebr. złożony i srebrny. Startuje 3: Kuzyk Jerzy (w czasie 6:03³/₄ s) 1, Jupiter 2, Farbowski (?) 3.

VII. Bieg pieszy płaski, 100 m. Dla młodzieży starszej. Startuje 3: Sołtyński Kazimierz (w czasie 12¹/₂ sek.) 1, Salik Ad. 2, Zajc Wilh. 3.

VIII. Bieg tandemów, 2000 m. Med. srebrne duże i małe. Startują 3 pary: Pintscher—Heinrich (w czasie 4:20) 1, Hargesheimer—Kobielnik 2, Bulat—Bulent 3.

IX. Chód, 1200 m. Startuje 3. Salik Ad. (w czasie 6:10) 1, Klaus Fr. 2, Gorecki Wł. 3.

X. Omnium handicap, 3200 m. Medale srebr. złożone i srebrne. Startują trzy tandemy, pięć rowerów: Trefniś (w czasie 4:46) przy 110 m. wyrównania 1, Pintscher—Heinrich (scr.) 2, Hargesheimer—Włodzimirski przy 40 m. wyr. 3.

XI. Bieg pieszy płaski, Miła ang. (1609 m.). Dla starszej młodzieży. Startuje 3: Sołtyński Kaz. (w czasie 5:20) 1, Klaus Fr. 2, Grzeszczak Stan. (odstąpił).

Po meetingu odbyło się zebranie w hotelu Francuskim.

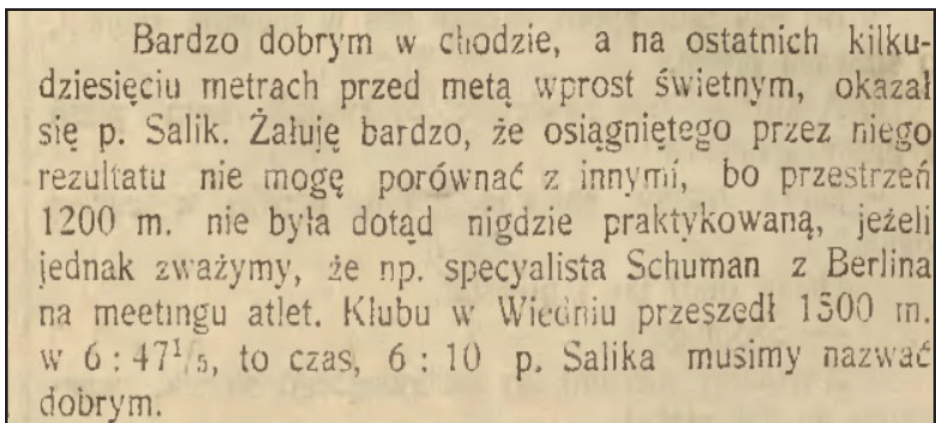
KŁ.

Fot. Słowo Polskie 1905, nr 328

Z racjonalnego jednak punktu widzenia zawody piesze nie są dostępne dla wszystkich i tych, których konstytucja jest zbyt słabą albo jeszcze niedostatecznie wyrobioną, należałoby raczej odciągać od współzawodnictwa w tym rodzaju sportu, o wiele w rzeczywistości trudniejszego, aniżeli się to pozornie wydaje. Pożytek wynikający ze

*sportu pieszego nie ulega żadnej wątpliwości i nie mam dość słów, ażeby do niego naszą młodzież zachęcić, z drugiej jednak strony nie mogę nie zwrócić uwagi, że zawody piesze należąco wymagających najwięcej przygotowania i najwięcej przezorności wśród ćwiczeń atletycznych i że ci tylko do nich mogą stawać, którzy zadośćuczynili wszelkim wymogom racjonalnego treningu...*²³.

Redaktor KŁ bardzo ciepło wypowiedział się o triumfatorze chodu p. Salik. Jest to pierwsza prasowa ocena chodziarza zamieszczona w gazecie ukazującej się na terenie ziem polskich²⁴.

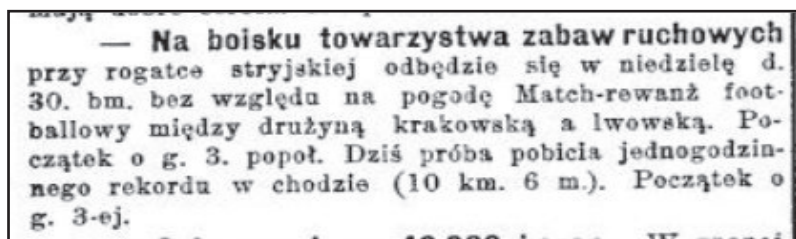

Bardzo dobrym w chodzie, a na ostatnich kilkunastu metrach przed metą wprost świetnym, okazał się p. Salik. Żałuję bardzo, że osiągniętego przez niego rezultatu nie mogę porównać z innymi, bo przestrzeń 1200 m. nie była dotąd nigdzie praktykowaną, jeżeli jednak zważymy, że np. specjalista Schuman z Berlina na mecingu atlet. Klubu w Wiedniu przeszedł 1500 m. w 6:47¹/₅, to czas, 6:10 p. Salika musimy nazwać dobrym.

Fot. Słowo Polskie 1905, nr 336

Drugą imprezą lekkoatletyczną w tym samym roku, na której rozegrano konkurencję chodu były przeprowadzone w listopadzie, przez Towarzystwo Zabaw Ludu i Młodzieży zawody dla młodzieży, na torze cyklistów. W sprawozdaniu z tych zawodów umieszczonym w gazecie *Słowo Polskie*, red. Kłóśnik informuje, że w chodzie na 2.000 m zwyciężył Józef Mostowy reprezentujący Klub Gimnastyczno-Sportowy IV-go Gimnazjum (KGS)²⁵.

We lwowskiej gazecie *Kurjer Lwowski*, w dniu 29 września 1906 roku, zamieszczona została informacja, o mających się odbyć zawodach w chodzie, w których mają uczestniczyć sportowcy z Krakowa i Lwowa²⁶.

— Na boisku towarzystwa zabaw ruchowych przy rogatce stryjskiej odbędzie się w niedzielę d. 30. bm. bez względu na pogodę Match-rewanż footballowy między drużyną krakowską a lwowską. Początek o g. 3. popoł. Dziś próba pobicia jednogodzinnego rekordu w chodzie (10 km. 6 m.). Początek o g. 3-ej.

Fot. Słowo Polskie 1906, nr 265

²³ *Sport. Z tygodnia*. Słowo Polskie 1905, nr 336, s.9-10.

²⁴ Tamże. s. 9-10.

²⁵ Dregiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939*. Lwów 1939, s. 29.

²⁶ *Kurjer Lwowski* 1906, nr 265 z 29 września 1906, s.5.

Wyniki z zawodów podał bardzo szybko, bo już 1 października „Głos Narodu”

...Stworzony we Lwowie przed kilkoma dniami przez Beneta jednogodzinny rekord w chodzie pobił Aneri robiąc 10 klm. 359 m, drugim był Benet, podnosząc swój dawny rezultat do 10 klm a trzecim z rezultatem 10 klm. 76 m. Startowało 8. a między tymi jeden krakowianin Marszałek, któremu pomimo wielu zalet doskonałego piechura, powiodło się zdobyć tylko piąte miejsce (9klm.647m)...²⁷.

— **Krakowska młodzież szkół średnich we Lwowie.** Wczoraj rano przybyła do Lwowa młodzież szkół średnich z Krakowa, głównie w celu wzięcia udziału w ćwiczeniach sportowych Towarzystwa zabaw ruchomych. Przedpołudnie upłynęło na zwiedzaniu panoramy raclawickiej, a po południu na boisku Tow. zabaw odbyły się zawody w chodzie i biegach, z następującymi wynikami:

Stworzony we Lwowie przed kilkunastu dniami przez Beneta jednogodzinny rekord w chodzie (10 klm. 6 m.) pobił Aneri, robiąc 10 klm. 359 m., drugim był Benet, podnosząc swój dawny rezultat do 10 klm. 299 m., trzecim Sołtyński z rezultatem 10 klm. 76 m. Startowało 8, a między tymi także jeden krakowianin Marszałek, któremu jednak pomimo wielu zalet doskonałego piechura, powiodło się zdobyć tylko piąte miejsce (9 klm. 647 m.)

W biegach 100 metrowym i 8 kilometrowym, urządzonych nadprogramowo na życzenie gości, **tryumfowali znowu lwowianie.** W pierwszym, na 5 startujących, zwycięzcą był Rządki Tadeusz (12 dwa piąte s.), drugim Szeligłowski (12 trzy piąte s.), trzecim Kawecki (12 dwa piąte s.), jeden startujący pozostał bez miejsca. W drugim na 8 startujących, pierwszym był lwowianin Kawecki w 30 m. 3 s., drugim krakowianin Wanicki w 30 m. 44 ek., trzecim lwowianin Zbyszko w 32 m. 3 sek.

Fot. Głos Narodu 1906, nr 455

²⁷ Krakowska młodzież szkół średnich we Lwowie, Głos Narodu 1906, nr 455, s.5. z 1 października 1906.

Trochę inną kolejność miejsc w chodzie przedstawiała *Gazeta Nowa Reforma*²⁸

Młodzież krakowska we Lwowie. Silne zainteresowanie wywołało w naszym mieście przybycie drużyny footballowej krakowskiej, która pobiła w czasie Zielonych Świąt b. r. w matchu footballowym przez lwowski Klub czerwonych, przyjechała obecnie zagrać match-rewanz.

W sobotę rano na dworcu powitał drużynę krakowską wydział Towarzystwa zabaw ruchowych. Tłumy młodzieży lwowskiej zebrały się również, aby zaimponować swą sympatię dla dzielnego zastępcy krakowskiego. Po zwiedzeniu Panoramy racławickiej i innych osobliwości miasta odbyły się popołudniem zawody nadprogramowe. W chodzie jednogodzinnym zwyciężył Aneri, robiąc 10 km. 359 m., drugim był Benet (10 km. 299 m.), trzecim Sołtyński z rezultatem 10 km. 76, czwartym Krakowiak Marszałek. W biegach 100 metrowym i 8 kilometrowym pierwszym był na 5 startujących Radecki Tadeusz ($12\frac{2}{5}$ s.), drugim Krakowiak Szeliński (12 trzy piąte s.), trzecim Kawecki (12 trzy piąte s.), jeden startujący pozostał bez miejsca. W drugim na 8 startujących pierwszym był Lwowiec Kawecki w 30 m. 3 s., drugim Krakowiak Waniecki w 30 m. 44 i jedna piąta sek., trzecim Lwowiec Zbyszko w 32 m. 3 i jedna piąta sek.

Fot. Nowa Reforma 1906, nr 223

Pierwsi wymienieni zawodnicy reprezentowali Lwów, a Kraków zawodnik Marszałek. Porównując informację zawartą w artykule *Narodziny lekkiej atletyki w Polsce* opublikowanym w miesięczniku *Lekka atletyka*, można przyjąć, że prawdziwe nazwisko zawodnika Aneri brzmi Józef Mostowy, a nazwisko Benet to jest pseudonim Leopolda Szerautza (rodowe nazwisko Szerauca)²⁹.

Warszawski dwutygodnik *Ruch*, poświęcony sprawom wychowania fizycznego i w ogóle normalnego rozwoju ciała w swojej korespondencji ze Lwowa zamieszcza w artykule *Lwowskie zapasy w nożną*, sprawozdanie z odbytych w dniach 29-30 września zawodach³⁰.

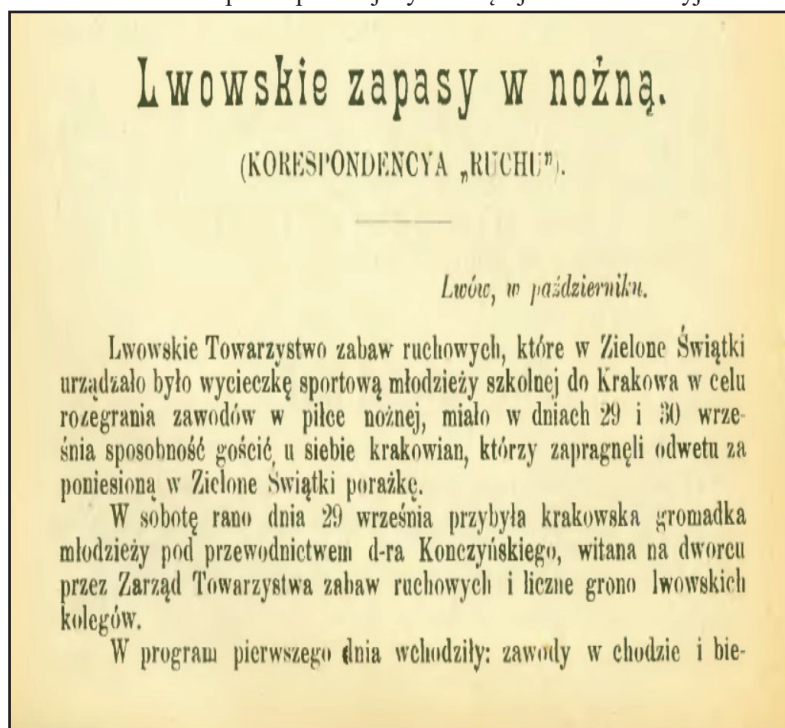
²⁸ Nowa Reforma 1906, nr 223, s.4.

²⁹ Mosiński. S.: *Narodziny lekkiej atletyki w Polsce*. Lekka atletyka 1957, nr 9, s.32.

³⁰ *Lwowskie zapasy w nożną*. Ruch, 1906, nr 13, s.6.

Lwowski korespondent K.H. napisał: *...Lwowskie Towarzystwo zabaw ruchowych, które w Zielone Świątki urządzało było wycieczkę sportową młodzieży szkolnej do Krakowa w celu rozegrania zawodów w piłce nożnej, miało w dniach 29 i 30 września sposobność gościć u siebie krakowian, którzy zapragnęli odwetu za poniesioną w Zielone Świątki porażkę. W sobotę rano dnia 29 września przybyła krakowska gromadka młodzieży pod przewodnictwem d-ra Kończyńskiego, witana na dworcu przez Zarząd Towarzystwa zabaw ruchowych i liczne grono lwowskich kolegów. W program pierwszego dnia wchodziły: zawody w chodzie i biegach (zwycięzcami byli lwowianie), w drugim zaś dniu popołudniu odbyły się zawody w biegu i match-rewanż footballowy...*³¹.

W tej korespondencji wzmianka odnosząca się do chodu, była pierwszą informacją jaka została umieszczona w prasie polskiej wychodzącej w zaborze rosyjskim.

Fot. Ruch 1906, nr 13

Za pierwsze oficjalne zawody w marszu długodystansowym przeprowadzonym na ziemiach polskich, przyjmuje się rozegranie, w dniu 4 października 1907 r. we Lwowie, chodu na dystansie 50 km. Zwyciężył reprezentujący klub *Czarni Lwów*, Leopold Scherautz (Szerauc) uzyskując wynik 5:53;18,0 godz.³² Na podstawie zachowanej dokumentacji sędziowskiej, z tych zawodów Zarząd Polskiego Związku Lekkiej Atletyki w dniu 12 grudnia 1921 r. zatwierdził ten rezultat jako pierwszy rekord Polski na tym dystansie³³.

³¹ Tamże, s.6.

³² Zaborniak S.: *Lekkoatletyka na ziemiach polskich w latach 1867-1918*. Rzeszów 2004, s. 173.

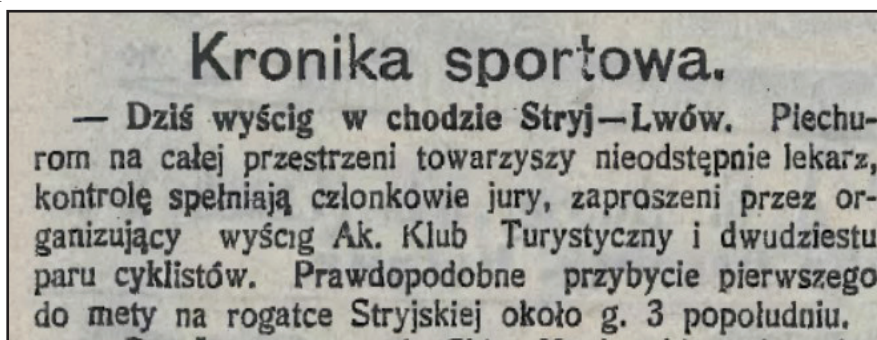
³³ PZLA–komunikat urzędowy nr 4, 50 lat PZLA, Lekka atletyka 1969 nr 5 s.16.

Fot. Chód na drodze Stryjskiej (zbiory Księga Pamiątkowa)

Duży wkład w rozwój chodu sportowego na terenie Lwowa miał powołany w studenckim środowisku lwowskim, Akademicki Klub Turystyczny (AKT). Rozpoczął swoją działalność w 1886 r. Był jednym z wielu stowarzyszeń studenckich działających wówczas we Lwowie, które oprócz wycieczek turystycznych, jako pierwsze stowarzyszenie w Galicji, zaczęło propagować marsze na długich dystansach. I tak w 1908 r. zorganizowało w dniu 5 kwietnia na trasie Lwów–Gródek (ok. 25 km), a 8 maja zawody o tytuł mistrza „AKT” na trasie Lwów–Janów (ok. 20 km). Udział w nich wzięło 25 zawodników³⁴.

W dniu 4 czerwca Akademicki Klub Turystyczny przeprowadził jak wówczas określano ...*piesze wyścigi drogowe o mistrzostwo Galicji w chodzie na rok 1908*..., na trasie Stryj–Lwów (dystans 70 km). To wydarzenie sportowe było szeroko reklamowane w prasie³⁵.

Fot. Słowo Polskie 1908, nr 261

³⁴ Zaborniak S.: *Sportowe organizacje studenckie Lwowa i Krakowa działające przed rejestracją Akademickiego Związku Sportowego w 1909 r.*, Rzeszów 2004. s.20.

³⁵ *Kronika*. Kurjer Lwowski 1908, nr 266, s.2. *Dziś wyścig w chodzie Stryj–Lwów*. Słowo Polskie 1908, nr 261, s. 9.

Fot. Start do chodu

Tak pisze Zaborniak, o chodziarskim klasyku, czyli mistrzostwach Galicji: *...Organizacja przez lwowski Akademicki Klub Turystyczny, Mistrzostw Galicji wywołała ogromne zainteresowanie, co miało ogromne znaczenie popularyzatorskie w zakresie rozwoju kultury fizycznej. Poza tym ciekawość mieszkańców wzbudził 70–kilometrowy dystans, jaki mieli do pokonania jedni z pierwszych polskich chodziarzy. Mistrzostwa Galicji były jedną z pierwszych imprez sportowych tej rangi. Zawody rozpoczęły się w Stryju, 4 czerwca o godz. 6 rano. Chodziarze mieli do pokonania 70–kilometrowy odcinek ze Stryja do Lwowa. Regulamin zezwalał na dwa dwudziestominutowe odpoczynki. Zwycięzca, oprócz tytułu mistrza Galicji, otrzymał także nagrodę w postaci złotego medalu i pamiątkowa szarfę. Zawodnicy, którzy przyszli do mety przed upływem 11,5 godziny, uzyskiwali pamiątkowe żetony...*³⁶.

Podczas całego trwania marszu zawodnikom towarzyszył zespół sędziowski czuwający nad prawidłowością przestrzegania reguł chodu. Sędzią głównym był prof. Eugeniusz Piasecki, który miał do pomocy jeszcze 4 innych arbitrów, wszyscy oni podążali za chodziarzami jadąc na rowerach³⁷.

Do chodu na dystansie 70 km Stryj–Lwów zgłosiło się 13 śmiałków, wystartowało 11 zawodników, chód ukończyło 6 chodziarzy, a ostatni Tadeusz Czajkowski nie zastał już komisji sędziowskiej na mecie, gdyż przekroczył limit czasowy³⁸.

Najszybszym okazał się przedstawiciel *Pogoni Lwów*, Tadeusz Kuchar, uzyskując wynik 8:21:30 godz.

³⁶ Zaborniak S.: *Sportowe organizacje studenckie Lwowa i Krakowa działające przed rejestracją Akademickiego Związku Sportowego w 1909 r.*, Rzeszów 2004. s.20.

³⁷ *Dziś wyścig w chodzie Stryj–Lwów*. *Słowo Polskie* 1908, nr 261, s. 9.

³⁸ *Kronika Sportowa. Stryj–Lwów*. *Słowo Polskie* 1908, nr 265, s.10

— Mistrzostwo Galicji w chodzie na przestrzeni Stryj—Lwów (70 klm), rozpisane na r. 1908 przez Klub turystyczny A. Z. S. M. P. zdobył wczoraj Tadeusz (Kuchar) z „Pogoni” w 9 g. 1 m. 30 s. Oprócz tytułu mistrza otrzymuje zwycięzca złoty medal. Dalej z jedenastu startujących przybyli do mety: 2. Olaf (I. L. K. P. N.) w 9 g. 26 m., 3. Alfr. Radwanek (T. Z. R.) w 9 g. 37 m. 30 s., 4. Nignol (I. L. K. P. N.) w 11 g. 7 s., 5. Maryan Hałucha (T. Z. R.) w 11 g. 32 m. 15 s. Na mecie w pobliżu rogatki Stryjskiej zebrało się sporo publiczności. Obszerniejsze sprawozdanie z wyścigu znajdują Czytelnicy w jutrzejszej rubryce „Sport”.

Fot. Słowo Polskie 1908, nr 263

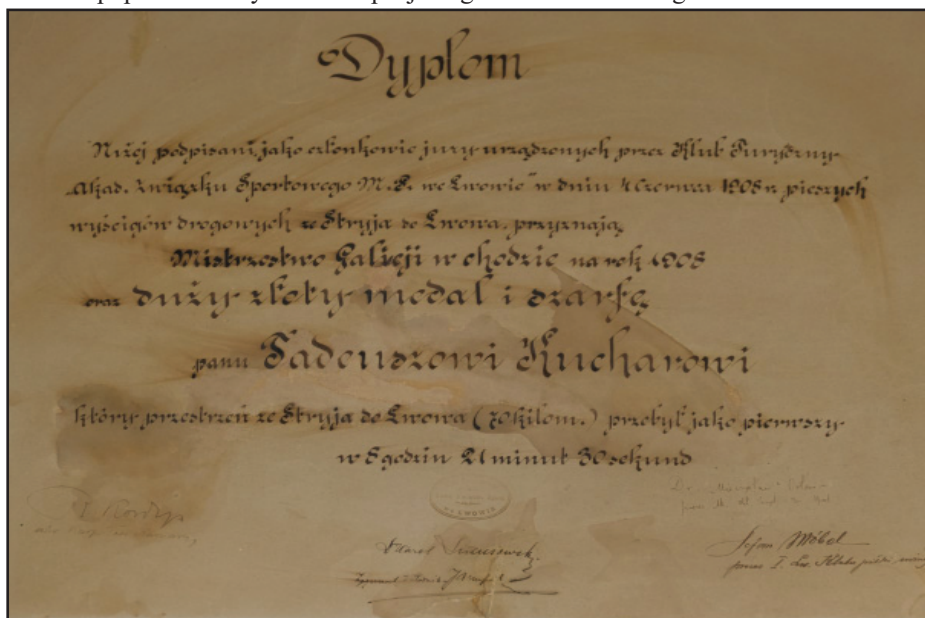
— Pięsze wyścigi drogowe o mistrzostwo Galicji w chodzie na rok 1908, urządzone w dniu 4. czerwca staraniem Akad. Klubu turystycznego Z. S. we Lwowie, na przestrzeni Stryj-Lwów (70 km.) przyniosły rezultat następujący: Do startu w Stryju stanęło 11 uczestników; z powodu upału (22° R w cieniu) i rozmaitych wypadków doszło do mety na rogatce stryjskiej we Lwowie 5 uczestników: 1) p. T. Kuchar z Pogoni (duży złoty medal, szarfa i tytuł mistrza Galicji w chodzie na rok 1908) w 8 g. 21 min. 30 sek., 2) p. Olaf (mały złoty medal) w 8:46:0 3) p. Radwanek (duży srebrny medal) w 8:57:30. 4) p. Nignol (mały srebrny medal) w 10:20:7. 5) p. Staducha w 10:20:32.

Fot. Kurjer Lwowski 1908, nr 266

Fot. Tadeusz Kuchar na trasie zawodów, na rowerze E. Piasecki (zbiory MSiT)

Zarząd Akademickiego Klubu Turystycznego docenił wyczyn sportowy Tadeusza Kuchara poprzez zadedykowanie specjalnego Listu Pochwalnego.

Fot. List Pochwalny (zbiory MSiT)

Wynik osiągnięty przez Tadeusza Kuchara po odzyskaniu niepodległości państwowej po pierwszej wojnie światowej, Polski Związek Lekkiej Atletyki uznał za nieoficjalny rekord Polski na dystansie 70 km ³⁹.

Większe swobody społeczne i polityczne jakie panowały w Galicji, ułatwiały rozwój życia sportowego. W dniu 28 października 1908 r. w parku Towarzystwa Zabaw Ruchowych przeprowadzono zawody w chodzie jednogodzinnym. Zwyciężył Tadeusz Kuchar reprezentujący *Pogoń*, który przeszedł 11.154 m i ...*ustanowił nowy polski rekord*... Drugie miejsce zajął Zawadowski zawodnik *Czarnych* – 10.738 m, a trzecie Grabowski reprezentujący *Pogoń* – 10.338 m. Za swój wyczyn Tadeusz Kuchar otrzymał od Komisji Sportowej Towarzystwa Zabaw Ruchowych *List Pochwalny* ⁴⁰.

Konkurencja chodu sportowego zaczynała być coraz popularniejsza, w czym duża zasługa prężnie działającego Towarzystwa Zabaw Ruchowych. Wprowadziło ono ją do swojego kalendarza imprez sportowych, które planowano zorganizować w 1909 r. w ramach zawodów międzyklasowych na dystansach 1000 m i 3.000 m ⁴¹.

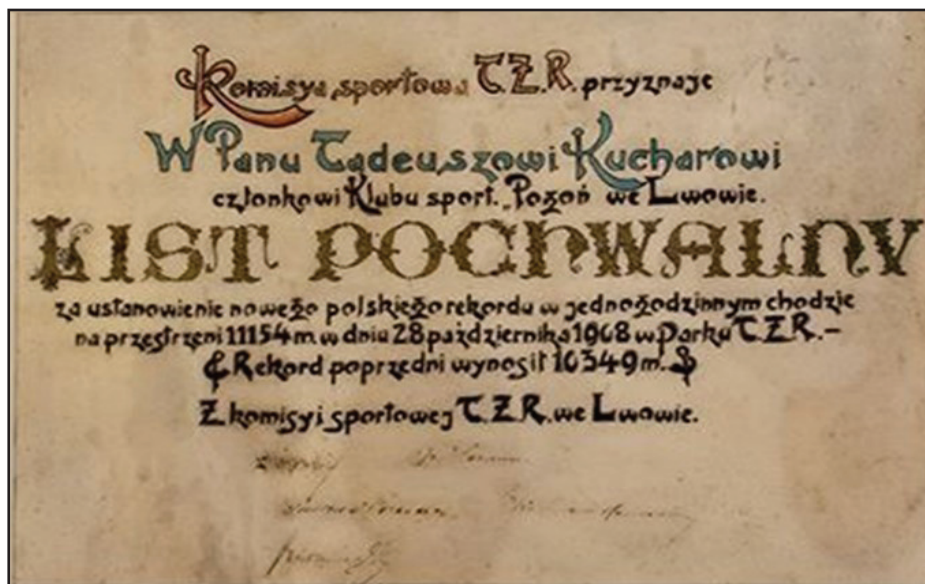
W dniu 29 czerwca 1909 r. zaplanowane było rozegranie na zawodach międzyszkolnych przeznaczonych dla dziewcząt konkurencji chodu na dystansie 1.000 m. Jest to pierwsza prasowa informacja o przeprowadzeniu rywalizacji w chodzie sportowym dla kobiet

³⁹ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

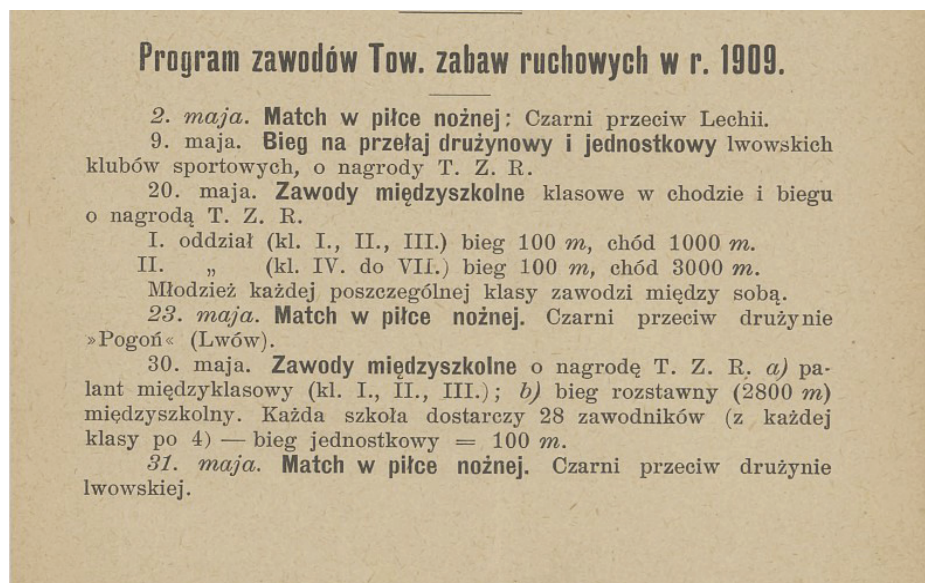
⁴⁰ *Na przelaj przez dziesięciolecia*. Lekka atletyka 1968, nr 10, s 11.

⁴¹ *Program zawodów Tow. zab. ruchowych w r.1909*. Dodatek fachowy do czasopisma przewodnik gimnastyczny „Sokół”. Lwów 1909.

na ziemiach polskich. Kalendarz imprez został opublikowany w czasopiśmie *Dodatek Fachowy do Czasopisma Przewodnik Gimnastyczny „Sokół”*⁴².

Fot. List pochwalny – godzinny (zbiory MSiT)

Fot. Przewodnik Gimnastyczny Sokół, 1909

⁴² Program zawodów Tow. zab. ruchowych w r. 1909. Dodatek fachowy do czasopisma przewodnik gimnastyczny „Sokół”. Lwów 1909.

6. czerwca. **Uroczyste otwarcie Parku gier T. Z. R.** ewent. 20. czerwca.

10. czerwca. **Match w piłce nożnej.** Czarni przeciw drużynie z kraju.

20. czerwca. **Match w piłce nożnej.** Czarni przeciw drużynie z kraju.

21. czerwca. **Otwarcie turnieju tenisowego o nagr. T. Z. R.**

27. czerwca. **Match w piłce nożnej.** Czarni przeciw drużynie z kraju.

29. czerwca. **Zawody międzyszkolne dziewcząt o nagr. T. Z. R.**
a) bieg na 100 m, b) chód na 1000 m, c) zawody w basket ballu, d) bieg z kołem 400 m.

4. lipca. **Zawody drużyn lwowskich o nagr. T. Z. R.:** a) trój-bój: bieg z płotami, skok o tyczce, rzut piłką procną (uszatą); b) mocowanie liną drużynami.

5. września. **Zawody drużyn T. Z. R. w piłce nożnej o nagr. T. Z. R.**

12. września. **Zawody drużyn lwowskich o nagrodę T. Z. R.**
a) pięciobój: bieg na 100 m, skok w wyż, skok w dal, rzut oszczepem, rzut dyskiem; b) bieg z przeszkodami drużynowy na 1200 m.

26. września. **Zawody międzyszkolne finałowe w jednoboju o nagrody T. Z. R.:**

I. oddz. (kl. I., II., III., IV.): bieg 100 m, bieg z płotami 110 m, chód 1000 m, skok w wyż, skok w dal, rzut procną;

II. oddz. (kl. IV., V., VI., VII.): bieg 100 m, bieg z płotami 110 m, skok w wyż o tyczce, chód na 3000 m, bieg z przeszkodami 800 m, rzut procną. (Stawać można tylko do jednego rodzaju ćwiczeń).

29. września. **Rekord w chodzie jednogodzinnym o nagr. T. Z. R.** (Próba pobicia rekordu zeszłorocznego postawionego przez p. Kuchara).

1. października. **Zawody w piłce nożnej o nagrodę wędrowną T. Z. R.** (Początek zawodów).

3. października. **Próba biegu rozstawnego dookoła Lwowa (26 km).** wykonana wspólnie przez wszystkie szkoły i drużyny T. Z. R. na bieżni w Parku T. Z. R. (Każda jednostka biegnie 100 m, 65 okrążeń na bieżni).

24. października. **Bieg na przełaj drużynowy i jednostkowy o nagr. T. Z. R.**

UWAGA. Zarząd T. Z. R. zastrzega sobie dokonania ewentualnych zmian w powyższym programie. Zawody oznaczone *kursywą*, urządza I-szy klub piłki nożnej (Czarni).

Sekretariat T. Z. R.: ul. Lindego 5. (Poliklinika) od 3–4. popołudniu i Park gier od 4–8. wieczorem.

Fot. Przewodnik Gimnastyczny Sokół, 1909

W dniu 14 października 1909 r. we Lwowie powołano Polski Związek Sportowy, do którego wstąpiły oba czołowe kluby lwowskie *Pogoń* i *Czarni*. Lwowskiej lekkiej atletyce, polski chód sportowy zawdzięcza to, że jeszcze przed wybuchem pierwszej wojny światowej mieliśmy systematyczny rozwój tej konkurencji. Powoli zaczęła się kształtować grupa lekkoatletów specjalizująca się w chodzie sportowym. Do nich należy

zaliczyć Tadeusza Kuchara, Leopolda Scherautza, czy Ludwika Zwolińskiego, który w 1909 roku uzyskał na dystansie 3.000 m. wynik 16;18,8 min. Rezultat ten został odnotowany w sprawozdaniu Polskiego Związku Sportowego za rok 1909⁴³.

W ówczesnych czasach konkurencja chodu sportowego była nie tylko rozgrywana na zawodach we Lwowie. W Stryju działał już wówczas stryjski studencki klub *Pogoń* w którym jak pisze gazeta *Słowo Polskie*... *uprawiano ze znacznem zamiłowaniem bieg, chód, skoki, rzut dyskiem i oszczepem*...⁴⁴.

— **Sport na prowincji.** Niejednokrotnie wspominaliśmy na tem miejscu o niezmiernie żywotnej działalności stryjskiego studenckiego Klubu „Pogoń”, stanowiącego niejako odłam znanego we Lwowie Klubu pod tą samą nazwą. Żywotności takiej, objawiającej się w coraz szersze koła młodzieży ogarniających ćwiczeniach fizycznych pod postacią różnych gałęzi sportu i wycieczek, nie wykaże, zdaje się, w sezonie ubiegłym, poza Stryjem żadna inna ze szkół prowincjonalnych.

Na tę ochotę stryjskiej młodzieży do ćwiczeń sportowych, oddawanie się którym, w racjonalnych granicach, musimy zawsze, pomijając już wiele innych stron niewątpliwie dodatnich, uważać jako pożądaną równowagę wysiłków umysłowych, wpływały bezsprzecznie w bardzo znacznej mierze dobry przykład i przyjacielskie wskazówki członków lwowskiej „Pogoni”, a bodaj czy nie więcej jeszcze życzliwość, jaką młodych sportmenów otaczało stale grono profesorskie.

Nadesłano nam właśnie sprawozdanie z działalności tego klubu w sezonie ubiegłym, z którego to sprawozdania przytoczymy kilka dat ważniejszych na potwierdzenie wyrażonej o nim powyżej opinii.

I tak w footballu, poza długim szeregiem zawodów międzyszkolnych, rozegrała „Pogoń” stryjska 9 matchów z drużynami pokrewnymi ze Lwowa, Stryja, Sambora, odnosząc 7 zwycięstw, jedną partię przegrywając a jedną kończąc bez przewagi tak po jednej jak i drugiej stronie; w matchach tych 25 bramek zyskano a 8 stracono. Drużyn footballowych liczy Klub w tej chwili sześć zorganizowanych.

Oddawanie się piłce nożnej nie działo się z krzywdą lekkiej atletyki, uprawiano bowiem ze znacznem zamiłowaniem bieg, chód, skoki, rzut dyskiem i oszczepem a wcale licznych zwolenników miała nawet i ciężka atletyka.

Fot. *Słowo Polskie* 1909, nr 601

W dniu 24 czerwca 1910 r. klub *Czarni Lwów*, zorganizował zawody lekkoatletyczne, podczas których zawodnik lwowskiej *Pogoni* Jerzy Jajus ustanowił nowy rekord Polski w chodzie godzinnym. Przeszedł w ciągu jednej godz. dystans 11.371,35 m. Był to zarazem

⁴³ *Na przelaj przez dziesięciolecia*. Lekka atletyka 1969, nr 12, s. 23.

⁴⁴ *Sport na prowincji*. *Słowo Polskie* 1909, nr 601, s.12.

rekord monarchii Austro-węgierskiej⁴⁵. Wynik ten został uznany także za oficjalny rekord Polski w niepodległej Polsce⁴⁶.

24 czerwca pada jednogodzinny rekord w chodzie 11.154 m — ustanowiony jeszcze w r. 1908 przez T. Kuchara. Młodziutki zawodnik nasz Jajus, wynikiem 11.371.35 m pobija rekord nie tylko polski, ale i austriacki, czeski i węgierski.

Fot. Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939

W dniu 2 października na drodze Stryjskiej rozegrano po raz pierwszy chód z obciążeniem na dystansie 5 km. Każdy zawodnik startował z plecakiem obciążonym dodatkową wagą 10 km oraz z karabinem. Wystartowało w nim 7 zawodników, zwycięzcą okazał się Jerzy Jajus.

Fot. Chód z obciążeniem 5000 m. na drodze stryjskiej. Od prawej: J. Jajus, (zwycięzca) Kauczyński, Jasilkowski, zawodnik Czarnych, Zwoliński, Makowski, Glaas (zbiory MSiT)

W dniu 20 października klub sportowy Czarni Lwów, był organizatorem chodu na dystansie 20 km. Triumfátorem okazał się również Jajus, który uzyskał wynik 1:57;40. Po raz pierwszy polski chodziarz pokonał dystans 20 km poniżej 2 godz⁴⁷.

⁴⁵ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.17...

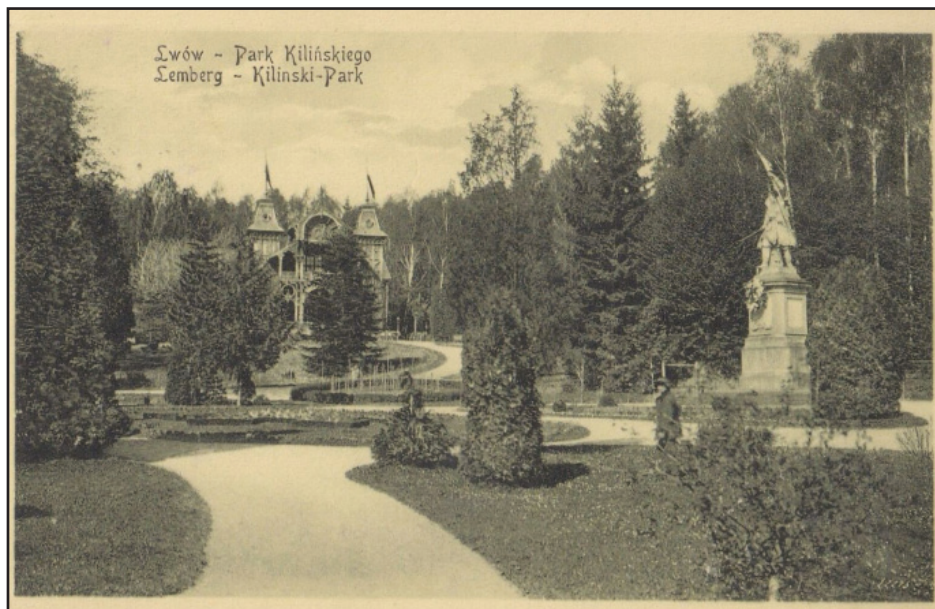
⁴⁶ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

⁴⁷ Dręgiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939*. Lwów 1939, s.43.

Na ziemiach polskich zaczęła rozkwitać wiedza związana z techniką *chodu zasadniczego*, stało się to za sprawą jednego z pierwszych podręczników do lekkiej atletyki, wydanego w 1910 roku w Oberhausen, *Podręcznik ćwiczeń prostych, Lekka Atletyka* autorstwa Czesława Kłosa⁴⁸. Dzięki temu podręcznikowi, zwolennicy *chodu zasadniczego* mogli poznać prawidłowe przepisy tej dyscypliny. Kłós w swoje książce, określa chód za poprawny gdy: ...*Przy chodzie zasadniczym musi pięta przedniej nogi tak długo poruszać ziemię, dopokąd na niej spoczywa jeszcze czubek nogi tylnej. Obie nogi muszą być w kolanach wyprostowane...*⁴⁹. Zapis ten jednoznacznie sugerował konieczność zachowania kontaktu z podłożem przez cały czas rozgrywania chodu.

Sezon sportowy 1911 roku lwowscy chodziarze inaugurują w dniu 23 kwietnia zawodami na dystansie 5.000 m organizowanymi przez klub sportowy *Czarni*. Na starcie stanęła imponująca liczba zawodników, aż dwunastu. W sprawozdaniu z działalności klubu czytamy, że ...*dwóch wyłączono z uwagi na podbieganie...* Jak widać już wówczas sędziowie zwracali baczną uwagę na zachowanie obowiązujących prawideł chodu. Dwa pierwsze miejsca zajęli reprezentanci *Pogoni Lwów*, zwyciężył Ludwik Zwoliński w bardzo dobrym czasie 27;07,4 min, przed Astore i przedstawicielem *Czarnych Lwów*, Pawłowskim.

Towarzystwo Zabaw Ruchowych we Lwowie zorganizowało *Igrzyska Polskie*. Prawo udziału w nich mieli jedynie i wyłącznie tylko członkowie wszystkich Towarzystw i Klubów Polskich, *zajmujących się jakąkolwiek gałęzią sportu i gimnastyki*⁵⁰.

Fot. Park Kilińskiego miejsce rozgrywania Igrzysk Polskich (zbiory J. Żerko)

⁴⁸ Kłós Cz.: *Podręcznik ćwiczeń prostych. Lekka Atletyka*. Oberhausen 1910. s.19-31.

⁴⁹ Tamże. s. 25.

⁵⁰ *Igrzyska we Lwowie*. Gazeta Krakowska z Korespondencją Wyborczą 191, nr 6. s.3.

Początkowo miano je przeprowadzić w dniach 25-30 czerwca, jednak ze względu na małe zainteresowanie przesunięto je na termin późniejszy. Program Igrzysk Polskich zamieściła Gazeta Lwowska ⁵¹.

Igrzyska we Lwowie. Towarzystwo zabaw ruchomych zapowiedziało na czas od 25--30 czerwca b. r. pierwsze polskie igrzyska we Lwowie, otwarte jedynie i wyłącznie dla członków wszystkich Towarzystw i klubów polskich, zajmujących się jakąkolwiek gałęzią sportu i gimnastyki. Na program igrzysk składają się:

1. Atletyka. 2. Football-association. 3. Hockey. 4. Lawn-Tennis. 5. Siermierka. 6. Wyścigi cyklistów. 7. Jazda konna premiowa. 8. Pływanie. 9. Strzelanie z łuków i broni palnej. 10. Nowoczesny pięciobój (siermierka, pływanie na 200 m., jazda na kole 1.000 m., strzelanie pojedynkowe na odległość 20 m. i bieg z przeszkodami na trzy tysiące metrów).

Najmniejsza ilość zgłoszonych do igrzysk, przy której jeszcze zawody się odbędą, wynosi: do zawodów jednostkowych 5 (3 nagrody), drużynowych i do pięcioboju trzy zgłoszenia (muszą się zgłosić i rzeczywiście stanąć (2 nagrody). Wpisowe: w zawodach jednostkowych 2 kor., drużynowych 4 kor., w pięcioboju 5 kor., w lawn-tenisie od gracza 3 kor., w jeździe konnej od konia 10 koron. Drużyny footballowe i hockey'owe bez wpisowego. Nagrody: w medalach, dyplomach honorowych i ufundowanych nagrodach honorowych.

Zgłoszenia przyjmuje sekretaryat T. Z. R., Lwów, ul. Lindego, pod l. 5, najpóźniej do dnia 10 czerwca b. r. włącznie. Późniejsze zgłoszenia uwzględnione nie będą.

Fot. Gazeta Krakowska z Korespondencją
Wyborczą 1911, nr 6

— Igrzyska polskie zaczęły się już właściwie we wtorek, w tym bowiem dniu zaczęły się już zawody footballowe, których, z powodu 9 zgłoszeń odbyć się musi spora ilość.

Ze względu, że według pierwotnego programu miały się odbywać po dwa matche, na matchowym boisku, musiałyby się drugie matche kończyć w nocy, postanowiono przeto na posiedzeniu delegatów rozgrywać po dwa matche równocześnie, jeden na boisku matchowym, drugi zaś na pobliskim zwykłym, a wybór boiska postanowiono rozstrzygnąć losowaniem. Początek o godz. 3 po południu.

Na pierwsze trzy dni dało losowanie następujące wyniki: wtorek: boisko matchowe Czarni I. — Sparta (sędzia Dąbłyński), boisko uboczne Pogoń I. — Lechia (s. Dudryk Longin); środa; boisko match. Pogoń II. — Litwa (s. Dudryk Tad.), boisko ub. Czarni II. — Sparta (s. Dąbłyński), czwartek: boisko match. Czarni I. — Lechia (s. Polakiewicz), boisko ub. Pogoń I. — Litwa (s. Dudryk Long.).

Dalsze matche zostaną wnet ogłoszone.

W sobotę odbędą się po południ Trójskok z rozbiegiem, Bieg rozstawny 1600 m., i chód 20.000 m., a wieczorem turniej siermierczy. Turniej odbędzie się w Pałacu sportowym o godz. 8 wieczorem a do jury zaproszeni zostali: pp. Leonard Stahl wiceprezydent m. Lwowa, inż. Karol Richtman, inż. Michał Szczepanowski, Konrad Winkler, dyplom fustmistrz z Krakowa, Włodzimierz Mańkowski, Józef Sielawa, Julian Szemelowski dypl. nauczyciel siermierki w Sokole-Macierzy.

Rozkład ćwiczeń będzie następujący, że rano odbędą się w sali Sokoła-Macierzy (ul. Sokoła 7 II. p.) „assauts eliminacyjne“ i część „kwalifikacyjnych“, wieczorem zaś w pałacu sportowym dalsze „assauts kwalifikacyjne“ i „poule rozstrzygające“. Turniej zakończy „akademia“.

Wstęp za zaproszeniami, po które, o ile nie zostały przesłane pocztą, należy się zgłaszać w Sekretaryacie T. Z. R. przy ul. Lindego 5, godz. 3 — 5 po południu.

Fot. Gazeta Lwowska 1911, nr 233

Ostatecznie odbyły się we Lwowie w dniach 14–18 października 1911 r. W programie zawodów lekkoatletycznych, był umieszczony chód na dystansie 20.000 m.

⁵¹ Gazeta Lwowska 1911, nr 233, s. 6.

— Zawody footballowe z okazji polskich igrzysk. W piątek gra krakowska „Wisła” z stanisławowską „Reverą” lub z „Czarnymi II.”; w sobotę: „Wisła” z „Lechią”; w niedzielę: „Wisła” z „Czarnymi I.”.

W sobotę po południu odbędzie się też w partu T. Z. R. trójskok z rozbiegiem i bieg rozstawny 1609 m. ze startem stałym; wieczorem zaś o godzinie 8 wieczorem w „Pałacu sportowym” turniej szermierzy, zakończony „akademii”, przy udziale najlepszych szermierzy. Do „akademii” staną między innymi Kourad Winkler z Krakowa, uczeń Nowotnego i Bąkowskiego, zdobywca złotego medalu w turnieju wiedeńskim, dalej inż. Szczepański, najlepszy uczeń Santellego, szermierz znany w kraju i za granicą, nauczyciel w tej szkole kadeckiej p. Sedlaczek, absolwent wojskowego Zakładu dla nauczycieli gimnastyki i szermierki w Wiener-Neustadt.

W niedzielę, godzina 9 rano, jazda konna premiowa na ujeżdżalni „Sokoła” na Łyczakowie, o godzinie 9-30 rano Cross-country (bieg na przełaj) 6000 m., a o godzinie 10 rano chód 20.000 m. w parku T. Z. R. Tegoż dnia po południu o godzinie 2 w parku T. Z. R. Pieciobój klasyczny (skok w dal, rzut dyskiem, bieg 200 m., rzut oszczepem, trójskok) i wyścig cyklistów 50 km.

Fot. Gazeta Lwowska 1911, nr 234

Rozegrano go na drodze Stryjskiej, w dniu 14 października, zwyciężył reprezentant „Czarnych” Lwów Mieczysław Amon w bardzo dobrym czasie 1;57:07,5 godz. Był to wówczas najlepszy wynik uzyskany przez polskiego zawodnika na ziemiach polskich na dystansie 20 km. Wynik ten w niepodległej już Polsce, został uznany za pierwszy rekord kraju na tym dystansie.

Fot. Chód na drodze Stryjskiej (zbiory Księga pamiątkowa)

Relację prasową z *Igrzysk Polskich*, zamieściła gazeta *Ruch* ukazująca się w języku polskim w Poznaniu. Redaktor E. Żerebecki w swojej relacji ze Lwowa podaje wyniki chodu na 20 km.

Chód na 20 km. zakończył się zwycięstwem: 1) Atrela 1 g. 59 m. 56.4 sek., on też stworzył nowe rekordy polskie na 10 km. 54.50 m. na 15 km. 1 g. 24 m. 42 sek., 2) Krüger w parę minut po pierwszym.

Fot. *Ruch* 1911, nr 45

Była to pierwsza w zaborze pruskim informacja w prasie o polskich sportowcach uprawiających chód sportowy.

Podsumowując *Igrzyska Polskie* gazeta *Czas* napisała:*Spóźniona pora, w parze z nią idąca mała liczba zgłoszeń i krótkość dnia pozbawiają lwowskie igrzyska polskie obranego tytułu i sprowadzają je do rozmiarów wszechstronnego meetingu*". Mała ilość zgłoszeń, nie najlepsza pogoda, niewiele kibiców oraz znaczne odległości placów Towarzystwa Zabaw Ruchowych od środka miasta spowodowały, że *Igrzyska* można uznać raczej za nieudane....

W swojej kwerendzie bibliotecznej natrafiłszy na ciekawą informację o zawodach w chodzie przeprowadzonych w zaborze pruskim. Niemiecki statystyk i historyk chodu von Birgit Lenanartz w swojej publikacji „Historische Ecke”, pisze, że rozegrano zawody na dystansie 100 km, w dniu 1 lipca 1906 roku, na trasie Frankfurt nad Main do Darmstadt i z powrotem. Wygrał Richard Wilhelm wynikiem 11:36;27 godz. przed reprezentantem niemieckiego klubu z Pragi Emmerichem Rath, który osiągnął czas 11:36;27,4 godz. W komunikacie zawodów na pozycji ósmej widnieje swojsko brzmiące nazwisko A. Czaneł, który uzyskał rezultat 12:44;00 godz. Von Birgit Lenanartz określa, że reprezentował on Russelsheim.⁵² Ten sam zawodnik w mistrzostwach Niemiec w chodzie na dystansie 100 km w 1907 r. uplasował się na czwartej pozycji z wynikiem 12:52;03,0 godz.⁵³ W składzie olimpijskiej reprezentacji Niemiec biorącej udział w Igrzyskach IV Olimpiady w Londynie w 1908 roku był chodźiarz polskiego pochodzenia Paul Gunia⁵⁴.

W związku ze zbliżającymi się Igrzyskami Olimpijskim w Sztokholmie w 1912 r., Austriacki Związek Lekkiej Atletyki wyznaczył terminy zawodów preeliminacyjnych, na podstawie, których powoływano zawodników na zawody kwalifikujących mające za cel wyznaczyć reprezentację Austrii na igrzyska. Zawody preeliminacyjne, organizowała lwowska *Pogoń* w dniach 16 i 26 maja. Na zawodach tych chodźiarz Walerian Jaworski, na dystansie 5.000 m osiągnął on czas 26;50,4 min, oraz na dystansie 10.000 m – 54:14,0

⁵² von Birgit Lenanartz *Historische Ecke*, s. 26.

⁵³ Kollösche J. *100 Jahre Leichtathletik in Deutschland, Gehen Männer und Frauen*, Band 15 s.192.

⁵⁴ Kollösche J. *100 Jahre leichtathletik in Deutschland, Gehen Männer*, Band 14 s.162.

min. i został zakwalifikowany udziału w zawodach kwalifikacyjnych do Wiednia, przeprowadzonych w dniu 16 czerwca. Zwyciężył na nich na dystansie 10.000 m mimo tego nie został zakwalifikowany do ekipy olimpijskiej ⁵⁵. Z krajów wchodzących w skład monarchii Austro-Węgier wystartował w Sztokholmie reprezentant Bohemii (Czech) Rudolf Richter, który chodu na 10.000 m nie ukończył ⁵⁶.

Coraz większe zainteresowanie kulturą fizyczną i rywalizacją sportową wśród mieszkańców Galicji zaowocowało tym, że lwowskie czasopisma wysłały w 1912 roku, do Sztokholmu na odbywające się tam Igrzyska Olimpijskie, swoich dziennikarzy. Relacjonowali oni obszernie, najważniejsze wydarzenia tych Igrzysk, propagując zarazem idee i zasady nowożytnego olimpizmu. Dzięki zdobytej w ten sposób wiedzy, program sztokholmskich igrzysk był wykorzystywany przy organizacji zawodów sportowych, szczególnie we Lwowie.

Fot. Walerian Jaworski (zbiory Księga Pamiątkowa)

W sezonie w roku 1913 czołowym chodźcą w Galicji był Maksymilian Wudkiewicz ⁵⁷. Startując w dniu 13 kwietnia w chodzie na dystansie 5.000 m, uzyskał

⁵⁵ Dręgievicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939*. Lwów 1939, s. 52.

⁵⁶ Moc L. *100 let Československé sportovní chůze*. Praha 1989, s.38.

⁵⁷ Maksymilian Wudkiewicz, urodzony 28 stycznia 1892 roku we Lwowie. Był studentem architektury Politechniki Lwowskiej. Lekkoatleta, reprezentował klub „Czarni” Lwów, rekordzista Galicji w chodzie sportowymi, uprawiał również biegi długodystansowe. W roku 1914 powołany został do wojska austriackiego, walczył na froncie austriacko-włoskim i francuskim. Po zakończeniu I wojny światowej powrócił do Lwowa. W listopadzie 1918 roku został komendantem pociągu pancernego. Walczył w obronie Lwowa, poległ w potyczce z wojskami ukraińskimi pod Wołczuchami wraz z kapralem Janem Ziębą i starszym plutonowym Stefanem Gasionkiem w dniu 22 lutego 1919 roku.

międzyczasy na 2.000 m –10;56,1 min, a na 4.000 m rezultat 22.15,3 min. Wyniki te przez działaczy lwowskich uznane zostały za rekordy Polski ⁵⁸.

W dniu 1 czerwca 1913 roku, na zawodach we Lwowie, uzyskał on rekordowy rezultat na dystansie 5.000 m, a mianowicie 26;49,4 min. Wynik ten był lepszy od rekordu Austro–Węgier, a uzyskany przez niego międzyczas na 3.000 m, były lepszy od poprzedniego wyniku Tadeusza Kuchara, uznawanego za rekord *wszechpolski*. Międzyczas ten wynosił 15;34,1 min⁵⁹. Rekordowy wynik na 5.000 m uzyskany przez Maksymiliana Wudkiewicza uznawany został za rekord Europy na tym dystansie i za rekord monarchii Austro–Węgier⁶⁰. Chodziarz Maksymilian Wudkiewicz jest pierwszym polskim lekkoatletą, który ustanowił w swojej konkurencji rekord Europy.

Fot. Maksymilian Wudkiewicz (zbiory MSiT)

⁵⁸ *Spraw. Wyd. I LKS „Czarni” Lwów za lata 1912–1913*, Lwów 1913, s. 14-16.

⁵⁹ *Tamże*, s. 14-16.

⁶⁰ Zaborniak S.: *Lekkoatletyka na ziemiach polskich w latach 1867-1918*. Rzeszów 2004, s. 174.

Swoje osiągnięcie czasowe na dystansie 3.000 m poprawił, już tydzień później w dniu 8 czerwca, uzyskując rezultat – 15;08,4 min. Po drodze uzyskane przez niego międzyczasy były lepsze od dotychczas osiągniętych, 1.000 m przeszedł w 4:45,3 min, 2.000 m w 9:56,0 min ⁶¹.

W roku 1914 swoimi znakomitymi wynikami sportowymi Maksymilian Wudkiewicz potwierdza, że jest najlepszym polskim chodźcą. Startując w Wiedniu w dniu 10 maja na dystansie 9.000 m odniósł zdecydowanie zwycięstwo. We Lwowie w dniach 30–31 maja przeprowadzono wielkie międzynarodowe zawody lekkoatletyczne, w których jak na ówczesne czasy wystartowała rekordowa liczba – 39 zawodników z Austrii, Węgier, Ukrainy oraz klubów polskich. Zapowiedź prasowa zawodów umieszczona w *Kurjerze Lwowskim* ⁶².

Fot. Kurier Lwowski 1914, nr 226

W programie zawodów był chód na dystansie 5 mil angielskich. Zwyciężył Maksymilian Wudkiewicz, reprezentant *Czarni Lwów*, który po drodze poprawił swoje dotychczasowe osiągnięcia na 3.000 m – (25;28,6) i 10.000 m – (52;30,8) ⁶³. Po uzyskaniu niepodległości przez Polskę po pierwszej wojnie światowej międzyczasy osiągnięte na dystansach 5.000 m i 10.000 m zostały uznane za oficjalne rekordy kraju ⁶⁴.

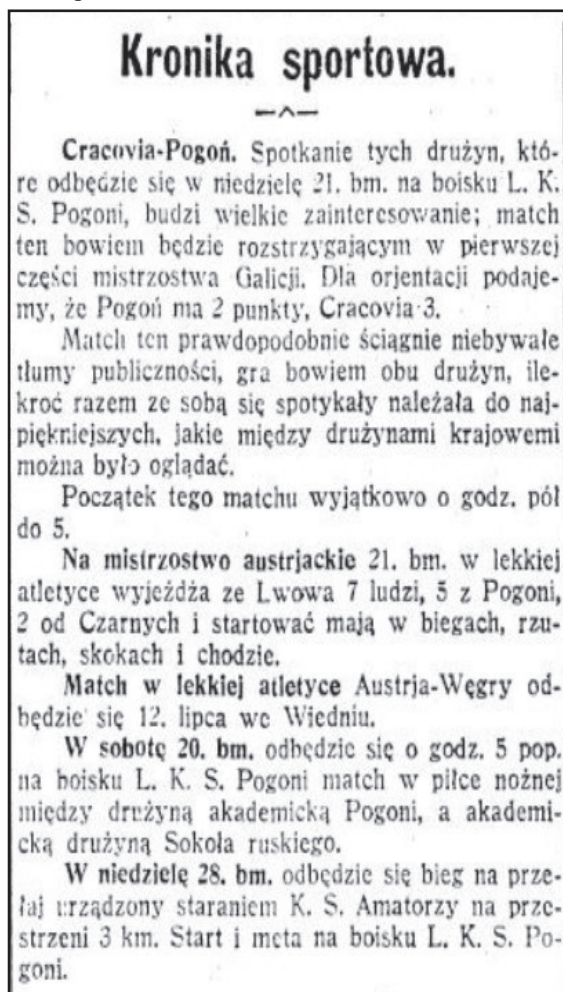
⁶¹ Tamże. s. 174.

⁶² *Kronika sportowa*. Kurjer Lwowski 1914, nr 226, s.4.

⁶³ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.24.

⁶⁴ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

Tuż przed wybuchem I wojny światowej w dniach 20–21 czerwca 1914 r. w Wiedniu odbyły się ostatnie mistrzostwa monarchii Austro-Węgier w lekkiej atletyce. Wystartowało w nich 7 sportowców lwowskich ⁶⁵.

Fot. Kurjer Lwowski 1914, nr 256

Złoty medal w chodzie na dystansie 10.000 m zdobył Polak, zawodnik klubu sportowego *Czarni Lwów*, Maksymilian Wudkiewicz, uzyskał on wynik 53;07,5 min ⁶⁶.

W dniu 5 lipca 1914 r. przeprowadzono zawody w chodzie godzinnym. Triumfátorem okazał się niezawodny Maksymilian Wudkiewicz, który przeszedł 11.246 m. Zmierzony

⁶⁵ *Kronika sportowa*. Kurjer Lwowski 1914, nr 256, s.4.

⁶⁶ <http://www.oelv.at/competitions/results.php?id=3139#386> (dostęp 8.08.2014).

międzyczas na dystansie 3.000 m – (14:24.6), po uzyskaniu niepodległości po pierwszej wojnie światowej, został uznany za oficjalny rekord Polski ⁶⁷.

Dynamika zainteresowania się społeczeństwa sportem a szczególnie lekką atletyką w zaborze rosyjskim była bardzo wolna. Mimo to starano ją propagować. Pierwsza wzmianka o zawodach lekkoatletycznych pochodzi z 1896 roku. Wówczas z okazji II wystawy Higienicznej w Warszawie Warszawskie Towarzystwo Cyklistów w dniu 12 lipca 1896 roku zorganizowało zawody w biegach. Ogółem przeprowadzono pięć konkurencji: „marsz chodem 1 km”, „bieg płaski 2 km”, „bieg z przeszkodami 2 km”, „bieg kwadransowy na wytrzymałość”, „bieg trzyminutowy na szybkość”. W „marszu chodem 1 km” zwyciężył Lewicki ⁶⁸.

Główną przyczyną, która wpływała na nikłe zainteresowanie sportem w Królestwie Polskim, były obowiązujące ukazy carskie zabraniające tworzyć stowarzyszenia sportowe. Dopiero po przegranej wojnie japońsko-rosyjskiej w 1905r. zostały one zniesione. Zaczęto się interesować sportem w tym lekką atletyką i tym samym *sportem pieszym*. W zaborze rosyjskim pierwsze zawody w *sportie pieszym*, były zorganizowane przez Koło Amatorów Sportu Pieszego Warszawskiego Towarzystwa Cyklistów, w dniu 12 czerwca 1904 roku, na trasie Miłosna–Wiązowa–Miłosna (okolice Warszawy).

Największym propagatorem w Kongresówce, lekkiej atletyki było Warszawskie Koło Sportowe (WKS), które w dniu 22 października 1911 r. zorganizowało klubowe mistrzostwa w 7-boju. Program zawodów obejmował następujące konkurencje:

- bieg płaski na 100m,
- rzut dyskiem (oburącz),
- chód na 1.000 m,
- skok w dal,
- rzut kulą,
- bieg z płótkami.

Jest to pierwsza informacja o przeprowadzeniu konkurencji chodu sportowego w zaborze rosyjskim ⁶⁹.

Warszawskie Koło Sportowe dużą wagę przywiązywało do rozwoju sportu pieszego, czego dowodem jest wydanie książki Kazimierza Laskowskiego *Dziesięć sportów dla młodzieży*, w której cały rozdział został poświęcony właśnie tej dyscyplinie sportu zalecanej do uprawiania przez młodzież i zatytułowany *Sport pieszy* ⁷⁰.

W wydanej 1916 roku Kazimierz Biernacki w swojej publikacji *Młodzież polska a Igrzyska Olimpijskie* zachęcał polskich sportowców do wzięcia udziału w tym wielkim międzynarodowym święcie, jakim są igrzyska olimpijskie. W celu zachęcenia do uprawiania sportu, szczególnie lekkiej atletyki. Opisuje poszczególne konkurencje wraz ze wskazówkami jak je należy trenować. Dotyczy to także chodu sportowego ⁷¹.

⁶⁷ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

⁶⁸ *Na przelaj przez dziesięciolecia, Kronika przeszłości*, Lekka atletyka 1966, nr 7, s.23.

⁶⁹ Zaborniak St.: *Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. PWSZ Krosno 2008, s.24.

⁷⁰ Laskowski K.: *Dziesięć sportów dla młodzieży*, Warszawa 1912, s. 219–224.

⁷¹ Biernacki K.: *Młodzież polska a Igrzyska Olimpijskie*. Warszawa, księgarnia Gebethnera i Wolfa, 1916, s.6.

Chód na 1 kil. 3 kil. mila polska, 10 kl. i godzinę.

Regulamin: W chodzie dopiero wtedy wolno oderwać od ziemi stopę będącą w tyle, gdy druga dotknie ziemi. Przytem noga podtrzymująca korpus w chwili, gdy druga przenosi się z tyłu ku przodowi winna być całkowicie wyprostowana w kolanie. Rekordy świata: 1 kil. w 3 m. 54 sek; 3 kil. w 12 m. 40 s; 10 kil. w 46 m. 50 s; 13 kil. 400 m. w godzinę.

Wskazówki: Zastrzeżenia podane w regulaminie zmierzają do tego, by zawoźnicy nie wypadali z szybkiego marszu w bieg, co by całe wyścigi w chodzie pozbawiły racji bytu. Początkujący uczyni najlepiej, jeśli od pierwszego treningu unikać będzie zbytniego zginania nóg w kolanach, od czego już krok tylko do biegu. Sam chód gimnastyczny różni się zresztą zasadniczo od chodu zwykłego. Korpusu nie należy pochylać lecz trzymać go jaknajprościej. Kroki dawać niewielkie, a możliwie najszybsze. Ręce trzymać zgięte w łokciach i czynić niemi zamachy w takt kroków tak, by pięści dochodziły niemal pod brodę. Dobry zapasnik chcąc powiększyć tempo powiększa przedewszystkiem — szybkość i głębokość zamachów rękoma. Oddech jak podane przy długich biegach, tylko nieco mniej obfity. Kto ćwiczy w chodach na najkrótsze dystanse winien osobno ćwiczyć stumetrówkę chodu, dla opanowania maksymalnego tempa na finiszu. Tylko jaknajstanowczej należy unikać wpadania w bieg, co na zapasach natychmiastowo wywołuje usunięcie z toru zapasnika. Kto osiągnie 100 m. w 20—23 sek. ma zawsze tę przewagę, że w razie potrzeby może na finiszu choć na małą chwilą powiększyć swą szybkość niemal dwukrotnie. Kto nie czując zmęczenia nie może nawet na krótko

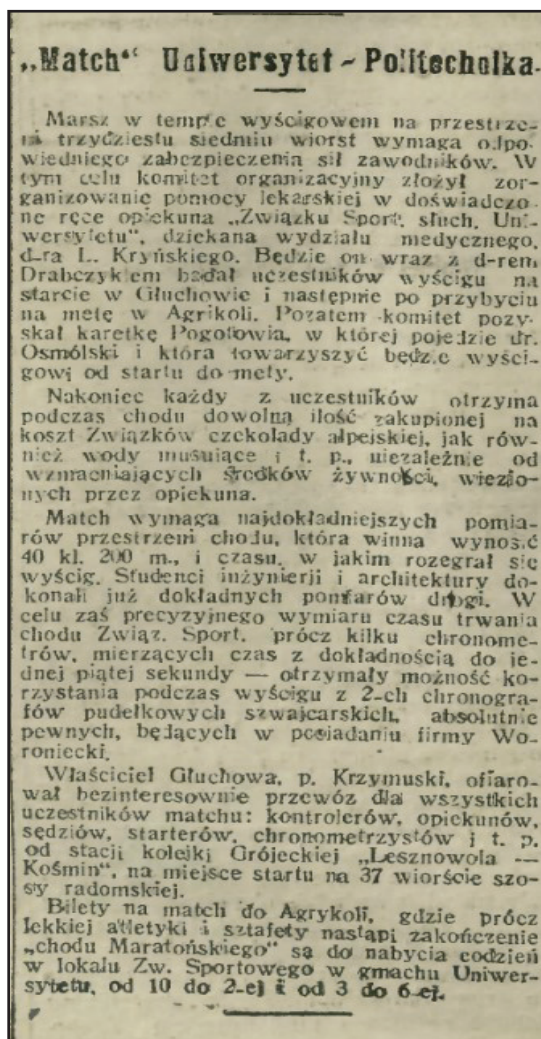
Fot.Młodzież Polska a Igrzyska Olimpijskie (zbiory MSiT)

Potwierdzeniem rozwoju popularności chodu sportowego było zorganizowanie przez wielkiego sympatyka lekkiej atletyki, Kazimierza Biernackiego⁷², w dniu 26 września 1916 r meczu lekkoatletycznego pomiędzy Uniwersytetem Warszawskim a Politechniką Warszawską. Zwróciło to uwagę na konieczność propagowania lekkiej atletyki przez chód sportowy: *...Zróbmy chód maratoński, zakończony na ulicach Warszawy i na boisku w Agrykoli będą tysiące ludzi...*⁷³.

⁷² Tygodnik Ilustrowany 1916, nr 40, s. 297.

⁷³ Biernacki K.: *Młodzież polska a igrzyska olimpijskie*.

O przygotowaniach do tego chodu maratońskiego szczegółowo informował warszawski *Kurjer Polski*⁷⁴.

Fot. Kurjer Polski 1916, nr 263

Studenci Politechniki za pomocą przyrządów geodezyjnych zadbali o staranne wytyczenie trasy chodu maratońskiego, uznając, że start odbędzie się między Grójcem a Tarczynem w miejscowości Głuchów. Na mecie na stadionie Agrykoli, pierwsi zawodnicy chodu mieli stawić się między 16.00 a 17.00. Do Agrykoli przybyło wówczas kilka tysięcy widzów⁷⁵.

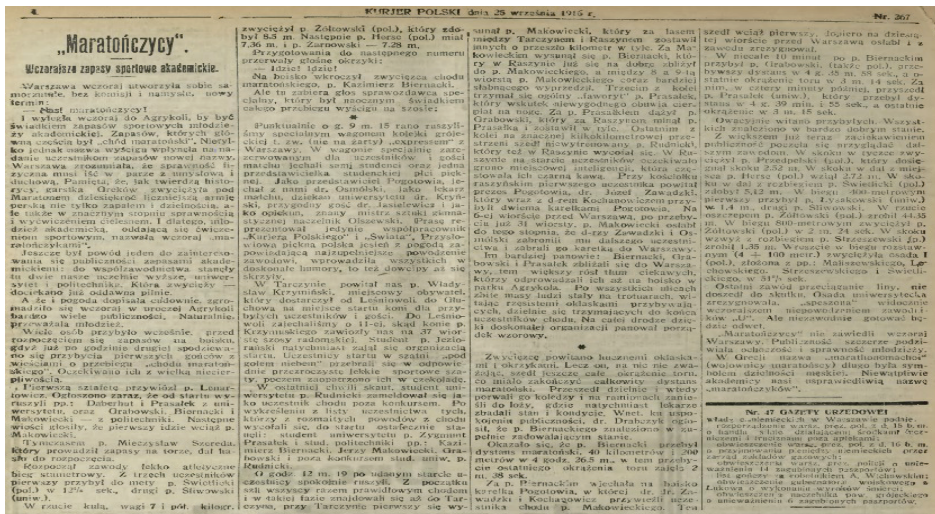
⁷⁴ „Match” Uniwersytet-Politechnika. Kurjer Polski 1916, nr 263, s. 4.

⁷⁵ Zaborniak S.: *Lekkoatletyka na ziemiach polskich w latach 1867-1918*. Rzeszów 2004, s. 205.

Fot. Uczestnicy chodu Maratońskiego w 1916 r. (zbiory Uniwersytet Warszawski)

Jako pierwszy chód maratoński ukończył K. Biernacki w czasie 4:26:05 godz. Uzyskany przez niego wynik po uzyskaniu niepodległości przez Polskę po pierwszej wojnie światowej został uznany za nieoficjalny rekord Polski na dystansie 40 km ⁷⁶. Dokładną relację z *chodu Maratońskiego* oraz meczu lekkoatletycznego pomiędzy reprezentacjami Uniwersytetu a Politechniki zamieścił *Kurier Polski* ⁷⁷.

Fot. Kurjer Polski 1916, nr 267

⁷⁶ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s. 217.

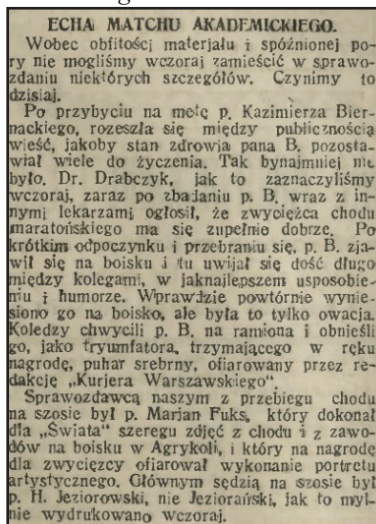
⁷⁷ „Maratończycy”. Wczorajsze zapasy sportowe akademickie. Kurjer Polski 1916, nr 267, s.4.

Impreza odniosła propagandowo znaczący sukces czego przykładem jest strona tytułowa *Tygodnika Ilustrowanego*⁷⁸.

Fot. Tygodnik Ilustrowany 1916, nr 40

A także zamieszczenie dodatkowych informacji sportowym niedzielnym wydarzeniu w kolejnym wydaniu *Kurjera Polskiego*⁷⁹.

Fot. Kurjer Polski 1916, nr 268

⁷⁸ Tygodnik Ilustrowany 1916, nr 40.

⁷⁹ Echa Matchu akademickiego. Kurjer Polski 1916, nr 268, s.2.

Efektorem udanych, pierwszych zawodów sportowych, zorganizowanych przez warszawskich akademików był napisany przez Kazimierza Biernackiego, a wydany w 1917 r. przez Związek Sportowy Słuchaczy Politechniki, poradnik, całkowicie poświęcony chodowi sportowemu, pt. *Jak zwyciężać w chodzie*⁸⁰.

Fot. Jak zwyciężać w chodzie

Autor w publikacji omówił metodykę treningu chodu sportowego, zwracając uwagę na sposób doboru kandydata na zawodnika tej konkurencji, podkreślił znaczenie warunków fizycznych i zaprezentował sposoby przeprowadzenia sprawdzianów selekcyjnych. Omówione zostały warunki terenowe skutecznego treningu. Autor przedstawiając zawilgości techniki chodu sportowego, zróżnicował ją w zależności od dystansu oraz podał wskazówki dotyczące długości kroku, pracy nóg, bioder, rąk czy barków. Zwrócona została również uwaga na długość odcinków treningowych, podkreślił wagę doskonalenia umiejętności taktycznych. Osobno została przez Biernackiego poruszona sprawa treningu do *chodu maratońskiego*. Książka Biernackiego stanowiła ważny *krok milowy* w rozwoju

⁸⁰ Zaborniak S.: *Lekkoatletyka na ziemiach polskich w latach 1867-1918*. Rzeszów 2004, s. 173.

myśli szkoleniowej chodu sportowego na ziemiach polskich. Kazimierza Biernackiego możemy określić jako pierwszego polskiego metodyka i teoretyka zajmującym się chodem sportowym.

Nowe podejście do chodu sportowego zaprezentowane w poradniku *Jak zwyciężyć w chodzie* dały znamienite rezultaty. Przykładem jest doskonały wynik zwycięzcy chodu na 10.000m, podczas pierwszego Zjazdu Polskich Stowarzyszeń Sportowych i Gimnazjalnych, odbytego w Warszawie w dniach 20–22 września 1918 r.⁸¹.

Fot. Plakat reklamujący pierwszy zjazd polskich sportowców, 1918 (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego, Gabinet Dokumentów Życia Społecznego)

⁸¹ Na przełaj przez dziesięciolecia, Lekka Atletyka 1968, nr 9, s.19.

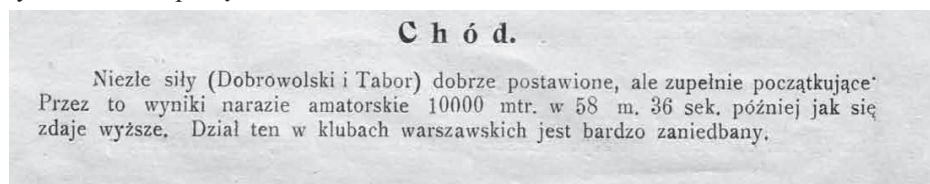
Impreza ta przez ówczesną prasę została nazwana *Olimpiadą Królestwa*, gdyż została przeprowadzona w oparciu o program Igrzysk Olimpijskich rozegranych w Sztokholmie w 1912 r.⁸².

Szczegółowy regulamin imprezy wraz z listą wszystkich uczestników z podziałem na konkurencje w jakich oni startują, zamieścił miesięcznik *Sport Polski* w swoim inauguracyjnym pierwszym numerze. Dzięki temu wiemy, że chód na dystansie 10 km został rozegrany w niedzielę 22 września. Zamieszczoną listę startową można uznać za pierwszą listę startową chodźarzy jaka ukazała się na ziemiach polskich⁸³. Należy zwrócić uwagę, że oprócz wymienienia zawodników, którzy będą rywalizowali podano także informację dotyczące rekordów :...*rekord wszechświatowy 46 m.28" a rekord polski 53 m. 28,2"*...

W chodzie na dystansie 10 km wystartowali

• 61 – Pietraszewski St.	Ak. Z. Sport.
• 89 – Piniński Władysław	Ak. Z. Sport.
• 90 – Dembowski Tadeusz	Ak. Z. Sport.
• 91 – Tabor Stefan	Ak. Z. Sport.
• 92 – Dobrowolski Adam	Ak. Z. Sport.
• 49 – Toma Leon	Tow. Gim. Łódź

Triumfator chodu reprezentant Ak. Z. Sport. Adam Dobrowolski uzyskał czas 58;36,0 min. Miesięcznik *Sport Polski* w swoim kolejnym numerze zamieścił dokładną relację z tych zawodów, pisząc bardzo skromnie o chodzie⁸⁴:

Fot. Sport Polski 1918, nr 2-3.

Jest to ostatnia relacja prasowa z zawodów lekkoatletycznych rozegranych podczas zaborów. Dynamiczny rozwój sportu w tym lekkiej atletyki, na terenach ziem polskich zahamowała pierwsza światowa wojna. Chodźarze tak jak większość mężczyzn założyła żołnierskie mundury różnych armii i wyruszyła na front.

W dniu 11 listopada 1918 r. zostaje ogłoszona proklamacja II Rzeczypospolitej, Polska odzyskuje niepodległość.

⁸² Pierwszy Zjazd Polskich Stowarzyszeń Sportowych, Tygodnik Ilustrowany, Warszawa 1918, nr 39. s. 429.

⁸³ Regulamin dla zawodników w zawodach lekkoatletycznych. Szczegółowy program zawodów. Sport Polski 1918, nr 1, s. 27-32.

⁸⁴ Zawody lekkoatletyczne. Sport Polski 1918, nr 2-3, s.12.

Rozdział III

CHÓD SPORTOWY W LATACH MIĘDZYWOJENNYCH 1919-1939

1919

Sytuacja polityczna panująca w Polsce w okresie formowania się państwa polskiego po zakończeniu I wojny światowej nie sprzyjała powrotowi do uprawiania sportu. Jeszcze bardziej pogłębił ją zbrojny konflikt polsko-ukraiński rozpoczęty w dniu 1 listopada 1918 r. o przejęcie władzy we Lwowie, trwający do 22 maja 1919 r., zakończony zniesieniem ukraińskiego okrażenia.

27 grudnia 1918 r. w Wielkopolsce rozpoczyna się Powstanie Wielkopolskie, zakończone przyłączeniem ziem zaboru pruskiego do państwa polskiego.

Fot. Rozdawanie broni ludności polskiej w Poznaniu - Leon Praużyński
(zbiory Wlkp. Muzeum Niepodległości)

14 lutego 1919 r. rozpoczęła się wojna polsko-bolszewicka, która trwała do 1921 r. Na Śląsku w 1919 r. wybuchły Powstania Śląskie, które miały na celu poprawę niekorzystnego dla Polaków wyniku Plebiscytu na Górnym Śląsku. W tym napiętym okresie głównym celem w Polsce była obrona odzyskanej państwowości.

Mimo wszystko starano się zachować namiastki normalności, temu celowi służył sport. W roku 1919 odnotowano tylko jedne zawody w chodzie sportowym. Odbyły się one we Lwowie w dniu 20 kwietnia. Rozegrano nietypowy dystans 4.000 m zwyciężcą

okazał się reprezentant Czarnych Lwów Maksymilian Wudkiewicz. Uzyskany przez niego rezultat – 21;00,5 został uznany za nieoficjalny rekord Polski ⁸⁵.

Rok 1919 był rokiem zjednoczenia się wszystkich klubów, w których uprawiano lekkoatletykę, w Polski Związek Lekkiej Atletyki. Powołano go w dniu 11 października w Krakowie. Opracował on regulaminy zawodów, zorganizował pierwsze mistrzostwa Polski w lekkiej atletyce w 1920 r. Związek wraz z Polskim Komitetem Olimpijskim rozpoczął starania aby reprezentacja Polski mogła wystartować na Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu w 1920 r. Wszystkie te działania gwałtownie zostały przerwane przez rozwój inwazji bolszewickiej na Polskę. Pogarszająca się sytuacja na froncie spowodowała ogłoszenie poboru do wojska. Wszyscy zostali wezwani do stawienia się pod broń dla obrony granic ojczyzny.

Do obrony zdobytej niepodległości Polski stanęli także sportowcy. Najlepszy, okresu przedwojennego, polski chodziarz ppor. Maksymilian Wudkiewicz został dowódcą pociągu pancernego „Pepetrójka”⁸⁶. Poległ śmiercią żołnierza w dniu 22 listopada 1919 r. pod Wołczuchami ⁸⁷.

Fot. Pogrzeb ppor. Maksymiliana Wudkiewicza

⁸⁵ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.217.

⁸⁶ Maksymilian Wudkiewicz (1892-1919), lekkoatleta (chodziarz rekordzista Europy w chodzie na 5.000 m), walczył w I wojnie, potem w obronie Lwowa. Został komendantem oddziału szturmowego Pepetrójki (Pociąg Pancerny nr 3) i zginął w bitwie pod Wołczuchami 22 lutego 1919. Pochowany przez Ukraińców (Polacy się wycofali), został wraz z dwoma poległymi szeregowcami ekshumowany 14 maja 1920 r., a w dniu następnym odbyły się uroczystości pogrzebowe we Lwowie. Zdjęcie pokazuje moment sprowadzenia zwłok do miasta specjalnym wagonem.

⁸⁷ *Wudkiewicz Maksymilian*. Lista strat Wojska Polskiego. Polegli i zmarli w wojnach 1918-1920. Wojskowe biuro historyczne. Warszawa 1934. Pozycja 44846.

Fot. Polski plakat rekrutacyjny do wstąpienia do wojska (zbiory NAC)

1920

W programie pierwszych lekkoatletycznych mistrzostw Polski a nazywanych wówczas, Mistrzostwami Głównymi Polski, przeprowadzonych w dniach 16 – 18 lipca 1920 r. we Lwowie nie umieszczono konkurencji chodu sportowego⁸⁸. Główne Mistrzostwa Polski nie zgromadziły dużej ilości lekkoatletów, niektóre konkurencje rozgrywano w skromnej obsadzie. Nie wzbudziły też większego zainteresowania wśród kibiców a doniesienia prasowe o zawodach były bardzo skromne⁸⁹.

Ze sportu.
Zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Rzeczypospolitej.
Na boisku T. Z. R. rozpoczęły się wczoraj zawody lekkoatletyczne, w których biorą udział goście z Górnego Śląska, Warszawy i t. d. W przedbiegach 100 m. odniosła sukces Warszawa (Sośnicki z „Pogoń”), Lwów zajął dwa miejsca, jedno zaś przedstawiciel Górnego Śląska (Pietruszka). Czas międzybiegu 11³/₅. Bieg 1500 m. wygrał Lwów (Łaławiec „Pogoń”) w 4 min. 26·7 sek. Bieg 400 m. wygrał Lwów (Sterba „Pogoń”) pokonując Warszawę w 55 sek. o pierś. Skok w dal z miejsca wygrała Warszawa (Sośnicki „Pogoń”) skokiem na 287 ctm. Rzut kulą dał nowy rekord Polski rzutem Cybulskiego („Pogoń”) na 11 m. 25 cm. Skok w zwyz dał słaby wynik 155 cm. Wczoraj nie zdobyto żadnego mistrzostwa Polski. Dziś i jutro dalsze zawody.

Fot. Słowo Polskie 1920, nr 329

Kronika sportowa.
ZAWODY W LEKKIEJ ATLETYCE O MISTRZOSTWO POLSKI.
Bieg na 100 metrów. Startuje 15.
Po czterech przedbiegach do międzybiegu stanęli: Maniura, Pietruszka, Klimek, Pyrlik (z Górnego Śląska), Sośnicki, L. Gebethner z Warszawy (Polonia), Jakubowicz i Scot (Czarni Lwów).
Z międzybiegów do rozgrywki, która ma się odbyć w niedzielę, przeszli Scot, Pietruszka, Sośnicki i Jakubowicz.
Bieg na 1500 m. Startuje 100.
1. Łaławiec (Pogoń). 2. Miller Artur (Czarni). 3. Baran (Pogoń). Bieg na 200 m.
Z przedbiegów dwóch jako pierwsi do rozgrywki w sobotę przeznaczeni Sterba i Jakubowicz. Między Pawłowskim i Habichtem, który z nich ma przejść do rozgrywki, odbędzie się przedbieg.
Bieg na 400 m. 1. Sterba (Pogoń) 0.55 sek. 2. Habicht (Polonia). Skok w dal z miejsca: 1. Sośnicki (Polonia) z Warszawy 2 m. 87 cm. 2. Cybulski z Pogoni 2 m. 80 cm. 3. Szydłowski z Pogoni 2 m. 69 cm. Skok w wż z rozbiegiem: 1. Kirchner (Czarni) 1 m. 55 cm. 2. Sośnicki (Polonia) 1 m. 50 cm. 3. Scot (Czarni) 1 m. 40 cm. Rzut kulą: 1. Cybulski (Pogoń) 11 m. 25 cm., nowy rekord Polski. 2. Szydłowski 10 m. 76 cm. i pół. 3. Kirchner (Czarni) 10 m. 28 cm. i pół.
Dalszy ciąg zawodów w sobotę. Program: Bieg na 200 m. rozstrzygający. Bieg na 800 m., bieg na 5000 m., bieg rozstawny 4100, bieg przez płotki na 110. Skok w wż z miejsca. Trójskok i rzut dyskiem.
O godz. 6. po zawodach lekko-atletycznych match między reprezentacją Górnego Śląska a reprezentacją Lwowa.

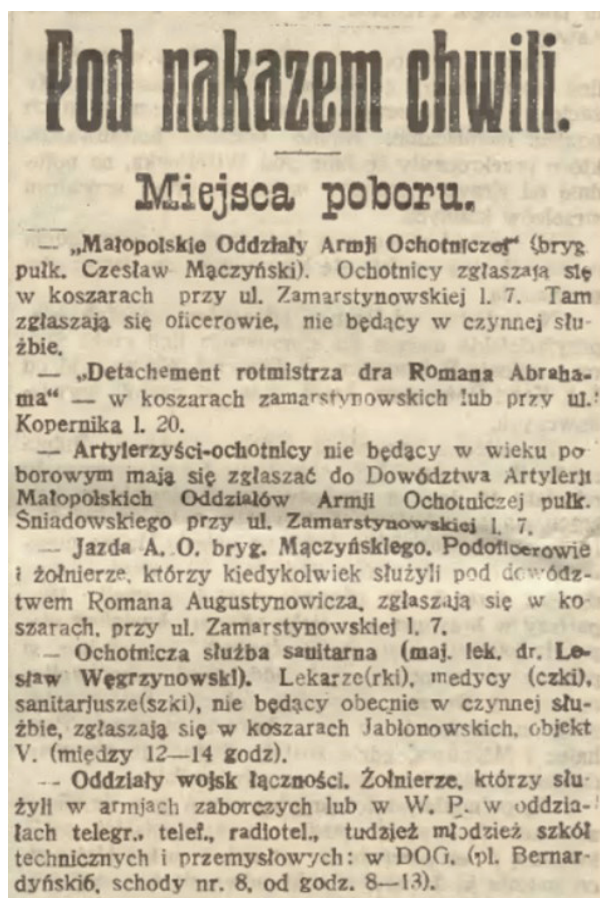
Fot. Kurjer Lwowski, 1920, nr 175

Zawody te odbywały się w stanie wielkiego napięcia nerwowego wyczuwalnego wśród mieszkańców Lwowa. Wrastająca intensywność ataków wojsk bolszewickich, a w miesiącach czerwiec - sierpień klęski wojsk polskich na polach bitwy i ich ciągły odwrót nie nastrojały optymistycznie. W dniach odbywania się Mistrzostw Polski we Lwowie wojska armii sowieckiej były od niego oddalone o około 150 km i ciągle parły do przodu. Coraz bardziej zagrożona Małopolska ze swoją stolicą Lwowem konsolidowała

⁸⁸ Karczmarski A.: *Wzwyz i w dal bez rozbiegu*. Magazyn lekkoatletyczny. Kobyłka, lipiec – sierpień 2010, s. 6.

⁸⁹ *Zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Rzeczypospolitej*. Kurjer Lwowski, 1920, nr 175, s. 7.

się i zaczęła tworzyć obywatelski ruch ...*Jednolity front obrony narodowej*...⁹⁰. Tworzą się Oddziały Małopolskiej Armii Ochotniczej, ogłoszona zostaje mobilizacja⁹¹.

Fot. Słowo Polskie 1920, nr 325

Również w innych miejscowościach w kraju rzesze ochotników wступują do oddziałów militarnych mającego iść na pomoc wojsku walczącemu z armią bolszewicką. Zachęcały do wstąpienia w ich szeregi anonse prasowe⁹². W mieście Września utworzono Ochotniczą Legię Wrześnińską do której wstępowala młodzież i mieszkańcy miasta gotowi iść na pomoc wojsku walczącemu na froncie wschodnim.

⁹⁰ *Jednolity front obrony narodowej*. Kurjer Lwowski 1920, nr 177, s.1.

⁹¹ *Pod nakazem chwili*. Słowo Polskie 1920, nr 325, s.3.

⁹² *Orędownik Wrześniński* 1920, nr 76.

Oreďownik Wrzesiński

Organ urzędowy na powiat Wrzesiński.

No. 76. || Wrzesnia, sobota, dnia 17-go lipca || 1920.

Ochotnicy! Ojczyzna Was woła!

Wstępujcie do tworzącej się

Legji Ochotniczej Wrzesińskiej

którą tworzy podp. **Stanisław Mycielski** we Wrześni.

Zgłoszenia ochotników od 17–42 lat przyjmuje Biuro Ewidencyjne we Wrześni przy Alejach Wolności.

Fot. Oreďownik Wrzesiński 1920, nr 76

Jednym z takich ochotników, który wstąpił w szeregi Ochotniczej Legji Wrzesińskiej był uczeń VI klasy Państwowego Gimnazjum Zreformowanego Leon Stasiewski (1903-1920). Orlę lwowskie – walczące w 1919 r. w obronie Lwowa. W wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r. walczył pod Kobryniem ⁹³.

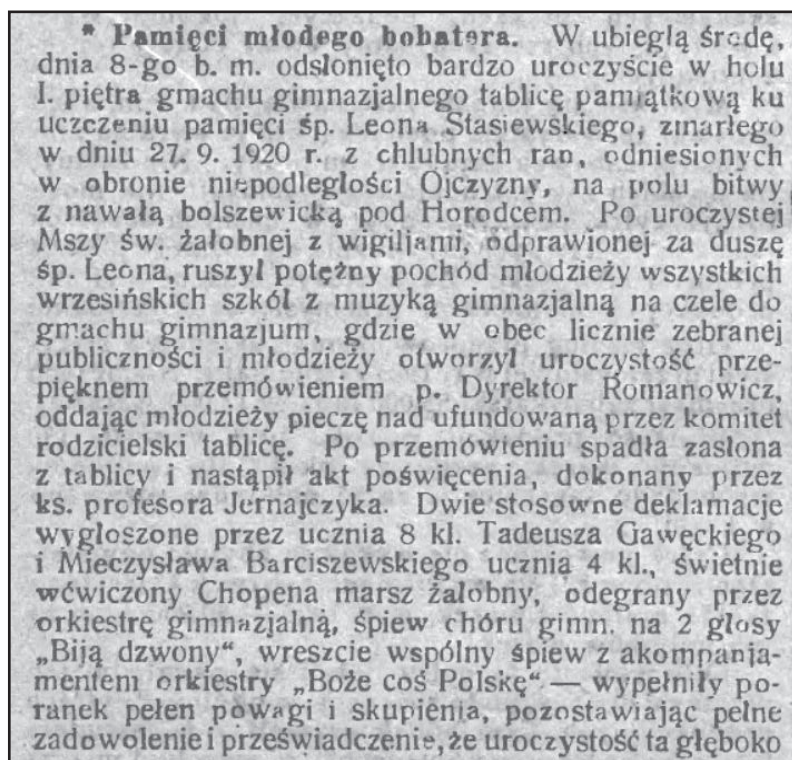
⁹³ Leon Stasiewski – był synem Juliana Stasiewskiego, nauczyciela i inspektora szkolnego, i Apolonii z Namysłów; miał czworo rodzeństwa: siostry Marię, Jadwigę i Bogumiłę oraz brata Ewarysta. Po ukończeniu szkoły powszechnej w Łagwach uczył się w Gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu (Konigles Marien – Gymnasium zu Posen). W listopadzie 1918 uciekł z domu i wraz z kolegą przedostał się do zagrożonego przez Ukraińców Lwowa. Walczył w jego obronie z bronią w ręku w grudniu 1918 i styczniu 1919. Do Poznania wrócił w marcu 1919, ciężko chory na zapalenie płuc. W sierpniu 1919 przeprowadził się do Wrześni i kontynuował naukę w VI klasie Państwowego Gimnazjum Zreformowanego. Był pierwszym drużynowym gimnazjalnej drużyny harcerzy. Do Ochotniczej Legji Wrzesińskiej zgłosił swój akces wraz z grupą kolegów na wiecu zorganizowanym w dniu 13 lipca 1920 we Wrześni. Otrzymał przydział do 66 Pułku Piechoty Kaszubskiej 16 dywizji 4 armii. Walczył w wojnie polsko-bolszewickiej od 14 września pod Kobryniem, gdzie zaczęły się uporczywe walki o Horodec. W dniu 17 września został ranny. Opatrzony w Kobryniu, został przewieziony 18 września, podwodą do Brześcia Litewskiego, a następnie otransportowany do szpitala w Łodzi. Zmarł 27 września 1920 w szpitalu wojskowym w Łodzi. Jego siostra Bogumiła, była mamą Krzysztofa Kisiela a babcią Jarosława Kisiela.

Fot. Tablica pamiątkowa

Fot. Orędownik Wrzesiński 1927, nr 131

Fot. Orędownik Wrzesiński 1920, nr 99

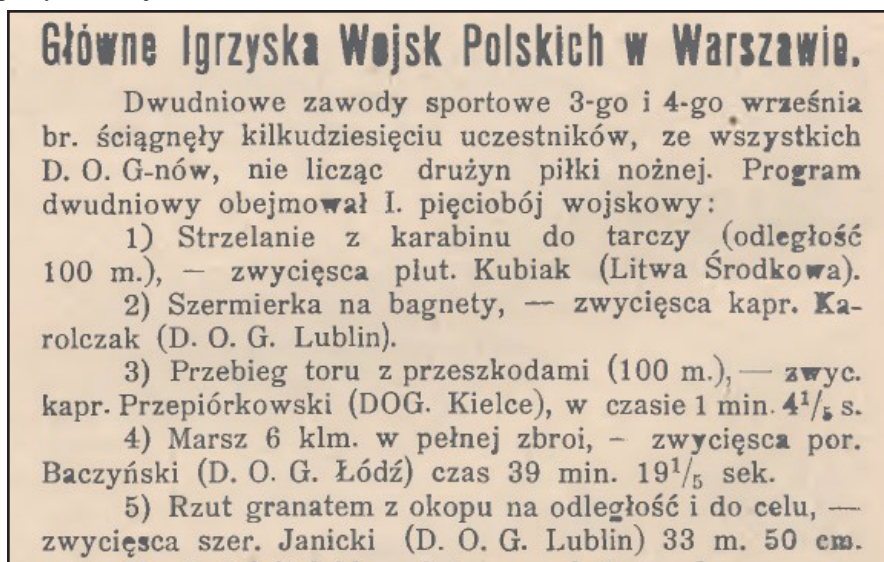
1921

Rok 1921 był pierwszym rokiem powolnego powrotu do normalności po zakończonej wojnie polsko – sowieckiej oraz po powstaniach Śląskich i Wielkopolskim. Był rokiem w którym odnowiły swoją działalność kluby sportowe oraz stowarzyszenia sportowe. Lekka atletyka zaczęła zdobywać w społeczeństwie coraz większą popularność. Jednak jej rozwój był hamowany przez brak środków finansowych potrzebnych na podstawową działalność np. organizację zawodów. Duże zaangażowanie działaczy i zawodników skupionych w nielicznych klubach sportowych mających sekcje lekkoatletyczne oraz w Polskim Związku Lekkiej Atletyki pozwoliły na urządzenie zawodów. W nowo powstających klubach sportowych na terenie całego kraju, lekkoatleci nieśmiało zaczęli stawiać pierwsze kroki organizacyjno - szkoleniowe i nabierać doświadczenia.

Takie działanie umożliwiło przeprowadzenie drugich lekkoatletycznych Mistrzostw Polski seniorów, odbytych we Lwowie na stadionie *Pogoni Lwów* w dniach 13 – 15 sierpnia roku 1921. W ich programie nie umieszczono w konkurencji chodu ⁹⁴.

⁹⁴ *Kronika Sportowa. Zawody lekko-atletyczne o mistrzostwo Polski*. Kurjer Wileński 1921, nr 192, s.6.

Na podstawie przeprowadzonej kwerendy archiwalnej stwierdzono, że w 1921r. tylko w Warszawie w dniu 19 sierpnia rozegrano zawody w chodzie na dystansie 3.000m, wygrał go przedstawiciel *Orkanu Warszawa* Zygmunt Zajączkowski. Wprowadzony do zawodów lekkoatletycznych pięciobój wojskowy w swoim składzie miał konkurencję marszową. W Warszawie w dniach 3-4 września odbyły się Główne Igrzyska Wojska Polskiego. W pięcioboju wojskowym zawodnicy rywalizowali w marszu na 6 km w pełnym uzbrojeniu ⁹⁵.

Fot. Tygodnik Sportowy 1921, nr 18

Na zakończenie sezonu lekkoatletycznego odbyły się dwie duże imprezy sportowe. Pierwsza to szumnie reklamowana „*Wszechpolska Olimpiada Akademicka*”, przeprowadzona w Warszawie w dniach 1-2 października, która w rezultacie wypadła bardzo słabo. Przyczyną były ograniczenia w regulaminie imprezy. Prawo startować w niej mieli tylko studenci zrzeszeni w A.Z.S., a innym wspaniałomyślnie pozwolono uczestniczyć poza konkursem. Takie rozwiązanie regulaminowe zaowocowało tym, że jak pisze Tygodnik Sportowy *...Największa centra sportowe Lwów i Kraków udziału w tej Olimpiadzie nie wzięły. Miało to ten skutek, że z programu zawodów musiano wykreślić regaty, pływanie, bieg na 800 m, skok o tyczce i chód na 10 km, a to poprostu z powodu braku współzawodników...* ⁹⁶. Konkurencja chodu na 10 km miała być rozegrana o „Puchar Kurjera Warszawskiego” ⁹⁷.

Druga, to zawody lekkoatletyczne zorganizowane przez Dowództwo 10 Dywizji Piechoty przeprowadzone w Łodzi w dniach 30 września – 2 października pod nazwą „*Jesiennych zawodów sportowych*”. W programie umieszczono *...chód w uzbrojeniu*

⁹⁵ Główne Igrzyska Wojsk Polskich w Warszawie. Tygodnik Sportowy 1921, nr 18.

⁹⁶ Olimpiada Akademicka w Warszawie. Tygodnik Sportowy 1921, nr 22, s.6.

⁹⁷ Olimpiada Akademicka w Warszawie. Tygodnik Sportowy 1921, nr 19, s.12.

na 10 km...⁹⁸. W konkurencji chodu na 10 km (po drodze) w uzbrojeniu szturmowym zwyciężył – kapral Basta z 37 p.p. w czasie 1 godz.18 min ⁹⁹.

Fot. Tygodnik Sportowy 1921, nr 22

1922

Doroczne zawody sportowe 10 Dywizji Piechoty zorganizowano w Łodzi w dniach 21-23 lipca. Marsz w uzbrojeniu patrolowym 15 km – Strzelce Procantin z 31 p.S.K. – 1 godz.50 min ¹⁰⁰.

Decyzją Polskiego Związku Lekkiej Atletyki w dniu 23 lipca 1922 r. rozegrano we wszystkich okręgach zawody mistrzowskie. Tylko w jednym okręgu (lwowskim) przeprowadzono rywalizację w chodzie¹⁰¹.

W *Tygodniku Sportowym* został zaprezentowany skład polskiej reprezentacji narodowej na mające się odbyć w Pradze w dniach 5-6 sierpnia 1922 r. Igrzyska Słowiańskie. Pominęto w nim chodźiarzy¹⁰².

Widzimy, że punkty są obstawione b. dobrze, tylko dziwimy się, że P. Z. L. A. nie wystawia nikogo na chód 2 klm., co spowoduje utratę wielu punktów. Może i Jugoslavia ma podobny kłopot, więc lepiej byle kogoś wystawić może nie przyjdzie ostatni.

Fot. Tygodnik Sportowy 1922, nr 67

⁹⁸ *Lekka atletyka. Łódź*. Tygodnik Sportowy 1921, nr 19, s.13.

⁹⁹ *Jesienne zawody sportowe w Łodzi*. Tygodnik Sportowy 1921, nr 22, s.6.

¹⁰⁰ *Doroczne zawody sportowe 10 Dywizji Piechoty w Łodzi*. Tygodnik Sportowy.1922, nr 68, s. 10.

¹⁰¹ *Zawody o mistrzostwo okręgu lwowskiego*. Tygodnik Sportowy 1922, nr 67, s.7.

¹⁰² *Reprezentacja Polski na mistrzostwa Słowiańskie w Pradze*. Tygodnik Sportowy 1922, nr 67, s.7.

W ramach Igrzysk Słowiańskich w Pradze, rozegrano spotkanie lekkoatletyczne pomiędzy Czechosłowacją – Jugosławią – Polską. Był to pierwszy w historii polskiej lekkoatletyki mecz reprezentacji narodowej. Chodźarze wystartowali wówczas na nietypowym sprinterskim dystansie 2.000 m. Barw Polski bronili biegacze Józef Baran oraz Misiński Jerzy¹⁰³. Przegląd Sportowy w swojej pomeczowej relacji tak opisał występ reprezentantów Polski ...*Kolosalna przewaga Czech. Nad pozostałymi zawodnikami. Obaj Polacy bez pojęcia o stylu i technice, kończyli jak wskazują czasy, daleko o kilkaset metrów za pierwszym...*¹⁰⁴.

Fot. Tygodnik Sportowy 1922, nr 69

Fot. Baran Józef

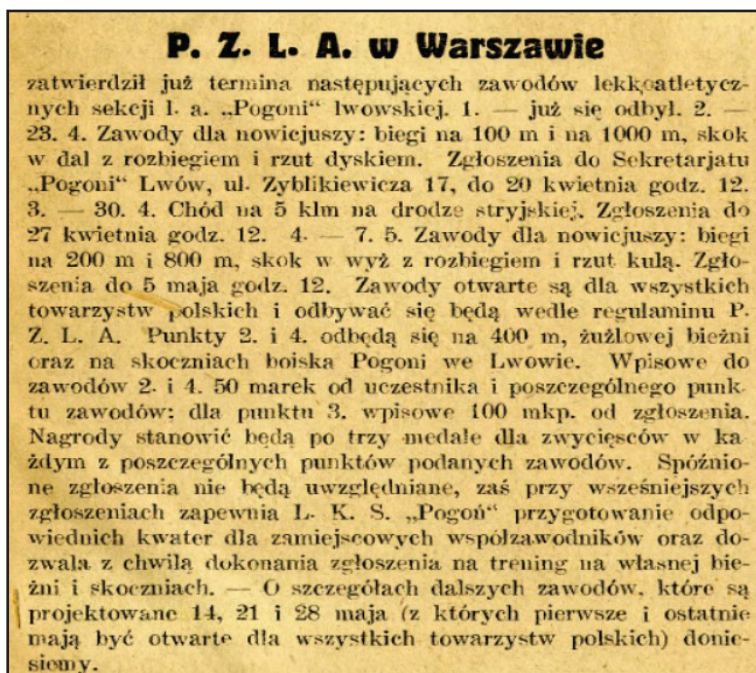

Fot. Misiński Jerzy

¹⁰³ Kisiel J. Dajerling L., Szymański W.: *Chód sportowy w meczach lekkoatletycznych w latach 1922-2015*. Kalisz 2016, s.9.

¹⁰⁴ *Mistrzostwa Słowiańskie w Pradze*. Przegląd Sportowy 1922, nr 33, s.4-6.

Trzecie lekkoatletyczne Mistrzostwa Polski seniorów rozgrywane były w Warszawie w Parku Sobieskiego w dniach 30 września i 1 października 1922 r. Na podstawie przeprowadzonych wcześniej mistrzostw w okręgach, *Tygodnik Sportowy* przeprowadził analizę poziomu sportowego w poszczególnych konkurencjach. Pisząc o chodzie ...*Chód (2,3 lub 10 km) o ile się odbędzie, to i padną bardzo słabe wyniki. Ta gałąź lekkiej atletyki jest podobnie jak i bieg z plotkami oraz 10 km, zupełnie zaniedbana...*¹⁰⁵.

Mistrzostwa Warszawskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki rozegrano w dniach 30 czerwca – 1 lipca w Warszawie. Konkurencję chodu wygrał reprezentant AZS Warszawa Zdzisław Karczewski. Było to jego trzecie zwycięstwo na tych mistrzostwach, tryumfował w biegu na 800 m (2:13.3), w trójskoku (11,16) oraz w chodzie¹⁰⁷.

Chód 2 km. 3-cie zwycięstwo wszechstronnego Karczewskiego I., ale z trudem osiągnięte. 1. Karczewski (AZS) 10'38,4" (rek. WOZLA), 2. Sucheicki (AZS) 10'38,4", Zajączkowski (Orkan), poza konkursem 4 Karpiński (WTC), 5. Wiśniewski (AZS). Wyniki pierwszych dobre, zbliżają się do rekordów polskich, a lepsze od czasów naszych zawodników w Pradze (1922).

Fot. Tygodnik Sportowy 1923, nr 22

W dniach 10-15 sierpnia w Toruniu przeprowadzono zawody sportowe 8 pułku saperów. Został rozegrany chód na 4.000m w którym wystartowało 6 zawodników, zwyciężył st. sap. Kaniewski¹⁰⁸.

W dniach 18-19 sierpnia w Przemyśle odbyły się zawody lekkoatletyczne. Marsz na dystansie 6 km wygrał Teodorowicz¹⁰⁹.

Z okazji święta pułkowego 54 P SK w dniu 19 sierpnia w Tarnopolu odbyły się zawody lekkoatletyczne podczas który rozegrano chód na dystansie 10 km. Przez organizatorów nazwany jako *marsz podróżny*. Zwyciężył Gruenspann, który pokonał ten dystans w 78 min¹¹⁰.

Wyniki zawodów lekkoatletycznych w Tarnopolu.
Z okazji święta pułkowego 54 P. S. K. odbyły się 19. 8. zawody sportowe, których wyniki są:
Bieg ul'czny 2650 m. — 1) por. Załęski 9,14.8",
2) Kuczyński. 3) Król.
Marsz podróżny 10 km. — Gruenspann 78'.
Bieg 100 m. — por. Mirski 12.4".
Bieg 110 m. z płotkami — por. Mirski 17.4".
Bieg 400 m. — Mąka 1'4.4".
Skok w dał — por. Mirski 5.26 m.
Skok w wyż — por. Mirski 1.58 m.
Rzut kulą — Dracz 8.79 m.
Rzut dyskiem — Mąka 24.6 m.
Rzut granatem — Dracz 52.5 m. Z. D.

Fot. Sportowiec 1923, nr 25

¹⁰⁷ Mistrzostwa Warsz. O.Z.L.A. Tygodnik Sportowy 1923, nr 22, s.5.

¹⁰⁸ Sprawozdanie. Sportowiec 1923, nr 23, s.6-7.

¹⁰⁹ Zawody lekkoatletyczne w Przemyśle. Sportowiec 1923, nr 25, s.3.

¹¹⁰ Wyniki zawodów lekkoatletycznych w Tarnopolu. Sportowiec: oficjalny organ Pozn. Zw. Okr. Piłki Nożnej 1923, nr 25.

Mistrzostwa Polski w chodzie sportowym zostały rozegrane w ramach mityngu lekkoatletycznego organizowanego przez klub sportowy Warszawianka w dniu 30 września w Warszawie ¹¹¹. W mistrzowskich zawodach wystartowało pięcioro zawodników ¹¹².

Zawody lekko-atletyczne Warszawianki.

Urządzone w sobotę i niedzielę zawody lekko-atletyczne Warszawianki zebrały na starcie zawodników wszystkich warszawskich klubów, uprawiających lekką-athletykę. Co do siły, jakie wystąpiło, należały one przeważnie z małymi wyjątkami do klasy drugiej. Nie zmniejszało to wcale konkurencji, a urządzone przez Warszawiankę zawody są w każdym wypadku wielkim plusem tego młodego klubu.

Co do organizacji zawodów — to pozostawiały one dużo do życzenia. Specjalnie tyczy się punktualności.

Wyniki, jakie osiągnęło, należą do przeciętnych. Tu i ówdzie można było spostrzedz poprawny styl lub lepsze wyniki pracującego nad sobą zawodnika. Dwa rekordy wreszcie: w skoku w wyż dla pań i 20-kilometrowy — muszą też pośledzić na dobro naszej budzącej się ze snu lekkiej-athletyki.

Z wyników zanotujemy:

Bieg 100 mtr.: 1) Szenajch (War.) 11.7; 2) Mieszkowski J. (War.) 5 mtr. z tyłu.

1 mila angielska (1609 mtr.): 1) Ziffer (Legia) 45.24; 2) Kostrzewski (L.A.K. S.) 4 mtr. z tyłu.

Bieg 5000 mtr.: 1) Ziffer 17:40.8. Czas bardzo słaby wobec silnego wiatru, jaki panował przez oba dni zawodów. Drugi Elsmund (Warsz.) 200 mtr. z tyłu.

Sztafeta 4x200 mtr.: 1) Drużyna Warszawianki w składzie: 1) Szenajch — Mieszkowski, 2) Weintul — Mieszkowski J. W czasie 1:40.8.

Dysk.: 1) Zajackowski (Orkan) 31.35 mtr.; 2) Walczak T. (Pol.) 27.24 mtr. Poza Konkursem Zwierz (Warsz.) 27.81 mtr. Zajackowski stale zyskuje na odległości rzutów.

Skok w wyż pań: 1) Wejnarowska (A. Z. S.) 1.29 m. nowy rekord Polski.

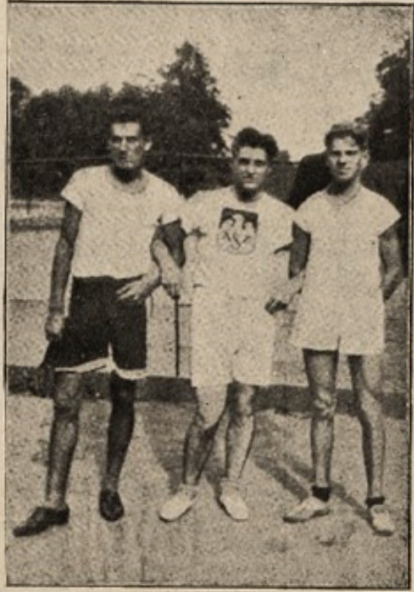
Dysk pań: 1) Jabczyńska (A. Z. S.) 18.73 mtr.; 2) Żelwerowiczówna (Pol.) 13.45 mtr.

Chód 10 km.: 1) Zajackowski (Orkan) 53.35.8.

Bieg 20 km. (proba pobicia rekordu): Szelestowski (Pol.) 1:18.35.7. **nowy rekord Polski.** Dawny rekord

Fot. Kurjer Warszawski 1923, nr 272

CHÓD O MISTRZOSTWO POLSKI
(30 września 1923)

Od lewej: 1) Zajackowski (Orkan), 2) Suchecki (AZS), 3) Karzewski (AZS).

Fot. Medaliści MP- Stadjon 1923

Tygodnik *Stadjon*: tygodnik poświęcony sprawom sportu i przysposobienia wojskowego w swoich dwóch numerach pisma nr 4 oraz 5 zamieścił obszerne informacje dotyczące tej konkurencji lekkoatletycznej ¹¹³. Dotyczyły one takich zagadnień jak: omówienie techniki chodu, przyjęcie odpowiedniej taktyki podczas zawodów czy zaprezentowanie najprostszego planu szkoleniowego. Zaprezentowano krótką historię chodu na Igrzyskach Olimpijskich jak również rozwój chodu w Polsce. Najciekawszy wszelako jest fragment zawierający oceny sezonu chodzarskiego w 1923 r. Jest to pierwsza taka ocena jednej konkurencji lekkoatletycznej w historii prasy polskiej.

¹¹¹ Zawody lekko-atletyczne Warszawianki. Kurjer Warszawski 1923, nr 272, s.11.

¹¹² Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia finałów lekkoatletycznych mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin – Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s. 227.

¹¹³ *Chód lekkoatletyczny*. Stadjon 1924, nr 5, s. 4-5.

nego dn. 15.8.1913 w Gandawie. Nagroda wynosiła 15000 fra.

Oprócz Anglosasów — tabele IAAF notują jeszcze nazwiska dwóch Duńczyków, Rasmussena i Petersena, oraz *last not least* Włocha Altimani'ego. Dają również *sub specie* Olimpiady wszyscy wymieniają Włochów — Frigero'a i Pavese'ego, i Kanadyjczyka Granville'a. Czy Danja wystawi godną swjej tradycji reprezentację — nie wiemy. Z innych narodowości wybił się ostatni-mi czasy Slehöfer (Czechy), ustanawiając znakomity rekord na 1000 m. — 4:36. Na dystans olimpijski — 10 km. — może on się okazać zbyt mało wytrzymałym, bo już na 5 km. czasy jego są dużo słabsze.

Na krężyka Olimpijskie chód wprowadzony został w r. 1906 (Ateny) — na dystansie 1500 m. Wyniki osiągnięto wówczas bardzo słabe i na następnych Igrz. Olimp. 1908 (Londyn) chodu nie było. W Sztokholmie urządzono chód 10 km. Do konkurencji stanęło 33 zawodników. Odbyły się dwa przedbiegi, niezbyt interesujące, gdyż wszystkie gwiazdy były ułożowane w jednej grupie. Czasy pierwszych w przedbiegach były: Goulding 47:14.5; Yates (Anglia) 49:43. W finale rozegrała się bardzo zaciekła walka; pierwszy przyszedł Goulding w 46:28.4, drugi Webb (Anglia) 46:50.4, trzeci Altimani 47:37.6, czwarty Rasmussen. Yates został w czasie chodu zdyskwalifikowany, mając szansę na trzecie miejsce.

W Antwerpij były dwa chody 3 km. i 10 km. W pierwszym weszli do finału: z pierwszego przedbiegu Pavese (Włochy) — 13:46.4, Parker (Austr.), Maroney (USA), Dawson (W. Bryt.), bez miejsca w tymże przedbiegu Petersen (C), Serhera (Belgia), Slehöfer i in.; z drugiego przedbiegu Frigero 13:40, Mac Master (Pld. Afr.), Remer (USA) i Koelter (USA). W finale zwyciężył Frigero 13:14.2; H. Parker, III, Remer. Na 10 km. powtórzyła się podobna sprawa, jak w Sztokholmie, mianowicie w przedbiegu, w którym wygrał Frigero w czasie 17:06.4 były wszystkie lepsze sily; w drugim przedbiegu pierwszy był Hehir (W. Bryt.) 51:34.6. W finale znowu zwyciężył Frigero 48:06.2, H. Pearman (USA), III, Gunn (W. Bryt.). Okazało się później, że pierwszy przedbieg odbył się na dystansie o całe okrążenie krótszym. Rasmussen i na 3 i na 10 km. zdyskwalifikowany!

U nas przed wojną cieszył się chód we Lwowie dużą popularnością. Najznakomitszym jego przedstawicielem był Wudkiewicz z „Czarych”, posiadacz wszystkich polskich rekordów, aż do 10 km. Rekord jego na 9 km., ostatni, jaki osiągnął, jest wprost znakomity i stawiał go w szeregach najpoważniejszych konkurentów na Igrz. Olimp., które miały odbyć się w r. 1916 w Berlinie. Wojna europejska do ich odbycia nie dopuściła — i zgładziła Wudkiewicza ze świata.

Dziś chód rozwija się w Polsce na nowo. Pierwszą próbą był urządzony w r. 1916 o nagrodę „Kurjera Warszawskiego” chód na dystansie jakoby maratonskim. Zwycęstwo wraz z pucharem przypadło Biernackiemu ze Zw. Sport. St. Politechniki. Próba ta jednak raczej przyczyniła się do powstrzymania chodu w jego rozwoju, bowiem Biernacki, przychodząc wyčerpany do ostatnich granic, zrobił na widzów jaknajgorsze wrażenie i opinia publiczna odnosiła się do takich zawodów ze „świętem oburzeniem”. Na t. zw. „polskiej olimpiadzie” w r. 1911 10 km. — Dobrowolski 58:36. Następnie usłyszeliśmy o chodzie z racji zawodów w Pradze. Polskę reprezentowali Baran i Miśński, którzy zajęli 4 i 5 miejsce. Pierwszy był Czech Hoffmann w czasie 9:35 na 2 km.

Na dobre dopiero r. 1923 przynosi nam duży postęp. Początek daje AZS, urządzając na zawodach wewnętrznych chód 2000 m., który zwycięża Wiśniewski w bardzo słabym czasie 12:20.4, później ten sam dystans na zawodach młodzików (16.VI) i na mistrz. WOZLA daje dwukrotny triumf Karzewskiemu (AZS), który osiąga czasy 10:47.8 wzgl. 10:38.3, drugi

zaś dwukrotnie przychodzi Suchciecki (również AZS). Później mamy chód 4000 m., urządzony przez AZS 22.9 i 14.10 (Suchciecki 22:43.5 i 21:53.4), i wreszcie 30.9 i 10 km. o mistrzostwo Polski. Pierwszy przychodzi bez trudu Zajackowski (Orkan) w zupełnie dobrym czasie 53:39.8. Za nim trójka AZS-u: Suchciecki 54:42, Karzewski 55:38 i Wiśniewski, ostatni Wawelberg (Polonia). Zajackowski wykazał duży postęp od czasu mistrzostw WOZLA, gdzie zajął poza konkursem III miejsce. Praca nad sobą, ugodne wyrobienie lekkoatletyczne i lepsza taktyka pozwoliły mu

CHÓD O MISTRZOSTWO POLSKI (30 września 1923)

Od lewej: 1) Zajackowski (Orkan), 2) Suchciecki (AZS), 3) Karzewski (AZS).

pokonać Suchcieckiego, ten jednak wydaje nam się lepszym, jako materiał. Osiągnąć na 4 km. czas 21:53 zupełnie bez treningu może tylko prawdziwy talent. Karzewski jest bardzo dobry na najkrótsze odległości. Styl ich wszystkich jest fair, ale pozostawia dużo do życzenia szczególnie, gdy chodzi o pracę rąk, bioder i unormowanie oddechu. Z innych polskich „chodźiarzy” na wymienienie zasługuje Szempliński, który mimo stylu wprost skandalicznego umiał zająć i sze po Suchcieckim miejsce na zawodach AZS we wrześniu. Miernikiem postępu, dokonanego w ciągu sezonu, może być fakt, że na mistrz. Polski czwarty — Wiśniewski zrobił okrągłą godzinę, a więc na 2 km. przeciętnie 12 min., czyli lepiej, niż na pierwszych w roku ubiegłym zawodach.

Armia polska, hołdując kierunkowi praktycznemu, urządza przeważnie marsze z obciążeniem. Osiągane w nich rezultaty są bardzo dobre, żałować tylko trzeba, iż na mistrz. Polski nie widzieliśmy ani jednego wojskowego.

E. F.

STADJON

Nr. 5

CHÓD LEKKO-ATLETYCZNY

(Dalejzenie)

Tabela rekordów w chodzie przedstawia się następująco:

Dystans	Rekordy światowe ofic.	„Wyróżniające się wy-czyni”	Rekord Polski	Dystans	Rekordy światowe ofic.	„Wyróżniające się wy-czyni”	Rekord Polski
* 1/4 m. an. (904,7 m.)	—	3:07	—	8 m. ang.	58:18,4	57:43,4	—
1 km.	—	3:55,8	4:40 Wudkiewicz 29.6.14	* 13 km.	(13257 m. = 8 mil 488 y. Larner (W. Br.) 30.9.05	58:17,8	—
* 1 1/2 km.	6:25,8	6:01,2	—	1 godz.	12975 m. Ras- mussen (Danja) 9.5.18	13403 m. Aldimani (Włochy) 29.6.13	11371 m. Jajus 29.6.10
1 m. ang. (1609,3 m.)	Goulding (Kan.) 4.6.10	6:29,8	—	9 m. ang.	17:37,8	—	—
2 km.	—	8:08,6	9:56 *) Wudkiewicz 8.6.13	14483,8 m. Wudkiewicz 5.7.14	Larner (W. Br.) 17.7.08	—	—
3 km.	12:53,8 Rasmussen (Danja) 7.7.18	12:25,2	—	15 km.	1:10:23	1:24:42	Amon 14.10.11
2 m. ang. (3218,6 m.)	Larner (W. Bryt.) 13.7.04	13:25	21:00,5 *) Wudkiewicz 20.4.13	10 m. ang.	1:15:57,4	—	—
4 km.	—	16:57,4	—	18093,1 m. Larner (W. Br.) 17.7.08	—	—	—
3 m. ang. (4827,9 m.)	Larner (W. Br.) 19.8.05	20:45,2	25:25,0 Wudkiewicz 30.5.14	20 km.	1:30:23	1:57:07,5	Amon 14.10.11
5 km.	21:59,8 Rasmussen (Danja) 6.7.18	21:31,8	—	Petersen (Danja) 30.6.18	—	—	—
6 km.	—	26:12,8	—	15 m. ang.	1:50:12,6	—	—
4 m. ang. (6437,3 m.)	Larner (W. Br.) 19.8.05	28:19,8	45:20 Wudkiewicz 10.6.14	24139,7 m. Ross (W. Bryt.) 20.5.11	—	—	—
7 km.	—	30:59,4	—	2 godz.	24256,7 m. = 15 mil 128 y.	—	—
8 km.	—	35:40,4	—	Ross (W. Bryt.) 2.07.10,3	—	2:44:20	Amon 30.6.08
9 m. ang. (9046,6 m.)	Larner (W. Br.) 30.9.05	35:53	41:58 Wudkiewicz 30.5.14	20 m. ang.	2:47:52	—	—
0 km.	—	39:58	45:20 Wudkiewicz 10.6.14	32186,3 m. Griffith (W. Br.) 30.12.07	—	—	4:26,5 Biernacki 24.9.16
6 m. ang. (9055,9 m.)	Larner (W. Br.) 30.9.05	42:58,8	52:30,8 *) Wudkiewicz 30.5.14	25 m. ang.	3:37:0,8	—	—
10 km.	45:26,4 Rasmussen (Danja) 18.8.18	44:34,4	—	40232,9 m. Schofield (W. Bryt.) 20.5.11	—	—	5:53:18 Amon 4.10.07
* 11 km.	—	49:12,2	—	* 40 km.	—	—	8:21:20 Kuchar Tad. 4.6.08
7 m. ang. (11265,2 m.)	Goulding (Kan.) 23.10.15	50:24,2	—	* 50 km.	—	—	—
* 12 km.	—	53:43	—	* 70 km.	—	—	—

Rek. WOZLA: 10:38,3 Karczewski 30.6.23; *) 21:53,4 Suchiecki 14.10.23; *) 53:55,8 Zajackowski 30.9.23.

Na dystansach zaznaczonych *, rekordy światowe nie są oficjalne.

Fot. Stadjon 1924, nr,5, s.4

1924

Na początku nowego sezonu sportowego bo już 23 marca Warszawski Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki zorganizował chód uliczny w Warszawie na dystansie 12 km. Wystartowała w nim rekordowa ilość zawodników - 46. Zwyciężył Stefan Szelestowski z *Polonii Warszawa*. Obszerną relację z zawodów zamieścił tygodnik *Sportowiec* ¹¹⁴.

Fot. Szelestowski Stefan (zbiory NAC)

¹¹⁴ Chód dookoła Warszawy. Sportowiec 1924, nr 13. s.10.

Chód około Warszawy.

Dnia 23 marca 1924 r. z inicjatywy W. O. Z. L. A. odbył się chód po ulicach Warszawy — na dystansie około 12 kilometrów. Pierwsza tego rodzaju impreza w zaczynającym się sezonie odniosła zupełny sukces i należy podkreślić sprężystą organizację, porządek wzorowy i wielką liczbę startujących zadowolili ona pod względem organizacyjnym, sportowym i propagandowym. Trasa chodu jak wspomniałem wyżej wynosiła około 12 kilometrów — biegła ona ulicami Łazienkowską, Czerniakowską, Solcem — Wybrzeżem Kościuszkowskim, Nowym Zjazdem, Podwalem, Długą, Ogrodem Saskim, Marszałkowską, Bagatelą, Alejami do Agrykoli — bruk mokry, błotnisty i śliski. Zgłoszonych zawodników 66 — startuje 46.

Parę chwil po starcie — ława zaczyna się wyciągać w linję węzową, która szybko posuwa się naprzód — przed czołem idących jedzie auto z członkami kolegium sędziów, każdej grupie idących towarzyszy cyklista z W. T. C. Początkowo prowadzi Karczewski, Szampliński, lecz już na Czerniakowskiej wysuwa się Szelestowski i prowadzi aż do końca, nie dając się nikomu wyminąć — na Marszałkowskiej w pierwszej trójce Szelestowski, Busiakiewicz i Zachmyc 60 mtr. za czołem Suchcicki prowadzi następną grupę — Celownik mijają zawodnicy w następującym porządku:

1. Szelestowski (Polonia) czas 1 godz. 8'1" s b. dobry
2. Busiakiewicz wojsk. (Szk. Podch.)
3. Zachmyc (Warszawianka)
4. Suchcicki (A. Z. S.)
5. Szampliński (Warszaw.)
6. Cieplowski (Orkan)
7. Krysztofiak
8. Wojcikowski } niestow. wojskowi
9. Deska, kadet — niestow.
10. Karczewski Zdz., A. Z. S.

Pierwsza czwórka przyszła prawie razem — w odległości 1—2 mtr. jeden za drugim. Szelestowski wszechstronny sportowiec, pokazał nam co może zrobić wytrzymałość i ambicja. — Styl słaby. — Suchcicki wykazał ładny styl, za późno zaczął dochodzić i zwiększać tempo, mógłby być pierwszym lub bliższym w każdym razie. Za wymienionymi przeszło celownik 38 zawodników. — Paru zostało zdyskwalifikowanych za niewłaściwy styl chodu.

„Emte” (13)

Fot. Sportowiec 1924, nr 13

Dla uczczenia Święta Konstytucji w dniu 3 maja przeprowadzono zawody w chodzie na dystansie 10 km, o mistrzostwo Państwowego Gimnazjum im. Władysława Jagiełły w Krasnym Stawie. Zorganizowało je działające przy gimnazjum Uczniowskie Koło Sportowe. Mistrzostwo zdobył uczeń VIII klasy Franciszek Banaszkiewicz¹¹⁵.

LIST Z KRASNEGO STAWU.

Staraniem Ucz. Koła Sportowego Krasny-Staw odbyły się dnia 3 maja br. zawody w chodzie na 10 klm. o mistrzostwo Państ. Gimnazjum im. Wł. Jagiełły w Krasnym Stawie na rok 1924. Do zawodów mogli stawać wyłącznie uczniowie, których stanęło 12. 1. Mistrzostwo zdobył ucz. kl. VIII. Banaszkiewicz Fr. w czasie 1 : 1'35", 2) Piórkowski C. ucz. kl. II, 3) B. jarski Fr. ucz. kl. VI, 4) Prus St. ucz. kl. VI. Zawody były znakomitą środkami propagandy sportu i wzbudziły wielkie zainteresowanie wśród ludności. Na zakończenie wygłosił okolicznościowe przemówienie p. dyr. Krukiewicz, w którym podkreślił znaczenie sportu, jako czynnika wychowawczego. B. Z.

Fot. Sport; tygodnik ilustrowany 1924, nr 90

¹¹⁵List z Krasnego Stawu. Sport; tygodnik ilustrowany 1924, nr 90, s.5.

Organizatorem propagandowych lekkoatletycznych zawodów był Klub Sportowy Polonia Warszawa. Odbłyły się one w Sobieszynie w dniu Święta Konstytucji – 3 maja. W chodzie na dystansie 1 km zwyciężył Stefan Szelestowski rezultatem – 4:38.0. Jak odnotował *Tygodnik Sportowy* ...*Czas lepszy od rekordu polskiego...*¹¹⁶.

Zaw. propagandowe K. S. Polonia w Dęblinie i Sobieszynie. Dbając o rozwój lekkiej atletyki wśród szerokiej mas ludności naszego kraju urządziła sekcja lekkoatletyczna Polonii wycieczkę 6-ciu swych zawodników do Dęblina i niedaleko odeń położonej, znanej wsi sportowej — Sobieszyna. Wyjazd ten uskuteczniła Polonia na własny koszt. Sobieszyniacy odwiedzili się atletom warszawskim bardzo gościnnym przyjęciem. Rezultaty tych zawodów miejscami bardzo dobre — są następujące:

Fot. Tygodnik Sportowy 1924, nr 20

Mistrzostwa Poznańskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki przeprowadzono w Poznaniu w dniu 19 maja. Tygodnik ilustrowany *Przegląd Sportowy* w swojej relacji z tych mistrzostw pisze.... *Chód 10.000 m : 1. Bogacz Warta 1 godz. 2 min. 1 sek. Czas słaby, styl zawodników wiele pozostawiał do życzenia...*¹¹⁷.

Redaktor Jerzy Rakower z *Tygodnika Sportowego* w artykule *Nasza lekka atletyka przed Olimpiadą* analizuje poziom sportowy polskich lekkoatletów na tle światowym i ocenia jakie mają szanse na dobry występ na Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu. O chodzie sportowym pisze¹¹⁸:

Chód 10 klm. Najlepsi nasi piechurzy to Szelestowski i Suchecki (AZS). Obaj znajdują się w dobrej formie.
Rekord polski — Wudkiewicz (Czarni) 52:30". **Rekord olimp. : Goulding (Kanada) 46:28"2 1912 Stockholm.**

Fot. Tygodnik Sportowy 1924, nr 22

25 maja odbyły się zawody lekko-atletyczne szkoły im. M. Reja w Warszawie.

Warszawa.
Zawody lekko-atletyczne szkoły im. M. Reja.
Dnia 24. 5. odbyły się zawody szkolne, które świadczą, że i w szkołach zaczynają zwracać uwagę na wychowanie fizyczne. Zawody kierowane przez p. Olszewskiego dały dosyć dobre wyniki, zważywszy na młodocianych zawodników. Podajemy kilka lepszych rezultatów:
Bieg 60 m.: 1) Niesłuchowski 7,5, 2) Kobyliński 7,8.
Bieg 100 m.: Bayer 11,9 sek. Czas dobry.
Bayer zapowiada się bardzo dobrze.
4x60: Bieg ten sztafeta ukończyła w czasie 29,8 sek.
Skok w wyż: Pągowski 1,50 m.
Skok w dal: Berger 5,12 m.
Rzut oszczepem: Kobyliński 27, 85 m.
Rzut kulą 7 1/4 kg.: Bayer 8,82 m.
Chód 1500 m.: 1) Szwander 9 m. 14 sek. **T. B.**

Fot. Sport Ilustrowany 1924, nr 15

¹¹⁶ Zawody propagandowe K.S. Polonia w Dęblinie i Sobieszynie. Tygodnik Sportowy 1924, nr 20, s.20.

¹¹⁷ Lekka atletyka. Zawody o mistrzostwo Poz. OZLA. Przegląd Sportowy 1924, nr 22, s.11.

¹¹⁸ Nasza lekka atletyka przed Olimpiadą. Tygodnik Sportowy 1924, nr 22, s.12.

Lekkoatletyczne Mistrzostwa Polski przeprowadzono w Warszawie w dniach 6-8 września. Tytuł mistrzowski w chodzie na 2.000 m wywalczył Zygmunt Zajęczkowski z Orkanu Warszawa¹¹⁹. Dokładną relację z przebiegu walki o pierwszeństwo zrelacjonował redaktor Józef Rakower z *Tygodnik Sportowego*. Nie jest to relacja przychylna chodowi¹²⁰.

Chód 2000 mtr. 1) Zajęczkowski (Orkan) 10:7'2, 2) Suchcicki (AZS) 40 m. w tyle, 3) Cieplowski (Orkan). Prowadzi cały czas Busiakiewicz (Pol.), mając za sobą ciągle Zajęczkowskiego. Na finiszu rozgrywa się walka. Zwycięża Zajęczkowski, Busiakiewicz natomiast zostaje zdyskwalifikowany za podbiegiwanie. Zajęczkowski jest najlepszym piechurem w Polsce, choroba serca nie pozwala mu jednak na zbyt częste startowanie. Sądzymy zatem, że konkurencję tę, która właściwie niema racji bytu i przedstawia zawsze dla publiczności pole do nieprzeciętnych wybuchów śmiechu, należy na wzór programu olimpijskiego wykreślić i z naszych mistrzostw.

Fot. *Tygodnik Sportowy*. 1924, nr 38

Odminną ocenę tej samej konkurencji zamieścił *Sport Ilustrowany* w nr 30¹²¹.

1. Konopacka (A. Z. S.) 25 mtr. 40 ctm. 2. Witkowska (Sokol) 10 mtr. 53 ctm. 3. Smidowna (Polonia) 18 mtr. 57 ctm. Konopacka, młoda obiecująca siła zdobyła i tu łatwo pierwsze miejsce. Smidowna znowu zawiodła.	Chód 2000 mtr. Startuje 5. Mało interesujący punkt, gdyż zawodnicy są stosunkowo słabi. Styl wiele jeszcze pozostawia do życzenia. Prowadzi stale Busiakiewicz (Polonia). Po nim tuż Zajęczkowski (Or-
Numer 30 kan), który go bije na finiszu. Najpoprawniejszy styl posiada Cieplowski (Orkan). Publiczność zachęca żywo Busiakiewicza. Ostateczny rezultat. 1. Zajęczkowski (Orkan) 10 min. 7.2 sek. 2. Suchcicki (A. Z. S.) 3. Cieplowski (Orkan). Busiakiewicza zdyskwalifikowano — gdyż biegł na finiszu.	SPORT ILUSTROWANY. Strona 9 wodników dopina swego. Bieg ze względu na brak konkurencji nie interesujący. W konkurencji czas byłby znacznie lepszy. Skok o tyczce. Startuje 7. 1. Adamczak (Pentation) 3,27 ctm. 2. Rzepka (A. Z. S.) 3,17. 3. Marilowski (Sokol) 3,17.

Fot. *Sport Ilustrowany* 1924, nr 30

III Saperskie zawody sportowe zorganizowano w dniu 19 września w Warszawie w Kościuszkowskim Obozie Szkolnym Saperów. W obu chodach tj na dystansie 4000m oraz w marszu z obciążeniem na 12 km zwyciężył sap. Panfil reprezentant 8 p. sap.¹²²

Informację o mającym się odbyć w dniu 18 października chodzie na dystansie 20 km we Lwowie zamieścił *Tygodnik Sportowy*. Organizatorem chodu miał być klub *Czarnii* ze Lwowa¹²³.

¹¹⁹ *Mistrzostwa Polski w lekkiej atletyce*. Przegląd Sportowy 1924, nr 36, s.6-7.

¹²⁰ *Program sezonu lek-alt. lwowskich Czarnych*. Tygodnik Sportowy 1924, nr 39, s.3.

¹²¹ *Mistrzostwa Polski w lekkiej atletyce*. Sport Ilustrowany 1924, nr 30, s. 7-9.

¹²² *Sport w wojsku*. Stadion 1924, nr 39.

¹²³ *Program sezonu lek-alt. lwowskich Czarnych*. Tygodnik Sportowy 1924, nr 39.

Program sezonu lek.-atl. lwowskich Czarnych. 28. i 29. IX. otwarcie bieżni, połączone z ogólnymi zawodami lek.-atl., 12. X. ogólnopolski jesienny bieg na przełaj jednostkowy i drużynowy (5 km.), 19. X. chód na 20 km.

Fot. Tygodnik Sportowy 1924, nr 39

Dokonując kwerendy bibliotecznej natrafiono na taką informację podaną przez „Sportowca” z dnia 3 lipca 1924 roku.

Polski Związek Lekkiej Atletyki zgłosił do Polskiego Komitetu Olimpijskiego na Igrzyska Olimpijskie w Paryżu w 1924 roku 14 lekkoatletów. W składzie reprezentacji znalazło się nazwisko Stefana Szelestowskiego zawodnika „Polonii” Warszawa. Został on zgłoszony do czterech konkurencji, biegu drużynowo na 3.000 m, w którym miał wystartować wraz z Kostrzewskim, Łukasiewiczem, Ołdakiem oraz do biegów na 5.000 m i 10.000 m, a także do chodu na dystansie 10.000m¹²⁴.

W dokumentacji PKOL oraz w oficjalnych komunikatach z Igrzysk Olimpijskich nie ma potwierdzenia, że zawodnik ten wystartował na Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu w chodzie¹²⁵.

Zestawienie najlepszych wyników w chodzie sportowym na dystansie 10.000m w 1924 roku, przedstawia tabela nr.1. Chód na dystansie 10.000 m znajdował się w programie Igrzysk Olimpijskich w Paryżu¹²⁶.

	wolski (Wilno). 200 mtr.: Szenajch, Weiss; 400 mtr.: Cejzik (Polonia), Weiss. 800 mtr.: Kostrzewski (AZS), Jaworski (AZS), Ołdak (AZS), Świętochowski (Polonia). 1000 mtr.: Kostrzewski, Jaworski, Ołdak, Świętochowski Bieg na 3000 mtr. (płaski). Ziffer (Wilsła), 3000 mtr. (steeple chase): Ziffer 3000 mtr (drużynowy): Kostrzewski, Łukasiewicz (Polonia), Ołdak, Szelestowski (Polonia), Ziffer. 5000 mtr. Szelestowski. 10000 mtr.: Szelestowski. Bieg 4×100 mtr.: Szenajch, Weiss, Sośnicki, Dobrowolski. 4×400 mtr.: Weiss, Kostrzewski, Jaworski, Ołdak. — Chód 10 000 mtr.: Szelestowski. — Skok w dal: Sośnicki. — Skok o tyczce: Adamczak (Pentathlon). — Pchnięcie kulą: Cejzik. — Rzut dyskiem: Szydłowski (Pogoń), Cejzik. — Rzut oszczepem: Szydłowski. Cejzik. Z powyższego zestawienia widać, że nie wysyłamy zupełnie zawodników do biegu maratońskiego, biegów z płotkami, do skoku w wyż, trójskoju, rzutu młotem i pięcioboju. — Do reprezentacji wybrano więc po jednym zawodniku: z Krakowa, Lwowa, Poznania i Wilna i 10-ciu z Warszawy.
Polska lekkoatletyczna drużyna olimpijska będzie się składać z 14 lekkoatletów. P. Z. L. A. wysłał już do M. K. O. listę atletów, podając zarazem zgłoszenia do następujących punktów programu olimpijskiego: Bieg na 100 mtr.: Szenajch (Warszawa), Weiss (AZS), Sośnicki (Polonia), Dobro-	

Fot. Sportowiec 1924, nr 33

¹²⁴ „Polska lekkoatletyczna drużyna olimpijska”, Sportowiec 1924, nr 33, s. 9.

¹²⁵ B. Tuszyński, H. Kurzysński” *Leksykon Olimpijczyków polskich 1924–2006*”, Fundacja dobrej książki s.512.

¹²⁶ „Zestawienie najlepszych wyników lekkoatletów w 1924 roku”, Lekka atletyka 1969, nr 7, s.19.

Tabela 1. Zestawienie najlepszych wyników w chodzie na dystansie 10.000m w 1924 roku.

1.	54;47,2	Busiakiewicz Władysław	Polonia Warszawa	13.04 Warszawa
2.	54;59,8	Suchcicki Zygmunt	Orkan Warszawa	13.04 Warszawa
3.	55;01,0	Cieplowski Jan	Orkan Warszawa	13.04 Warszawa
4.	61;35,0	Banaszkiewicz Franciszek	Krasnystaw	3.06 Krasnystaw
5.	62;00,0	Bogacz Teodor	Warta Poznań	19.05 Poznań

Brak w powyższym zestawieniu Stefana Szelestowskiego, który w roku 1924 nie wystartował w chodzie na dystansie 10 km.

Na VII kongresie IAAF, który odbył się w Paryżu zaproponowano wycofanie z programu Igrzysk Olimpijskich konkurencji chodu sportowego¹²⁷.

Siódmy Kongres I. A. A. F. (International Amateur Athletic Federation) należy już do przeszłości. Zatwierdzono kupę nowych rekordów, powyrzucano z programu olimpijskiego 10 km. chód, 10 km. cross, 3000 drużynowy, oraz pięciobój. Wśród nowych rekordów naliczyliśmy połowę, uzyskanych na dystansach yardowych. Dziwimy się niepomniernie, czemu wśród czcigodnych panów z IAAF. nie znajdzie się jakiś Herkules, któryby tę Augiaszową stajnię rekordów yardowych oczyścił. Czemu wogóle nie zniesiono notowania rekordów, uzyskiwanych na dystansach yardowych? Dochodzi do takich nonsensów, że posiadamy równocześnie konkurencje: 100 m., 91 m. 40 cm. (100 y), oraz 100 m. 54 cm. (110 y). Tosamo tyczy się i dłuższych dystansów.

Fot. Tygodnik Sportowy 1924, nr 36

Postanowienia Kongresu IAAF spotkały się różną reakcją w prasie, generalnie popierała ona decyzję IAAF-u. Pojawiły się także głosy broniące chód sportowy. Duży artykuł „W obronie chodu” zamieszczono w tygodniku *Stadion* w nr 43¹²⁸.

Kontrowersyjne decyzje jakie podejmowali sędziowie oceniający chód sportowy na Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu w 1924 r. miały wpływ na postanowienia Międzynarodowej Federacji Lekkoatletycznej (IAAF) dotyczącej tej konkurencji.

Na VIII kongresie IAAF, który odbył się w Hadze w 1926 r., zdecydowano jednym głosem - 9 do 8 - wyłączyć chód sportowy z programu olimpijskiego od najbliższych igrzysk mających się odbyć w Amsterdamie w 1928 r. Za pozostawienie chodu w programie igrzysk głosowały następujące państwa: Australia z Nową Zelandią, Wielka Brytania, Niemcy, Holandia, Irlandia, Włochy, Republika Południowej Afryki i USA. Przeciw pozostawieniu w programie olimpijskim: Austria, Finlandia, Francja, Norwegia, Węgry, Norwegia, Rumunia, Szwecja i Szwajcaria. Wstrzymały się od głosu: Belgia i Polska¹²⁹.

¹²⁷ *Tydzień lekkoatletyczny*. Tygodnik Sportowy 1924, nr 36, s.10.

¹²⁸ *W obronie chodu*. *Stadion* 1924, nr 43.

¹²⁹ *A brief history of Racewalking in the Olympic Arena*. Victorian Race Walking Club 2003, s.16.

W OBRONIE CHODU

Ostatnie Igrzyska Olimpijskie przyniosły za sobą falę krytyki, protestów i drwin nawet, skierowanych pod adresem chodu, jako dyscypliny sportowej. Początek dali tu francuzi. Nie posiadając sami wybitniejszych specjalistów w chodzie i nie rozumiejąc zgoda jego wartości sportowej, pohopnie nazwali chód konkurencją „ridicule”, „grotesque” itd. Za francuzami poszli i zagraniczni sprawozdawcy, zwłaszcza tych krajów, które dalekie były od zatryumfowania w chodzie – i naganka gotowa.

Rozpatrzmyż pokrótce zarzuty, stawiane specjalności Frigeria, Gouldinga i Rasmussena.

Powszechnie niemal spotkać się można z poglądem, że chód jest nieestetyczny. Trudno z takim argumentem walczyć, zwłaszcza, gdy jest się zwolennikiem estetyki subiektywnej. Alisiel ciż sami oponenci (w 90% wypadków) zachwycają się Frigeriem, jego elegancją, pięknem i szybkością ruchów, pozostających zawsze w ramach przepisów.

O cóż więc chodzi? Nie o samą konkurencję, jako taką, ale o jej wykonanie, o styl. A więc to samo, co we wszystkich sportach. Trudno o piękniejszy obraz, niż dobra, zgrana czwórka wyścigowa przy wiosle; ale czwórka „patałachów” śmiech tylko obudzić może. Toż samo odnosi się i do piłki nożnej, i do narciarstwa, i do hippiki, i do lekkiej atletyki, jako całości. Muszę oświadczyć przyznać, że chód podoba mi się, że piękne są dla mnie jego momenty, szczególnie ten, decydujący o stylu, gdy ramię, śmiałym a pełnym siły rzutem, przenosi się do przodu, a równocześnie przeciwną nogą zostaje wyrzucona jaknajdalej, aby do maximum powiększyć krok. Inna kwestja, że styl naszych polskich zawodników daleki jest od doskonałości, w wyjątkowych wypadkach, mając coś wspólnego z pełnym gracji Frigeriem. Styl ten, gdyby nie był całkowicie samorządnego pochodzenia, najjaśniejszy można wynieść od oświeconego stylu szwajcara Schwaba.

Drugi zarzut, poważniejszy może, bo bardziej obiektywny, streszcza się w tem: że chód jest nienaturalny, bo wymaga rozwinięcia jaknajwiększej szybkości i przy równoczesnym zachowywaniu krępujących przepisów, a stąd trudność należytego sędziowania.

Ach, te krępujące przepisy! Czy nie sądzą panowie oponenci, że 20-metrowa przestrzeń na zmianę pałeczki sztafetowej jest krępująca. Że krępujące w wysokim stopniu jest ograniczenie średnicy koła do rzutu młotem do 213 cm. Kto raz próbował rzucać tym przyrządem, ten wie, jak potrzebna jest siła odsrodkowa, i jakiej umiętności trzeba, aby się utrzymać

wewnątrz szczupłego okręgu. Kwestja jest znów ta sama, co przy rzekomym braku estetyki: nie dość jest chodzić, trzeba umieć chodzić.

Toż samo mutatis mutandis odnosi się i do sędziów. Stanowisko startera lub celowniczego

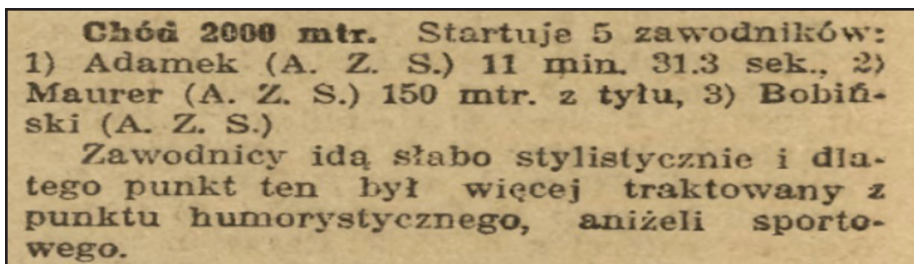
Ugo Frigerio

na setkę napewno nie jest łatwiejsze, lub mniej odpowiedzialne, niż sędzię chodu; nie slyszeliśmy wszakże nic o projekcie skasowania z tego powodu biegu na 100 metrów.

Teraz z kolei zastanówmy się nad dodatkami strunami chodu sportowego. Jak każde ćwiczenie sportowe, wymaga ono pewnych warunków fizycznych i psychicznych. Wśród tych ostatnich wyróżnić trzeba przede wszystkim cierpliwość, wytrwałość i silną wolę. Właśnie przez to, że obok wysiłku mięśniowego, wymaga chód trzymania się pewnych reguł, konieczne jest panowanie nad sobą i nad każdym odruchem. Nadto jest chód uprawiany zwykle na dłuższe dystanse, stąd wyrabia on

1925

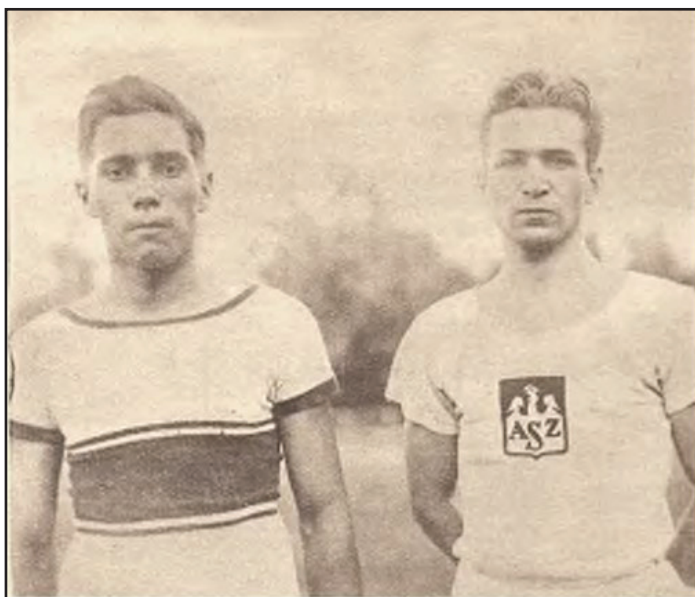
Lekkoatletyczne mistrzostwa Poznańskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki młodzików, odbyły się w dniu 7 czerwca w Poznaniu. W programie był chód na dystansie 2.000 m w którym wystartowało pięcioro zawodników. Zwyciężył Adamek reprezentant AZS Poznań¹³⁰.

Fot. Sport Pomorski 1925, nr 11

Lekkoatletyczne mistrzostwa okręgu warszawskiego przeprowadzono w Parku Sobińskiego w dniach 11-13 czerwca w Warszawie.

W chodzie na dystansie 2.000 m dwaj pierwsi zawodnicy uzyskali rezultaty lepsze od rekordu Polski ustanowionego w 1914 r przez Wudkiewicza. Zwyciężył Tadeusz Ptaszycki reprezentant Orła Białego z Warszawy w czasie 9;23,2 min drugi na mecie był Władysław Banaszkiewicz z AZS-u Warszawa¹³¹.

Fot. Ptaszycki (Orzeł Biały), Banaszkiewicz (AZS); Kurjer Sportowy 1925, nr 16

¹³⁰ Mistrzostwa okręgu młodzików P.O.Z.L.A. Sport Pomorski 1925, nr 11, s.6.

¹³¹ Warszawa. Lekka Atletyka. Kurjer Sportowy 1925, nr 15, s.8.

Lekkoatletyczne mistrzostwa Krakowskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki przeprowadzono w dniu 27 czerwca w Krakowie. Po raz pierwszy na mistrzostwach krakowskiego okręgu rozegrano chód sportowy na 2.000 m. Zwyciężył przedstawiciel Cracovii Kraków Teichen¹³².

Chód 2 klm, startuje 5: 1) Teichen (Cr.) 11:37,6. 2) Szembek (Cr.) 5 m. w tyle. 3) poza konkursem Nowak (Wisła) 200 m. w tyle. Rekord okręgowy ustanowiony. Ponieważ konkurencja ta odbywa się po raz pierwszy w Krakowie, zwycięscy idą (razem przez cały prawie czas) jedynie na miejsce.

Fot. Kurjer Sportowy 1925, nr 17

W dniu 28 czerwca w Wilnie, przeprowadzono pierwsze okręgowe mistrzostwa młodzików. W chodzie na 2.000 m trzy pierwsze miejsca przypadły reprezentantom miejscowych klubów żydowskich: Makabi i Ż.A.S.K.¹³³.

Nowo powstały Pomorski Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki zorganizował swoje pierwsze swoje mistrzostwa. Przeprowadzono je w dniach 28-29 czerwca w Bydgoszczy. Cieszyły się one dużym zainteresowaniem ze strony mediów szczególnie w tygodniku *Sport Pomorski*. Oprócz zamieszczenia dokładnego regulaminu zawodów zamieścił listę zawodników zgłoszonych do poszczególnych konkurencji¹³⁴. Konkurencję chodu na 2.000 m rozegrano w poniedziałek 29 czerwca¹³⁵.

Chód 2 klm.: 1) Streich 8 p. sap. 10.13 sek.; 2) Leśniewski, Sokolny Klub Sportowy 10.27; 3) Majtkowski R. Sokół Bydgoszcz I. Czas dobry, lepszy od poznańskiego (11.31,3).

Fot. Sport Pomorski 1925, nr 13

Lekkoatletyczne Mistrzostwa Polski przeprowadzono w Krakowie w dniach 14-16 sierpnia. W konkurencji chodu na dystansie 2.000 m zostało sklasyfikowanych tylko 3 zawodników. Zwyciężył Tadeusz Ptaszycki reprezentant Orła Białego z Warszawy.

Przedstawiamy ocenę chodu na Mistrzostwach Polski jaką zamieścił Przegląd Sportowy¹³⁶:

CHÓD 2000 m.

Dobra forma i zwycięstwo Ptaszyckiego z Orła Białego w czasie 10:07. Prawie wszyscy zawodnicy na dystansach nie strzeżonych przez sędziów biegali, może nie tyle z powodu złych chęci, ile z powodu nieumiejętnego chodu. Jedynie może Szembek z Cracovii szedł cały czas fair, ale słabo. Ptaszycki prowadzi ze startu, Banaszkiewicz AŻS W. próbuje odzyskać dystans bezskutecznie, trzeci Szembek utrzymuje się na swem miejscu, z powodu odstawienia kilku zbyt pochopnych piechurów. Nienaturalne postacie zawodników, jak zawsze podczas chodu, wywoływały uśmiechy na widowni.

Fot. Przegląd Sportowy 1925, nr 33

¹³² Mistrzostwa KOZLA. Kurjer Sportowy 1925, nr 17, s.5.

¹³³ Lekka Atletyka. Mistrzostwa młodzików. Kurjer Sportowy 1925, nr 18, s.6.

¹³⁴ Zawody o mistrzostwa Pom. O.Z.L.A. Sport Pomorski 1925 nr 12, s.12.

¹³⁵ Pierwsze zawody lekko-atletyczne pomorskiego okręg. zw. lekko-atlet. Sport Pomorski 1925, nr 13, s.3.

¹³⁶ Mistrzostwa lekkoatletyczne Polski w Krakowie. Przegląd Sportowy 1925, nr 33, s.13.

Rozdział III

Fot. Szembek Zbigniew

Fot. Tadeusz Ptaszycki

Zwycięzca w chodzie. Ptaszycki, Orzeł Biały.

Fot. Kurier Sportowy 1925, nr 25

W dniu 13 września w Warszawie z okazji 10 –cio lecia powołania klubu sportowego Polonia odbyły się międzynarodowe zawody lekkoatletyczne. W konkurencji chodu na 1.000 m zwyciężył Tadeusz Ptaszycki z Orła Warszawa rezultatem – 4:39.4. Wynik ten został uznany za nowy rekord Polski w chodzie sportowym na tym dystansie ¹³⁷.

Komunikaty.
Polskiego Związku Lekkoatletycznego.
Pom. Okr. Związku Lekkoatletycznego.

KOMUNIKATY.

Komunikat PZLA. Nr. 24 z dn. 10 11 1925 r.

III. Weryfikuje się i zatwierdza następujące rekordy, ustanowione w II połowie 1925 roku.:

A. Mężczyźni:
Biegi: 100 mtr. — 10.9 sek. — A. Szenajch (K. S. Warszawianka) 15 sierpnia 1925 Kraków; 400 mtr. — 51 sek. — Z. Weiss (A.Z.S. Warszawa), 20 września 1925, Warszawa; 800 mtr. — 1 min. 52 sek. — S. Kostrzewski (AZS. Warszawa), 12 września 1925, Warszawa; 2.000 mtr. — 6 min. 5.2 sek. — Małanowski (AZS. Warszawa), 27 września 1925 Warszawa; 4 × 100 mtr. — 45.4 sek. — Cejzik, Piątkowski, Korolkiewicz, Rothert (K. S. Polonia), 13 września 1925 Warszawa; 1.000 m. (100 × 200 × 300 × 400) — 2 min. 6.5 sek. — Dąbrowski I, Kostrzewski, Weiss, Małanowski (AZS. Warszawa), 4 października 1925, Warszawa.
Chód: 1.000 mtr. — 4 min. 39.4 sek. — Ptaszycki (K. S. Orzeł Biały), 13 września 1925, Warszawa.
Skok o tyczce: 353 cm. — A. Rzepka (AZS. Lwów), 16 sierpnia 1925. Kraków; 360 cm. — S. Adamczyk (AZS. Poznań), 24 października 1925, Poznań.
Rzuty: oszczepem — 57 mtr. 56 cm. — J. Gruner (AZS. Warszawa), 12 lipca 1925, Paryż; młotem: 30 mtr. 92 cm. — A. Cejzik (K. S. Polonia), 15 sierpnia 1925, Kraków.
Pięciobój: 3295.405 pkt. — A. Cejzik (K. S. Polonia) — 4 października 1925, Łódź.

B. Kobiety:
Biegi: 60 mtr. przez płotki — 11.4 sek. —

F. Schabińska (Sokół Warszawa), 27 września 1925, Warszawa; 65 mtr. przez płotki — 12.4 sek. — F. Schabińska (Sokół Warszawa) 27 września 1925, Warszawa; 60 × 80 × 100 mtr. — 34.6 sek. — Zalewska, Złotnicka, Czajkowska (Sokół Warszawa), 27 września 1925, Warszawa.

Rzut oszczepem 600 gr. (styl klasyczny):
23 mtr. 60 cm. — A. Rytnerówna (Makkabi, Warszawa), 27 września 1925, Warszawa.

Komunikat Nr. 25 z dnia 10 listopada 1925.

I. W dniu 24 stycznia 1926 roku o godz. 10-tej rano w pierwszym terminie i o godz. 10.30 rano w drugim terminie odbędzie się doroczne walne zgromadzenie Polskiego Związku Lekkoatletycznego o porządku przewidzianym w § 26 statutu PZLA.

Przypomina się, że prawa delegatów Okręgów na walne zgromadzenie PZLA, określone są § 21 statutu PZLA. oraz wynikają z § 13, a zwłaszcza punktów: i, k i g który mówi, że członkowie PZLA., zalegający w opłatach, automatycznie tracą wszelkie prawa statutem przewidziane.

Wnioski na walne zgromadzenie winny być w myśl § 26 pkt. f statutu PZLA. nadsyłane do sekretariatu PZLA. conajmniej na dwa tygodnie przed walnem zgromadzeniem.

Walne zgromadzenia Okręgowych Związków Lekkoatletycznych winny się odbyć do dnia 15 stycznia 1926 r.

II. Poniżej podaje się adresy Okręgowych Związków Lekkoatletycznych:

Górnośląski OZLA. — Stanisław Nogaj, Katowice, dom sportowy Warszawa 27.

Fot. Sport Pomorski 1925, nr 35

Prężnie działający nowo powołany Pomorski Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki zorganizował zawody mające na celu ustanowienie nowych rekordów okręgu. W chodzie na 2.000 m, zwyciężył rezultatem – 10;15,6 sierżant Napieraj z 61 p.p ¹³⁸. Osiągnięty przez niego czas był gorszy od poprzedniego rekordu okręgu – 10;13,0 min¹³⁹.

Wewnątrz klubowe zawody lekkoatletyczne Wojskowego Klubu Sportowego „Pleszczenica” odbyły się na boisku Szkoły Oficerskiej 61 p.p. w Bydgoszczy w dniach 30 października i 1 listopada. W chodzie na dystansie 2.000 m pierwszy do mety dotarł kapral L. Milecki ¹⁴⁰.

¹³⁷ Komunikat PZLA. NR 24 z dn.10.11.1925. Sport Pomorski 1925, nr 35, s.23.

¹³⁸ Zawody lekkoatletyczne z próbami pobicia rekordów Po. O.Z.L.A. Sport Pomorski 1925, nr 25, s.2.

¹³⁹ Mistrzostwa i rekordy Panów. Sport Pomorski 1925, nr 14, s.4.

¹⁴⁰ Zawody o mistrzostwo 61 p.p. Wlkp. I pułkowego klubu sportowego. Sport Pomorski 1925, nr 31, s.6

Nie będzie trójskoku ani chodu w mistrzostwach Polski.

PZLA na ostatnim swem posiedzeniu postanowił definitywnie usunąć z programu mistrzostw polskich i okręgowych trójskok i chód. Decyzję tę należy uważać za nadzwyczaj trafną. Obie bowiem konkurencje na dobrą sprawę nie mają wielkiego sensu sportowego. Trójskok jest ćwiczeniem zupełnie dowolnie pomyślanem, bez żadnego uzasadnienia. Chód sportowy, na krótkich zwłaszcza dystansach, również jest czemś zupełnie sztucznem, jakimś nienaturalnem zmaganiem się zawodnika nie tylko z przestrzenią i czasem, ale także i z przeciwnymi. Zresztą konkurencja w której różnica między wykonaniem prawidłowem, a foulem, jest tak subtelna, że trzeba niezwykłych znawców, i to obserwujących zawodnika z ziemi, aby mogli kategorycznie stwierdzić, czy ma miejsce chód, czy bieg, nie powinna mieć miejsca w zawodach. Stwarza to bowiem tylko pole do zupełnie niepotrzebnych nieporozumień.

O ile pochwalamy to stanowisko PZLA, to z drugiej strony musimy wyrazić poważne zastrzeżenia, co do drugiej decyzji — wprowadzenia do mistrzostw we wszystkich rzutach, konkurencji „dowolną ręką” i oburącz. Tym sposobem mieć będziemy po dwóch mistrzów dysku, kuli i oszczepu. W chwili obecnej bezkonkurencyjnym będzie we wszystkich trzech rzutach oburącz Sławosz Szydłowski AZS. Obydwaj jego rywale bowiem Cejzik i Gruner, nie mogą mu sprostać w rzutach lewą ręką, które u Szydłowskiego niewiele ustępują ręce prawej. Przeciwno tej inowacji wypowiadamy się z tego względu, że zdaniem naszym zbyt pomażanie liczby mistrzów może tylko osłabić prestige tego tytułu. Dwojaki mistrzostwa w rzutach istniały na Olimpiadach do roku 1912, następnie jednak zostały skasowane. Dlaczego odżyły w PZLA — nie wiadomo.

Sprawa kobiecej lekkiej atletyki skierowana została na nowe zupełnie tory. Po przyjęciu Polski do FSF1 i po zgłoszeniu rekordu p. Konopackiej do zatwierdzenia, zaostrzyły się istniejące już oddawna tarcia między inicjatorkami sekcji kobiecej przy PZLA, a samym Zarządem Związku. Przyczyną nieporozumień było dążenie pań do całkowitej autonomii lekkiej atletyki kobiecej. Nieporozumienie to doszło do punktu kulminacyjnego przy dyskusowaniu projektu statutu sekcji kobiecej, po której pp. Dr. Domostawska, Muszałówna i Tryburska zgłosiły swe rezygnacje. PZLA tymczasem powołał do życia specjalną komisję dla spraw kobiecych pod przewodnictwem p. Weyraucha. Jeżeliby ten konflikt miał doprowadzić do jakiegoś separatyzmu zwolenniczek autonomii sportu kobiecego, miałyby to znaczenie raczej teoretyczne, gdyż wszystkie zawodniczki zgrupowane są w klubach „miste” należących do PZLA.

Fot. Kurier Sportowy 1925, nr 39

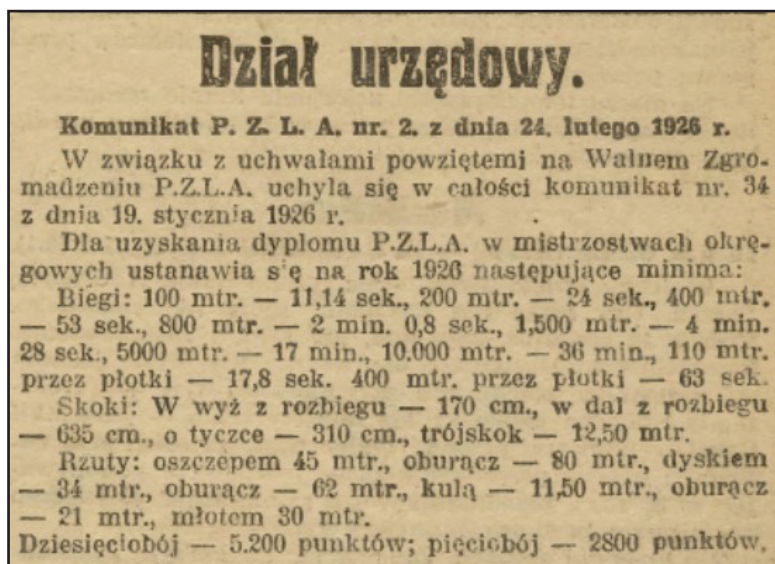
Dużym zaskoczeniem w środowisku lekkoatletycznym na koniec sezonu sportowego 1925, była decyzja zarządu Polskiego Związku Lekkiej Atletyki o wycofaniu z Mistrzostw Polski a także z mistrzostw okręgów dwóch konkurencji: trójskoku oraz chodu sportowego

141.

¹⁴¹ Nie będzie trójskoku ani chodu w mistrzostwach Polski. Kurjer Sportowy 1925, nr 39, s.3.

1926

Na początku roku Polski Związek Lekkiej Atletyki wydaje *komunikat* ¹⁴². Określone w nim zostają konkurencje, które należy przeprowadzić na mistrzostwach okręgu oraz jakie wyniki należy w nich uzyskać, aby otrzymać dyplom PZLA. W wykazie konkurencji nie ma już chodu sportowego ani trójskoku.

Fot. Sport Pomorski 1926, nr 15

Mimo decyzji związkowej federacji o wycofaniu z mistrzostw okręgów obu konkurencji, niektóre jej okręgowe agendy w swoich programach mistrzowskich umieściły te konkurencje np. Pomorski Okręgowy Związek Lekkiej Atletyki¹⁴³.

Na zawodach Kościuszkowskich organizowanych przez Sokół w Nakle w dniu 10.10. w przeprowadzono obie wycofane przez PZLA konkurencje.

Duże zainteresowanie marszami organizowanymi przez wojsko i organizacje paramilitarne oraz decyzja zarządu PZLA bardzo negatywnie wpłynęła na zainteresowanie się chodem sportowym w kolejnych latach.

¹⁴² Dział urzędowy, Sport Pomorski 1926, nr 19

¹⁴³ *Komunikat Pomorskiego O.Z.L.A.* Sport Pomorski 1926, nr 14, s.3.

KOMUNIKAT L. 6

**Pomorskiego Okręgowego Związku Lekko-Alelycznego
z dnia 2-go kwietnia 1926 r.**

I. Egzamin sędziów-kandydatów lekkoalelycznych Pom. OZLA, odbędzie się w niedzielę, dnia 2-go maja w gimnazjum Kopernika w Bydgoszczy, Plac Kochanowskiego. Początek o godz. 9-tej. Do komisji egzaminacyjnej wehodzi: Fr. Golebiewski — przewodniczący, W. Albrycht, A. Malczewski, Fr. Karliński jako członkowie-egzaminatorzy. Egzamin składać się będzie z odpowiedzi ustnych i pisemnych. Odpowiednie regulaminy dla lepszego przygotowania się, mogą zainteresowani nabyć w cenie 1.70 zł. wraz z przesyłką, u p. Fr. Karlińskiego, Bydgoszcz, ul. Kordeckiego 19. Tym członkom, którzy złożą wymagany egzamin zostaną wydane legitymacje sędziowskie. Przedłużono datę zgłoszeń na sędziów-kandydatów do dnia 11 kwietnia.

II. Przypomina się poraz ostatni członkom Pom. OZLA, że w myśl Reg. PZLA. § 13, strona 13, lit. g, członkowie są obowiązani wpłacić składkę roczną do dnia 1 kwietnia. Członkowie, którzy pomimo niniejszego napomnienia, w ciągu 4 tygodni od wyżej wymienionego terminu rocznej składki nie wpłacą, automatycznie tracą wszelkie prawa członków PZLA.

III. Zawody okręgowego młodzików Pom. OZLA, odbędą się na boisku Szkoły Oficerskiej w Bydgoszczy, w niedzielę, dnia 16 maja. Zawody eliminacyjne w biegach na 60, 100, 200, 250 i 400 m. odbędą się rano, początek o godzinie 8-mej.

Program zawodów panów:

Biegi: 100, 200, 400, 1500, 5000 mtr. skoki: w dal, w wyż, i tyżec, rzuty: dyskiem, oszczepem, kulą. Chód 2000 m.

Program zawodów pań:

Biegi: 60, 100, 250 m., skoki: w dal, w wyż. Rzuty: kulą 3.628 kg., dyskiem 1 kg., oszczepem 600 gr.

Młodzikami w Pom. OZLA są ci, którzy w zawodach

Nakło.

Wynik zawodów kościuszkowskich

Okręg VIII (Krańńskiego) w dniu 10. X. w Nakło.

Bieg 100 mtr.: Mikołajczyk Franciszek, Sokół Nakło 13,1 sek., Powalisz Marcin Sokół Wysoka 13,2 sek., Kistowski Bolesław Sokół Nakło 13,3. sek.

Bieg 200 mtr.: Powalisz Marcin, Wysoka 28,3 sek., Müller Albin, Nakło 28,4 sek., Mogielka, Nakło 29,3 sek.

Bieg 400 mtr.: Mikołajczyk Franciszek Nakło 61,3 sek., Kistowski Bolesław Nakło, 63,2 sek., Szlapiński Franciszek Runowo 71,1 sek.

Bieg 800 m. Biniakowski Klemens, Nakło 2:15,2 sek., II. Kistowski Bolesław, Nakło; III. Rosa, Runowo;

Bieg 1500 mtr.: Trzoska Marjan Wyrzysk 5:7,4 sek., II. Szlapiński Alfons, Runowo; III. Mania, Nakło.

Chód 2000 mtr.: Kistowski Bolesław Nakło 11:53,2; II. Ciszewski Nakło; III. Cybulski Nakło.

Rzut kulą 7½ kg.: Samberger Józef, Wyrzysk 10,30 m. 496 p., Szlachetka Piotr, Nakło 8,84 mtr., 350 p., Müller Albin, Nakło 8,46 m. 312 p.

Rzut dyskiem: Samberger Józef Wyrzysk 30,90 mtr., Jeszke Stanisław, Nakło 24,65 mtr., Szlachetka Piotr, Nakło 21,80 mtr.

Rzut oszczepem: Samberger Józef, Wyrzysk 40,42 mtr., Ciszewski, Nakło 31,47 mtr., Jeszke Stan. Nakło 31,20 mtr.

Rzut granatem: Nowak Stefan, Wysoka 49,63 mtr., Szlachetka Piotr, Nakło 47,67 mtr., Szlapiński Franciszek Runowo 46,05 mtr.

Skok w wyż: Biniakowski Klemens, Nakło 1,50 mtr., Szlapiński Alfons, Runowo 1,45 mtr., Kuczma Mieczysław Nakło 1,45 mtr.

Skok w dal: Biniakowski Klemens, Nakło 5,83 mtr., Powalisz Marcin, Wysoka 5,37 mtr., Kuczma Mieczysław Nakło 5,23 mtr.

Trójskok: Biniakowski Klemens, Nakło, 11,39 m., Mikołajczyk Franciszek, Nakło 10,17 mtr., Cerajewski Marjan, Wysoka 10 14 mtr.

Skok o tyczce: Cybulski, Nakło 2,40 mtr., Cerajewski Marjan, Wysoka 2,40 mtr., Nowak Bolesław, Nakło 2,40 m.

W Skaryszewie w dniach 20-21 sierpnia na boisku AZS-u odbył się trójmecz pomiędzy Amatorskim Klubem Sportowy – Orłem Warszawa oraz reprezentacją Głuchoniemych. Gospodarzem zawodów był klub Orzeł Warszawa. Tygodnik *Stadjon* zauważył*Czołową siłą Amatorów jest Grodzki, który znów pobił rekord polski w chodzie na 1 km...*¹⁴⁴.

Chód 1000 mtr. 1. Krodzki Am. 4 : 31,8"
nowy rekord polski. 2. Borkowski Am. 3. Du-
bielecki Gł., Kurzyna Gł., Kondrasiuk i Górecki
z Orła zdyskwalifikowani. Poza konkursem star-
tował następnie Karczmarczyk do niedawna
„Diana” Katowice, obecnie „Polonja” Warszawa,
zwycięzca zeszłorocznego maratonu. Osiągnął
on czas 4 : 35,4”.

Fot. *Stadjon* 1926, nr 34

Uczestnicy zawodów.

Fot. na kliszy „Alfa”.

Fot. *Stadjon* 1926, nr 34

Informacja z tygodnika *Stadjon* *W dn. 5 b. m (wrzesień) rano w Parku Sobieskiego odbyło się szereg imprez lekko-atletycznych, a mianowicie pięciobój pań o mistrz WOZŁA, pięciobój panów o mistrzostwo WOZŁA, sztafeta długodystansowa o puchar wędrowny pastora Lotha i próba pobicia rekordu w chodzie 2 klm...*¹⁴⁵.

¹⁴⁴ Trójmecz L. – Atl. w Skaryszewie. *Stadjon* 1926, nr 34, s.11.

¹⁴⁵ *Niedziela warszawska*. *Stadjon* 1926, nr 36, s.12.

Próba pobicia rekordu w chodzie 2 km. nie udała się, gdyż Grodzki (Amatorzy) osiągnął o kilka sekund gorszy czas od rekordu Ptaszyczego i przeszedł dystans w 9.31. mając przytem ostrzeżenie na „podrywanie”. Już czas, żeby chody na bieżni były zupełnie skasowane, gdyż jest to zupełnie nieracjonalna konkurencja.

Fot. Stadjon 1926, nr 36

Jest to kolejna informacja prasowa żądająca skasowania rozgrywania chodu na zawodach lekkoatletycznych.

30 września w Paryżu (Francja) przeprowadzono zawody w chodzie na dystansie 100 km. Po raz pierwszy w historii polskiego chodu na takim dystansie wystartował polski chodziarz. Tym debutantem był reprezentant śląskiego klubu sportowego 22 Mała Dąbrówka Bolesław Lech, pokonał on ten dystans w 13:22:14.0 h ¹⁴⁶.

WIELKI CHÓD NA 100 KLM. W PARYŻU

W ubiegłym tygodniu odbył się w okolicach Paryża wielki chód na przestrzeni 100 klm. Chód ten wygrał Despaux w czasie 12 godz. 24 min.; w chodzie tym brał udział Polak Lech, który zajął szóste miejsce w czasie 13 godz. 22 min.

Fot. Strzelec 1926, nr 45

Informacja tygodnika Stadjon z dnia 30 września ...*W niedzielę miały się odbyć próby bicia rekordów w biegu godzinny przez Szablińskiego, w chodzie na 10 i 15 km przez Ptaszyczego, w rzucie oszczepem przez Grunera oraz biegu na 800 mtr: Przez Kostrzewskiego. Z powodu jednak nieprzybycia komisji sędziowskiej próby nie odbyły się...*¹⁴⁷.

Lekkoatletyczne mistrzostwa policji państwowej rozegrano na koniec miesiąca października (prawdopodobnie 17.10). W programie zawodów umieszczony był marsz na dystansie 5 km z 18 kg obciążeniem (karabin, plecak)¹⁴⁸.

¹⁴⁶ Wielki chód na 100 km w Paryżu. Strzelec 1926, nr 45, s.25.

¹⁴⁷ Lekko atletyka. Warszawa. Stadjon 1926, nr 39, s.11.

¹⁴⁸ Pierwsze zawody policji. Przegląd Sportowy 1926, nr 42, s.2.

PIERWSZE ZAWODY POLICJI

P. Prezydent Rzplitej Mościcki osobiście wręczał nagrody

Choć późno, bo dopiero po dziesięciu latach istnienia policji państwowej, późno, bo dopiero w końcu października, urządzono pierwsze polskie mistrzostwa policji.

Każdy rozumie doskonale, że w służbie policyjnej sprawność sportowa ma niezwykle doniosłe, bezpośrednie, zastosowanie utylitarne, i dlatego zawody policyjne należałoby urządzać pod tym głównie kątem widzenia. To też błędem było pominięcie w mistrzostwach „granatowych mundurów” zawodów pływackich i strzeleckich.

Program mistrzostw policyjnych stanowiły dwie gry piłki nożnej między drużynami policyjnymi a drużynami cywilnymi i zawody lekkoatletyczne.

Pocieszającym obławem był bardzo liczny start zawodników. Tak np. na 100 mtr. stawało 40 ludzi, którzy biegali serjami na czas. Wyniki lekkoatletyczne jeszcze bardzo słabe, z wyjątkiem rzutu kulą.

LEKKA ATLETYKA

100 mtr. wygrywa w finale Winnicki (Lwów) w 12,6 sek. przed warszawianinem Brańskim, o pierś.

Bieg 3.000 mtr., prowadzony naogół słabo taktycznie, wygrywa Puzio (Warsz.) w 11:06,8 przed Adamczewskim z Włocławka, o 20 m. wtyle.

Rzut kulą: Kartasiński (Warsz.) 10.43, 2. Dobrowolski (Lwów) 9 m. 83.

Rzut oszczepem: 1. Sliwka (G. Śl.) 30 m. 59.

Rzut dyskiem: 1. Dobrowolski (Lw.) 30 m. 07.

Rzut granatem: 1. Goczek, 51 m. 50.

Skok wdal: 1. Winnicki (Lw.) 546 cm., 2. Kwasek (Lw.) 541 cm.

Skok wwyż: 1. Mincewicz (Wilno) 140 cm., 2. Kwasek 140 cm.

Skok o tyczce: 1. Kwasek (Lw.) 2 m. 60 cm., 2. Michalik (G. Śl.) 2 m. 20 cm.

Owóddz programu stanowił marsz na 5 klm. z obciążeniem 18 klg. (karabin, plecak). Przez pomyłkę skrócono trasę o jedno okrążenie, skutkiem czego wynosiła ona tylko około 4500 mtr. Wygrywa poza konkursem Giedroyc z Wilna w czasie 29 m. 31, przed pierwszym w konkursie Adamczewskim (Włocł.), Langierem (Łódź), Garbarczykiem i Kapińskim.

Po zawodach, w odc. 00000165.gif, czypospolitej, w odc. 00000165.gif, Sławkowskiego i całej Komendy Głównej policji, rozdał zwycięzcom wspaniałe nagrody, poczem odbyła się przed nim defilada.

Fot. Przegląd Sportowy 1926, nr 42

Informacja zamieszczona w gazecie Strzelec a dotycząca przeprowadzonego marszu długodystanowego w Suwałkach w 1926 r. nie zawiera dokładnej data imprezy.

...W Suwałkach odbył się na dystansie stu kilometrów chód pieszy. Trasa była b. uciążliwa, gdyż prowadziła naokoło ogrodu spacerowego po alei wysypanej żwirem. Do zawodów stanęło m. in kilku strzelców: Łapiński Bolesław, Laskowski Stanisław, Anuszkiewicz Wacław i Żyliński Józef.

Po parogodzinym chodzie okazało się, że Żyliński idzie takim tempem, że nie mogą mu inni dorównać i już ma nadrobione około półtora kilometra. Było widoczne, że jeżeli siły nie opuszczą, Żyliński pierwszy dojdzie do mety. Do końca zawodów Żyliński nie tylko nie zmniejszył tempa, ale jeszcze przyspieszył i w ciągu 18 g. od g. 2 m 20 popoł. w niedzielę do g. 8 m. 20 rano w poniedziałek przeszedł 110 kilometrów 650 metrów, robiąc po 6 klm. i 147 metrów na godzinę. Miejsce drugie zajął Łapiński Bolesław robiąc 107 klm. 150 mtr. Po 5 klm. 953 metry na godzinę. Trzecie miejsce zajął Laskowski Stanisław, który szedł jednak tylko 17 godz, robiąc w tym czasie 100 klm. 150 metrów po 5 klm. 915 mtr. Na godzinę. Anuszkiewicz Wacław nie wytrzymał tylogodzinnego marszu i pierwszy po 12 godz. 30 min. wycofał się z zawodów....¹⁴⁹.

¹⁴⁹ Strzelcy zwycięzcy. Strzelec 1926, nr 51-52, s.19.

STRZELCY ZWYCIĘZCY

chodu pieszego na zawodach w Suwałkach— 1. Józef Żybiński przeszedł 110 klm. 650 mtr. w 18 godz. 2. Łupiański Bolesław przeszedł 107 klm. 150 mtr. w 18 godz.

Fot. Strzelec 1926, nr 51-52

1927

Fot. Wilno (zbiory J. Żerko)

W dniu 3 maja 1927 r. w Wilnie, Męska Chorągiew Harcerska zorganizowała z okazji święta Konstytucji marsz na dystansie 10 km. Indywidualnym zwycięzcą okazał się Józef Żuromski - 13 Drużyna ZHP Wilno, który pokonał ten dystans w 48;30,0 min. Drużynowo zwyciężyła drużyna czarnej trzynastki a na trzecim miejscu uplasował się zespół litewski. Gazeta Kurjer Wileński, że w drużynie tej startowali ...autentyczni Litwini...¹⁵⁰.

Harcerze maszerują.

O godz. 14 ej wymaszerowały ze startu przed parkiem sportowym im. gen. Żeligowskiego wileńskie drużyny harcerskie.

Wśród nich znalazła się drużyna litewska (autentyczni Litwini), akcentując w ten sposób potrzebę zbliżenia się i porozumienia polskolitewskiego.

Ogółem wzięło udział w marszu 5 drużyn (w tem jedna litewska), podzielonych przez organiza-

torów na 8 zespołów (48 zawodników).

Trasa marszu wynosiła 10 km.

Pierwsza przybyła do mety drużyna czarnej trzynastki w czasie 49:44,2.

Drugie miejsce zajął zespół 4 wil. im. ks. Poniatowskiego w czasie 50:7,7 — trzecie — litewska gromada 2-jej wil.

Indywidualnie zwyciężył Żuromski Józef (czarna trzynastka), przybywając do mety w czasie 48:30. Drugim z kolei był — Zacharewicz Wacław (czarna trzynastka) — trzecim Palawiczus Leonard (litewska gromada) w czasie 49:1.

Marsz organizowała Męska Chorągiew Harcerska z pchm. Grześniakiem i Pucią na czele.

Fot. Kurjer Wileński 1927, nr 101

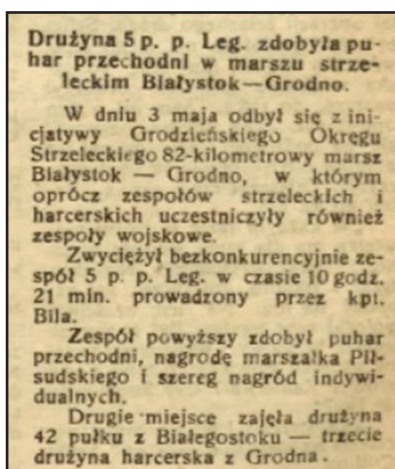
¹⁵⁰ Harcerze maszerują. Kurjer Wileński 1927, nr 101, s.6.

W tym samym dniu z inicjatywy Grodzieńskiego Okręgu Strzeleckiego przeprowadzono 82 kilometrowy *Marsz Majowy* na trasie Białystok – Grodno, w którym uczestniczyły zespoły strzeleckie i harcerskie a także zespoły wojskowe. Składał się on z dwóch etapów Białystok – Kuźnica o długości – 56 km oraz Kuźnica – Grodno – 24 km. Na starcie stanęło 14 drużyn (8 wojskowych, 4 strzeleckich i 2 drużyny harcerskie: razem 182 zawodników).

Zwyciężył 5 pułk piechoty Legionów dowodzony przez kpt. Bila, pokonał on tę trasę w czasie 10:22;00 h¹⁵¹.

Fot. Drużyna 5 pp Leg w marszu „Szlakiem króla Stefana Batorego” na trasie Konstantynów-Wilno liczącej 86 km (zbiory NAC)

Fot. Kurjer Wileński 1927, nr 167

¹⁵¹ Drużyna 5 p.p. Leg. Zdobyła puhar przechodni w marszu strzeleckim Białystok – Grodno. Kurjer Wileński 1927, nr 167, s.3.

Dokładne wyniki Marszu Majowego zamieścił biuletyn Związku Strzeleckiego¹⁵².

WYNIKI DRUŻYNOWE				
Kol. przyb.	Nazwa drużyny	I etap	II etap	Ogółem
1	5 p. p. Leg. Wilno	7 : 29 : 36	2 : 51 : 25	10 : 21 : 01
2	42 p. p. Białystok	7 : 36 : 59	2 : 46 : 13	10 : 23 : 12
3	41 p. p. Lwów	7 : 54 : 19	2 : 49 : 11	10 : 43 : 30
4	Harcierz Grodno	8 : 13 : 26	2 : 43 : 06	10 : 46 : 32
5	77 p. p. Suwałki	8 : 03 : 01	2 : 50 : 16	10 : 58 : 17
6	21 Baon KOP	8 : 20 : 37	2 : 42 : 51	11 : 03 : 28
7	23 Baon KOP	8 : 16 : 17	2 : 56 : 17	11 : 12 : 34
8	76 p. p. Grajewo	8 : 54 : 20	2 : 49 : 38	11 : 43 : 58
9	Zw. Strz. Wołkowysk	8 : 42 : 13	2 : 15 : 58	11 : 58 : 41
10	Zw. Strz. Białystok	8 : 57 : 03	2 : 05 : 23	12 : 02 : 26
11	81 p. p. Wilejka	9 : 32 : 56	2 : 57 : 50	12 : 30 : 46
12	Grodno	8 : 35 : 01	zdyskwalifikowana	
13	Harcierz Białystok	zdyskwalifikowana		
14	Zw. Strz. Wilno	zdyskwalifikowana		

WYNIKI INDYWIDUALNE:		
na II-gim etapie 24 klm.		
1	Kuncewicz Piotr	2 godz. 30 m.
2	Drancewicz Michał	2 „ 35 m.
3	Zawisza Leopold	2 „ 36 m.
4	Ratyni Józef	2 „ 38 m.

Komisja sędziowska: (nazwiska nie podane).

Fot. Wyniki Marsz Majowego Białystok – Grodno 1927. (Związek Strzelecki Warszawa)

Eliminacyjne zawody do IV Marszu Szlakiem Kadrówki zorganizowano w dniu 24 lipca w Wilnie. Odbłyły się one na dystansie 44 km. Dystans ten był taki sam jak pierwszy etap Marszu Szlakiem Kadrówki. Zwyciężył reprezentant Święcian Roman Michniewicz¹⁵³.

¹⁵² V Marsz Szlakiem Kadrówki, Związek Strzelecki Warszawa 1927, s.78.

¹⁵³ Wychowywanie fiz. i przysposobienie wojskowe. Wilno. Stadjon 1927, nr 35, s.7.

W dniu 24 lipca odbyły się na terenie Wilna i jego najbliższych okolic dwie imprezy o charakterze wojskowo-sportowym. Otóż dnia tego Komenda Okręgu Zw. Strzel. zorganizowała eliminacyjne zawody do IV Marszu Szlakiem Kadrówki, w których wzięło udział 25 zawodników z całego Okręgu, poprzednio już wyeliminowanych na zawodach w poszczególnych powiatów. Rezultaty uzyskane w tym marszu na przestrzeni 44 klm. (co się równa pierwszemu etapowi Marszu Szlakiem Kadrówki) pozwalają żywić jaknajlepsze nadzieje co do klasyfikacji drużyny wileńskiej na szlaku Kraków—Kielce, gdyż dziewięciu zawodników uzyskało czas lepszy od rekordu zeszłorocznego na tym etapie. Ostateczne wyniki pierwszej trzytastki przedstawiają się, jak następuje:

I. Michniewicz Romuald (obw. Święciany) przebył 44 klm. w czasie 5 godz. 29 m., II. Lesiński Romuald (obw. Wilno) 5:35.5. II Finkowski Władysław (obw. Oszmiana) 5:37'.

Fot. Stadjon 1927, nr 35, s.7.

W zimowej scenerii w dniu 8 grudnia w Katowicach przeprowadzono zawody w godzinnym chodzie sportowym¹⁵⁴. Zwyciężył reprezentant Polonii Warszawa, Józef Kaczmarczyk, który przeszedł dystans 11.400 m. Zmierzono mu następujące międzyczasy: 2.000 m - 9:41.6, 5.000 m - 25:53.2, 10.000 m - 52:15.6.

Dwa nowe rekordy polskie.

Członek warszawskiej Polonji, Kaczmarczyk, pobił w Katowicach, wobec oficjalnej komisji dwa rekordy polskie w chodach: na 10 km — 52:15.6 (dawny rekord Wudkiewicz 52:30.8) i chód godzinny—11.400 km (dawny rekord Jajus 11.371 km).

Fot. Żołnierz Polski 1928, nr 4

Osiągnięte przez niego wyniki na dystansie 10.000 m i w chodzie godzinnym zostały uznane za nowe rekordy Polski. Jednak w 1933 roku Polski Związek Lekkiej Atletyki nie uwzględnił tych wyników w swoich zestawieniach jako oficjalne rekordy¹⁵⁵.

¹⁵⁴ *Dwa nowe rekordy polskie*. Żołnierz Polski 1928, nr 4, s. 15.

¹⁵⁵ Nowiny Codzienne 1933, nr 321 s.2.

Chód na 1000 m.	Kaczmarezyk	4:25,6
chód na 2000 m.	Itaszycki	9:23,2; chód
na 3000 m.	Wudkiewicz	14:24,6; chód
na 5000 m.	Wudkiewicz	25:28,6; chód
na 10 km.	Wudkiewicz	52:30,8; chód
godzinny	Jajusz	11371 m.

Fot. Nowiny Codzienne 1933, nr 321

1928

W roku 1928 w dalszym ciągu dominowała moda na przeprowadzanie różnego rodzaju marszy, natomiast konkurencja chód sportowy zaczęła zanikać, co było konsekwencją decyzji PZLA wycofującą ją z zawodów lekkoatletycznych. W 1928 roku przeprowadzono tylko raz zawody w programie których był chód. Były to lekkoatletyczne mistrzostwa okręgu warszawskiego rozegrane w Warszawie w dniu 20 maja ¹⁵⁶. W konkurencji chodu na 2.000 m zwycięstwo odniósł Józef Kaczmarezyk z Polonii Warszawa.

Informacja z tygodnika *Stadjon* z dnia 3 lipca *Lekkoatletyczne zawody Sokoła w Mołodecznie*¹⁵⁷, przeprowadzono marsz na 25 km, wygrał Tomaszewski w czasie 2:43:35 h...¹⁵⁸.

Mimo, że konkurencja chodu została wycofana z programu Igrzysk Olimpijskich w Amsterdamie w 1928 r. zdobywała ona coraz większe zainteresowanie i popularność na całym świecie. Rezygnacja przeprowadzania chodów na bieżni i przeniesienie rywalizacji sportowej na trasy, było dosłownym strzałem w dziesiątkę. Zaowocowało to wzrostem zainteresowania rywalizacją chodźców a także zwiększenia ilości uprawiających tę konkurencję olimpijską. Na wniosek działaczy brytyjskiego komitetu olimpijskiego, kongres Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w 1928 r. podjął decyzję ponownego włączenia chodu do programu Igrzysk Olimpijskich. Uchwalono, że na najbliższych igrzyskach w 1932 r. w Los Angeles rozegrany zostanie chód na trasie na dystansie 50 km ¹⁵⁹.

1929

Polski Związek Lekkiej Atletyki w celu zwiększenia popularyzacji i zainteresowania lekką atletyką wśród społeczeństwa, w 1929 roku wprowadził *odznakę sportową PZLA*. Warunkiem jej uzyskania było wystartowanie w zawodach lekkoatletycznych w 4 dowolnych konkurencjach, a osiągnięte w nich rezultaty musiały być lepsze niż wymagane minima.

¹⁵⁶ *Lekko-atletyczne mistrzostwa okręgu warszawskiego*. Robotnik: centralny organ P.P.S. R.34, nr 148, s.4.

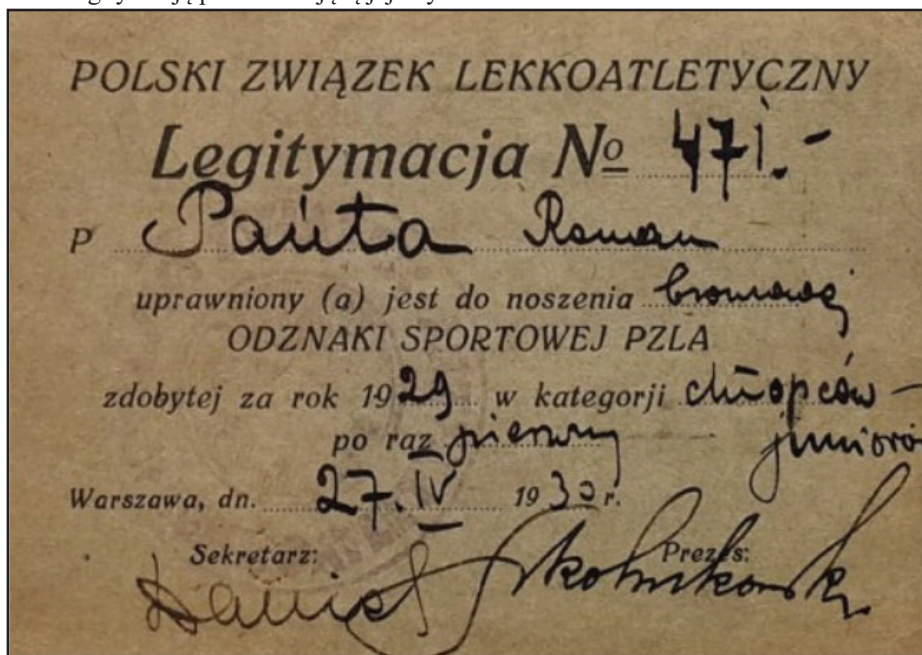
¹⁵⁷ Mołodeczno - W II Rzeczypospolitej siedziba powiatu w województwie wileńskim.

¹⁵⁸ *Lekka atletyka. Bieżące nowiny*. Stadjon 1928, nr 27, s. 13.

¹⁵⁹ *A brief history of Racewalking in the Olympic Arena*. Victorian Race Walking Club 2003, s.17.

- W zestawie konkurencji był chód sportowy dla którego ustalono następujące minima
- w kategorii chłopców były dwie konkurencje chodu na dystansie 2 km gdzie minimum wynosiło 12:30,0 min, oraz na 5 km z minimum 37:00,0 min.,
 - w kategorii mężczyzn były też dwa dystanse chód na 10 km z minimum 1:10:00 godz. oraz chód na 20 km gdzie obowiązywało minimum 2:40:00 godz¹⁶⁰.

Po spełnieniu wymagań regulaminowych otrzymywało się odznakę sportową PZLA wraz z legitymacją potwierdzającą jej uzyskanie.

Fot. Świadcstwo uzyskania odznaki sportowej PZLA (zbiory MSiP)

Podjęte na forum międzynarodowym pozytywne decyzje dotyczące włączenia konkurencji chodu sportowego do programu olimpijskiego nie przyczyniły się do jego zwiększenia popularności w Polsce. W roku 1929 nie przeprowadzono, żadnego chodu sportowego na zawodach lekkoatletycznych w kraju. Niepodzielnie króluje moda na organizację marszy, które przeprowadza wojsko lub organizacje paramilitarne na terenie całego kraju. Odbywały się one z okazji rocznic ważnych wydarzeń państwowych czy zdarzeń lokalnych, dość mały charakter ogólnopolski np. Marsz Sulejówek – Belweder z okazji imienin Józefa Piłsudskiego, lub lokalny np. z okazji propagandowego tygodnia strzeleckiego w Ostrzeszowie Wlkp¹⁶¹.

¹⁶⁰ Sezon lekkoatletyczny w pełni. Minima na odznakę. Stadion 1929, nr 19, s. 10.

¹⁶¹ Tydzień strzelecki w Ostrzeszowie. Strzelec 1929, nr 30, s.11.

TYDZIEŃ STRZELECKI W OSTRZESZOWIE WLKP.

Kmda obw. Ostrzeszów Wlkp. Zw. Powstańców i Strzelców zorganizował propagandowy tydzień strzelecki, na który złożyło się szereg imprez sportowo-strzeleckich.

Tydzień rozpoczął się *marszem na przesłuzeni* 32 km., do którego stanęły zespoły oddziałów: Ostrzeszów, Marydół i Najmowa.

Ze startu drużyny wypuszczał star. Siciński, poczem komisja, złożona z p. Starosty, dyr. semin. Nowaka, por. Pachotka i kmda obwodu Ożana udała się na szlak marszu do Szklarki, gdzie była meta marszu drużynowego (24 klm.). Tu oczekiwał kpt. Kassian, a wkrótce potem przybyły wszystkie trzy drużyny w pełnym komplecie i następującej kolejności: 1) Najmow 3:00,35", 2) Ostrzeszów 3:02 min., 3) Marydół 3:23 min.

Ze Szklarek rozpoczynał się marsz indywidualny na 7,5 km. Tu zwyciężył Hurny (Ostrzeszów) w 46 min. przed Wojszczakiem (Marydół) 46 min. i Jokiel (Ostrzeszów) 47 min. Całą trasę 32 kml. pierwszy przebył Hurny (Ostrzeszów) w 3 g. 48 m., 2) Jokiel (Ostrzeszów) 3.49,5", 3) Buchczyk (Ostrzeszów) 3:49:00".

1930

Starania Międzynarodowej Federacji Lekkoatletycznej o ponowne przywrócenie chodu sportowego do programu Igrzysk Olimpijskich przyniosły pozytywny skutek. Decyzją Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego (MKOL) wprowadzono do programu Igrzysk Olimpijskich w Los Angeles w 1932 r. chód na dystansie 50 km. Postanowienie to było motorem napędowym rozwoju tej konkurencji lekkoatletycznej na świecie.

O też ważnej decyzji dla środowiska chodzarskiego informuje toruński tygodnik sportowy „Stadion” z 1930 roku ¹⁶².

Wobec uchwały Międzynarodowej Federacji Lekkoatletycznej, wprowadzającej do programu Olimpiady chód na 50 km, komisja sportowa PZLA postanowiła już w roku bieżącym zorganizować chód 50 km o mistrzostwo Polski. Konkurencja ta odbędzie się 12 października, przyczem miejsce zawodów oznaczone zostanie później.

Fot. Stadion 1930, nr 25

Pierwsze mistrzostwa Polski w chodzie na dystansie 50 kilometrów mężczyzn zostały rozegrane 12 października w Białymstoku. Tygodnik *Stadion* zamieścił następującą informację ...*W chodzie 50 km o mistrzostwo Polski, który odbędzie się 12 bm. w Białymstoku startują z Warszawy: Ptaszycki, Wanat, Bucholz i Buczyński...* ¹⁶³.

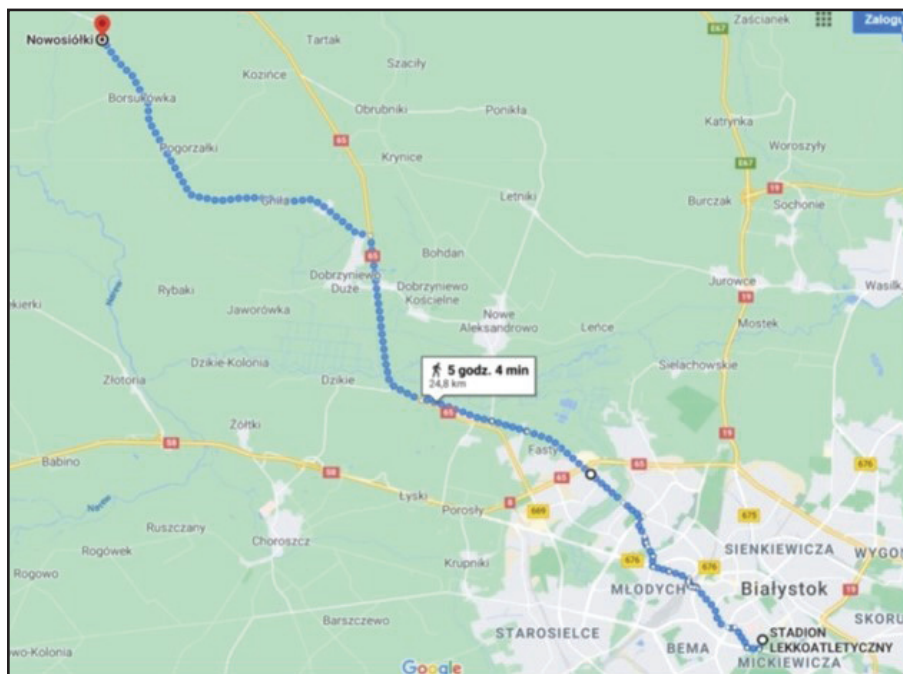

Fot. Nawrót na trasie w miejscowości Nowosiółki – stan obecny (zbiory K.Kisiel)

¹⁶² „*Lekka Atletyka*”, Stadion 1930, nr 25, s. 11.

¹⁶³ *Z lekkiej atletyki*. Stadion 1930, nr 41, s. 14.

Rozegrano je na trasie Białystok (start nastąpił na stadionie na Zwierzyńcu) do miejscowości Nowosiółki (tutaj był wyznaczony nawrót) i z powrotem na stadion do Białegostoku.

Fot. Trasa chodu Białystok-Nowosiółki-Białystok w 1930 r – stan obecny (zbiory google maps)

Wystartowało 19 zawodników, do mety dotarło tylko 4. Zwycięzcą okazał się mieszkaniec Białegostoku, żołnierz 42 pułku piechoty z Białegostoku, Julian Strzałkowski¹⁶⁴. Dystans 50 km pokonał on w żołnierskich butach uzyskując wynik – 5:02;12,0 h.¹⁶⁵

Na kolejnych miejscach przyszli do mety reprezentant „AZS-u” Warszawa, Tadeusz Ptaszycki, który uzyskał wynik 5:14;30,0 godz. Na trzecim miejscu uplasował się białostoczanin Mienzla z miejscowego „Strzelca” z rezultatem 5:34;55,0 godz¹⁶⁶.

Tygodnik sportowy „Stadion” zamieścił krótka informację o odbytych mistrzostwach: ...Chód na 50 km. o mistrzostwo Polski, rozegrano po raz pierwszy przy udziale 13 zawodników w Białymstoku. Organizacja b. dobra. Wygrał Strzałkowski (42 pp.) 5 g. 4 min. (czas b. dobry) przed Ptaszyckim (AZS) 5 g. 13 m¹⁶⁷...

¹⁶⁴ Chód o mistrzostwo Polski. Przegląd Sportowy 1930, nr 84, s.5.

¹⁶⁵ Górko J. *Medale i rekordy*. Białostocki Ośrodek Sportu i Rekreacji. Białystok 2017.

¹⁶⁶ H. Kurzyński, S. Pietkiewicz, J. Rozum, T. Wołejko: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin – Warszawa – Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.235.

¹⁶⁷ *Tydzień lekkoatletyczny* Stadion 1930 nr 42, s13.

Fot. Julian Strzałkowski (zbiory NAC)

Chód o mistrzostwo Polski

Poraz pierwszy rozegrany chód 50 km. o mistrzostwo Polski zgromadził na starcie 19 zawodników z całej Polski. Warszawę reprezentowali Ptaszycki z AZS i Legat (AKS). Zawodnicy wychodzili ze stadionu miejskiego i szosa szli do wsi Nowosiółki, odległej o 25 km.; tam był półmetek, następnie znów wracali do Białegostoku na stadion. Już po 400 metrach prowadzenie obejmuje Strzałkowski W. K. S. Białystok. Dyktuje on tempo i prowadzi resztę zawodników. Trasa dość ciężka, rozmokła, po deszczu, wiał nadto wiatr.

Półmetek mijają zawodnicy w

następującym porządku: Strzałkowski 2 g. 20 m., 2) Ptaszycki 2 g. 25 m., 3) Gołab (WKS B) 2 g. 37.30.

Strzałkowski nie oddając prowadzenia ani na chwile rusza w powrotną drogę, mając na piętach Ptaszyckiego. Jednak na 10 km. przed metą przyspiesza i nie niepokojony przez nikogo, przerywa taśmę w czasie 5 g. 2 min, 12 sek., Ptaszycki jest drugi 5:14.30, 3) Mienzla (Bl.) 5:34.55, 4) Gołab 5:37.30.

Strzałkowski przyszedł w formie h. dobrej, szedł w zwykłych butach, które uwierały mu nogi i gdyby nie to, zrobiłby czas o wiele lepszy.

1931

Fot. Wilno, Ostra Brama (zbiory J. Żerko)

W dniu 4 października w Wilnie rozegrano ...ostatnią konkurencję lekkoatletycznych Mistrzostw Polski w chodzie na 50 km...¹⁶⁸. Na starcie stanęła szóstka zawodników, którzy w komplecie dotarli do mety. Zwyciężył reprezentant Strzelca Warszawa, Kazimierz Powierza. Na pokonanie dystansu 50 km potrzebował 5:28;05,0 h¹⁶⁹. Przebieg rywalizacji na trasie przedstawiła w swoim doniesieniu gazeta *Kurjer Wileński*¹⁷⁰.

¹⁶⁸ Mistrzostwa Polski w chodzie na 50 km. RAZ DWA TRZY. 1931., r 25, s.8.

¹⁶⁹ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wolejko T.: *Historia finałów lekkoatletycznych mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin – Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s. 235.

¹⁷⁰ *Chód 50 klm. o Mistrzostwo Polski*. Kurjer Wileński 1931, nr 230, s.8

FOT -6 -Kurjer Wileński 1931, nr 230

Chód 50 klm. o Mistrzostwo Polski.

Z ramienia P.Z.L.A. odbyły się w Wilnie dn. 4. X. zawody w chodzie 50 klm. o Mistrzostwo Polski.

Konkurencja powyższa jest jak gdyby pierwszym maratonem, to też specjalną popularnością w Polsce, poza krajami Skandynawji i Bałtyckimi, nie cieszy się. Nic więc dziwnego, że na starcie zgromadziła tylko 6-ciu zawodników z nast. klubów:

Karczmarczyk Józef z K. S. Polonja Warszawy.

Grodzki Roman z Amator. K. S. Warszawy.

Powierza Kazimierz Zw. Strzelecki Warszawy.

Kohutek Ludwik AZS Wilno.

Uciechowski Grzegorz ŻAKS Wilno.

Karpowicz Franc. niestow. Wilno.

Trasa biegu z boisku 1 p. p. Leg. w kierunku Rzeszy i Pikieliszek (półmetek) w terenie dosyć urozmaiconym i falistym. Doskonale prowadzili zawodników na trasie cykliści 1 p. p. Leg., oraz znany sportowiec-motocyklista p. S. Nowicki. Punkty kontrolne były na klm. 18 i 22 ze stacją odżywczą w Pikieliszkach. Prowadzili ze startu na zmianę warszawiacy Powierza, Karczmarczyk i Grodzki. Pierwszy na półmetek w dobrej formie przybywa Grodzki, za nim Powierza (przyszły mistrz), Karczmarczyk, Karpowicz, Kohutek i Uciechowski. Mijający półmetek zawodnicy byli odżywiani obficie na stacji. Tutaj zdarzył się wypadek, że zabrakło kanapek zawodnikom i sędziom, lecz sytuację uratował bardzo przedsiębiorczy p. S. Nowicki, który lotem błyskawicy na motocyklu przywiózł wędliny wprost z majątku Pikieliszki, za co składamy podziękowanie, że mieliśmy możność skosztowania tak smacznych wędlin Pana Marszałka.

Po opuszczeniu stacji pierwszy wystartował w kierunku Wilna Powierza, tuż za nim

Karczmarczyk, który rezygnując z posiłka pomaszzerował dzielnie dalej bez żadnego odpoczynku. To samo uczynił Uciechowski tem samem wyprzedzając o m. w 1 klm. Kohutek. W Jerozolimce w odległości 6 klm. od Wilna mija Uciechowskiego Kohutek, który pomimo ustawicznych skurczy mięśni nóg maszeruje dalej. Pierwszy na metę witany hucznymi oklaskami i marszem w świetnej formie wpada Powierza, za nim w odstępie 5 m. 59 sek. przybywa Karczmarczyk, nast. po 42,8 sek. Grodzki.

Po skończonych zawodach w kasynie Ofic. 1 p. p. Leg. odbyła się herbatka towarzyska i wręczenie dyplomów zawodnikom przez Kom. Okr. Ośr. Wych. Fiz. por. Herholda.

I miejsce i Mistrzostwo Polski zdobył Powierza Kazimierz w czasie 5 g. 28 m. 05,4 sek.

II miejsce Karczmarczyk Józef w czasie 5 g. 34 m. 04,4 sek.

III miejsce Grodzki Roman w czasie 5 g. 34 m. 47,2 sek.

IV miejsce Karpowicz Franciszek w czasie 6 g. 15 m. 02,5 sek.

V miejsce Kohutek Ludwik w czasie 6 g. 30 m. 50,7 sek.

VI miejsce Uciechowski Grzegorz w czasie 6 g. 34 m. 41,3 sek.

Organizacja zawodów przeprowadzona została przez 1 p. p. Leg. bardzo sprawnie i sprężyście. N—cki.

Makabi dwukrotnie zwycięża Kresowje 3:1 i 6:1.

W dniach 3 i 4 b. m. gościła w Wilnie grodzieńska Kresowja, rozgrywując dwa spotkania towarzyskie z tutejszą „Makabi”.

Mecze te wykazały zdecydowaną przewagę gospodarzy, którzy zgraniem i techniką górowali bezapelacyjnie nad sympatycznym, lecz surowym jeszcze zespołem grodzieńskim.

Fot. Kurjer Wileński 1931, nr 230

Chód 50 km. o mistrzostwo Polski

WILNO. 4.10. Tel. wł. — Ostatni akt lekkoatletycznych mistrzostw Polski, chód 50 km. zgromadził na starcie 6 zawodników, z których wszyscy doszli do mety. Trasa była urozmaicona, w terenie pagórkowatym prowadziła ze startu na boisku i po. Leg. w kierunku na Rzesze. Półmetek był w Pikiłszkach. Emocjonująca walkę rozstrzygnął na swoją korzyść Powierza (Strzelec W-wa) 5:28:05.4: 2) Kaczmarczyk (Polonia) 5:34:04: 3) Grodzki (AKS W-wa) 5:34:47.2: 4) Karpowicz (niestow. Łódź) 6:15:02: 5) Kóhutek (AZS Wilno) 6:30:50: 6) Oczechowski (ZAKS Wilno) 6:34:41. Warunki atmosferyczne były bardzo nieogodne. Silny deszcz i wiatr były groźnymi przeciwnikami zawodników.

Ze startu aż do 5 km. poprowadził w silnym tempie Kaczmarczyk, potem na czoło kolejno wychodzili Grodzki i Powierza. Półmetek w Pikiłszkach pierwszy minął Grodzki, 2) Powierza, 3) Kaczmarczyk w drodze powrotnej przez Pikiłszki przeszedł pierwszy Kaczmarczyk przed Powierza.

Na 16 km. przed Włocławem aż do mety prowadził już samotnie Powierza.

Ostateczna punktacja nagrody inż. Znajdowskiego na r. bież. przedstawia się następująco: 1) Warta 137 p., 2) AZS Warsz. 124, 3) Warszawianka 90, 4) Polonia 69 p., 5) Cracovia 57 p., 6) 3 p. sap. 47 p., 7) Zw. Mł. Wielkiej 39, 8) Pogoń Kat. 35 p., 9) Legia 33 p., 10) AZS Wilno 27 p., a dalej Wisła 26 p., Stadjon 22 p., AZS Poznań, Sokół Korona po 19 p., Sokół Pozn., Prusche - Ender po 18 p., Sokół Macierz 16 p., Pogoń Lw., 15 p., Sokół Bydż. I i Strzelec Warsz. po 13 p., 42 pp., Sokół Bydż. III, Sokół Jarosław i Sokół K. Huta po 8 p., Zw. Strzel. Łódź i A. K. S. Warsz. po 5 p., Sokół Czeladź i Polic. KS po 3 p., ŁKS i Polonia Przemyśl po 2 p., ZAKS Wilno i KS 22 M. Dąbrówka po 1 p.

1932

Mistrzostwa Polski w chodzie na dystansie 50 km rozegrano w dniu 2 października w Lublinie.*Trasa prowadziła z boiska Unja do szosy Zamojskiej i z powrotem...*¹⁷¹. Wystartowało w nich 14 zawodników do mety doszło 5-cioro a ostatni (Roman Księżniakiewicz) został zdyskwalifikowany po zakończeniu konkurencji przez komisję sędziowską za przekroczenie reguł techniki chodu. Zwyciężył, obrońca tytułu mistrzowskiego reprezentant Strzelca Warszawa, Kazimierz Powierza. Uzyskał on wynik lepszy od ubiegłorocznego - 5:01;45,0¹⁷².

Drugie miejsce zajął Aleksander Jarmołyszko, reprezentant Jagiellonii Białystok, który wynikiem 5:02;4 ustanowił nowy rekord Okręgu Podlaskiego. Poprzedni należał do pierwszego w historii rekordzisty Okręgu Podlaskiego w chodzie na 50 km, Juliana Strzałkowskiego, ustanowionego w 1930 r. w Białymstoku. Rezultat Jarmołyszki jest ciągle aktualnym rekordem Okręgu Podlaskiego w tej konkurencji lekkoatletycznej, liczy już 88 lat. Dlatego, że po zakończeniu II wojny światowej, żaden z lekkoatletów podlaskich nie próbował sił w chodzie na tym dystansie¹⁷³.

STRZELEC POWIERZA MISTRZEM POLSKI W CHODZIE NA 50 KLM. Rozegrany w Lublinie chód o mistrzostwo Polski przy udziale 14 zawodników przyniósł ponowne zwycięstwo członkowi oddziału Warszawa — Śródmieście ob. Powierzy. Ob. Powierza zdobył mistrzostwo w chodzie również roku ubiegłego. Czas zwycięzcy 5 godz. 1 m. 45 sek., o 11 minut lepszy od czasu zeszłorocznego ob. Powierzy. Nowy nasz mistrz ma za sobą również sporo odbytych marszów Szlakiem Kadrówki. Trzecie miejsce zdobył strzelec Rogulski, kolega oddziałowy Powierzy.

Fot. Strzelec 1932, nr 41

Powierza mistrzem Polski w chodzie
Lublin, 2 października. (tel.) Mało popularna konkurencja, jaką jest chód, zebrała jednak na starcie mistrzostw Polski 19 zawodników z całej Polski. Trasa prowadziła z boiska WKS Unja do szosy Zamojskiej i z powrotem (50 km.). W zawodach zwyciężył zeszłoroczny mistrz K. Powierza (Zw. Strzelecki Warszawa) w czasie 5:01.45. Dalsze miejsca zajęli: A. Jarmołyszka (Białystok), 3) H. Rogowski (Zw. Strzel. Warszawa), 4) Strzałkowski J. (Białystok).

Fot. Raz Dwa Trzy 1932, nr 40

¹⁷¹ Powierza mistrzem Polski w chodzie. Raz, Dwa, Trzy. 1932, nr 40, s.8.

¹⁷² Chód o mistrzostwo Polski. Przegląd Sportowy 1932, nr 80. s.4.

¹⁷³ Lekkoatletyczne rekordy z brodą. Najstarszy liczy sobie już 88 lat. Gazeta Współczesna 2020.

Chód o mistrzostwo Polski

LUBLIN, 2.10. — Tel. wł. — W niedzielę odbył się w Lublinie, przy silnym wietrze ostatni akt tegorocznych lekkoatletycznych mistrzostw Polski — chód na 50 km. Startowało 14 zawodników. Zwyciężył zeszłoroczny mistrz Powierza (Strzelec — Warszawa) w czasie 5 godz. 1 min. Czas ten o 11 min. lepszy od rekordu zeszłorocznego, 2) Jarmułyшко (Jagielonia — Białystok), 3) Roguski (Strzelec — Warszawa)

Tegoroczna punktacja mistrzostw jest następująca: Warta 147 p., AZS Warsz. 146 p., Polonia 102 p., 3 p. sap. 70 pkt., Cracovia 56 p., Pogoń Lw. 51 p., Stadjon 34 p., Jagielonia 30 p., Pogoń katowicka 24 p., Orzeł 22 p., Sokół bydgoski 22 p., Warszawianka, Sokół, Macierz i Strzelec Warszawa po 20 p., i t. d.

Po dwóch latach prowadzi Warta 284 pkt. przed AZS Warsz. 271 p., Polonia 174 p., 3 p. sap. 117 p., Cracovia 113 p., Warszawianka 110 p., Pogoń Lwów 65 p., Stadjon 61 p., Pogoń Katowice 59 p., Legia 49 p., Sokół Macierz 46 p., i t. d.

PRZEMYŚL, 2.10. — Tel. wł. — Polonia, korzystając z niedzieli wolnej od rozgrywek o wejście do Ligi roze-

grała dziś mecz z lwowska drużyną Czarnych, wygrywając 2:1 (1:1).

Czarni wystąpili w składzie ligowym z 4 graczami rezerwowymi. Polonia była przez cały czas lepsza i wygrała zasłużenie. Pierwszą bramkę na początku gry zdobył dla Polonii Mandział, a Czarni wyrównują tuż przed przerwą. Polonia w drugiej części gry zmieniła 3 graczy i utrzymała nadal inicjatywę w swoich rękach. Decydująca bramka padła ze strzału Małodobrego, najlepszego gracza Polonii. Sędziował dr. Krajczarek.

WILNO, 2.10. — Tel. wł. — Rozegrane tutaj regaty wioślarskie z Werek do Wilna na dystansie 8 km. dały wyniki: 1) III p. a. c. 29:28, 2) P. K. S. 29:32.4.

W zawodach lekkoatletycznych o mistrzostwo żeńskich szkół średnich wyniki brzmiały: 60 m. Taturówna 9 sek., dysk Skorukówna 23.70, kula Grochowska 7.66, wwyż Wolejszówna 1.25, wdal Jurkowska 4.21. 7x60 m. gimnazjum im. Orzeszkowej 1:03.

Zapowiedziany na 2.10 rewanż Wilno — Białystok w lekkiej atletyce nie odbył się, gdyż Białostoczanie odwołali swój wyjazd do wiosny r. 1932.

Fot. Przegląd Sportowy 1932, nr 80. s.4.

1933

Lekkoatletyczne zawody Sokoła dzielnicy wielkopolskiej, rozegrano w dniu 20 czerwca w Lesznie. W konkurencji chodu sportowego ustanowiono 4 rekordy poznańskiego okręgowego związku lekkiej atletyki¹⁷⁴.

Lekka atletyka

8 rekordów okręgowych przyniosły lekkoatletyczne zawody dzielnicy wielkopolskiej „Sokoła”, rozegrane w Lesznie. 60 m — Szymański (Leszno) 7.1; 300 m: Pujanek (L) 37.4; 500 m: Maik (L) 1:12.3; chód — 1000 m: Maik 5:19.2; 2000 m: Zakrzewski (Poznań) 11:13.2; 3000 m: Edwarczyk (L) 17:05.8; 5000 m: Edwarczyk 28:54.2 i skok w dal z miejsca: Tilgner (Pozn.) 2:80.5. Startowało 95 zawodników i 36 zawodniczek.

Fot. Kurjer Poznański 1933, nr 380

¹⁷⁴ Lekka atletyka. Kurjer Poznański 21.08.1933, nr 380.

Zawody eliminacyjne XI okręgu stołecznego do lekkoatletycznych mistrzostw Związku Strzeleckiego przeprowadzono w Warszawie w Parku Sobieskiego w dniu 27 sierpnia. Tygodnik *Strzelec* wzmiankuje*Z wyników podkreślić należy pobicie rekordu w marszu na 5 i 10 km przez strzelca Grajdę z oddziału Lisa-Kuli o blisko 3 minuty na 10 km i minutę na 5 km...*¹⁷⁵.

Mistrzostwa Polski Związku Strzeleckiego, odbyły się w Toruniu w dniach 8-9 września. Przeprowadzono je w ramach obchodów 700-lecia miasta Torunia¹⁷⁶. Konkurencje chodzarskie rozgrywano poza konkursem i miały*charakter prób pobicia rekordów polskich...*¹⁷⁷. Start chodzarzy w tych zawodach został uznany za bardzo dobry i udany. Na wszystkich dystansach zwycięzcy uzyskali lepsze rezultaty od dotychczasowych rekordów Polski¹⁷⁸.

MISTRZOSTWA SPORTOWE ZWIĄZKU STRZELECKIEGO

W Toruniu odbyły się w dn. 8 i 9 b. m. V ogólnopolskie zawody Związku Strzeleckiego o mistrzostwo w lekkiej atletyce i grach sportowych.

W zawodach wzięły udział reprezentacje dziewięciu okręgów i podokręgów strzeleckich, przyczem liczba zawodników i zawodniczek przekroczyła cyfrę 200.

Osiągnięto następujące wyniki grupowe: Mistrzostwo grupowe za najlepsze wyniki w lekkiej atletyce w klasyfikacjach męskich i żeńskich zdobył okręg Lublin. Mistrzostwo w koszykówce po rozgrywce finałowej pomiędzy drużyną Warszawa XI i Poznaniem uzyskał zespół poznański, bijąc drużynę warszawską w stosunku 11:23. W siatkówce męskiej mistrzostwo uzyskał zespół okręgu Łódź, pokonując w finale drużynę A. O. Z. S. Lwów. W siatkówce żeńskiej po rozgrywce finałowej między drużynami Lublina i Łodzi zwyciężyły łódzianki. W hasełnie po rozgrywce finałowej między drużynami Lublina i Łodzi zwyciężył również zespół łódzki w stosunku 13:2.

Indywidualne wyniki przedstawiają się następująco: bieg na 100 m. wygrał Olszyński z Lublina — 11,9, bieg na 800 m. Jasiński A. O. Z. S. Lwów — 2:06 (nowy rekord Zw. Strzeleckiego), bieg 1500 m., Jasiński — 4:18,1, bieg na 3000 m. Kuligowski Fordon — 9:23,8, bieg 4 x 100 m. zespół Zw. Strzeleckiego Lublin — 46,2 (nowy rekord Zw. Strzeleckiego), skok wzwyż Wacha ze Lwowa — 160 cm., skok w dal Zieliński z Katowic — 6,20 cm., skok o tyczce Rybarski z Torunia 2,90 cm., rzut kulą Uwarów z Lublina — 12,02 m., rzut oszczepem Lewandowski z Lublina — 49,91 m., chód 1 km. Roguski Warszawa —

miasto — 3:39 (czas lepszy od rekordu polskiego), chód 3 km. Bieregawoj z Lublina — 13:41,3 (czas lepszy od rekordu polskiego), chód 5 km. Powierza z Warszawy — 23:22 (lepszy od rekordu polskiego), chód 10 km. Powierza — 51:57,4 (czas lepszy od rekordu polskiego). W chodzie godzinnym Powierza uzyskał 11 km. 98 m. 20 cm., a Grajda 11 km. 607 m. (obydwa czasy lepsze od rekordu polskiego).

W konkurencji kobiecej Siergejówna z Lublina wygrała skok wzwyż (1,25 m.), bieg na 60 m. (8,3 sek.) i skok w dal (438 cm.), Podlaska z Torunia — rzut kulą, (8,46 mtr.), Bielecka z Krakowa — rzut oszczepem (25,79 mtr.), Malanowska z Lublina — rzut dyskiem. Bieg sztafetowy 4 x 60 m. wygrał zespół okręgu lubelskiego Z. S. Szczegółowe omówienie zawodów w numerze następnym.

Fot. Strzelec 1933, nr 38, s.19.

¹⁷⁵ Zawody eliminacyjne XI okr. Mistrzostw lekkoatletycznych Z.S. w Toruniu. Strzelec 1933, nr 36, s.19.

¹⁷⁶ Strzelcy z całej Polski na boisku w Toruniu. Dzień Bydgoski, 1933, nr 208, s.8.

¹⁷⁷ Przed centralnem mistrzostwami sportowemi w Toruniu. Strzelec 1933, nr 36, s.18-19.

¹⁷⁸ Mistrzostwa Sportowe Związku Strzeleckiego. Strzelec 1933, nr 38, s.19.

Obszerną relację z zawodów sportowych podczas których rozegrano ...marsz na 10 km z obciążeniem 12 kg... przeprowadzonych z okazji „Święta kolejarza polskiego” w dniu 9 września w Katowicach zamieściła gazeta Polska Zachodnia¹⁷⁹.

Imponujący przebieg „Święta sportowego kolejarza polskiego”.
Rekordowy udział zawodników. — Wysoki poziom zawodów. Sprężysta organizacja. — Wilno zwycięża w ogólnej punktacji

Z okazji „Święta kolejarza polskiego” odbyły się wczoraj na boisku Policyjnego K. S. finałowe zawody w lekkiej atletyce, koszykówce i siatkówce.

Zawody stały na wysokim poziomie. Organizacja spoczywała w rękach znanego sportowca kpt. Barana, który przeprowadził zawody sprężysto.

Na zawodach obecny był również Minister Komunikacji p. inż. Butkiewicz z małżonką oraz w otoczeniu świąt.

Techniczne wyniki są następujące:

100 m: 1) Jałowiecki (Warszawa) 11.4 sek., 2) Szczerbiński (Wilno) 11.5 sek., 3) Zimny (Bydgoszcz) 12 sek.

800 m: 1) Zylewicz (Wilno) 2:05.2 min., 2) Kupś (Poznań) 2:08.8 min., 3) Hartlik (Katowice) 2:09.4 min.

3.000 m: 1) Sidorowicz (Wilno) 9:29 min., 2) Hartlik (Katowice) 9:36.6 min., 3) Kościelniak (Poznań) 9:55.8 min.

4 × 100 m: 1) Wilno 47.2 sek., 2) Warszawa 47.4 sek. Sztafeta Bydgoszcz, która przybyła na pierwszym miejscu, została zdyskwalifikowana.

Skok wdal: 1) Szczerbiński (Wilno) 6.65 m, 2) Szwarc (Lwów) 6.37 m, 3) Jałowiecki (Warszawa) 6.125 m.

Skok wwyż: 1) Ballosek (Wilno) 1.67 m, 2) Biczysko (Katowice) 1.67 m, 3) Kulecki (Bydgoszcz) 1.65 m.

Rzut granatem: 1) Piątkowski (Wilno) 78.75 m, 2) Domarasiewicz (Warszawa) 71.00 m, 3) Sobieszczyk (Bydgoszcz) 70.07 m.

W trójbój pierwszy miejsce zajął zespół Poznania, zdobywając nagrodę Ministra Spraw Wojskowych Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

W marszu 10 km z obciążeniem 12 kg zwycięstwo odniósł zespół Poznania, zdobywając nagrodę Ministra Komunikacji inż. Butkiewicza.

W ogólnej punktacji pierwsze miejsce zajęło Wilno, zdobywając nagrodę Prezydenta prof. Ignacego Mościckiego.

W siatkówce pań pierwsze miejsce zdobył Radom przed Poznaniem, Krakowem i Katowicami.

W strzelaniu pań pierwsze miejsce zdobyła Schlefgówna (Lwów) 240 pkt., 2) Mühlnówna (Lwów) 230 pkt., 3) Dąbrowianka (Kraków) 217 pkt.

Koszykówkę panów wygrał Poznań, bijąc Radom 44:7 (24:3). Siatkówkę rozstrzygnęło na swą korzyść Wilno, bijąc Kraków 2:0 (1:0).

Pozatem odbyły się pokazowe walki grecko-rzymskie oraz boks, które nie wywołały, z uwagi na swój niski poziom, zbytniego zainteresowania.

Po zawodach zawodnicy przedefilowali przed trybunami, poczem nastąpiło rozdanie nagród przez P. Ministra inż. Butkiewicza.

Ciekawym zawodom przyglądało się około 2000 widzów.

Fot. Polska Zachodnia 1933, nr 251

¹⁷⁹ Imponujący przebieg „świąta sportowego kolejarza polskiego”. Polska Zachodnia 1933, nr 251, s.3.

W ramach imprez sportowych uświetniających uroczystość otwarcia nowego stadionu sportowego w Łucku, im. marszałka Józefa Piłsudskiego przeprowadzono Mistrzostwa Polski w chodzie na dystansie 50 km. Był to pierwszy stadion wybudowany na Kresach Wschodnich, na którym można było rozgrywać zawody lekkoatletyczne.

Fot. Stadion im. marszałka Józefa Piłsudskiego w Łucku (zbiory NAC)

Organizatorem mistrzostw, na zlecenie Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, był Wołyński Związek Lekkiej Atletyki. Rozegrano je w Łucku w dniu 1 października, wystartowało w nich 13 zawodników a ukończyło ośmioro¹⁸⁰. Start i meta chodu usytuowana była na nowo otwartym stadionie im. Józefa Piłsudskiego¹⁸¹.

Tytuł mistrza Polski wywalczył reprezentant *Strzelca Warszawa*, Lucjan Grajda.

Mistrzostwo Polski w chodzie.
Łuck, 2 października (p). Wołyński związek lekkoatletyczny na polecenie PZLA. zorganizował w Łucku na lotnisku LOPP. chód 50-kilometrowy o mistrzostwo Polski. Do startu o godz. 11 przedpołudniem stanęło 13 zawodników z klubów warszawskich Polonja, pocztowy K. S. i Strzelec, dalej z klubów P. K. S. z Łodzi, Tomaszowa Mazowieckiego i Łucka. Jednego zawodnika z Łucka zdyskwalifikowano, 4 wycofali się.
Wyniki są nast.: 1) Grajda Lucjan (Strzelec, Warszawa) czas 5 godz. 22 min. 27.2 sek., 2) Pobieża Kazimierz (Pocztowy K. S., Warszawa) 5.22.40, 3) Roguski (Pocztowy K. S., Warszawa).
Zwycięzcom rozdano nagrody na stadjonie sportowym. Puchar zdobył Strzelec (Warszawa). Komisję sędziowską stanowili prezes dr. Szpak, por. Dziewulak i prof. Sulewski.

Fot. Ilustrowany Kurier Codzienny 1933, nr 275

¹⁸⁰ Mistrzostwa Polski w chodzie. Ilustrowany Kurier codzienny 1933, nr 275, s.9.

¹⁸¹ Wielkie dni wołyńskiego sportu. RAZ DWA TRZY 1933, nr 40, s.13,

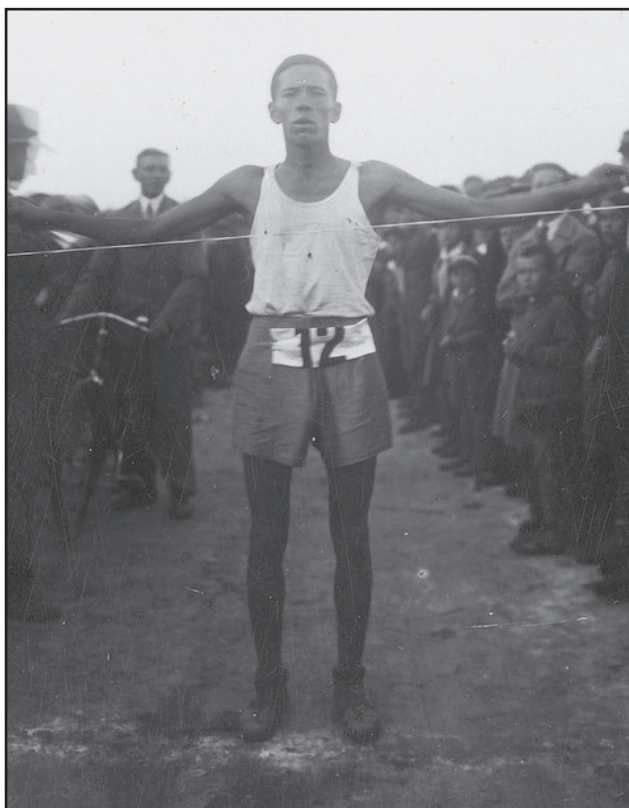
Lucian Grajda mistrzem Polski w chodzie.

Łuck, 1 października. (p) Wołyński Związek Lekkoatletyczny na polecenie P. Z. L. A. zorganizował w Łucku na lotnisku L. O. P. P. *chód 50-kilometrowy o mistrzostwo Polski*. Do startu o godz. 11-tej przed południem stanęło 13 zawodników; z klubów warszawskich: *Polonia*, *Pocztowy K. S.* i *Strzelec*, dalej z klubów *P. K. S. z Łodzi*, *Tomaszowa Mazowieckiego* i *Łucka*. Jednego zawodnika z Łucka zdyskwalifikowano, czterej wycofali się.

Wyniki: 1) *Grajda Lucjan* (Strzelec, Warszawa) czas 5 godzin 22 min. 27.2 sek., 2) *Pobieża Kazimierz* (Pocztowy K. S. Warszawa) 5,22,40, 3) *Roguski* (Pocztowy K. S. Warszawa).

Zwycięzcom rozdano nagrody na stadionie sportowym. Puchar zdobył Strzelec Warszawa. Komisję sędziowską stanowili: prezes dr Szpak, por. *Dziewulak* i prof. *Sulewski*.

Fot. Raz DwaTrzy 1933, nr 40

Fot. Na stadionie w Łucku im. Józefa Piłsudskiego, Lucjan Grajda (zbiory NAC)

Fot. Grupa zawodników i organizatorów mistrzostw w Łucku. Widoczni m.in.: zwycięzca Lucjan Grajda (x), zdobywca drugiego miejsca Kazimierz Powierza (Pocztowy KS Warszawa) (1), zdobywca trzeciego miejsca Henryk Roguski (Pocztowy KS Warszawa) (2), zdobywca czwartego miejsca Łukasiewicz (3), prezes Wołyńskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki dr Szpak (4), Dziewulak (5), Bilewski (6) (zbiory NAC).

1934

W dniach 8-9 września na boisku sportowym 77 p.p w Lidzie odbyły się zawody lekkoatletyczne o Mistrzostwo Podokręgu Związku Strzeleckiego Wilno. Program zawodów przewidywał rozegranie konkurencji chodzarskiej. Określono ją jako chód jednogodzinny na bieżni¹⁸².

Chód jednogodzinny na bieżni:

1. Kaluta Borys	Lida
2. Jarmołkiewicz	Wilno
3. Falewicz	Wilejka Powiatowa

V Mistrzostwa Związku Strzeleckiego w lekkiej atletyce odbyły się w dniach 15-16 września w Przemyślu ¹⁸³.

¹⁸² Na trasie próbnego chodu 25 km. Strzelec 1934, nr 44

¹⁸³ V Mistrzostwa Związku Strzeleckiego w lekkiej atletyce i grach sportowych. Strzelec 1934, nr 39, s.8-11.

Ogólnopolskie mistrzostwa Zw. Strzeleckiego.

Przemyśl, 15 września.

Mistrzostwa Związku Strzeleckiego zasługują w b. r. na bacznej uwadze, gdyż organizator ze względu na swoją działalność: państwowo-twórczą, wychowawczą, przysposobienia wojskowego i wreszcie wychowania fizycznego — wybił się na czoło polskich organizacji sportowych i odgrywa w naszym życiu doniosłą rolę. Zawody zaszczytliwi swą obecnością m. in. komendant związku pułk. *Frydрых*, starosta *Remiszewski*, prezydent m. *Przemyśla p. Chrzanowski*.

Przemyśl, 16 września. (tel). W drugim dniu zawodów o mistrzostwo Zw. Strzeleckiego osią-

nięto b. dobre wyniki. W lekkiej atletyce walka toczyła się głównie między *Śląskiem a Lublinem* i dopiero sztafeta zdecydowała o zwycięstwie *Śląska*.

Atmosfera niedzielnych zawodów była dość burzliwa. W pierwszym rzędzie we wszystkich biegach nie obeszło się bez reklamacji, a nawet protestów. W grach sportowych doszło do b. ostrych walk, a nawet w czasie meczu *hazeny Przemyśl—Łwów* boisko przez pewien czas zostało zajęte przez publiczność. Dzięki jednak dobrej organizacji zawody ukończono szczęśliwie i na czas. Zawody zakończyły się w ogólnej punktacji zwycięstwem *Śląska*.

Fot. Raz Dwa Trzy 1934, nr 38

Przeprowadzono dwie konkurencje chodziarskie: chód godzinny w którym zwyciężył reprezentant *Strzelca Lublin* Teodor Bieregowoj-Bieregowski pokonując dystans 10.300 m przed Kazimierzem Krzyczkowskim ze *Strzelca Warszawa*. W chodzie na 50 km kolejność była na mecie odwrotna. Czyżby panowie założyli sportową spółdzielnię. Triumfatorzy na obu dystansach ustanowili nowe rekordy Związku Strzeleckiego i Polski.

Final chodu na 50 kłm. Na boisko wkraczają ob. Bieregowoj (pierwszy z lewej) i ob. Krzyczkowski.

Fot. Strzelec 1934, nr 39

Gospodarzem Mistrzostw Polski w chodzie na 50 km w roku była Bydgoszcz. Przeprowadzono je 30 września, wystartowało 11 zawodników. Trasa wiodła z Bydgoszczy do Świecia, gdzie był zlokalizowany półmetek. Jako pierwszy dotarł do mety Teodor Bieregowoj ze *Strzelca Lublin*, który startował poza konkursem. Przyczyna takiego rozwiązania był prozaiczna nie został w odpowiednim terminie zgłoszony przez macierzysty klub do startu w mistrzostwach¹⁸⁴. Mistrzem Polski został Kazimierz Krzyczkowski reprezentujący *Strzelca Warszawa*, przed swoim kolegą klubowym ubiegłorocznym mistrzem Lucjanem Grajdą¹⁸⁵.

Mistrzostwo Polski w chodzie na 50 km.

(kj). W Bydgoszczy odbył się wczoraj **chód na 50 km. o mistrzostwo Polski**. Startowało 11 zawodników, w tym dwóch poza konkursem. Mistrzem Polski został **Kazimierz Krzyczkowski** (Warszawa), który uzyskał czas 5 godz. 4 min. i 51 sek. Na dalszych miejscach uplasowali się: **Grajda Warszawa** w czasie 5 godz. 15 min. 5 sek. i **Lis Adam** z Bydgoszczy w czasie 5 godz. 17 min. 7 sek. Najlepszy czas uzyskał startujący poza konkursem **Teodor Bieregowoj z Lublina**, który przeszedł 50 km. w 5 godzinach i 2 min., to znaczy w czasie **tylko o minutę gorszym od rekordu Polski**. Zawody odbyły się przy udziale delegatów Polskiego Związku Lekkoatletycznego w Warszawie. Start i meta na Stadionie Miejskim.

Fot. Tygodnik Sportowy 1934, nr 40

ZWYCIĘŻAMY W CHODZIE NA 50 KM. O MISTRZOSTWO POLSKI

W niedzielę został rozegrany w Bydgoszczy chód szosowy lekkoatletyczny na dystansie 50 km. o mistrzostwo Polski. W chodzie wzięło udział 11 zawodników, w czym 8 strzelców, z czego 5 z Warszawy, 1 z Bydgoszczy, 1 z Lublina, 1 z Tomaszowa Maz.

Start zawodów odbył się na miejskim stadionie w Bydgoszczy, a organizatorami biegu byli przedstawiciele Pom. Zw. Lekkoatletycznego, z prezesem okręgu p. Gołębiowskim.

Już zaraz po starcie na pierwsze miejsce wysuwa się doskonale idący strz. Bieregowoj z Lublina, który ostrym tempem wyprzedza coraz więcej resztę zawodników. W odległości do 100 m. utrzymuje się początkowo za nim Lis z Bydgoszczy, jednak ta różnica zmniejsza się stale i już od 10 km. idą prawie aż do 35 km. razem. Na trzecim miejscu utrzymuje się o jakieś 200 m. Powierza (Warszawa), dalej Roguski (Warszawa) a o 200 m. znów dalej idą razem prawie do 40 km. Grajda, Magienta i Krzyczkowski (Warszawa). Na ostatnich miejscach o 300 m. za naszą trójką podążają Drożdżyk (Sokol — Bydgoszcz) a następnie w dalszych odstępach Kaczmarczyk (Polonia — Warszawa) i Napiera; (61 pp. Bydgoszcz) ostatni kroczy dzielnie, ale powoli Suma (Zw. Strzelecki — Tomaszów Maz.).

Marsz odbywał się na nienajlepszej szosie — Bydgoszcz — Świecie z półmetkami na 25 km.

Marsz nie dał spodziewanego przez nas wyniku, t. j. pobicia rekordu polskiego, gdyż na ostatniej części

trasy Bieregowoj nie niepokoiony przez nikogo zwolnił tempo marszu, poza tym fakt, że nie został on na czas przez obojętne władze do biegu zgłoszony i startował poza konkursem, odebrał mu ochotę do wzmożonego tempa, na które było go jeszcze stać.

Wyniki marszu na poszczególnych odcinkach przedstawiają się następująco: 15 km. — 1:19, 20 km. — 1:47, 25 km. — 2:19, 30 km. — 2:50, 35 km. — 3:23, 40 km. — 3:56, 45 km. — 4:29, 50 km. — 5:02.00.

Ponieważ jednak Bieregowoj szedł poza konkursem, pierwsze miejsce klasyfikowane osiągnął Krzyczkowski (Warszawa), który po zupełnym opadnięciu z sił Lisa (Bydgoszcz) na 45 km. wyprzedził tego ostatniego, zdobywając mistrzostwo Polski w czasie 5 godz. 4 min. i 51 sek. Rekord polski został się nadal nienaruszony, c. Bieregowojowi zabrakło tylko 12 sekund do jego oficjalnego pobicia.

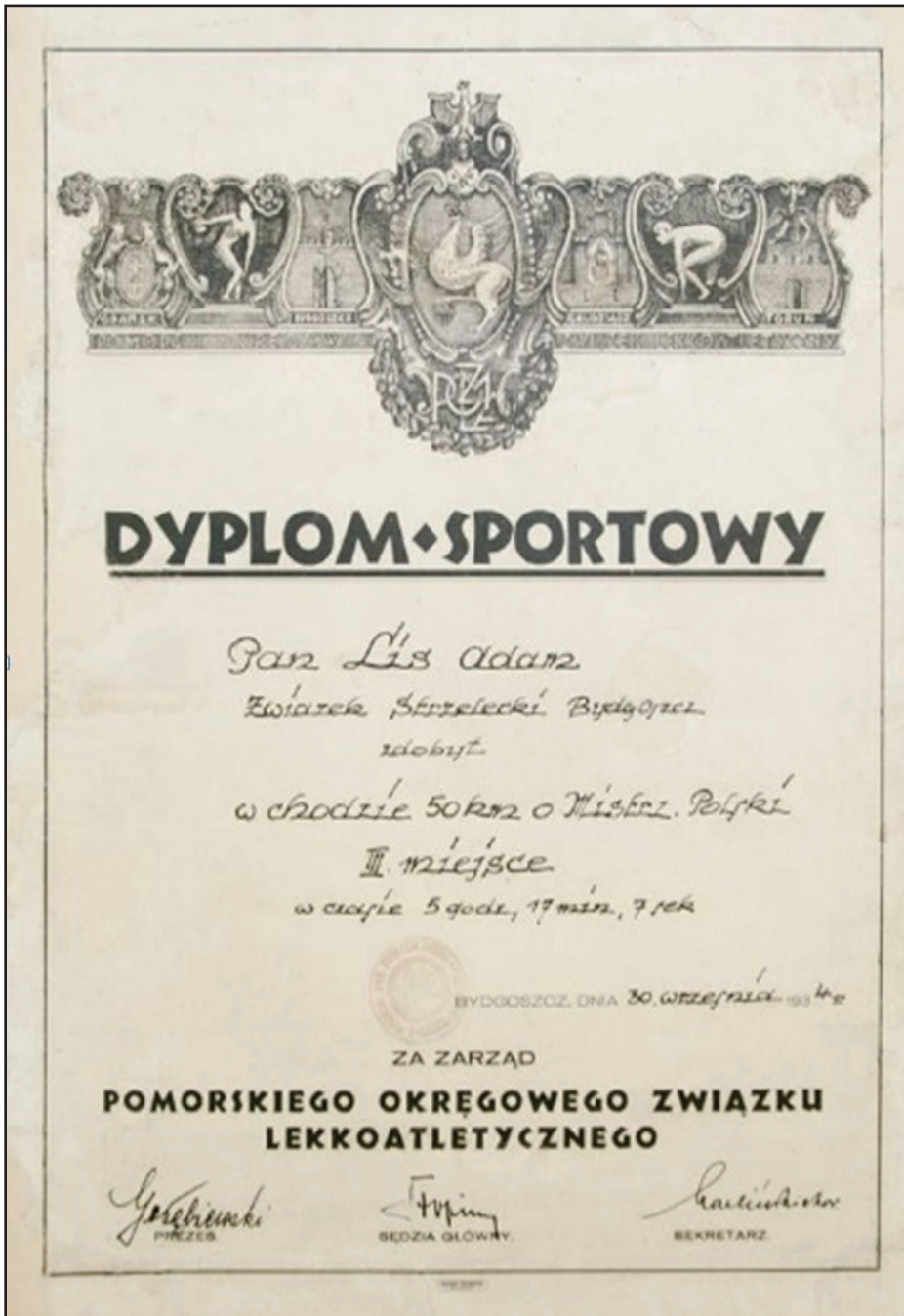
Ogólna kolejność na mecie przedstawia się następująco: 1) Bieregowoj (Z. S. Lublin) 5:02.20, 2) Krzyczkowski (Z. S. Warszawa) 5:04.51 (oficjalny mistrz polski na rok 1934), 3) Grajda (Z. S. Warszawa) 5:15.01, Lis (Z. S. Bydgoszcz) 5:17.07, 5) Roguski (Z. S. Warszawa) 5:31.10, 6) Drożdżyk (Sokol — Bydgoszcz) 5:43.15, 7) Kaczmarczyk (Polonia — Warszawa) 5:46.58, 8) Napiera; (61 pp. Bydgoszcz) 5:50.49.

O wrażeniach z tego marszu pozwolimy sobie jeszcze zabrać głos w następnym numerze „Strzelca”.

Fot. Strzelec 1934, nr 4

¹⁸⁴ Zwyciężamy w chodzie na 50 km o Mistrzostwo Polski.: Strzelec 1934, nr 40, s.14.

¹⁸⁵ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia finałów lekkoatletycznych mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin – Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s. 83.

Fot. Dyplom Adam Lisa (zbiory MSiT)

Mistrzostwo Polski w chodzie.

Bydgoszcz, 30 września (tel.). Polski Związek Lekkoatletyczny przy pomocy pomorskiego Związku Lekkoatletycznego przeprowadził dzisiaj w Bydgoszczy *mistrzostwa Polski w chodzie na 50 km.* Do chodu zgłosiło się 11 zawodników i 2-ch poza konkursem.

Wyniki szczegółowe były następujące: 1) *Krzyczkowski (K. S. Strzelec Warszawa) 5,04,51,* 2) *Grajek (K. S. Strzelec Warszawa) 5,15,5,* 3) *Lis (K. S. Strzelec Bydgoszcz) 5,17,7.*

Poza konkursem najlepszy czas dnia osiągnął *Bieregołoj Teodor (KS. Strzelec Lublin) 5,02.*

Z ramienia Polskiego Związku Lekkoatletycznego obecny na zawodach był kpt. Kurlitto z Warszawy, zaś z ramienia władz strzeleckich por. Askanas.

Fot. Raz Dwa Trzy 1934, nr 4

Warszawianin zwycięscą „chodu na 50 km” o mistrzostwo Polski

Ub. niedzieli odbył się w Bydgoszczy ciekawy „chód na 50 km.” o mistrzostwo Polski, zorganizowany przez Polski Związek Lekkoatletyczny, Oddział Pomorski w Bydgoszczy.

Zawody zgromadziły na starcie, który odbył się o godz. 8,30 rano na Stadjonie Miejskim, 11 piechurów, w tem dwóch stawiających poza konkursem. Trasa biegła szosą w kierunku do Świecia.

Pierwszy na metę (Stadjon w Bydgoszczy) przybył stawiający poza konkursem Teodor Bieregołoj Strzelecki Klub Sportowy Lublin, w czasie 5 godzin, 2 minuty. Pierwsze miejsce zdobył członek S. K. S. Warszawa Kazimierz Krzyczkowski, w czasie 5:04,51, drugie — Lucjan Grejda, S. K. S. Warszawa, trzecie — Adam Lis, Sportowy Klub Strzelecki Bydgoszcz, w czasie 5:17,7.

Fot. Dziennik Bydgoski 1934, nr223, s.8.

Bardzo ciekawa informacja ukazała się w: tygodniku Raz, Dwa, Trzy z dnia 16 października br. Dotyczyła ona projektu Referatu Wychowania Fizycznego Związku Strzeleckiego wysłania najlepszych polskich chodźców w roku 1935 na trening do Niemiec. W ten sposób Związek Strzelecki pragnął nawiązać kontakty z chodźcami zagranicznymi i rozpocząć planowe przygotowania olimpijskie ¹⁸⁶.

¹⁸⁶ Referat Wychowania Fizycznego Związku Strzeleckiego. Raz Dwa Trzy 1934, nr 42, s.14.

REFERAT WYCHOWANIA FIZYCZNEGO ZWIĄZKU STRZELECKIEGO projektuje wysłanie na wiosnę roku przyszłego drużyny, złożonej z najlepszych marszowców Związku na specjalny trening do Niemiec. Związkowi Strzeleckiemu chodzi o nawiązanie kontaktu z zagranicą i rozpoczęcie przygotowań olimpijskich.

Fot. Raz Dwa Trzy 1934, nr 42, s14

1935

Dwudziestego piątego maja w Bydgoszczy na stadionie miejskim w Bydgoszczy ...odbyły się próby pobicia rekordów w chodzie, biegach i rzutach... Rekordy Polski w chodzie ustanowili Antoni Lis –Strzelec Bydgoszcz w chodzie na 2.000m oraz aż trzy Marian Krawczyk – Polonia Bydgoszcz w chodzie na 5.000 m; 10.000 m oraz chodzie godzinnym ¹⁸⁷.

Ze sportu.

4 nowe rekordy Polski i 5 rekordów Pomorza.

Sensacyjny wynik wczorajszych prób bicia rekordów w Bydgoszczy.

(jk). W dniu wczorajszym na Stadionie Miejskim mimo niesprzyjających warunków atmosferycznych (rozmokła bieżnia i t. d.) odbyły się próby pobicia rekordów w chodzie, biegach i rzutach kulą. Próby te, będące zakończeniem obozu treningowego w Toruniu, dały nadzwyczajne wyniki i stanowią piękny sukces nie tylko lekkoatletów, lecz i kierownictwa kursu.

W chodzie na 2 km. uzyskał Lis (Z. S. Grudziądz) fenomenalny wynik 8 min. 17 sekund, został jednak jednomyślnie zdyskwalifikowany przez komisję sędziowską za podbieganie. Lis, stanowiący pierwszorzędnego materiał na zawodnika, wykazuje jednak jeszcze wiele nieopanowania i dyskwalifikacja w tym biegu będzie dla niego dobrą nauką na przyszłość.

W powtórzonym chodzie na 2 km. Lis ustanowił **rekord Polski**, uzyskując czas 9 minut 9,2 sek.

Aż trzy rekordy Polski ustanowił wczoraj Krawczyk (Z. S. Gdynia), uzyskując w chodzie na 5 km. — 23 min. 37 sek., na 10 km. — 50 min. 30,8 sek. i w chodzie jednogodzinnym 11.647,70 m.

W biegu na 500 m. pierwszy był Neu-bauer (S. C. Grudziądz) w czasie 1:13,2 s. (rekord Pomorza), 2) Radowski (K. S. Polonia).

W biegu na 1000 m. rekord Pomorza pobił Kranek (Z. S. Gdynia), uzyskując czas 2:47,8 sek., 2) Głubczyński (Z. S. Bydg.), 3) Bogusławski (Z. S. Bydg.).

Bieg na 2000 m. zakończył się zwycięstwem Kranka w czasie 5:59,4 sek. (o 20 sek. lepszy od dotychczasowego rekordu Pomorza), 2) Więckowski (WKS. Grudziądz) w czasie 6:16,3 sek. (lepszy od rekordu Pomorza).

Rzut kulą — rekord Pomorza ustanowił Neuendorf (S. C. Grudziądz), uzyskując 12,86,5 m.

W rzucie kulą oburącz Neuendorf uzyskał 23,62 m. (nowy rekord Pomorza).

Poza tem odbył się bieg na 200 m. przez płotki — nie dał jednak rekordowych wyników.

**JUBILEUSZOWE ZAWODY
POM. O. Z. L. A.**

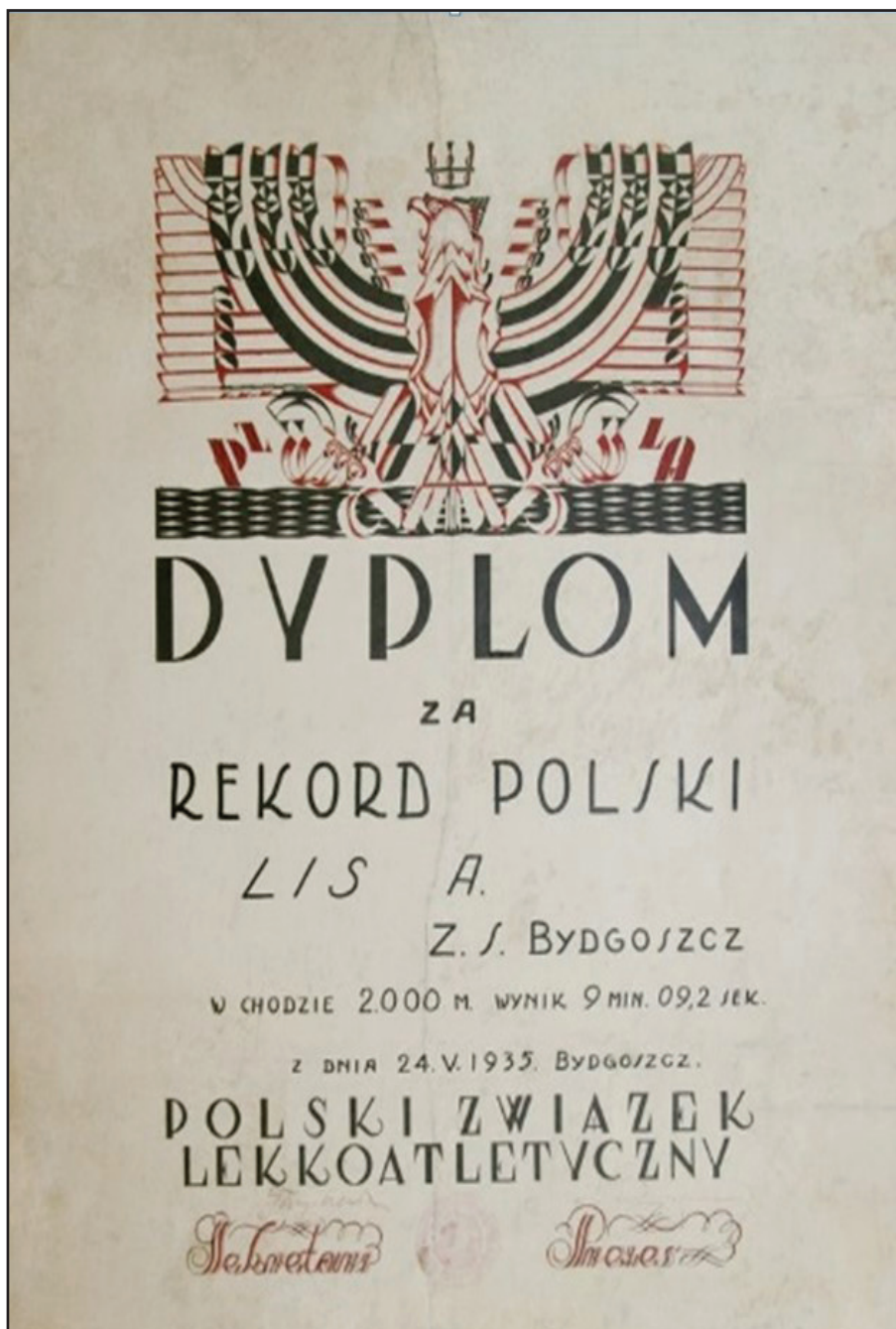
W przyszłą niedzielę, 26 bm. odbędą się na Stadionie Miejskim w Bydgoszczy **dziesiąte w historii Pomorskiego Okręgowego Związku Lekko-Aletycznego, zawody główne o mistrzostwo Pomorza.**

Ze względu na okres żałoby, jaką obecnie sport polski przechodzi, zawody te nie będą mieć ani głośniego tła reklamy, ani też pompatycznego rozgłosu. Skromnie, lecz silnie staną wszyscy zawodnicy Pomorza do tych jubileuszowych walk sportowych. Uroczystości jubileuszowe przeniesiono na okres jesienny.

Wśród zawodników startujących w niedzielę staną nowe siły, młodzi ludzie, nowe nadzieje. Zjadą tu **najlepsi zawodnicy Torunia, Grudziądza, Gdańska, Inowrocławia, Tczewa.**

Fot.Dziennik Bydgoski 1935, nr 122

¹⁸⁷ 4 nowe rekordy Polski i 5 rekordów Pomorza. Dziennik Bydgoski, 1935, nr 122, s.5.

Fot.Dyplom Antoniego Lisa za ustanowienie rekordu Polski (zbiory MSiT)

W Bydgoszczy padły 4 nowe lekkoatletyczne rekordy Polski i 5 rekordów Pomorza

Na Stadionie Miejskim w Bydgoszczy odbyły się w ub. piątek próby rekordów lekkoatletycznych. Mimo ciężkich warunków terenowych (rozmokłe bieżnie i t. p. po ulewym deszczu), próby te, będące zakończeniem obozu treningowego w Toruniu, przyniosły **nadspodziewanie dobre wyniki**, składające się na piękny dorobek lekkoatletów Pomorza.

Techniczne zdobycze piątkowych „zamazów” na rekordy przedstawiają się następująco:

Lis (Z. S. Grudziądz) w chodzie na 2 km. ustanowił rekord Polski, uzyskując doskonały czas 9 min. 32 sek. Chód ten, ze względu na dyskwalifikację, był powtarzany.

Krawczak (Z. S. Gdynia) ustanowił aż trzy nowe rekordy Polski: w chodzie na 5.000 m (czas 23:37), na 10.000 (czas 50:30,8) i w marszu jednogodzinnym (11.647,70 m).

Neubauer (S. C. Grudziądz) poprawił rekord Pomorza w konkurencji na 500 m, osiągając czas 1:13,2 sek.

Kranek (Z. S. Gdynia) pobił rekord Pomorza na 1.000 m, uzyskując czas 2:47,8 sek. Drugie i trzecie miejsca w tej konkurencji zajęli członkowie Z. S.

w Bydgoszczy Głubczyński i Bogustawski. Kranek uzyskał również czas lepszy od dotychczasowego rekordu Pomorza w biegu na 2.000 m (5:59,4 sek., czyli o 20,3 sek. lepszy). W tej samej konkurencji poprawił rekord pomorski Wętkowski (WKS Grudziądz), w czasie 6:16,3 sek.

Neuendorf, członek S. C. Grudziądz

poprawił rekord Pomorza w rzucie kulą, osiągając wynik 12,965 m. W rzucie kulą oburącz Neuendorf pokonał rekord Pomorza wynikiem 23,62 m.

Próba poprawienia rekordów w biegu przez płotki na 200 nie dała pozytywnych rezultatów.

Bieg Naprzelaj „Dnia Pomorskiego”

z powodu żałoby narodowej został odroczony

Jak już ogłosiliśmy, z powodu żałoby narodowej po zgonie Marszałka Piłsudskiego doroczny Bieg Naprzelaj „Dnia Pomorskiego” **ULEGŁ ODROCCZENIU I ODBĘDZIE SIĘ W TERMINIE PÓŹNIEJSZYM**, o czym nastąpią osobne zawiadomienia.

Niektóre organizacje sportowe jednak przeoczyły widocznie naszą uwagę, gdyż otrzymujemy obecnie zgłoszenia na Bieg na dzień 30 maja. Dzięki serdecznie za ten dowód zainteresowania naszą doroczną imprezą lekkoatletyczną, prosimy wymienione organizacje o poinstruowanie zawodników, aby przygotowali się w dalszym ciągu do biegu, jednakże **NIE NA DZIEŃ 30 MAJA BM, A NA TERMIN PÓŹNIEJSZY**, po ukończonym okresie żałoby.

Bojanowski mistrzem Torunia w tenisie

Rozegrane wczoraj walki tenisowe o mistrzostwo Torunia przyniosły tytuł mistrza w grze pojedynczej panów p. **Bojanowskiemu**, który pokonał w finale

do klasyfikacji narybku tenisowego Torunia. Ze znanych zawodników w turnieju nie uczestniczył Stancowski 100% kap.

Fot.Dziennik Bydgoski 1935, nr 123

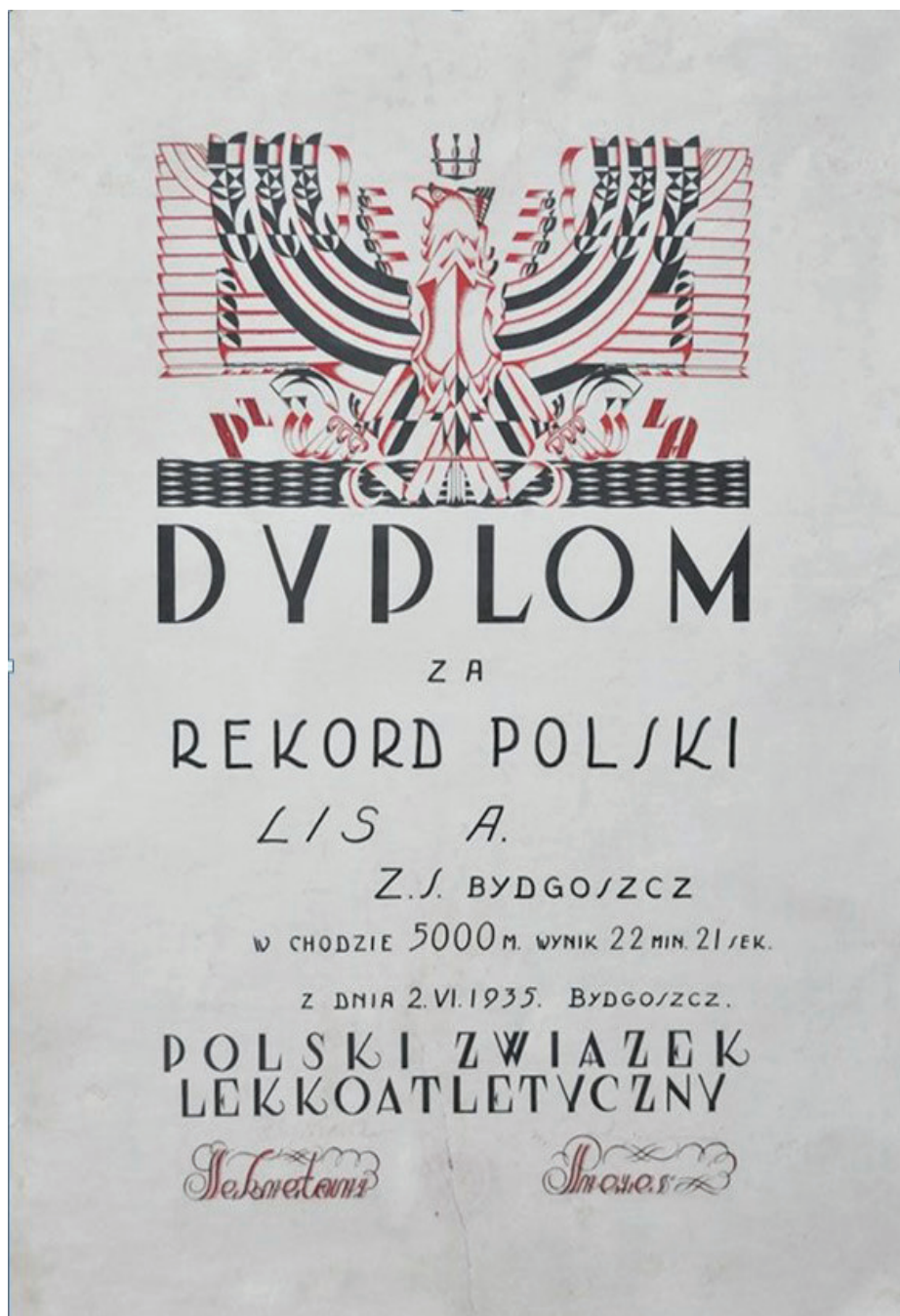
W niedzielę 2 czerwca w Bydgoszczy odbyła się próba bicia rekordu przez Antoniego Lisa reprezentanta Strzelec Bydgoszcz. Próba powiodła się. Lis ustanowił trzy nowe rekordy Polski w chodzie ¹⁸⁸.

Trzy nowe rekordy Polski ustalił fenomenalny Lis (Z. S.)

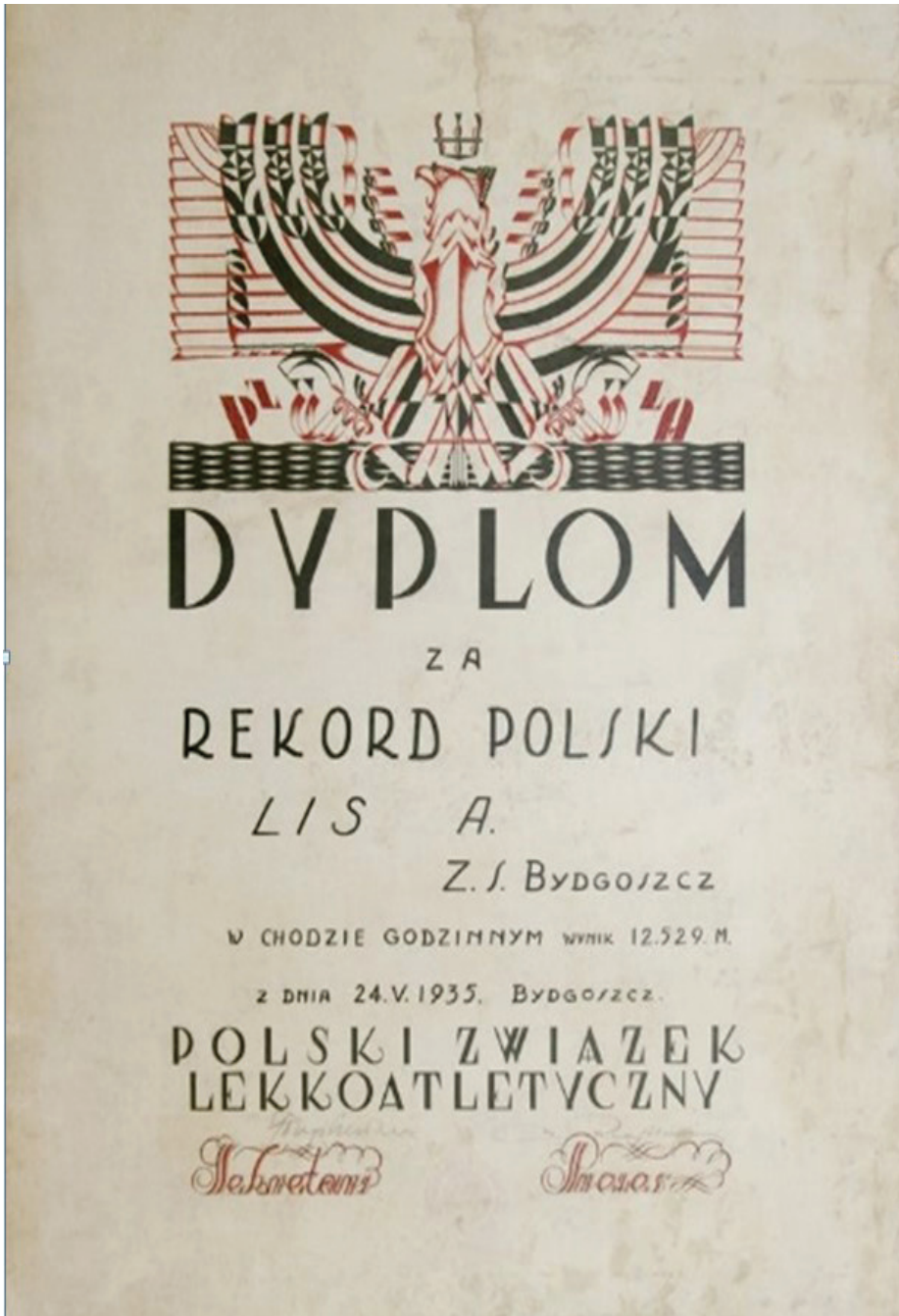
W niedzielę odbyła się próba bicia rekordu przez Adama Lisa (Z. S.). Próba powiodła się. Lis ustalił trzy nowe rekordy Polski w chodzie i tak: na dystansie 5 klm. uzyskał czas 22 min. 21 sek., na 10 klm. — 47 min. 15 sek. W ciągu godziny Lis przebył 12 klm. 529,5 m. Do pobicia rekordu światowego w tej konkurencji brakło Lisowi około 500 m.

Fot. Tygodnik Sportowy 1935, nr 25

¹⁸⁸ Trzy nowe rekordy Polski ustalił fenomenalny Lis (Z.S.). Tygodnik Sportowy 1935, nr 25, s.2.

Fot. Dyplom Antoniego Lisa za ustanowienie rekordu Polski (zbiory MSiT)

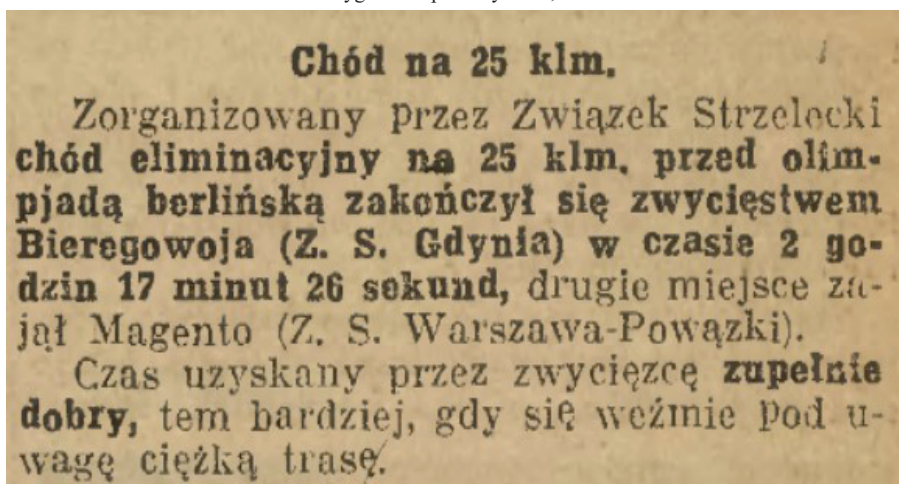
Fot. Dyplom Antoniego Lisa za ustanowienie rekordu Polski (zbiory MSiT)

Na dyplomie wręczonym Antoniemu Lisowi za ustanowienie rekordu Polski w chodzie godzinny jest źle wpisana data zawodów, winno być 2.VI.1935 r.

Tygodnik Sportowy, który był dodatkiem tygodniowym *Dziennika Bydgoskiego* z dnia 13 czerwca na pierwszej swojej stronie umieszcza informacje o rozegranych w dniu 16 maja zawodach w chodzie na dystansie 25 km w Warszawie¹⁸⁹.

Fot. Tygodnik Sportowy 1935, nr 25 A

Fot. Tygodnik Sportowy 1935, nr 25 B

Przegląd Sportowy w swojej korespondencji z lekkoatletycznych Mistrzostw Warszawy, rozegranych 16-ego czerwca, umieszcza informację o rozegranym chodzie:W czasie niedzielnych zawodów ukończony został na stadionie 25-kilometrowy chód eliminacyjny Związku Strzeleckiego. Zwyciężył Bieregowoj (Gdynia) w czasie 2:17;26

¹⁸⁹ Chód 25 klm. Tygodnik Sportowy 1935, nr 25, s.1.

przed Magientem (Powązki) i Krzeczowskim (Powązki). Czas zwycięzcy, choć dość odległy od rekordu świata (równe 2 godz.) uznać należy za bardzo dobry, gdyż trasa prowadziła fatalnymi drogami, przeważnie przez „kocie lby”. Forma zawodników – bardzo dobra...¹⁹⁰

NA TRASIE PRÓBNEGO CHODU 25 KLM.

Jak już swego czasu pisaaliśmy szykujemy się, jeśli siły pozwolą, do marszu 50 km. na Olimpiadę berlińską w roku 1936. Pierwszą próbą tego przygotowania to próba chodu na 25 km. zorganizowana z polecenia K-dy Głównej przez Okręg Warszawski na trasie 25 km. w ostatnią niedzielę w Warszawie.

Próba ta, w naszym mniemaniu udana, nie dała w całości rezultatów, jakie chcielibyśmy u naszych czołowych zawodników widzieć.

Przyczyn tego należy szukać w małym zainteresowaniu poszczególnych okręgów i podokręgów nakazanym marszem, jak również w pewnych mankamentach trasowych w postaci niezbyt idealnej na taką próbę trasy, mianowicie przebiegu więcej niż 1/3 trasy „kociemi łapkami”, względnie innemi niezbyt dodatnio na szybkość marszu wpływającymi drogami, jak również w temperaturze z powodu późnego rozpoczęcia marszu, który zawodnicy ukończyli w skwarne południe.

Pisaaliśmy również w „Strzelcu”, że spodziewamy się wyników poniżej 2 godz. 10 min. Warunki na jakie chód natrafił zepchnęły ten czas do 2 godz. 17 min., który w tych warunkach należy uważać za dobry.

Poza samym wynikiem uwidoczniło się jak na dłoni, że zawodnicy nasi z małymi wyjątkami nie odróżniają marszu od chodu lekkoatletycznego uważając oboje za jedno i to samo.

Otóż musimy tu wytłumaczyć, że jest w tem duża różnica. W chodzie należy iść jak przepis karze prawie, że na sztywnych nogach, prostując możliwie idealnie odbijając i stawianą nogę, w przeciwieństwie do marszu zespołowego, w którym zespoły mają swój własny sposób maszerowania, gdzie wybitną rolę odgrywa chód o zgiętych kolanach bez wybitnego prostowania tychże przy od-

Na trasie chodu 25 km.

Fot. Strzelec 1935, nr 25 A

bijaniu i stawianiu nogi na pięcie. Sędziowie musieli wielu zawodników wycofać, którzy tego przepisu nie przestrzegali wzgl. tak dalece nawykli do chodzenia o ugiętych nogach, że zapominali z własną szkodą, o obowiązującym przepisie.

Czas jaki osiągnął zwycięzca można ściągnąć łatwo o jakieś 6—8 minut i będzie on wówczas wynikiem stojącym na dobrym europejskim poziomie.

Jeśli chodzi o szanse olimpijskie niezawodnie mamy je, tembardziej, że jest to konkurencja sportowa u wielu narodów nie wyzyskana i mało popularna. Do kandydatów, którzy bez zastrzeżeń mogą być wzięci w rachubę należą: Bierogowoj, który jak chce, maszeruje bardzo dobrze i bardzo poprawnie, mając pozbawiony odpowiedni wiek do takich wyników potrzebny. Drugim zawodnikiem byłby może nieco za młody Margenta, trzecim i ostatnim z tej grupy Roguski, który jakkolwiek za wolny, chodzi przepiślowo. Odnosnie Krzeczowskiego, musimy niesłusznie zauważyć, że z powodu słabej budowy nie będzie go nigdy stać na poważniejszy wynik. Dobrze chodzi również Powierza, kolega oddziałowy Roguskiego ze „Śródmieścia”, ale nie znać na nim poważniejszego treningu. Pozostała grupa zawodników, nie mając odpowiednich wzorów, nie umie chodzić przepiślowo, i dla tych potrzebne są przedewszystkiem chody na bieżni z odpowiednią demonstracją dobrych zawodników.

Ponieważ chód sportowy był u nas do tego czasu zupełnie zaniedbany wskazane byłoby w bieżącym roku pod jesień urządzić międzynarodowe zawody w chodzie, by porównać naszych zawodników z zagranicznymi, oraz dać im dobre wzory do naśladowania w technice chodu.

Przechodząc do sprawozdania z samego chodu za-

notujemy następujące rzeczy godne uwagi. Do zawodów stanęło 30 zawodników następujących okręgów Z. S.: Warszawa, Grodno, Kraków, Pomorze, Lwów, Lublin. Start chodu nastąpił w Piasecznie, po raz pierwszy „kociemi łapkami” zawodnicy doszli do lepszej nieco szosy wilanowskiej. Z początku z powodu niezamianowania i nieznanomości przepisów chodu przeważną część niedoświadczonych zawodników podbiega — potem po dwu ostrzeżeniach sędziowie kilku dyskwalifikują. Szereg zawodników słabszego ducha widząc, że to się rozchodzi o chód sportowy, a nie o marsz zwykły wycofało się po kilku kilometrach.

Na czoło wychodzi grupa zawodników wypróbowanych w ostatnim mistrzostwie Polski. Bierogowoj, Lis, Krzeczowski, Margenta, Roguski, Powierza. Między temi rozgrywa się walka o czołowe miejsce. Ostatecznie na połowie trasy przed Wilanowem składa się czołowa grupa z 3 zawodników złożona, w której naprzemiennie prowadzą: Margenta, Krzeczowski, Bierogowoj. Tuż przed Wilanowem Krzeczowskiego chwytają kurcy nogi i kuleje. Za Wilanowem zaś młody Margenta musi ustąpić miejsca starszemu wyjadaczowi szos Bierogowojowi, który dochodzi do mety w niezgorzonym czasie 2 godz. 17 min. i 26. Spodziewaliśmy się teoretycznie wyniku 2 godz. 10 minut. Warunki jednak trasy oraz marsz między godz. 10 — 12 nie należał do najkorzystniejszych. Następane miejsca zajęli: Margenta — Warszawa, Krzeczowski — Warszawa, Markowski — Lwów, Bogusław — Pomorze, Moźdzynski — Warszawa, Kosior — Lublin, Krawczyk — Pomorze, Roguski — Warszawa, Powierza — Warszawa, Brzezicki — Warszawa, Grajda — Warszawa, Pietrzak — Warszawa, Cichoń — Kraków.

K.

Fot. Strzelec 1935, nr 25 B

¹⁹⁰ Dobre skoki, słabe sprinty. Oto główne cechy mistrzostw Warszawy. Przegląd Sportowy 1935, nr 60, s. 5.

Fot. Prowadząca trójka: Magient, Krzeczkowski, Bieregowej

Fot. Sportowcy na Stadionie Wojska Polskiego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego podczas otwarcia sezonu letniego. 21 maja 1935 rok. (zbiory NAC)

eliminacyjny chód na 25 km.

Start chodu, w którym wzięło udział 30 zawodników ze Związku Strzeleckiego, znajdował się w Piasecznie, a meta na stadionie Wojska Polskiego.

Na początku wysunął się z grupy zawodników *Magienta*, który prowadził aż do Belwederu, mając tuż za sobą gdyńskiego piechura *Bieregowoja*.

Bieregowoj wysunął się następnie na czoło i górując wyraźnie nad resztą zawodników, ukończył chód pierwszy, zupełnie bezkonkurencyjnie.

Wyniki: 1) *Bieregowoj* (Strzelec Gdynia) 2 godz. 17 min. 26 sek., 2) *Magienta* (Strzelec Warszawa) 2:20.34, 3) *Krzczkowski* (Strzelec Warszawa) 2:20.34, 3) *Krzczkowski* (Strzelec, Warszawa), 4) *Narkowski* (Strzelec, Warszawa), 5) *Bogusław* (Strzelec, Warszawa), 6) *Mozdzyński* (Strzelec, Warszawa).

Fot. Raz Dwa Trzy 1935, nr 25.

Na początku miesiąca września, krakowski okręg Związku Strzeleckiego zorganizował swoje lekkoatletyczne mistrzostwa, odbyły się one w Andrychowie. W marszu na nietypowym dystansie 29 km zwyciężył reprezentant Krynicy, Wojciech Tokarczuk wynikiem 2:53:77 h¹⁹¹.

STRZELECKIE ZAWODY LEKKOATLETYCZNE I GIER SPORTOWYCH.

Na uwagę zasługują wyniki w zawodach lekkoatletycznych i gier sportowych o mistrzostwo krakowskiego okręgu Związku Strzeleckiego, które to zawody odbyły się ostatnio w Andrychowie. W zawodach wzięło udział 95 zawodników z 10 powiatów Z. S. Poniżej podajemy wyniki zawodów, uwzględniając w lekkoatletyce jedynie pierwsze miejsca.

Lekkoatletyka: bieg 100 m. *Niezgodzki Adam*, Tarnów — 11 sek., bieg 800 m. *Srebro Zdzisław*, Wadowice — 2 m. 8,7 sek., bieg 5000 m., *Wojtunik Mieczysław*, Jasło — 16,34 m., bieg rozstawni 4 x 100, Powiat Z. S. *Krynica* — 46,9 m., skok wzwyż, *Potempa Józef*, Wadowice — 1,63 m., skok wdal — *Niezgodzki Adam*, Tarnów 6.49 m., rzut dyskiem, *Kozieł Władysław*, Nowy Sącz — 34 m., rzut oszczepem, *Zawiłski Zdzisław*, Nowy Sącz — 44, 23 m., pchnięcie kulą, *Wójcik Edward*, Tarnów — 12,03 m., chód 29 klm. *Tokarczyk Wojciech*, Krynica — 2.53.57 godz.

Fot. Strzelec 1935, nr 35

¹⁹¹ Strzeleckie zawody lekkoatletyczne i gier sportowych. Strzelec 1935, nr 35, s.12.

W dniu 22 września we Lwowie odbyły się Mistrzostwa Polski w trójbjoju kobiet i pięcioboju mężczyzn miano również rozegrać chód na 50 km ale został odwołany. Przegląd Sportowy: ... Równocześnie odbyć się miał we Lwowie chód na 50 km o mistrzostwo Polski z powodu braku zgłoszeń zawody odwołano....¹⁹². W tym samym dniu w Warszawie przeprowadzono mistrzostwa Polski w biegu maratońskim, w którym wystartował Kazimierz Powierza, który uplasował się na 8 miejscu ¹⁹³.

Komenda Główna Związku Strzeleckiego była organizatorem w dniu 6 października w Warszawie eliminacyjnych zawodów przedolimpijskich w chodzie na 35 km. Przeprowadzono je ...na asfaltowej szosie rasyńskiej, zgromadziła 30 zawodników. Start odbywał się co pół minuty, przyczep na czoło wysyłani zostali zawodnicy słabsi, wzgl. mniej znani, ostatni startowali najlepsi....¹⁹⁴. Zwyciężył Kazimierz Powierza reprezentujący Pocztowy Klub Sportowy Warszawa wyprzedzając o 1 sek. drugiego na mecie Stanisława Józefa Magienta ze Strzelca Warszawa.

Rewelacyjne wyniki przedolimpijskiego chodu eliminacyjnego

Na zarządzenie Komendy Głównej Zw. Strzeleckiego został zorganizowany w Warszawie, na trasie 35 km, drugi eliminacyjny chód przedolimpijski, celem zorientowania się w postępkach przygotowawczych do chodu przedolimpijskiego na 50 km. Jak wiemy pierwszy chód na 25 km. odbył się w niezbyt pomyślnych warunkach terenowych, nie dając jasnego obrazu naszych sił w chodzie.

Niedzielną eliminację przeprowadzono na asfaltowej szosie rasyńskiej na dystansie 35 km., zgromadziła na starcie 30 zawodników Z. S. z terenów prawie całej Polski. W przeciwieństwie do poprzedniego chodu start odbywał się co pół minuty, przyczem na czoło wysłani zostali zawodnicy słabsi, względnie mniej znani, ostatni zaś startowali najlepsi.

Chód dał następujące wyniki: 1) Powierza (Warszawa, Brodnie) 3:11:53, 2) Magienta (Warsz. Pow.) 3:15:02, 3) Bieregowoj (Adynia) 3:17:59, 4) Mozdzeński (Warszawa) 3:20:34, 5) Markowski (Lwów) 3:21:41, 6) Prokopowicz (Janowa Dolina) 3:24:47, 7) Roguski (Warszawa) 3:25:06, 8) Gedjen (Janowa Dolina) 3:25:17.

Czas zwycięży na dobrze odmierzonej trasie odpowiada 5:28 min. na kilometr, co jest bardzo dobrze. Następna średnia Magienty wynosi 5:34 min., co daje teoretycznie w jednym i drugim wypadku czasu, nie przekraczając 4 godz. 27 min. na 50 km. Zastanawiające, że tak Magienta jak też Bieregowoj idą szybko, bez żadnych wątpliwości regulaminowych, co zaś do Powierzy, to jakkolwiek sądziłoby na razie nie stwierdził żadnych uchybień, sam stył zdaje się dawałby pewne wątpliwości na forum międzynarodowym.

Eliminacja niedzielna pozwoliła się całkowicie zorientować, kim możemy dysponować w dziedzinie chodu, o ile konkurencja ta miałaby być poważnie wzięta pod uwagę na przyszłej Olimpiadzie. A zasługuje na to w zupełności, gdyż poza wyżej wymienionymi pierwszymi zawodnikami, mamy apoz do trzech rezerw słyszalnie silnych, jednak bez ratyny i stylu. Dalsze słowa w tej materii będzie należało już do przygotowujących naszą ekipę olimpijską, gdyż Związek Strzelecki, narazie, swoją rolę propagandowo - przygotowawczą spełnił całkowicie. K. M.

POWIERZA, MAGIENTA I BIEREGOWOJ
trzej zwycięzcy chodu eliminacyjnego na 35 km., organizowanego przez Z. S.

Fot. Przegląd Sportowy 1935, nr 109

¹⁹² Dobre wyniki-nędzna obsada. Trójbój i pięciobój o mistrzostwo Polski. Przegląd Sportowy 1935, nr 102, s.4.

¹⁹³ Porażka faworytów w maratonie. Przegląd Sportowy 1935, nr 102, s.6.

¹⁹⁴ Rewelacyjne wyniki przedolimpijskiego. Przegląd Sportowy 1935, nr 109, s.4.

Dokładną relację z przebiegu zawodów zamieścił tygodnik Strzelec ¹⁹⁵.

REWELACYJNE WYNIKI PRZEDOLIMPIJSKIEGO MARSZU ELIMINACYJNEGO W CHODZIE

Związek Strzelecki przyjął na siebie wobec Komitetu Olimpijskiego niejako moralne zobowiązanie, przygotowania do chodu olimpijskiego na 50 km, który odbędzie się podczas przyszłorocznej Olimpiady w Berlinie, 1 — 2 zawodników do tej ciężkiej i sportowo niewdzięcznej konkurencji.

Pierwsza faza przygotowań została zakończona właśnie ostatniej niedzieli chodem na dystansie 35 km. O ile sobie bowiem Obywatele przypominają, pierwszy chód z tej serii odbył się w czerwcu roku b. na dystansie 25 km. Pisaliśmy wówczas, że zawody nie dały jasnego poglądu na nasze siły sportowe w tej dziedzinie. Dzisiaj po niedzielnym marszu możemy już coś na ten temat powiedzieć. A powiemy krótko, zawodnicy godni reprezentowania nas w Berlinie znaleźli się. Trzeba tu teraz tylko opieki sportowej i dobrego szlifu. Nasza rola jako Związku jest zasadniczo w tej materii skończona. Jeśli mamy reprezentować Państwo musi się nasze zawodnikowi zająć od tej chwili Komitet Olimpijski.

Zawody niedzielne zgromadziły na starcie 30 zawodników z S. z następujących miast: Warszawa, Lwów, Kraków, Lublin, Gdynia, Rawa Ruska, Kielce, Krynica, Wołkowysk, Będzin.

Obok osób już znanych na starcie stanęli nowicjusze, którzy tu dopiero zapoznali się z arkanami chodu. Start rozpoczął się na 10 km, szosy warszawskiej, następnie trasa prowadziła do 27,5 km. i stąd spowrotem do startu, będącego w tym wypadku metą.

Start odbył się porywisto co pół minuty. Pozwoliło to kierownictwu wypchnąć na czoło słabszych, dopingując tam lepszych, idących później. Trzeba przyznać, że z małymi wyjątkami zawodnicy byli dobrze przygotowani, a zawody odbywały się w atmosferze niebywałego zapału i ambicji. Odnosnie techniki marszu, poprawiła się ona znacznie od ostatniego razu. Tylko nowi błędzieli po manowcach techniki nie wiedząc co to chód sportowy, identyfikując go wciąż uparczywie z marszem zwykłym, długim krokiem, często o zupełnie zgietych nogach. Ci, na których liczyliśmy, dla których były właściwe zawody nie zawiedli i dowiedli, że pracowali nad przygotowaniem.

Wyniki zawodów przedatawiają się następująco:

1. Powierza (Warszawa — Śródmieście) 3 godz. 11 min. 51 sek., 2. Magenta (Warszawa — Lisa Kuli) 3:15:02,

3. Białogłowa (Gdynia) 3:17:59, 4. Możdyński (Warszawa — Lisa Kuli) 3:20:34, 5. Markowski (Lwów) 3:21:41, 6. Prokopowicz (Janowa Dolina) 3:24:47, 7. Roguski (Warszawa — Śródmieście) 3:25:06, 8. Gedjan (Janowa Dolina) 3:25:17, 9. Grajda i Krzeczowski (Warszawa — Lisa Kuli) 3:26:56, 10. Górski (Krynica) 3:29:45, 11. Biegnas (Lwów) 3:29:48, 12. Wadowski (Lublin) 3:29:52, 13. Budziński (Gdynia) 3:32:54, 14. Tokarczyk (Kraków) 3:35:45, 15. Adamczyk (Kielce) 3:40:10, 16. Kościelny (Śląsk) 3:42:54.

Wynik chodu na pierwszych trzech miejscach jest znakomity. Czas średni Powierzy na 1 km. wynosi 5:28 min., co daje przy 50 kilometrach teoretycznie 4:26, czas paprosta nieosiągalny w praktyce. Czas Magenty wynosi średnio 5:34, co też jest pięknym wynikiem, jeśli się zwąży, że czasy takie należą do rzadgenty wynosi średnio 5:34, co też jest pięknym wynikiem należącej opieki, szlifu, dobrego trenera. Najlepszy wynik niemiecki w r. b. wynosił 5 godz. 2 min. 19 sek., najgorszy 5:28:06.

Co do stylu naszych czołowych zawodników nie mamy nic do zarzucenia. Jedynie odnośnie Powierzy, należałoby krok więcej ustalić, gdyż podobny jest ładźać do biegu, jakkolwiek biegiem nie jest.

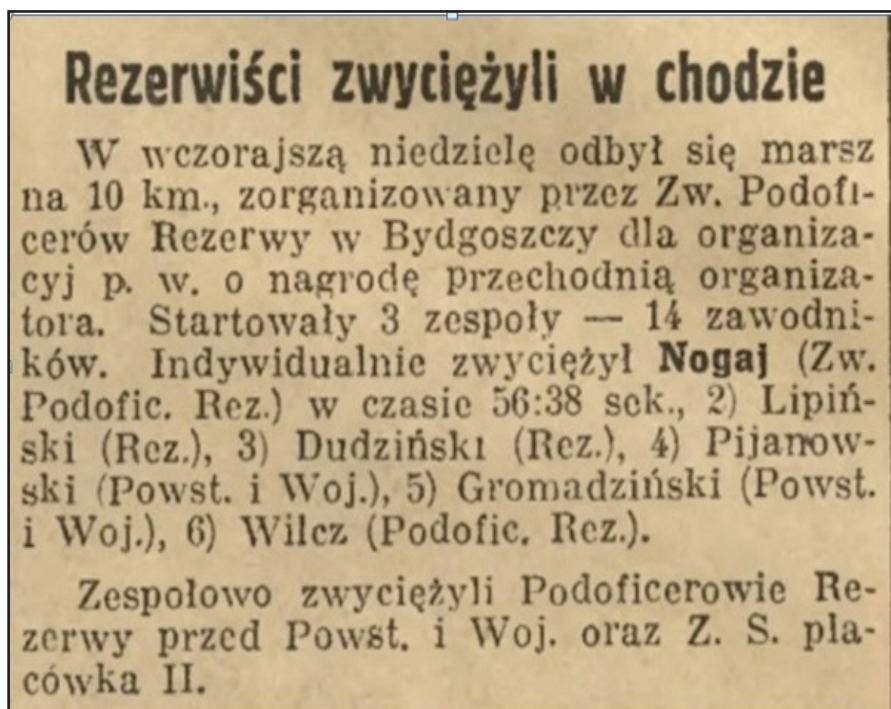
Doprowadzenie chodu do tej doskonałości jest w każdym razie poraz pierwszy w Polsce tak wysoko postawione i niezawodnie dałoby się z naszymi ludźmi sporo w każdej dziedzinie sportu zdziałać, gdyby tylko były grosze — nie złotówki nawet, bo zapoż do sportu jest wiele—

M. K.

Fot.Strzelec 1935, nr 40

¹⁹⁵ Rewelacyjne wyniki przedolimpijskiego marszu eliminacyjnego w chodzie. Strzelec 1935, nr 40, s.12.

Związek Podoficerów Rezerwy w Bydgoszczy w dniu 20 października zorganizował marsz na 10 km. Zwyciężył Nogaj reprezentujący Związek Podoficerów Rezerwy¹⁹⁶.

Fot. Tygodnik Sportowy 1935, nr 43

W dniach 21-22 września w Chorzowie odbyły się zawody lekkoatletyczne i gier sportowych o Mistrzostwo Podokręgu Związku Strzeleckiego - Śląsk. Do zawodów zgłosiły się reprezentacje powiatów: Będzina, Bielska, Chorzowa, Chrzanowa, Cieszyna, Katowic, Pszczyny, Świętochłowic i Żywca¹⁹⁷.

Konkurencje lekkoatletyczne – strzelców:

Marsz 50 km

1. Rodko	Będzin	4:55;22
2. Gorski	Będzin	5:08;23
3. Szłapa	Chorzów	5:32,80

¹⁹⁶ *Rezerwiści zwyciężyli w chodzie*. Tygodnik Sportowy 1935, nr 43.

¹⁹⁷ *Z życia Oddziałów Strzeleckich*. Strzelec 1935, nr 42, s.15.

1936

Fot. Osiedle robotnicze w Janowej Dolinie (zbiory Tomasza Kozłowskiego)

Związek Strzelecki „Strzelec” główny organizator marszy paramilitarnych w Polsce w okresie międzywojennym, decyzją Polskiego Komitetu Olimpijskiego (PKOL) odpowiadał za przygotowanie chodźarzy do startu w XI Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie. Personalnie odpowiedzialny był kapitan Marian Kurlito, opracował długofalowy system szkoleniowy połączony z zawodami eliminacyjnymi dla chodźarzy w 1936 roku¹⁹⁸. PKOL zakładał, że na igrzyskach w Berlinie może wystartować dwóch polskich chodźarzy. Program szkoleniowy zakładał skoszarowanie na zgrupowaniach sportowych, czołowych chodźarzy zrzeszonych w Związku Strzeleckim. Na zakończenie jednego z nich w Warszawie 20 marca, w kontrolnym starcie na dystansie 30 km uczestniczyli w nim Bieregowoj (Gdynia), Powierza (Warszawa), Gedjan i Prokopowicz (obaj Janowa Dolina). Cała czwórka przeszła ten dystans w czasie 2:35;00 h¹⁹⁹.

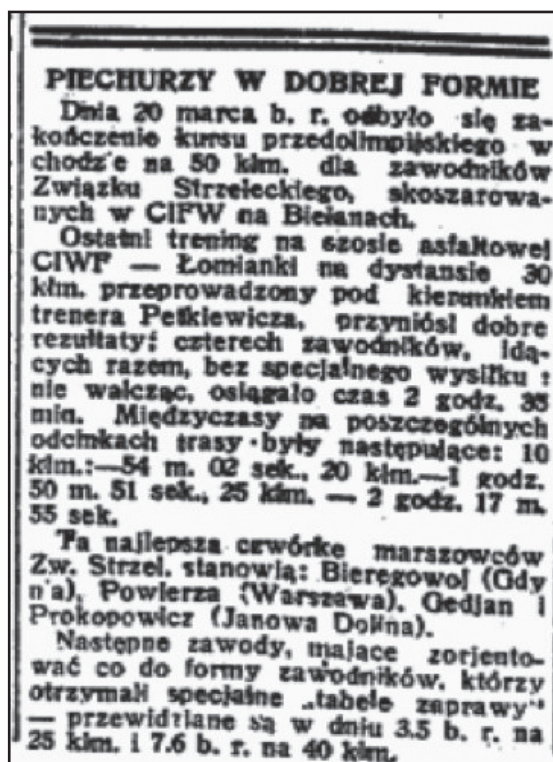

Olimpijscy reprezentanci Polski w chodzie rozpoczęli już intensywny trening.

Fot. Strzelec 1936, nr 15

¹⁹⁸ Marian Kurlito (1893 – 1940) – polski lekkoatleta, działacz sportowy i dziennikarz, kapitan administracji Wojska Polskiego, ofiara zbrodni katyńskiej. Wielki pasjonat marszy i chodu sportowego. Propagował je w czasopiśmie Związku Strzeleckiego *Strzelc*.

¹⁹⁹ *Piechurzy w dobrej formie*. Przegląd Sportowy 1936, nr 26, s.4.

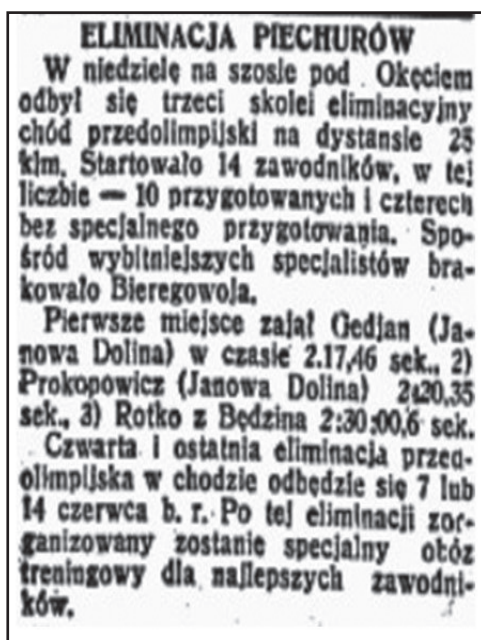

Fot. Przegląd Sportowy 1936, nr 26

Na kolejnym zgrupowaniu przedolimpijskim, które także odbywało się w Warszawie został zorganizowany 30 marca, kontrolny start na dystansie 30 km na trasie wytyczonej z Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (dzisiejszy AWF) na Bielanych do Łomianek i z powrotem. Zwyciężył w nim Teodor Bieregowski-Bieregowski ze Strzeleca Lublin.

2 maja w miejscowości Okęcie, leżącej wówczas pod Warszawą, Związek Strzelecki w Warszawie, zorganizował trzecią przedolimpijską eliminację chodźarzy. Rozegrano ją na dystansie 25 km. Zwyciężył reprezentant klubu *Strzelec Janowa Dolina*, Grzegorz Gedjan z wynikiem 2:17:46.0. Komentując te zawody *Przegląd Sportowy* napisał*Startowało 14 zawodników – 10 przygotowanych i czterech bez specjalnego przygotowania. Spośród wybitniejszych specjalistów brakowało Bieregowskiego....*²⁰⁰.

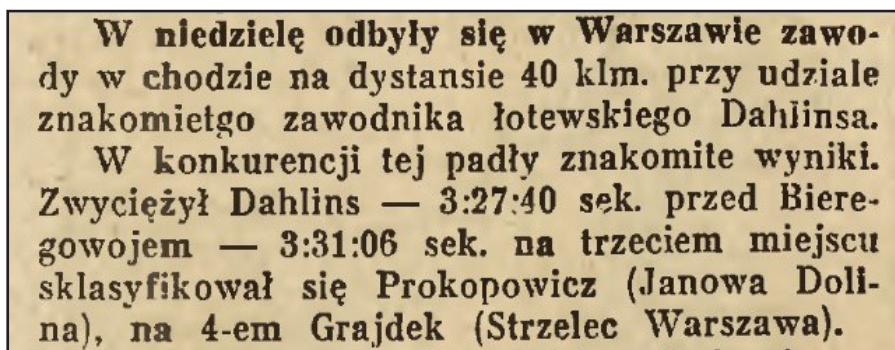
²⁰⁰ Eliminacja piechurów. *Przegląd Sportowy* 1936, nr 38, s.5.

Fot. Przegląd Sportowy 1936, nr 38, s.4.

Zawody na dystansie 40 km będące ostatnim egzaminem przedolimpijskim chodźarzy przeprowadzono w Warszawie 14 czerwca. Rywalizowano na trasie wytyczonej na szosie Warszawa (stadion wojskowy) – Konstancin – Warszawa (stadion wojskowy)²⁰¹.

Polscy chodźarze rywalizowali z mistrzem Europy i wicemistrzem olimpijskim Łotyszem Joseph Dalisem, który zwyciężył w tej rywalizacji wynikiem 3:27;40 h. drugie miejsce z czasem 3:31;06 h zajął Teodor Bieregowoj. Uzyskany przez niego wynik zapewnił mu udział w Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie²⁰².

Fot. Siedem groszy 1936, nr 164

²⁰¹ *Pojedynek Bieregowoj z Dallinsem o Berlin. Przegląd Sportowy 1936, nr 50, s.1.*

²⁰² *Szymański W. Piechur który zwiedził cały świat. Przegląd Sportowy 2020, nr 18, s.6.*

Pojedynek Bieregowoja z Dalinsem o Berlin

„Obywatel” Bieregowej z Odyni zdał egzamin na olimpijczyka w chodzie. W walce na 40-stokilometrowej trasie z mistrzem Europy i wicemistrzem olimpijskim Dalinsem trzymał się dzielnie i przybył jako dobry drugi, w czasie kwalifikującym go bez zastrzeżeń do grupy kandydatów na Berlin.

Dalins zaimponował wzorowym stylem i doskonałą pracą całego korpusu. Stylowo Bieregowej nie dorósł jeszcze do niego, ale pamiętać należy, że jest on stosunkowo bardzo młodym piechurkiem.

Na starcie obok Dalinsa i Bieregowoja staneli Gedjan, Prokopowicz (Janowa Dolina), Grajda (Zw. Strzel. — Warszawa), Mikliński (Rezerwiści). Trasa prowadziła ulicami Warszawy przez Wilanów, Powsin do półmetka w Konstancinie, poczem tą samą drogą spowrotem. Prawie zupełny brak wzniesień, około 30 km. drogi asfaltowej, łąkał.

Na pierwszych kilometrach Grajda i Gedjan wyrwali się do przodu i próbowali prowadzić; zwłaszcza Gedjan trzymał się doskonale i nie jeszcze nie włożył, że załamał się w Konstancinie i wycofał z konkurencji.

Przed Wilanowem Dalins i Bierego-

wój są już na przedzie. Tu spotykamy na szosie gen. Rydza-Smłęgo, powracającego z codziennej przejażdżki konnej, który z żywym zainteresowaniem obserwował piechurów.

Na półmetku w Konstancinie (20 km.) kolejność jest następująca: 1) Dalins i Bieregowej razem 1:38:59 sek., 3) Grajda 1:42:40 sek., 4) Prokopowicz 1:43:30 sek., 5) Gedjan 1:43:31 sek., 6) Mikliński 1:53:10 sek.

Wracamy do Warszawy. Dalins i Bieregowej tworzą w dalszym ciągu czołowy tandem. Dopiero po przejeździe pierś w pierś 32 kilometrów, Dalins odrywa się swobodnie i wysuwa na czoło.

Bieregowej nie traci jednak na humorze:

— Zrobiłem wszystko co mogłem! — krzyczy do naszego motocykla. Nie wygram z nim, ale będę mu deptał po piętach.

Dalins idzie tak lekko, jakby dopiero co wyszedł ze startu. Bieregowej wpada na ulice Warszawy w odległości 800 mtr. za nim.

Tłumy ludzi oklaskują piechurów. Jeszcze jedno okrażenie na stadionie wojskowym i jesteśmy już na mecie.

Wyniki chodu 40 km. (czy trasa do brze zmierzona?): 1) Dalins (Łotwa) 3:27:40 sek., 2) Bieregowej (Zw. Strzel. Odynia) 3:31:00 sek., 3) Prokopowicz (Janowa Dolina) 3:46:00 sek., 4) Grajda (Zw. Strzel. — Warszawa), 5) Mikliński (Rezerwiści).

Czas jest doskonały. Wystarczy porównać z rekordem światowym Dalinsa na 25 mil ang. (40,225 km.), wynoszącym 3:32:26 sek., by stwierdzić, że zarówno czas Bieregowoja, jak zwłaszcza Dalinsa jest na poziomie wielkiej klasy i że wystarczyło im przejść 225 mtr., by obaj pobili rekord światowy. Teoretycznie czas Bieregowoja na 50 km. wynosić powinien 4:31 — 4:35 min. Z takim wynikiem można bez obaw iść na Olimpiadę.

Najbardziej uradowany jest z sukcesu Bieregowoja kpt. M. Kufieto, który od dwu lat forsuje chód w Związku Strzeleckim. Właśnie wiceprezes PZLA i członek Komitetu Olimpijskiego p. Ślachciak zakomunikował mu, że Bieregowej został zaliczony do grupy reprezentantów na Olimpiadę.

Trener Petkiewicz również jest zadowolony, że Bieregowej zdał egzamin olimpijski.

— Nie spodziewałem się, że Polska ma tak dobrych piechurów — mówi po chodzie Dalins. Bieregowej bardzo mi się spodobał. Nie będzie on pierwszy w Berlinie, ale w połowie pierwszej dziesiątki powinien się znaleźć. Stylowo ma jeszcze pewne braki.

— Gdybym miał więcej takich wzorów jak Dalins — odpowiada na to Bieregowej — chodziłbym lepiej i czasy bym robił lepsze. Dalins to wielka klasa i miły rywal.

Organizacja Zw. Strzeleckiego (por. Przastek) bardzo troskliwa, opieką nad zawodnikami serdeczna.

m. p.

Fot. Przegląd Sportowy 1936, nr 50

Obszerną relację z zawodów przedolimpijskich zamieścił tygodnik Związku Strzeleckiego *Strzelec*. Wielkim orędownikiem chodu sportowego w Związku Strzeleckim był kpt. M. Kurlotto²⁰³.

²⁰³ Jak strzelec Bieregowej walczył z Łotyszem Danlisem w chodzie. *Strzelec* 1936, nr 24, s.9-10.

REWELACYJNE WYNIKI PRZEDOLIMPIJSKIEGO MARSZU ELIMINACYJNEGO W CHODZIE

Związek Strzelecki przysłał na siebie wobec Komitetu Olimpijskiego niejako moralne zobowiązanie, przygotowania do chodu olimpijskiego na 50 km, który odbył się podczas przelotowego Olimpiady w Berlinie, 1 — 2 zawodników do tej ciężkiej i sportowo niewdzięcznej konkurencji.

Pierwsza faza przygotowań została zakończona właśnie ostatniej niedzieli chodem na dystansie 35 km. O ile sobie bowiem Obywateli przypominają, pierwszy chód z tej serii odbył się w czerwcu roku b. na dystansie 25 km. Piasławy wówczas, że zawodnicy nie dali jasnego pojęcia na nasze siły sportowe w tej dziedzinie. Dniaś po niedzielnym marszu możemy już coś na ten temat powiedzieć. A powiemy krótko, zawodnicy godzi reprezentowania nas w Berlinie zasłużyli się. Treba tu teraz tylko opisać sportowe i dobrego stylu. Nasza rola jako Związku jest zasadniczo w tej materii skąpe. Jeśli mamy reprezentować Państwo musi się nasza zawodnikami zająć od tej chwili Komitet Olimpijski. Zawody niedzielne zgromadziły na starcie 30 zawodników z S. z następujących miast: Warszawa, Łódź, Kraków, Lublin, Gdynia, Rawa Ruska, Kielce, Krynica, Wołczyn, Będzin.

Chód nowo już znanych na starcie stanęli nowicjusze, którzy tu dopiero zapoznali się z arkuszami chodu. Start rozpoczął się na 10 km. szczyt rozrywki, następnie trasę prowadziła do 21,5 km. i siłą spowodował do startu, będącego w tym wypadku metą.

Start odbył się pojedynczo co pół minuty. Porównanie to kierownictwa wypchnęło na czoło słabszych, dopinając ten lepszych, idących później. Treść przypomni, że z małymi wyjątkami zawodnicy byli dobrze przygotowani, a zawodnicy odbywali się w atmosferze niebywałego napięcia i wzmoty. Odnosiło wrażenie, że zawodnicy nie są zazwyczaj od ostatniego roku. Tylko weni błędni po zawodach techniki nie wiedząc co to chód sportowy, identyfikując go wciąż uparcie z marszem zwykłym, długim krokiem, często o zupełnie innych nógach. Ci, na których liczyliśmy, dla których były właściwie zawodnicy nie zawiedli i dowiedli, że pracowali nad przygotowaniem.

Wyniki zawodów przedstawiają się następująco:
1. Powłaza (Warszawa — Śródmieście) 3 godz. 11 min. 51 sek.
2. Magiera (Warszawa — Łódź) 3:15:02,

3. Białogłowa (Gdynia) 3:17:59, 4. Modrzyński (Warszawa — Łódź) 3:20:34, 5. Markowski (Łódź) 3:21:41, 6. Prokopowicz (Janowa Dolina) 3:24:47, 7. Ragulski (Warszawa — Śródmieście) 3:25:06, 8. Gedjan (Janowa Dolina) 3:25:17, 9. Gajda i Kruczkowski (Warszawa — Łódź) 3:28:56, 10. Górski (Krynica) 3:29:45, 11. Bielecki (Łódź) 3:29:48, 12. Wadewski (Lublin) 3:29:52, 13. Budzyński (Gdynia) 3:30:54, 14. Tokarczyk (Kraków) 3:35:45, 15. Adamczyk (Kielce) 3:40:10, 16. Kosiński (Śląsk) 3:42:54.

Wynik chodu na pierwszych trzech miejscach jest znakomity. Czas średni Powłazy na 1 km. wynosi 5:28 min., co daje przy 50 kilometrach teoretycznie 4:26, czas poprosił niesięgajowy w praktyce. Czas Magierzy wynosi średnio 5:34, co też jest pięknym wynikiem. Jeśli są zwary, że czas taki należy do zawodników wynosi średnio 5:34, co też jest pięknym wynikiem międzytej opłaki, talia, dobrego trenera. Najlepszy wynik niemiecki w r. b. wynosił 5 godz. 2 min. 19 sek., najlepszy 5:28:06.

Co do stylu naszych czołowych zawodników nie mamy nic do zarzucenia. Jedynie ośmiste Powłazy, należałoby krok, więcej ustalić, gdyż podobny jest budzący do biegu, jakkolwiek biegiem nie jest.

Doprowadzenie chodu do tej doskonałości jest w każdym razie poza pierwszy w Polsce tak wynikiem postawione i niezawodnie dalszy się z naszymi ludźmi sporo w każdej dziedzinie sportu zrealizacji, gdyż tylko były grzech — nie złotówki nawet, bo zapła do sportu jest wielce.

M. K.

Fot. Strzelec 1935, nr 40

Wicemistrz olimpijski Dalins (Łotwa) i strzelec Gedjan na trasie chodu na 40 km.

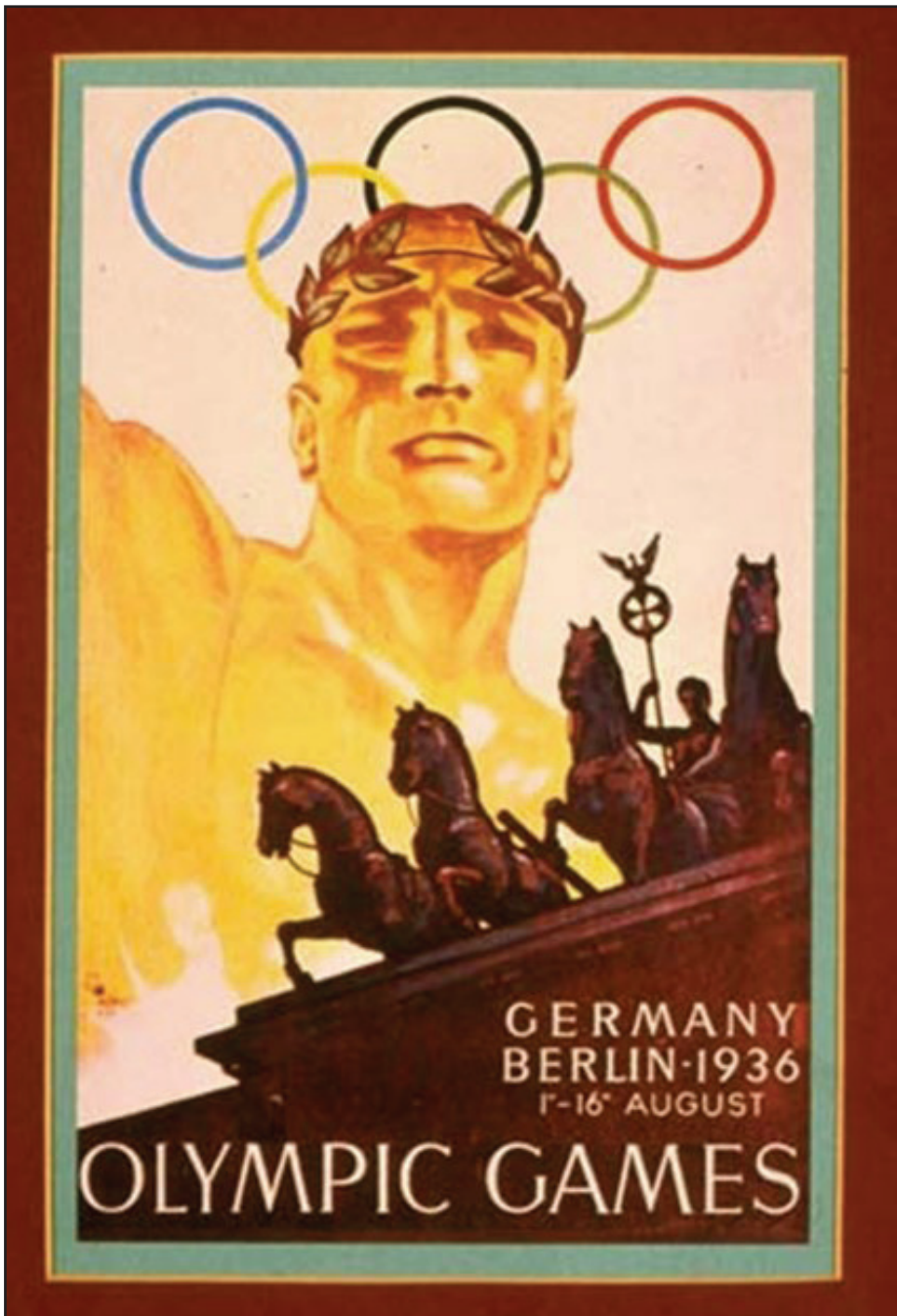
Fot. Chód 40 km - Strzelec 1936, nr 40

Fot. od lewej Grajda, Bieriegowej, Dallnis, Gedjan (zbiory Strzelec 1936)

Fot. 1 sierpnia 1936; otwarcie XI Igrzysk Olimpijskich; przemarsz wojsk niemieckich przez Bramę Brandenburską (zbiory NAC)

Fot. Plakat Olimpijski (zbiory MSiT)

Fot. Sztafeta olimpijska (zbiory NAC)

Fot. Igrzyska Olimpijskie, bilet wstępu na zawody lekkoatletyczne (zbiory MSiT)

W olimpijskim lekkoatletycznym programie była umieszczony chód na dystansie 50 km. Przeprowadzono go 5 sierpnia. Zwyciężył reprezentant Wielkiej Brytanii Harold Whitlock rezultatem 4:30;41,4 h; reprezentant Polski Teodor Bieregowej pokonał ten dystans w czasie 4:42;49,0 h i zajął 9 miejsce. Jego osiągnięcie było zostało uznane za niewątpliwý sukces Polaka i znalazło pozytywny oddźwięk w prasie. A jeszcze jeden dzień

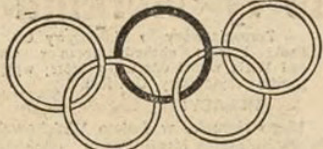

Fot. Polska męska reprezentacja olimpijska, Berlin 1936 (zbiory NAC)
wcześniej, nie pisano poprawnie jego nazwiska. Potwierdza to zapowiedź programowa igrzysk na dzień 5 sierpnia umieszczona w gazecie *Siedem groszy* ²⁰⁴.

Fot. Strzelec 1936, nr 34

²⁰⁴ *Program na dziś*. *Siedem groszy* 1936, nr 213, s.4.

PROGRAM NA DZIS

Wyniki zawodów przedpołudniowych podaje Kurjer Wieczorny o godz. 14.30

Wyniki zawodów popołudniowych przynosi Siedem Groszy już o godz. 24-tej

Godz. 9-ta Płetwobój nowoczesny — 50 m. pływania stylem dowolnym.

Godz. 9-ta Szermierka. Walki we florecie, indywidualnie. Pierwsza runda.

Godz. 10.30 Zawody żeglarskie w zatoce Kilońskiej.

Godz. 10.30 Lekka atletyka na stadionie olimpijskim.

Skok o tyczce, eliminacja. Rzut dyskiem eliminacja.

Godz. 13.30 Start do chodu 50 km. Polskę reprezentuje Biłgoraj.

POPOŁUDNIU

Godz. 14-ta Finały zawodów w polu.

Godz. 15-ta Lekka atletyka: Bieg 200 m. półfinały. Rzut dyskiem finał.

Godz. 15.30 Bieg 80 m. przez płotki — panie. Przedbieg.

Godz. 16. — Skok o tyczce. Finał.

Godz. 16.30 Bieg 110 m. przez płotki przedbieg.

Godz. 17-ta: 1500 m. przedbieg.

Godz. 17.30: 80 m. przez płotki panie. Międzybieg.

Godz. 18.00: Bieg 200 m. Finał.

Godz. 18.10 Zakończenie chodu 50 km. (Biłgoraj Polska).

Godz. 15-ta Druga runda zawodów szermierczych we florecie.

Godz. 17-ta Zawody szermiercze: floret pań — finał.

Godz. 16.30 Turniej hokeja na trawie Indje — Węgry, Japonja — USA.

Godz. 17.30 Turniej piłki nożnej Polska — Węgry na stadionie pocztowym. Egipt — Austria na stadionie Mcmman.

Godz. 20-ta Zawody szermiercze: floret.

Godz. 20-ta Podnoszenie ciężarów: Finał w wadze średniej. Finał w wadze ciężkiej.

Fot. Siedem Groszy 1936 nr 213

Fot. Teodor Bieregowej

Pierwszy złoty medal Anglików

Withcock wygrał chód na 50 km. Polak Birogowej 9-tu

Berlin, 5. 8. Tel. wł.

Popołudniu główny stadion wypełnił się znów po brzegi. Przybyło 100.000 ludzi. Zjawili się również kanclerz Hitler, w chwili gdy odbywały się rzuty finałowe w dysku. Deszcz, który w godzinach przedpołudniowych utrudniał przeprowadzenie zawodów, popołudniu zupełnie ustał. Wypogodziło się i panowała piękna pogoda, co bardzo było na ręce zawodnikom, którzy o godz. 13.30 wystartowali do chodu 50 km, o mistrzostwo olimpijskie.

Na stadionie zebrana publiczność była dokładnie informowana o przebiegu tej konkurencji. Z każdego punktu kontrolnego megafony podawały meldunki. Na pierwszych odciinkach trasy prowadzenie objął piechur czeskosłowacki Stork. W czołowej grupie znajdował się Niemiec Blauweis, Anglik Whitloch, Norweg Brum, Łotysz Dahlin. Znany piechur Szwajcar Schwab znajdował się w środkowej

grupie, jak również jedyny przedstawiciel Polski Birogowej. Kolejność w czołowej grupie ulegała stałym zmianom. Nie daleko półmetka na czoło wysunął się Łotysz Dahlin, ale Stork trzymał się uparcie.

Na półmetku (25 km.) kolejność zawodników była następująca: 1) Dahlin Łotwa, 2) Stork Czechosłowacja, 3) Whitlock Anglia, — 4) Blauweis Niemcy, 5) Laisne Francja, 6) Brum Norwegia, 7) Schwab Szwajcaria, — Prekn Niemcy, Kubenko Czechosłowacja, Reininger Szwajcaria, 11) Birogowej Polska, 12) Loer Szwecja.

Na 30 km. nastąpiło poważne przegrupowanie. Na czoło wyszedł Anglik Whitloch, za nim Dahlin Łotwa, na trzeciej pozycji Stork, na czwartej Schwab i Kubenko. Ale już dwa kilometry dalej Schwab, zdążający systematycznie do przodu, wysunął się na drugą pozycję a Dahlin spadł na piątą.

Na 3 km. przed metą prowadził Anglik, który też zajął pierwsze miejsce.

Wyniki:

- 1) Whitlock Anglia 4.30.41 godz., złoty medal olimpijski,
- 2) Schwab Szwajcaria 4.32.09,2,
- 3) Kubenko Łotwa 4.32.44,2
- 4) Stork Czechosłowacja 4.34.00,2,
- 5) Brum Norwegia 4.34.43,2
- 6) Blauweis Niemcy 4.36.48,4,
- 7) Reininger Szwajcaria, 8) Leisner Francja,
- 9) Birogowej Polska,

Wynik Polaka uważać należy za wcale dobry, poraż pierwszy startował on w międzynarodowej konkurencji, a zważywszy, że do tej galeji sportu niedawnośmy się zabrali, musimy przyznać, że dziewiąte miejsce jest wcale zaszczytne, zwłaszcza, że za Birogowejem znalazło się kilku znanych zawodników.

Fot. Siedem Groszy 1936 nr 214

Fot. Chodziarze na trasie (zbiory NAC)

Istaku,

Polak Bieregowoj w chodzie na 50 km. zajął 9-te miejsce w silnej konkurencji.

Berlin. W środę po południu nastąpił start w chodzie na 50 km. Ze stadionu wyruszyło 33 zawodników, wśród nich Polak Bieregowoj.

Na pierwszej połowie dystansu prowadzili naprzemian Szwedzi i Niemcy. Do czołowej grupy przyłączyli się również Norwegowie, Czesi i Japończyk Narasaka. Polak Bieregowoj znajdował się na środkowej pozycji. Od 20 kilometra do czołówki dołączył się Lotysz Dahlinsch.

Chód na 50 km. odbył się w bardzo niepomyślnych warunkach atmosferycznych przy dotkliwym chłodzie i porywistym wietrze. Zawodnicy musieli wyżyć wszystkie siły, aby dojść do mety. Ci, co ukończyli zawody, przyszedł do mety kompletnie wyczerpani.

Na początku Polak znajdował się na ósmym miejscu, mając za sobą słynnego Lotysza Dahlinscha.

W następnych kilometrach Polak dał się wyprowadzić innym zawodnikom i został zepchnięty do drugiej dziesiątki zawodników.

Na półmetku Polak był jedenasty, a na 55 kilometrze wyprzedził go dziewiątą pozycję, którą utrzymał do końca.

Zajęcie dziewiątego miejsca w takich warunkach i przy tak silnej konkurencji jest niewątpliwie dużym sukcesem Polaka, zwłaszcza, że zostawił on za sobą wielu wybitnych zawodników o światowej klasie.

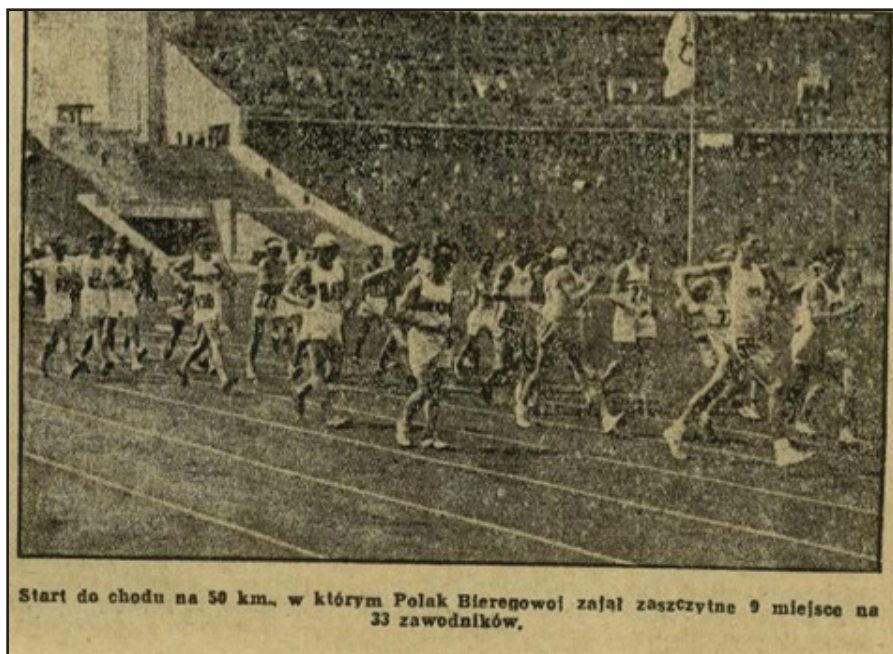
Urzędowe wyniki chodu na 50 km. przedstawiają się następująco:

Pierwsze miejsce i tytuł mistrza olimpijskiego zdobył Anglik Whitlock, który przebył dystans 50 km. w czasie 4:30.41 sek.

2) Schwab (Szwajcaria) 4:32:09,2 sek., 3) Bubenko (Łotwa) 4:32:42,2, 4) Stork (Czechosłowacja) 4:34:00,2, 5) Brunn (Norwegia) 4:34:43,2, 6) Bleiweiss (Niemcy) 4:36:48,0, 7) Reiniger (Szwajcaria) 4:40:45,0, 8) Laisne 4:41:40,0, 9) Bieregowoj (Polska) 4:42:49,0, 10) Toscani (Włochy) 4:42:59,4.

Jeden z faworytów tej konkurencji Lotysz Dahlinsch wycapał się na połowie trasy ze względu na skurcz nogi.

Fot. Dziennik Bydgoski 1936, nr 182

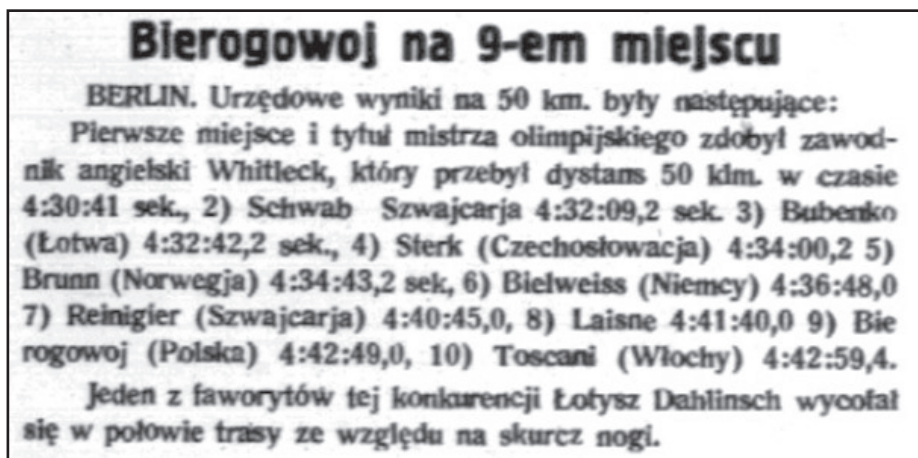

Fot. Dziennik Bydgoski 1936, nr 182

Fot. Siedem Groszy 1936 nr 214

O sukcesie Bieregowoja poinformowała także prowincjonalna gazeta *Kurier Nowogródzki*²⁰⁵.

Fot. Kurier Nowogródzki 1936, nr 21

²⁰⁵ Bierogowoj na 9-em miejscu. Kurier Nowogródzki 1936, nr 21.

Bieregowoj na 9-tem miejscu

Berlin, 5. 8. (PAT) Wyniki chodu na 50 km przedstawiają się następująco:

Pierwsze miejsce i tytuł mistrza olimpijskiego zdobył Anglik Whitlock, który przebył dystans 50 km w czasie 4:30:41 sek.

2) Schwab (Szwajcaria)	4:32:09,2 sek.	4) Stork (Czechosłowacja)	4:34:00,2 „
3) Bubenko (Łotwa)	4:32:42,2 „	5) Brunn (Norwegja)	4:34:43,2 „
		6) Bleiweiss (Niemcy)	4:36:48,0 „
		7) Reiniger (Szwajcaria)	4:40:45,0 „
		8) Laisne (?)	4:41:40,0 „
		9) Bieregowoj (Polska)	4:42:49,0 „
		10) Toscani (Włochy)	4:42:59,4 „

Fot Gazeta Gdańska 1936, nr 178

Odniesiony sukces przez Polaka zauważyła również wydawana w Katowicach w języku niemieckim gazeta *Der Oberschlesische Kurier*²⁰⁶

Englands erste Goldmedaille

Birogowoj (Polen) Neunter im 50 Kilometer-Gehen

Am Mittwoch wurde die größte Dauerprüfung der Olympischen Spiele, das 50 km. Gehen, durchgeführt. Der Start erfolgte um 13½ Uhr am Ablauf für die 100-Meter-Strecke, das aus 33 Teilnehmern bestehende Feld hatte noch eine Runde im Stadion zurückzulegen, ehe es durch das Marathon-tor hinausging. Der Weg führte auf die Havelchauffee. Nach 5 Kilometern beginnt die Steigung mit dem Kaiser-Wilhelmturn als höchsten Punkt. Nun bog die Strecke scharf nach Osten auf den Kronprinzenweg ein. Am Großen Stern im Brunwald befand sich der Wendepunkt und von da ab ging es wieder die gleiche Strecke zurück. Zur langen Reise stellten sich 33 Teilnehmer aus 16 Nationen dem deutschen Starter Franz Miller. Sieger wurde der Engländer Whitlock, der damit seinem Lande die erste Goldmedaille brachte. Der Deutsche Bleiweiß wurde Sechster, der Pole Birogowoj holte einen ehrenvollen 9. Platz heraus.

— **Ergebnis des 50 km.-Gehens:** 1. Whitlock-England 4:30:41 Std.; 2. Schwab-Schweiz 4:32:09,2; 3. Bubenko-Lettland 4:22:42,2; 4. Stork-Tschechoslowakei 4:34:00,2; 5. Brunn-Norwegen 4:34:43; 6. Bleiweiß-Deutschland 4:36:48,4; 7. Reiniger-Schweiz 4:40:45; 8. Laisne-Frankreich; 9. Bierogwoj-Polen; 10. Toscani-Holland; 11. Segerström-Schweden; 12. Rivolta-Italien; 13. Courtois-Frankreich; 14. Gabbato-Italien; 15. Meberfeld-Schweiz; 16. Piff-Deutschland; 17. Lloyd-Bohnston-England; 18. Maravka-Japan; 19. Brenn-Deutschland disqualifiziert wegen unreiner Gangart; 20. Mangan-USA; 21. Tsai-China; 22. Koebber-USA; 23. Shou-China; 24. Chang-China; 25. Crosbie-USA.

In ihrem ersten Kampf während des Olympischen Hockeeturniers trafen die weltberühmten indischen Hockeyspieler am Mittwoch nachmittag auf Ungarn. Ungarn bot eine glänzende Mannschaftsleistung, war aber gegen das überragende Können der Asiaten, die sich nicht einmal ganz ausgaben, machtlos und mußte eine 4:0 (2:0) Niederlage einstecken.

Fot. Der Oberschlesische Kurier 1936, nr. 181

²⁰⁶ *Englands Erste Goldmedaille*. Der Oberschlesische Kurier, 1936, nr 181, s.6.

Na koniec zamieszczamy ocenę startu polskiego chodźiarza Teodora Bieregowskiego zaprezentowaną przez kapitana Mariana Kurlęto w tygodniku *Strzelec*.

Ze startu wyruszyło 34 zawodników z czego 3 zdyskwalifikowano za podbieganie — reszta zaś marszu nie ukończyła.

Historia walki na trasie naszego zawodnika jest krótka. Wyszedł ze stadionu prawie jako ostatni nie przywiązując widocznie większej uwagi do szybszego należytego wydostania się na czoło. Po piętnastu kilometrach wyostał się na 11 miejsce. To samo miejsce zachowuje na 35 km., czyli na 15 km. przed metą. Przed sta-

djonem zajmuje już jednak 9 miejsce, które zachowuje do końca. Zdaje się, że Bieregowski przeliczył się, gdyż pagórkowata powrotna trasa nastęrczała mu przed stadionem dużo trudności. Kto więc nie nadrobił tempa w pierwszej połowie trasy wzgl. do 40 km. włącznie nie mógł liczyć na lepszy wynik na końcu.

Organizacja marszu idealna, i lepiej nie można sobie życzyć. Sama trasa posiadała kilka lekkich wzniesień, jedno 80 m. przed metą! Tem bardziej należy podnieść wręcz doskonały czas zwycięscy Whitlocka i pierwszej dziesiątki zawodników. Wynik ostatniej olimpiady w Los Angeles 4:53:48 mówi o dużym postępie w tej dziedzinie!!!

M. Kurlęto.

Fot. 25-Strzelec 1936, nr 32

Okręgowe zawody lekkoatletyczne rozegrano na boisku *Warty Poznań* przy ul. Rolnej w dniu 4 października²⁰⁷. Konkurencję chodu na 2.000 m wygrał Edmund Stryczyński, reprezentant KS HCP Poznań, który wynikiem 10;15,8 ustanowił nowy rekord okręgu poznańskiego²⁰⁸.

15 drużyn szkolnych w Poznaniu

Młodzież garnie się do sportu

W międzyuczelnianych zawodach w Poznaniu uczestniczyło 25 zespołów z około 260 zawodnikami. Prócz reprezentacji wszystkich szkół średnich z Poznania, przybyło 14 drużyn prowincjonalnych. W trójbój starszych pokonane zostały niespodziewanie wszystkie zespoły poznańskie. Zwyciężył zespół korpusu kadetów nr. 2 z Rawicza w składzie Helwig Edmund, Mierzelewski Szczepan i Wiese Bogdan, zdobywając 5.378 punktów: 2) Gimn. im. ks. Piotra Skargi z Szamotuł 4.875 p.; 3) gimn. klasyczne z Trzemeszno 4.721 p.; 4) gimn. niemieckie Schillera z Poznania 4.339 p.; 5) gimn. Mickiewicza z Poznania 4.523 p.; 6) gimn. Siaszica z Pleszewa 4.523 p.

Indywidualnie: 1) Jan Hoffmann (Gimn. Marii Magdaleny Poznań) 2.030 p.; 2) Wiese Bogdan (Korpus kadetów) 1.984 p.; 3) Kozłowski Stanisław (gimn. Mickiewicza Poznań) 1.958 p.; 4) Siewkowski Czesław (Trzemeszno); 5) Mierzelewski (Korpus kadetów); 6) Jędraszek Feliks (Gniezno).

W dysku pierwszym był Wiese 48.60 m., w skoku wzwyż Jan Hoffmann i Ferański po 1.60 m., w biegu na 100 m. Kozłowski 11.8.

W trójbój młodszych zwyciężył zespół gimn. Paderewskiego z Poznania 4.096 p., 2) gimn. Jana Kantego z Poznania 4.054 p., 3) gimn. Bolesława Chrobrego Gniezno 3.769 p., 4) gimn. im. Pierwszego Marszałka Polski Qstrów, 5) gimn. Sułkowskich Rydzyna, 6) gimn. im. Stan. Kostki Kościeln.

Indywidualnie: 1) Hilary Sporakowski (Państwowa Szk. Rzem. Przem. Poznań) 1.556 p., 2) Włodzimierz Sermaszczuk (Jan Kanty Poznań), 3) Marian Graczyk (Gniezno).

W zawodach klubowych *Warty* uzyskano cztery wyniki lepsze od rekordów okręgowego. W dysku oburacz S. Krzżanka ustaliła nowy rekord wynikiem 56.06, na 200 m. pl. Małecki (Warta) 29.4, w oszczepie oburacz Gburczyk (Sokół - Wapno) 88.15 i w chodzie 2000 m. Stryczyński (HCP) 10;15.8.

Heljasz startował tylko w dysku uzyskując 43.22 m.

Fot. Przegląd Sportowy 1936, nr 86

²⁰⁷ Lekka atletyka Kurier Poznański 1936, nr 460, s.15.

²⁰⁸ 13 drużyn szkolnych w Poznaniu. Przegląd Sportowy 1936, nr 86, s.5.

Zaplanowane na dzień 4 października Mistrzostwa Polski w chodzie na dystansie 50 km mające się odbyć w Warszawie w dniu 04.10.1936 Warszawa – zostały odwołane z powodu braku odpowiedniej liczby zgłoszeń. Chęć uczestnictwa w mistrzostwach wyraziło tylko dwóch chodziarzy²⁰⁹.

Lekka atletyka

W niedzielę o godz. 10 odbędą się na boisku „Warty” przy ul. Rolnej okręgowe zawody lekkoatletyczne o następującym programie: P a n i e: dysk oburącz, 200 m. P a n o w i e: 200 m przez płotki, 300, 500 m, chód 2.000 m, sztafeta 400×300×200×100, kula, oszczep oburącz, młot, trójskok. J u n j o r z y: 60, 500 m, dysk i skok wwyż.
(kom)

Projektowany na niedzielę chód o mistrzostwo Polski na 50 km, nie dojdzie do skutku z powodu braku zgłoszeń. Warszawski okręgowy związek lekkoatletyczny otrzymał jedynie zgłoszenia dwóch kandydatów, musiał zatem zrezygnować z urzędzenia konkurencji.

Fot. Kurier Poznański 1936, nr 460

²⁰⁹ *Lekka atletyka* Kurier Poznański 1936, nr 460, s.15.

Historia

Do gryzaka w Berlinie w 1936 roku Tadeusz przystąpił walczył najlepiej, jak mógł. Niemal przez rok życia się w jego życiu tylko praca i sport. Do rodziny Niemcewiczów przyjechał z umiłowaniem na wakacje w Łazienkach w Chwałowie na 50 km. Był to dla niego pierwszy nieograniczony start w karierze, Chłopek na niego czekał w czasie letnich wycieczek o około 10 kilometrów od miejscowości (wówczas) rezydencji Polaków, nie mógł odwiedzić przelotnie. Młody. Dla się nawiązał na czasowo. Właśnie tam, w przewidywaniu, nie wyjechał z miasta. Był dla niego.

Passaport de BerKna

Wieloletni dziennikarz
Jakiś czas temu, w 1992 roku, w jednym z moich kółek w Warszawie odbył się konkurs na "Dziennikarza Roku". Na zwycięzcę wybrano moją kolegę z redakcji "Przekroju", który w tym czasie był w USA. W tym konkursie brało udział 100 dziennikarzy z całego kraju. W tym czasie ja też byłem dziennikarzem, ale nie brałem udziału w konkursie, ponieważ nie chciałem być w tej kategorii. Wtedy, w 1992 roku, ja byłem w USA, a mój kolega z redakcji "Przekroju" wygrał konkurs. Wtedy, w 1992 roku, ja byłem w USA, a mój kolega z redakcji "Przekroju" wygrał konkurs.

[illegible]

Tercio ludzi, mianem bogactw, dotarł po raz pierwszy do Ameryki. Wraz z nimi przybyli do Ameryki i Europejczycy, którzy przynieśli do Ameryki swoją kulturę, sztukę, naukę, religię, język i wiele innych rzeczy. Wraz z nimi przybyli do Ameryki i Europejczycy, którzy przynieśli do Ameryki swoją kulturę, sztukę, naukę, religię, język i wiele innych rzeczy.

— Zanimając się w Warszawie 14 czerwca 1936 roku wyprawą E. Zimowskiego. Na dystans 30 km udało się wrócić o jedną godzinę wcześniej niż na jego poprzedni, w tym Łęka Gąsienic, Kuznica, Proszowice i p. Po wyprawie starano się także trochę czasu poświęcić

Reklama w JSC 1676 r.

Diadema birgani (for a complete list of
Japanese *Diadema* specimens see
Shigenaga's private collection). Polymers
presented in the 1980s by the Japanese
author. No monomers and no homo-
polymers of *pyrrolidone* have been
observed. (4) *Diadema* (4).

PIECHUR KTÓRY ZWIEDZIŁ CAŁY ŚWIAT

Niedawno minęła 34. rocznica, gdy na wieczną wachtę odszedł najlepszy polski chodziarz z okresu Drugiej Rzeczypospolitej, marynarz Teodor Bieregowej-Bieregowski.

Wholesaler SYMA SMI

ję, przeciwników – z Działami na czele – dokończyła. Był to ostatni jedytny strzał i ostatnie pokolenie (ok. 500 m). Drapieżcy na miejscu Polaka wyprzedzili m. in. Dymitry. Długo już obmyślającym zwłokę w polowaniu.

Marek pawlowsky
Barwyński urodził się w 1928 roku w rodzinie emigracji z Łodzi, ale w wieku 4 lat wraz z rodziną – trzema braćmi i siostrą – wyjechał do Rygi. Wtedy do Żuków w 1948 roku, skończył szkołę podstawową i gimnazjum. Gdy zaczął grać na polskim, trafił do szkoły, gdzie uczył się w szkole polskiej. „Settle” zaczął pisać w 1972 roku, zaczął wariować w dziedzinie wygłoszeń.

[illegible]

W klubach kible proste ciemne, otwarte jak pałazowiska. Na korytarzach słychać szumy i łoskot wody. Na parcie, o 100 metrów dalej, znajduje się kabinę z łóżkami. W parcie jest też kabinę z łóżkami. W parcie jest też kabinę z łóżkami. W parcie jest też kabinę z łóżkami.

Divorced Gypsy
A postcard factory, which printed the following in red ink: "Auntie Gipsy, your mother is divorcing you, because she is tired of you." (1921 to 1931), a joking criticism of the divorce law. The card says nothing about the Gypsies, but the word "Gipsy" is used to refer to the divorcees, because of their reputation for promiscuity and divorce.

**Na OLIMPJADĘ
do BERLINA**

Na zlecenie Polskiego Komitetu Olimpijskiego 3 wycieczki organizuje

FRANCOPOL MAZOWIECKA S tel. 206-73, 356-20

[illegible][illegible]

W sezonie 1979/80 roku planowano także walczyć w szerszym zakresie, przede wszystkim w grupie. W upadku naszej reprezentacji w II lidze dnia 14 maja 1980 roku, potem Hol - spowodował Braggsby, który w karnym wystrzelił na bramkę strażnika, tak więc nasze Góral bronił. Wówczas, przed doświadczeniem, tak więc nie udało się wygrać w tym meczu.

— Z Górną Niemcy powrócił 85-letni mąż z żoną, młodość spędził w Łodzi. Pracował tam w fabryce. W 1945 roku powrócił z wojny, zginęli mu dwaj synowie. Mieszkał w Niemczech, w okolicy Berlina, w Olsztynie. W 1947 roku przyjechał do Łodzi, gdzie znalazł się pod opieką rodziny. Najpierw przebywał w domu rodzinnym, następnie w domu przy ul. Łódzkiej 10, gdzie mieszkał do 1950 roku. W 1950 roku przyjechał do Łodzi, gdzie mieszkał do 1950 roku. W 1950 roku przyjechał do Łodzi, gdzie mieszkał do 1950 roku.

1937

Bardzo aktywny na niwie propagowania chodu sportowego w Polsce tygodnik Związku Strzeleckiego *Strzelec* zamieścił na swoich łamach zapowiedź o planowanych zawodach w chodzie sportowym w 1937 r.²¹⁰.

ZAWODY W CHODZIE ZW. STRZELECKIEGO

W dniu 27 czerwca b. r. odbędą się w Warszawie zawody w chodzie na dystansie 25 km dla zawodników Z. S., którzy w chodach dotąd udziału nie brali oraz na dystansie 35 km dla zawodników, którzy startowali w chodach Z. S. w roku olimpijskim i poprzednio.

Następne zawody a zarazem mistrzostwo Z. S. na 50 km odbędzie się w ramach mistrzostw polskich w Białymstoku w dniu 26 września. Zawodnicy otrzymają w Warszawie zakwaterowanie oraz wyżywienie w ciągu jednego dnia.

Fot. Strzelec 1937, nr 21

W tygodniku Związku Strzeleckiego *Strzelec* ukazał się artykuł: *Przed zawodami w chodzie sportowym*²¹¹. Redaktor podpisany inicjałem K (kpt. Marian Kurlito – redakcja) porusza aktualne kwestie dotyczące chodu sportowego a mianowicie takie jak: wyjaśnienie dlaczego na igrzyskach w Berlinie (1936) Bieregowej zajął tylko dziewięte miejsce, przedstawia program i zasady kwalifikacji na lekkoatletyczne mistrzostwa Związku Strzeleckiego. Porusza również zagadnienia dotyczące treningu sportowego i zwrócenia szczególnej uwagi na poprawny styl chodu. Zwraca uwagę jak ważne są dla zawodników zaplanowane w okręgach zawody, które dadzą ...zbadanie możliwości startu zawodników Z.S. w tegorocznych mistrzostwach Polski w chodzie na 50 km...

Zawody, jakie nas w początku lipca czekają, to przede wszystkim skonfrolowanie stanu zaprawy zawodników oraz zbadanie możliwości startu zawodników Z. S. w tegorocznym mistrzostwie Polski w chodzie na 50 km, który odbędzie się we wrześniu w Białymstoku.

Rok obecny będzie też miarodajny w sprawie obestania w roku przyszłym zawodów międzynarodowych w Berlinie w chodzie na 25 km (kwiecień) oraz możliwości nawiązania w roku przyszłym kontaktu z Łotwą celem rozegrania zawodów w chodzie Łotwa — Polska, przy udziale po trzech zawodników każdego kraju.

Fot Strzelec 1937, nr 24

²¹⁰ Zawody w chodzie ZW. Strzeleckiego. *Strzelec* 1937, nr 21, s.10.

²¹¹ *Przed zawodami w chodzie sportowym*. *Strzelec* 1937, nr 24, s. 6 -7.

A szczególnie ciekawa jest informacja, dotycząca propozycji rozegrania meczu w chodzie sportowym pomiędzy reprezentacjami Polski a Łotwy. Jak widać już w okresie międzywojennym myślano o nawiązaniu szerszych kontaktów międzynarodowych chodźczy.

PRZED ZAWODAMI W CHODZIE SPORTOWYM

W dniu 4 lipca odbędą się w Warszawie zawody w chodzie sportowym na 25 i 35 km. Zawody te to dalszy ciąg pracy w tej dziedzinie, rozpoczętej przez Związek Strzelecki w roku 1935 jako przygotowania olimpijskie, uwieśnione ostatecznie 9 miejscem strzelca Bielegowja w chodzie 50 km., na Olimpiadzie w Berlinie. Można dziwnym wydać się, że po tylu przygotowaniach i dwu obozach, Bielegowja zajął tylko 9 miejsce. Wyjaśniamy przeto niezadowolony (o ile tacy wśród naszych czytelników się znajdują), że chód sportowy to konkurencja bardzo ciężka, a przejście 50 km przepisowym krokiem sportowym wymaga nie tylko kolosalnego treningu ale także niezwykłego hartu woli. Poza tym jesteśmy narodem, który dopiero rozpoczął stawianie pierwszych kroków w dziedzinie chodu sportowego.

Bo nie sztuka przejść dobrze i prawidłowo 25 czy 50 km. Sztuka także zrobić dobry czas. Bo o to przecież w zawodach chodzi. Mówimy tu o czasie — w stosunku do wyników międzynarodowych — a czas to, jak później zobaczymy są bardzo wysoko wytrubowane i idą jeszcze w górę. Zagranica bowiem od długich lat uprawia chody sportowe, a celują w tym w pierwszym rzędzie Anglia, Łotwa, Niemcy, Włochy, Szwajcaria. Zawodnicy tych krajów należą do najlepszych i im przypadły czołowe miejsca na Olimpiadzie berlińskiej, jak również w roku bieżącym zajęli w ważniejszych zawodach międzynarodowych szereg bardzo dobrych miejsc.

Zawody, jakie nas w początku lipca czekają, to przede wszystkim skontrolowanie stanu zaprawy zawodników oraz zbadanie możliwości startu zawodników Z. S. w tegorocznym mistrzostwie Polski w chodzie na 50 km, który odbędzie się we wrześniu w Białymstoku.

Rok obecny będzie też miarodajny w sprawie obalenia w roku przyszłym zawodów międzynarodowych w Berlinie w chodzie na 25 km (kwiecień) oraz możliwości nawiązania w roku przyszłym kontaktu z Łotwą celem rozegrania zawodów w chodzie Łotwa — Polska, przy udziale po trzech zawodników każdego kraju.

Próba takich zespołowych zawodów w cho-

dzie zostanie rozegrana na tegorocznych mistrzostwach lekkoatletycznych Z. S. w Lublinie (wrzesień), gdzie odbędzie się chód zespołowy na dystansach 3,10 i 25 km z tym, że do każdej z tych konkurencji każdy klub sportowy Z. S., startujący w zawodach, wystawi po jednym zawodniku, przy czym tylko na 3 i 10 km mogą startować ci sami zawodnicy. Chody 3 i 10 km odbędą się na bieżni, chód 25 km na szosie.

Odnosząc się do techniki chodu, przeważnie ilość strzelców wydaje się, że każdy kto umie dobrze maszerować w drużynie marszowej jest tym samym dobrym zawodnikiem w chodzie sportowym. My powiemy, że może nim dopiero

być i że właśnie w drużynach marszowych należy szukać materiału ludzkiego na dobrych „chodźczy”. Trzeba jednak bardzo długo pracować nad poprawnym stylem chodu, a praca ta to lata, gdyż dopiero po 3 — 5 latach można stanąć na poziomie wyników międzynarodowych.

Wady naszych zawodników polegają na: długim a wolnym kroku, gdyż chód sportowy wymaga kroku krótkiego a

bardzo szybkiego, na pochylem ciała ku przodowi — gdy tym czasem dobry styl wymaga prawie pionowego trzymania korpusu, na bardzo złej pracy rąk i barku. Nasi zawodnicy trzymają przeważnie za nisko ręce, za mało zgięte w łokciach oraz nie pracują zwrotem barku i bioder, które to ruchy dobrze opanowane w znacznym stopniu podnoszą wyrzut nogi, stawianej w chodzie sportowym zawsze na pięcie.

Praca nad stylem chodu jest bardzo ciężka i wymaga przez długie lata przynajmniej dwukrotnego treningu w tygodniu w okresie zaś przygotowań do zawodów (3—2 miesięcy), zaprawa musi być 3—4-krotna na tydzień, przy czym 50 procent jej musi pójść w kierunku zaprawy wytrzymałościowej, reszta w kierunku szybkościowej i stylu.

Dlatego też zawodnik trenujący na przykład do chodu 25 km musi ten dystans rozłożyć sobie następująco:

dwa do trzech razy w tygodniu musi chodzić na szybkość 10 — 15 km, zaś 1 — 2 razy w tygodniu 20—30 km na wytrzymałość. Musi

Trening przedolimpijski w chodzie.

Od 4 do 6 czerwca na stadionie Wojska Polskiego w Warszawie odbywały się pierwsze okręgowe zawody w lekkiej atletyce Związku Strzeleckiego. Konkurencję chodu na 10 km wygrał Kazimierz Krzyczkowski ze *Strzelca Warszawa-Północ*²¹².

ZAWODY LEKKOATLETYCZNE OKRĘGU ZW. STRZELECKIEGO W WARSZAWIE

W dniach 4, 5, 6 czerwca odbyły się na Stadionie W. P. w Warszawie pierwsze okręgowe zawody sportowe w lekkiej atletyce. W zawodach wzięło udział przeszło 200 zawodników i zawodniczek z przeważnej części powiatów okręgu warszawskiego. Zawody otworzył prezes okręgu warszawskiego ob. Miszewski. Poczym dłuższe przemówienie wygłosił ob. kmdt okręgu mjr. Rosołowski.

Wyniki zawodów przedstawiają się w konkurencjach strzelców następująco:

biegi — 100 m. Sikorski (Fort Bema) 12 sek., Klein (Ursus — Warszawa) 12,2, Stasiak (Mława) 12,4.

800 m. — Szule (Fort Bema) 2:07,9, Guli-na (Ursus — Warszawa) 2:08,4, Kaczyński (Fort Bema) 2:08,5.

Rzut dyskiem — Śmigieński (Przasnysz) 37,95 m., Stefanowicz (Ostrołęka) 32,14 m. Witkowski (Mława) 29,41 m.

Skok w dal — Sikorski (Fort Bema) 6,72 m. (nowy rekord Z. S.), Kucharski (Warszawa — Śródmieście) 6,06 m., Stasiak (Mława) 5,83 m.

Skok w zwzwyż — Sikorski (Fort Bema) 164 cm., Zatonow (Warszawa — Śródmieście) 162 cm., Rzemieński (Działdowo) 159 cm.

Chód 10 km. Krzyczkowski (Warszawa — Północ) 52,49 (ustalenie rekordu Z. S.), Możdżyński (Warszawa — Północ) 52,51, Zieliński (Warszawa — Śródmieście) 53,54,4, poza konkursem Krawczyk (Warszawa — Północ) 53,23.

W ogólnej punktacji wyników strzelców uzyskano według powiatów następującą punktację:

1. Fort Bema 52,5 pkt. 2. Warszawa

Fot.Strzelec 1937, nr 23

W tygodniku *Strzelec* ukazała się bardzo interesująca informacja Akademickie eliminacje lekkoatletyczne kwalifikujące do reprezentacji AZS-u na mistrzostwa świata mające się odbyć w Paryżu, przeprowadzono na boisku w parku Sobieskiego w Warszawie w dniu 8 sierpnia. W ramach tych zawodów przeprowadzono mistrzostwa Warszawy w chodzie na 20 km²¹³. Zwyciężył wynikiem 1:41;46,2, Tadeusz Możdżyński reprezentujący *Państwowe Zakłady Lotnicze Warszawa*.

Program niedzielny

Program imprez niedzielnych jest następujący:

W Warszawie: mecz o wejście do ligi Polonia — Union Touring, chód na 25 klm. o mistrzostwo Warszawy, eliminacyjne lekkoatletyczne zawody akademickie przed wyjazdem na mistrzostwa świata do Paryża.

Fot. Siedem groszy 1937 nr 217

²¹² Zawody lekkoatletyczne okręgu ZW. Strzeleckiego w Warszawie. *Strzelec* 1937, nr 23, s.9.

²¹³ Dwa nowe rekordy Polski uzyskują lekkoatleci na eliminacjach akademickich. *Kurjer Warszawski* 1937, nr 217, s.5.

W Krakowie w dniach 27-29 sierpnia przeprowadzono okręgowe zawody sportowe w lekkiej atletyce, grach i pływaniu Związku Strzeleckiego. W konkurencji chodu na 25 km zwyciężył Soból reprezentujący *Strzelca Bochnia* w czasie 2:36,0 h ²¹⁴.

Centralne zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Związku Strzeleckiego przeprowadzono w Lublinie w dniach 18 – 19 września ²¹⁵. W pierwszym dniu mistrzostw rozegrano chód na 10.000 m na bieżni stadionu. Zwyciężył reprezentant klubu *Strzelec Gdynia* Teodor Bieregowej rezultatem 50;12,8 min²¹⁶.

**Zawody o mistrzostwo ZS
w Lublinie**

W sobotę rozpoczęły się w Lublinie centralne zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Związku Strzeleckiego.

Po defiladzie, w której udział wzięły zespoły Warszawy, Łodzi, Krakowa, Lwowa, Przemyśla, Wołynia, Kielc, Śląska, Stanisławowa i Lublina, rozpoczęły się zawody. Wyniki pierwszego dnia notujemy:

Chód na 10 km. — Bieregowej (Gdynia) 50:12.8 godz.

1500 m. Kramek (Lublin) 4:15.8 min.

Dysk — Praski (Katowice) 42 m.

Oszczep pań — Cejzikowa (Katowice) 31.52 mtr.

Skok w wyż pań — Mermelówna (Katowice) 135 cm.

5000 m. — Nowacki (Kraków) 16:03 min.

Fot. Siedem groszy 1937, nr 260

W drugim natomiast chód na dystansie 25 km, w którym zwyciężył Bruno Czech reprezentant *Katowickiego Strzelca*.

**Zakończenie mistrzostw
lekkoatletycznych ZS**

W niedzielę w Lublinie zakończone zostały mistrzostwa lekkoatletyczne Zw. Strzeleckiego. Wyniki drugiego dnia były następujące:

100 m. wżwyż i kula — Praski 11.6, 170 i 13.89; 3 km. z przeszkodami — Flis 10:20; 25 km. chód — Czech 2:19:46; w dal — Andrzejkiewicz 630; 800 m. Kramek 2:05; tyczka — Jasiewicz 320; 400 m. — Downarowicz 54.4; trójskok — Andrzejkiewicz 12.55; 4×400 m. Katowice 3:47.9; konkurencje kobiece: 4×100 Katowice 56.2; kula — Cejzikowa 10.74; dysk — Cejzikowa 33.25; w dal — Kielbasianka 471; 800 m. — Zborowska 2:43.8; 800 m. — Hieronimówna 29.4.

Fot. Siedem groszy 1937, nr 262

²¹⁴ Z okręgowych zawodów sportowych w Krakowie. *Strzelec* 1937, nr 36, s.11.

²¹⁵ Wyniki centralnych zawodów lekkoatletycznych Z.S. *Strzelec* 1935, nr 38, s.10.

²¹⁶ Zawody o mistrzostwo ZS w Lublinie. *Siedem groszy* 1937, nr 260, s.6.

Mistrzostwa Polski w chodzie na dystansie 50 km rozegrano w dniu 26 września w Białymstoku. Udział nich wzięło tylko 4 zawodników ²¹⁷. Niespodziewanie zwyciężył biegacz Jan Marynowski reprezentujący *Warszawiankę Warszawa*. Zdobyć przez niego tytułu mistrzowskiego było różnie oceniane przez prasę, *Tygodnik Strzelec*:*Odnosić zwycięstwa Marynowskiego wątpimy czy jego chód jest czysty, gdyż biegacz nigdy nie nauczył się chodzić prawidłowo.*²¹⁸

Fot. Jan Marynowski finiszuje w biegu na 5 km (zbiory NAC)

²¹⁷ *Lekkoatletyczne zawody o mistrzostwo Polski, Polska Zachodnia 1937*, nr 267, s.11.

²¹⁸ *Mistrzostwo Polski w chodzie i biegu na 3 km z przeszkodami*. *Strzelec* 1935, nr 39, s.27.

Lekkoatletyczne zawody o mistrzostwo Polski

BIAŁYSTOK. W 10 rocznicę powstania białostockiego okręgowego związku lekkoatletycznego odbyły się w niedzielę zawody o mistrzostwo Polski.

Wyniki są następujące:

Chód na 50 km: 1) Marynowski (Warszawianka) 5:07:10,4 godz., 2) Czech (KS. Strzelec Katowice) 5:16:44,6 godz.

Bieg 3 km z przeszkodami: 1) Soldan (Cracovia) 9:56,2 min.

Sztafeta 4x200 m: 1) AZS Warszawa 1:34,2 min.

Sztafeta szwedzka: 1) AZS Warszawa 2:05 min. Sztafeta Warszawianki została zdyskwalifikowana.

100 m: 1) Zasłona (Polonia) 11 sek.

400 m: 1) Zabierzowski (Polonia) 53,2 sek.

5000 m: 1) Karwowski (WKS Grodno) 16:24,6 min., 2) Półtorak 16:28 min.

Wzwyż: 1) Gierutto (Warszawianka) 1,78 m, a poza konkursem 1,84 m.

W dal: 1) Sulikowski (AZS Warszawa) 6,29 mtr.

Dysk: 1) Fiedoruk (Warszawianka) 44,55 m. **Oszczep:** 1) Szelest (Jagiellonia Białystok) 52,41 m.

Kula: 1) Gierutto (Warszawianka) 14,83 m.

KONKURENCJE PAŃ:

Wzwyż: 1) Wajsówna 1,40 m.

W dal: 1) Czarnocka (AZS. Wilno) 5,10 m

Dysk: 1) Wajsówna 39,46 m.

Oszczep: 1) Czarnocka 37,78 cm.

Kula: 1) Wajsówna 11,72 m.

Fot. Polska Zachodnia 1937, nr 267

Ostatnie konkurencje o mistrzostwo Polski

W dziesiątą rocznicę powstania Białostockiego Okręgowego Związku Lekkoatletycznego odbyły się w niedzielę ostatnie konkurencje o mistrzostwo Polski:

Wyniki są następujące:

Chód na 50 km — 1) Marynowski (Warszawianka) 5:07:10,4 godz., 2) Czech (Strzelec Katowice) 5:16:44,6 godz.

Bieg 3 km. z przeszkodami — 1) Soldan (Cracovia) 9:56,2 min.

Sztafeta 4x200 mtr. — 1) AZS Warszawa 1:34,2 min.

Sztafeta szwedzka — 1) AZS Warszawa 2:05 min. Sztafeta Warszawianki została zdyskwalifikowana.

100 mtr. — 1) Zasłona 11 sek. **400 mtr.** — 1) Zabierzowski (Polonia) 53,2 sek. **5.000 mtr.** — 1) Karwowski (WKS Grodno) 16:24,6 min., 2) Półtorak 16:28 min.

Wzwyż — 1) Gierutto (Warszawianka) 1,78 cm., a poza konkursem 1,84 cm. **W dal** — 1) Sulikowski (AZS Warszawa) 6,29 mtr. **Dysk** — 1) Fiedoruk (Warszawianka) 44,55 mtr. **Oszczep** — 1) Szelest (Jagiellonia Białystok) 52,41 mtr. **Kula** — 1) Gierutto (Warszawianka) 14,83 mtr.

Konkurencje pań: **60 mtr.** — 1) Katzówna (Makabi Białystok) 8,2 sek. **800 mtr.** — 1) Szejsztówna (Makabi Grodno) 2:46,6 min. **Wzwyż** — 1) Wajsówna 1,40 mtr. **W dal** — 1) Czarnocka (AZS Wilno) 5,10 mtr. **Dysk** — 1) Wajsówna 39,46 mtr. **Oszczep** — Czarnocka 37,78 mtr. **Kula** — 1) Wajsówna 11,72 mtr.

Fot. Siedem Groszy 1937, nr 268

1938

Program lekkoatletów w roku przedolimpijskim

Komisja sportowa PZLA ustaliła wczoraj program prac przedolimpijskich dla lekkoatletów.

Postanowiono zorganizować cały szereg obozów. Pierwszy dla skoczków odbędzie się w Toruniu od 1–10 stycznia; w dniach 13–25 marca obóz dla biegaczy w Poznaniu; 27.III do 7 kwietnia dla miotaczy w Warszawie oraz obóz kobiecy od 11 do 22 kwietnia. Na obozy te wyznaczeni zostaną olimpijczycy oraz młode talenty.

W okresie zimowym olimpijczycy korzystać będą z bezpłatnych masaży i łaźni.

Poza tym przewidziane są jeszcze w roku przyszłym trzy obozy, a w końcu maja 1940 roku odbędzie się ostateczna eliminacja, która wyłoni reprezentację Polski na Olimpiadę w Helsinkach.

Ponadto komisja sportowa ustaliła kalendarzyk na rok 1939. Oto ważniejsze daty:

11 i 12 lutego: mistrzostwa zimowe;

25 maja: centralny narodowy bieg naprzelaj;

28 maja: I eliminacja przedolimpijska;

3 i 4 czerwca: męskie okręgowe mistrzostwa;

10 i 11 czerwca: kobiece okręgowe mistrzostwa;

16–18 czerwca: mecz panów Polska–Niemcy w Warszawie;

25 czerwca: mecz z Węgrami;

1 i 2 lipca: męskie główne mistrzostwa Polski w Poznaniu;

8 i 9 lipca: kobiece główne mistrzostwa Polski na Śląsku;

15 i 16 lipca: termin zarezerwowany na mecz z Francją w Paryżu i kobiecy z Włochami;

5 i 6 sierpnia: mecz Polska–Emigracja w Krakowie;

13 sierpnia: termin zarezerwowany na mecz kobiecy Polska–Niemcy;

15 sierpnia: eliminacyjne drużynowe mistrzostwa Polski;

19 i 20 sierpnia: termin zarezerwowany na mecz męski Polska–Włochy;

23–27 sierpnia: akademickie mistrzostwa świata w Wiedniu;

27 sierpnia: 5-bój kobiecy i sztafety kobiece w Poznaniu;

3 września: finał drużynowych mistrzostw Polski;

10 września: termin zarezerwowany na mecz z Węgrami w Budapeszcie i kobiecy z Holandią;

16 i 17 września: termin zarezerwowany na jubileuszowe zawody PZLA z okazji 20-lecia istnienia związku;

23 i 24 września: maraton, chód 10 km 10-bój 12 sztafety męskie w Białymstoku;

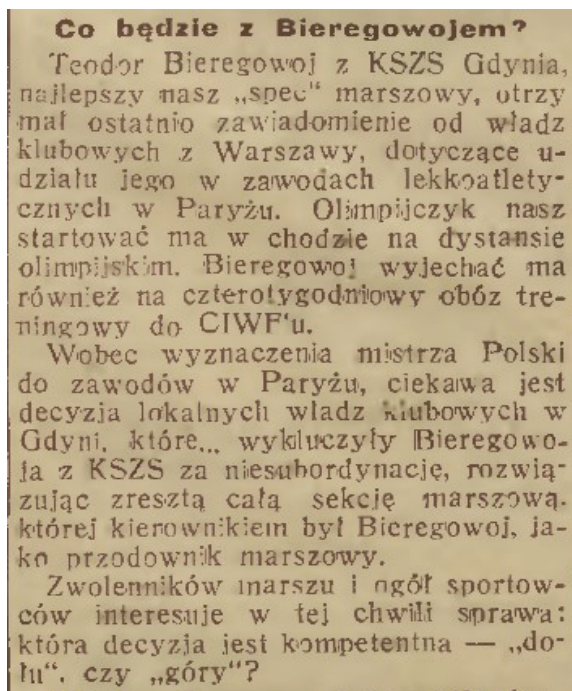
1 października: chód 50 km, 3 km z przeszkodami i 2 sztafety męskie w Łucku;

15 października: II eliminacja przedolimpijska.

Fot. Przegląd Sportowy 1938, nr 95

W Przeglądzie Sportowym ukazała się informacja o możliwym starcie Teodora Bieregowej w Paryżu na dystansie 25 km. Jednocześnie wspomina się, o konflikcie jego z władzami klubowymi. Nie udało nam się dotrzeć o co toczył się ten konflikt. W zawodach w Paryżu też w 1938 roku nie wystartował²¹⁹.

²¹⁹ Co będzie z Bieregowejem. Przegląd Sportowy 1938, nr 34, s.5.

Fot. Przegląd Sportowy 1938, nr 34

Mistrzostwa okręgu poznańskiego panów w klasie B, odbyły się 21-22 maja, na Arenie Powszechnej Wystawy Krajowej (P.W.K.) dziennik *Kurier Poznański* poinformował*W czasie zawodów Nowak (AZS) pobił w chodzie na 1 km dotychczasowy rekord okręgu o 8 sekund, uzyskując czas 5;11,4 min...*²²⁰

Fot. Arena na Powszechnej Wystawie Krajowej -1929 r. (zbiory R. Ulatowski)

²²⁰ *Lekka Atletyka*. Kurier Poznański 1938, nr 234, s.11.

W Krakowie odbyły się 27-29 sierpnia okręgowe zawody sportowe w lekkiej atletyce Zrzeszenia Strzeleckiego. W programie umieszczony był chód na dystansie 25 km, którego zwycięzcą okazał się reprezentant *Strzelca Bochnia*, Sobol²²¹.

Mistrzostwa Polski w czterech konkurencjach męskich: dziesięcioboju, sztafecie 3 x 1.000 m; sztafecie olimpijskiej 100x200x400x800 m oraz chodzie na 10 km przeprowadzono w Poznaniu 28 sierpnia. Bardzo długo nie było pewne, czy te mistrzostwa w ogóle będą przeprowadzone. Te bardzo kałużowe mistrzostwa zaplanowane zostały przez PZLA na koniec sezonu sportowego. Ze strony klubów i zawodników było bardzo nikłe zainteresowanie tymi mistrzostwami. Ilość zgłoszonych zawodników codziennie się zmniejszała. W rezultacie konkurencja dziesięcioboju o mistrzostwo Polski została odwołana²²².

Cienie lekkiej atletyki polskiej

Dziesięciobój o mistrzostwo Polski odwołany

gdyż zgłosił się tylko Gierutto

W czwartek Polski Związek Lekkoatletyczny otrzymał od okręgu poznańskiego depesza zawiadomienie, że do konkurencji o mistrzostwo Polski w dniach 27 – 28 br. w Poznaniu wpłynęła minimalna ilość zgłoszeń, a mianowicie do 10-cioboju – jeden zawodnik, do sztafety olimpijskiej – jedna drużyna, do sztafety 3 X 1000 mtr. – 5 drużyn (z samolotowych Czerwień i Warszawianki) a do chodu 10 km. – 3 zawodników. Wobec takiego stanu rzeczy dziesięciobój i sztafeta olimpijska zostały odwołane, a odbędzie się jedynie chód 10 km. i sztafeta 3 X 1000 mtr.

O powyższym zawiadomiono telefonicznie okręg poznański. Jednocześnie Warszawianka zawiadomiła zawodnika Gieruttę o odwołaniu dziesięcioboju.

ningowym w Belgradzie.

— Albania zdecydowała wysłać swą reprezentację na lekkoatletyczne mistrzostwa Europy w Paryżu, w dniach 3 – 5 września br.

Fin Yrjö Nikkanen rzucił prawie 80 metrów, bijąc rekord Jaervinena

Heisingfors, 25. 8. Tel. wł.

Na prowincjonalnym mecie lekkoatletycznym w miejscowości Karhula w Finlandii, reprezentant tego kraju, Yrjö Nikkanen poprawił rekord światowy swego rodaka Matti Jaervinena, ustanowiony na krótko przed olimpiadą w Berlinie w roku 1936, wynikiem 77.23 mtr. Nikkanen rzucił w Karhula oszczepem 77.87 m., zbliżając się wydajnie do granicy 80 metrów.

Oszczep, którym Nikkanen uzyskał fantastyczny wynik był 10 gramów cięższy od przepłaowego, wiatr w czasie zawodów był bochny, była też dostateczna ilość sędziów, tak, że rekord ma wszelkie dane na zatwierdzenie.

Fot. Siedem groszy 1938, nr 235

Do ostatniego momentu wahała ilość zgłoszonych do chodu zawodników. Jeszcze dzień przed mistrzostwami gazeta *Kurier Poznański* informowała ... *odbędzie się chód na 10 km, w którym ma startować 5 zawodników...*²²³.

Relację z rywalizacji o medale w tej konkurencji zamieściła ta sama gazeta: ...*Z kolei odbył się chód na 10 km, do którego stanęło tylko trzech zawodników. Po dwóch okrążeniach wycofał się jednak Marynowski a na pierwsze miejsce zdecydowanie wysunął się, prowadząc Az do mety, Czech, listonosz z Katowic. Na drugim miejscu przyszedł, stosunkowo dobrej formie Piaskowski z HCP, znany uczestnik wszystkich biegów na przełaj „Kuriera Poznańskiego”...*²²⁴

10-11 września odbyły się w Katowicach okręgowe zawody o mistrzostwo Związku Strzeleckiego w lekkiej atletyce²²⁵. Według dziennika *Polska Zachodnia* konkurencję

²²¹ Z okręgowych sportowych w Krakowie. *Strzelec* 1937, nr 36, s.11.

²²² *Dziesięciobój o mistrzostwo Polski odwołany*. *Siedem groszy* 1938, nr 235.

²²³ *Dziesięciobój jednak nie odbył się*. *Kurier Poznański* 1938, nr 391, s.6.

²²⁴ *Orlęta zdobyły jeszcze jeden rekord*. *Kurier Poznański* 1938, nr 392, s.10.

²²⁵ *Na starcie okręgowych zawodów sportowych ZW Strzeleckiego w Katowicach*. *Strzelec* 1938, nr 39, s. 10-11.

chodu rozegrano na dystansie 10 km ²²⁶. Natomiast tygodnik Strzelec zamieszcza zdjęcie startu chodu podpisane „start do chodu na 25 km...”. W tygodniku tym nie podano żadnych wyników uzyskanych przez chodziarzy.

Lekkoatletyczne mistrzostwa Śląska Związku Strzeleckiego

W ub. sobotę i niedzielę na boisku Miejskiego Komitetu W. F. i P. W. (dawn. Pogoń) odbywały się przez dwa dni lekkoatletyczne zawody o mistrzostwo Komendy Podokręgu Śląsk Z. S., a na boisku ośrodka W. F. gry sportowe. Do zawodów tych zgłosiło swój udział przeszło 200 zawodników z 11 powiatów Śląska. Zawody zakończono wspólnym obiadem żołnierskim i rozdaniem nagród przez kpt. Woźniakowskiego i por. Gardiasza. Wyniki techniczne:

Panowie — 100 mtr.: 1) Ciełka Bielsko 11,5, przed Pietrowskim Świętochłowice. **400 mtr.:** 1) Krzysica Wł. Bielsko 54,7 — przed Polewką K. S. Katowice; **4 × 100 m:** 1) Bielsko w czasie 46,8, przed K.S. Katowice; **400 m płotki:** 1) Wyleciol K. S. Katowice czas 63 — przed Pilarskim K. S. Katowice; **4 × 400 mtr.:** 1) K. S. Katowice w czasie 3,42,2 w składzie Pilarski, Polok, Polewka i Wyleciol — przed Bielskiem; **800 mtr.:** 1) Polewka K. S. Katowice 2,10,3 — przed Wyleciolem K. S. Katowice; **1.500 mtr.:** 1) Polok K. S. Katowice 4,23,6 — przed Mizerą z pow. Bielsko; **5.000 mtr.:** 1) Pilarczyk (Cieszyn) w czasie 17,47,2 — przed Mańką, Olkusz; **chód na 10.000 mtr.:** 1) Zawada Zywiec w czasie 59,34 — przed Grelą z K. S. Gr. Katowice; **oszczep:** 1) Michałski Cieszyn 43,45 — przed Zdziskiem Bielsko; **dysk:** 1) Praski K. S. Katowice 43,48 mtr. — przed Tomeckim Bielsko; **kula:** 1) Praski K. S. Katowice 14,46 mtr. — przed Juraszem z Żywca; **trójskok:** 1) Zdzisek Bielsko, 12,78 mtr. — przed Pilarskim K. S. Katowice; **w dal:** 1) Szeineman K. S. Katowice 6,34 mtr. — przed Pilarskim K. S. Katowice; **wzwyż:** 1) Kabinos Świętochłowice 1,68 mtr. — przed Praskim K. S. Katowice; **tyczka:** 1) Zdzisek Bielsko 3 mtr. — przed Kabinosem z Świętochłowice.

Panie — 60 mtr.: 1) Karpńska Świętochłowice, czas 9 sek. — przed Myrcikówną Świętochłowice; **100 mtr.:** 1) Kempńska Świętochłowice, czas 14,7 — przed Myrcikówną z Świętochłowice; **kula:** 1) miejsce Regulanka K. S. Katowice 10,53 — przed Majewską K. S. Katowice — przed Skolikówną K. S. Katowice; **wzwyż:** 1. miejsce Góźówna Chorzów 1,28 — przed Myrcikówną z Świętochłowice.

Gry sportowe.
Koszykówka „Orla” — 1) Orleńscy Katowice, 2) Bielsko.
Koszykówka Strzelców: 1) K. S. Katowice — przed Świętochłowicami.
Siatkówka Strzelczyń: 1) Strzelczynie ze Świętochłowice — przed Olkuszem.

Punktacja poszczególnych powiatów jest następująca: W konkurencji panów — 1) Klub Sportowy Strzelec Katowice 202 pkt. 2) Bielsko, 3) Świętochłowice. Panie: 1) Klub Sportowy Strzelec Katowice 79 pkt. 2) Chorzów i Świętochłowice po 28 pkt. Ogólna punktacja: 1) K. S. Strzelec Katowice 281 pkt. 2) Bielsko 171 pkt. 3) Świętochłowice 84 pkt.

Fot. Polska Zachodnia, 1938, nr 252

Start do chodu na 25 kłm.

Fot. Strzelec 1938, nr 38

²²⁶ Lekkoatletyczne mistrzostwa Śląska Związku Strzeleckiego. Polska Zachodnia, 1938, nr 252, s.12.

Miasto Kraków było gospodarzem Mistrzostw Polski w trzech konkurencjach: biegach sztafetowych 4x200m oraz szwedzkiej, w biegu na 3 km z przeszkodami i w chodzie na 50 km. Zapowiedź mistrzostw wraz z imienną listą zawodników pragnących w nich wystartować, zamieściła gazeta *Siedem Groszy*²²⁷. Rozegrane zostały 25 września na miejskim stadionie lekkoatletycznym.

**Ostatnie konkurencje lekkoatletyczne
o mistrzostwo Polski**

Jak donosiliśmy, w niedzielę nadchodzącą rozegrane zostaną w Krakowie trzy konkurencje lekkoatletyczne o mistrzostwo Polski. Zgłoszenia są nadszpiewanie liczne i przedstawiają się jak następuje:

Do biegu na 3 km. z przeszkodami zgłosiło się 10 zawodników: Soklan i Kozłowski z Cracovii, Herman, Osiański i Jurkowski z Polonii warszawskiej, Wirkuś, Marynowski i Broma z Warszawianki, Flis (Z.S. Lublin) oraz Kramek (Z. S. Gdynia). Faworytem biegu jest Soldan.

Do sztafety 4 X 200 mtr. zgłoszono 6 zespołów: Polonia warszawska, AZS Warszawa, AZS Poznań, Warszawianka, Orleń z Dębina i Cracovia.

Do sztafety szwedzkiej zgłoszono 7 zespołów: Polonia i i II z Warszawy, AZS Warszawa, AZS Poznań, Warszawianka, Orleń Dęblin i Cracovia. Najpoważniejszym kandydatem do tytułu mistrzowskiego w obu sztafetach jest drużyna Orleń, która wystąpi w składzie: Gąsowski, Janik, Nowak, Olszyna. Drużyna ta posiada już tytuł mistrza Polski w sztafecie 4 X 100 mtr.

Do chodu na 50 km. zgłosiło się 11 zawodników: Mołdyski (P. F. Warszawa), Grechuta — Gdynia, Sadza, Kwaśniak, Śliwiński i Kwiatkowski (Z. S. z Ostrowca Świętokrzyskiego), Czech i Sitko (Z. S. Katowice), Budzyński i Bieregowej (Bałtyk — Gdynia) oraz Koźbecki (K.P.W. Poznań).

Francję w Paryżu, z Węgrami w Budapeszcie i z Niemcami w Warszawie. Ponadto postanowiono zaprosić do Polski reprezentację Włoch.

Ze względu na przeciążenie kalendarzyka mecze z Estonią, Norwegią i Rumunią, projektowane przez naszych przeciwników przypuszczalnie do skutku nie dojdą. Możliwym jest jedynie urządzenie meczu Polska Południowa — Rumunia we Lwowie.

Ważnym wydarzeniem będą międzynarodowe zawody PZLA z okazji 20-lecia istnienia związku. Projektowane jest sprowadzenie szeregu czołowych zawodników zagranicznych z różnych państw, m. in. z Finlandii, Norwegii, Estonii, Węgier, Niemiec, Szwecji itd. Zawody te zorganizowane byłyby łącznie z posiedzeniem komitetu europejskiego międzynarodowej federacji lekkoatletycznej.

Jeśli idzie o lekką atletykę kobiecą, to projektowane są na rok przyszły trzy mecze, a mianowicie z Holandią, Włochami i Niemcami.

Delegatem PZLA na ostatnie imprezy o mistrzostwo Polski, a mianowicie chód 50 km., bieg 3 km. z przeszkodami i sztafety w Krakowie 25 lut. oraz maraton w Poznaniu 9 października będzie kpt. Miałowski.

Fot. Siedem groszy 1938, nr 262, s.7.

Ostatecznie na starcie stanęło 12 zawodników, ukończyło konkurencje tylko 5-cioro. Zwyciężył niespodziewanie 19-letni Marian Śliwiński reprezentujący Związek Strzelecki w Ostrowcu Świętokrzyskim, uzyskał on wynik 5:30;29,2²²⁸.

Ocena chodu na mistrzostwach Polski zamieszczona w *Przeglądzie Sportowym*:
... *Chód na 50 km stracił na swej atrakcyjności (o ile w ogóle maszerowanie może być atrakcyjne) przez wycofanie się olimpijczyka Bieregowego. Naszym piechurom dużo jeszcze brakuje do średniej klasy. I zwycięzcę Śliwińskiego nie można nazwać talentem. Marny zawodnik pobił jeszcze słabszych. Reasumując nieźle wypadły jedynie biegi sztafetowe, bieg z przeszkodami i chód były zupełnie nie ciekawe...*²²⁹.

²²⁷ Ostatnie konkurencje lekkoatletyczne o mistrzostwo Polski. Siedem groszy 1938, nr 262, s.7

²²⁸ Ostatnie konkurencje lekkoatletyczne o mistrzostwo Polski. Siedem groszy 1938, nr 264, s.6.

²²⁹ WKS Orleń mistrzem Polski. Przegląd Sportowy 1938, nr 78, s.5.

Fot. Marian Śliwiński - Polska Zachodnia, 1938, nr 264

Dokładną relację zawodów zamieścił dziennik *Polska Zachodnia* ²³⁰.

Ostatnie konkurencje lekkoatletycznych mistrzostw Polski

W niedzielę w Krakowie na miejskim stadionie sportowym odbyły się 3 konkurencje lekkoatletyczne o mistrzostwo Polski.

Start do zawodów w chodzie na 50 km o mistrzostwo Polski odbył się o godzinie 7,30 rano. Na starcie stanęło 12 zawodników. Ze zgłoszonych nie przybył olimpijczyk Bielego wój wskutek choroby. Po okrążeniu biegni, piechurzy ruszyli ulicami Krakowa na szosę warszawską historycznym szlakiem kadrówki przez Michałowice do wsi Wesolej, gdzie był półmetek (25 km). Pierwsze 10 km prowadził w morderczym tempie Czech (ZS Katowice), mistrz roku ubiegłego. „Zarżnięty” tempem musiał jednak ustąpić prowadzenie zawodnikom strzeleckim Słowińskiemu i Kwiatkowskiemu (ZS Ostrowiec), za którymi szli marynarze Grechuta i Budzyński.

Klasyfikacja końcowa przedstawia się następująco:

1) Słowiński (ZS Ostrowiec), uczestnik zwycięskiego patrolu towarzyszonego marszu „Szlakiem kadrówki” — w doskonałej formie i czasie jak na warunki dobrym: 5 godzin 30 min. 59,2 sek. (rekord Polski 5:15 godz.).

2) Mozdzyński (Polonia Warszawa) — 5:34:37,5.

3) Grechuta (WKS Flota Gdynia) 5:37:57,4.

4) Sitko (ZS Katowice).

5) Czech (ZS Katowice) — mistrz w chodzie 10 km i zeszłoroczny mistrz marszu na 50 km.

Na stadionie miejskim w chwili przybywania zawodników chodu na metę rozpoczęły się dalsze konkurencje.

W biegu 3 km z przeszkodami na zgłoszonych 10 startowało 5 zawodników. Soldan wygrał prowadząc od startu do mety w czasie 9:59,7 min., 2) Herman (Polonia Warszawa)

10:15,4, 3) Osiński (Polonia), 4) Kozłowski (Cracovia). Kramek (ZS Gdynia) wycofał się po 4 okrążeniach.

W sztafecie 4×200 m startowało 6 zespołów. Zwyciężyła drużyna „Orląt” z Dębina (Nowak, Olszyna, Janik, Gassowski) w czasie 1:32,9, 2) AZS Warszawa 1:33,3 (Trojanowski, Sulikowski, Bechner i Kozlicki). Przez 3 zmiany prowadził AZS, na trzeciej Janik doszedł; Bechnera, a na czwartym odcinku Gassowski lekko minął Kozlickiego. 3) Polonia (Warszawa) 1:34,8, 4) PKS Warszawa, 5) Cracovia II, 6) Cracovia I.

W sztafecie szwedzkiej: 400×300×200×100 m startowało 5 zespołów. I w tej konkurencji zespół dębliński „Orląt” odniósł wspaniały sukces, zajmując pierwsze miejsce wywalczone przez Gassowskiego wśród olbrzymiego zainteresowania widowni. Na pierwszej zmianie równo biegły PKS, Polonia i Orlęta, na drugiej wysuwa się AZS, lecz przy trzeciej traci cenne metry na korzyść doskonale finiszującego Maszewskiego (Polonia).

Klasyfikacja: 1) Orlęta (Olszyna, Janik, Makarewicz, Gassowski) w czasie 2:03,3.

2) Polonia (Osiński, Ładnowski, Zabierowski i Maszewski) 2:04,2.

3) AZS Warszawa 2:04,4.

4) PLK. S., PKS. Warszawa.

5) Cracovia.

Dzięki dzisiejszemu sukcesom, drużyna „Orląt” (szkoły podchorążych lotnictwa z Dębina) wysunęła się na czoło w tegorocznej tabeli punktacyjnej klubów P. Z. L. A., mając 143 pkt., przed Warszawianką, która mimo zgłoszenia nie przybyła do Krakowa.

Zespół „Orląt” zdobył w roku obecnym tytuł mistrza Polski w sztafetach: 4×100 m, olimpijskiej, 4×200 m i szwedzkiej oraz zajął trzecie miejsce w sztafecie 3×1000 m.

Fot. Polska Zachodnia, 1938, nr 264

Klub Gassowskiego zwycięża Cztery konkurencje lekkoatletyczne o mistrzostwo Polski.

Kraków. W niedzielę w Krakowie na miejskim stadionie sportowym odbyły się 4 konkurencje lekkoatletyczne o mistrzostwo Polski.

Zawody toczyły się przy pięknej słonecznej pogodzie, gromadząc na starcie znaczną liczbę uczestników i były widowi skiem pod każdym względem udane.

Słowiński zwycięża w chodzie.

Start do zawodów w chodzie na 50 km o mistrzostwo Polski odbył się o godz. 7,30 rano. Na starcie stanęło 12 zawodników. Ze zgłoszonych nie przybył olimpijczyk Bielego wskutek choroby. Po okrążeniu biegni piechurzy ruszyli ulicami Krakowa na szosę warszawską historycznym szlakiem kadrówki przez Michałowice do wsi Wesolej, gdzie był półmetek (25 km). Pierwsze 10 km prowadził w morderczym tempie Czech (ZS Katowice) mistrz roku ubiegłego. „Zarżnięty” tempem musiał jednak ustąpić prowadzenie zawodnikom strzeleckim Słowińskiemu i Kwiatkowskiemu (ZS Ostrowiec), za którymi szli marynarze Grechuta i Budzyński. Zaraz po starcie na drugim kilometrze zdyktwalizowano Kozlickiego (KPW Poznań) za „podbieganie”. Przewaga Słowińskiego nad rywalami zarysowywała się stopniowo coraz więcej i w drodze powrotnej dochodziła do 1 km. O drugie miejsce walczyli zacięci Grechuta i doskonale rozkładający swe siły warszawianin Mozdzyński (Polonia). Ten ostatni od 40 km utrzymuje się na drugim miejscu.

Do półmetka doszło 10 zawodników. Między kilometrem 25 a 30 wskutek akwaru i trudnych warunków trasy (teren pagórkowaty) odpadło dalszych 5-ciu.

Klasyfikacja końcowa przedstawia się następująco:

1) Słowiński (ZS Ostrowiec w doskonałej formie i jak na warunki dobrym czasie: 5 godzin 30 minut 59,2 sek. (rekord Polski 5:15 godz.).

2) Mozdzyński (Polonia Warszawa) 5:34:37,5. 3) Grechuta (WKS Flota Gdynia) 5:37:57,4, 4) Sitko (ZS Katowice), 5) Czech (ZS Katowice).

Soldan mistrzem na 3000 mtr. z przeszkodami.

W biegu 3 km z przeszkodami na zgłoszonych 10 startowało 5 zawodników. Bieg ten był popisową rolą talenckiego w chwili obecnej biegacza w tej konkurencji krakowianina Soldana, który wygrał, prowadząc od startu do mety w czasie 9:59,7 min.

2) Herman (Polonia Warszawa) 10:15,4. 3) Osiński (Polonia), 4) Kozłowski (Cracovia). Kramek (ZS Gdynia) wycofał się po 4 okrążeniach.

Triumf „Orląt” z Dębina w sztafetach.

W sztafecie 4×200 m startowało 6 zespołów. Zwyciężyła drużyna „Orląt” z Dębina (Nowak, Olszyna, Janik, Gassowski) w czasie 1:32,9.

2) AZS Warszawa 1:33,3 (Trojanowski, Sulikowski, Bechner i Kozlicki). Przez 3 zmiany prowadził AZS, na trzeciej Janik doszedł; Bechnera, a na czwartym odcinku Gassowski lekko minął Kozlickiego.

3) Polonia (Warszawa) 1:34,8, 4) PKS Warszawa, 5) Cracovia II, 6) Cracovia I.

W sztafecie szwedzkiej 400×300×200×100 m startowało 5 zespołów i w tej konkurencji zespół dębliński „Orląt” odniósł wspaniały sukces, zajmując pierwsze miejsce wywalczone przez Gassowskiego wśród olbrzymiego zainteresowania widowni.

Klasyfikacja: 1) Orlęta (Olszyna, Janik, Makarewicz, Gassowski) w czasie 2:03,3.

2) Polonia 2:04,2, 3) AZS Warszawa 2:04,4, 4) PKS Warszawa, 5) Cracovia.

„Orląta” z Dębina pierwszym klubem lekkoatletycznym w Polsce.

Kraków. Dzięki niezłomnym sukcesom drużyna „Orląt” (szkoły podchorążych rezerwy lotnictwa z Dębina) wysunęła się na czoło w tegorocznej tabeli punktacyjnej PZLA, mając 143 pkt., przed Warszawianką. Zespół „Orląt” zdobył w roku obecnym tytuł mistrza Polski w sztafetach: 4×100 m, olimpijskiej, 4×200 m i szwedzkiej oraz zajął 3 miejsce w sztafecie 3×1000 m.

Fot. Tygodnik Sportowy 1938, nr 39

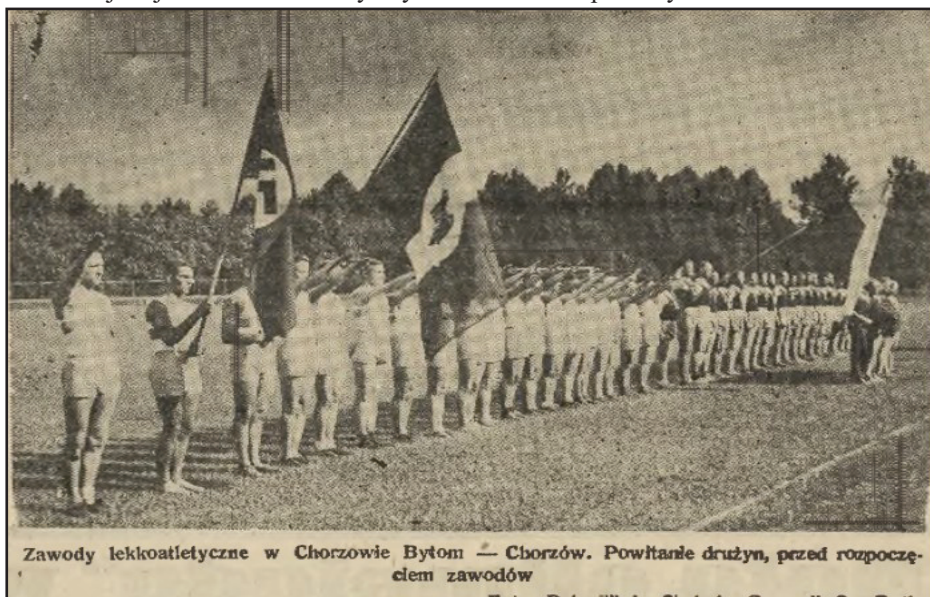
²³⁰ Ostatnie konkurencje lekkoatletycznych mistrzostw Polski. Polska Zachodnia, 1938, nr 264, s.6.

Fot. Kat. Mar. Władysław Grechuta (WKS Flota Gdynia)

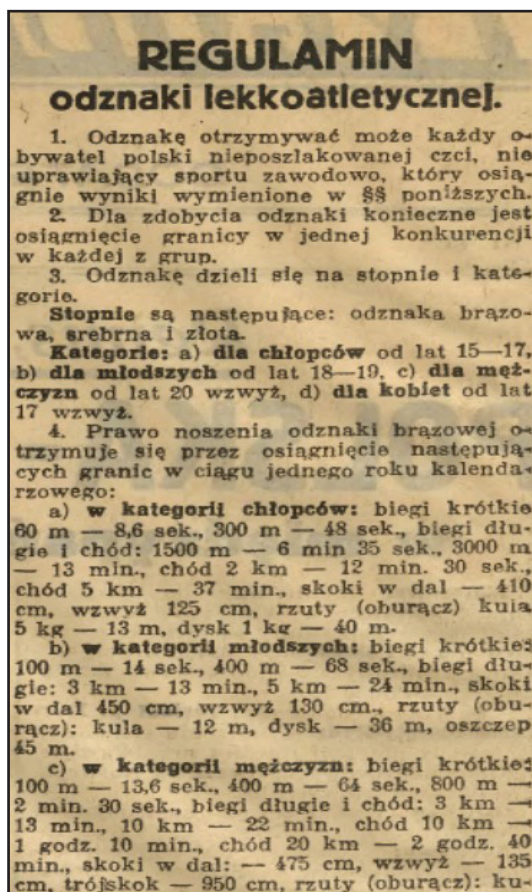
Polityka coraz mocniej wchodzi w sferę sportową. Przykładem tego jest prezentacja reprezentacji Bytomia (III Rzesza) i Chorzowa przed rozpoczęciem meczu lekkoatletycznego odbytego w Chorzowie 7 sierpnia 1938 r.

Polski Związek Lekkiej Atletyki w celu zachęcenia do uprawiania lekkiej atletyki wprowadził Odznakę Lekkoatletyczną. Prawo jej uzyskania miał każdy obywatel polski, który osiągnie na zawodach wyniki lepsze od opracowanych minimum. W panelu konkurencji w jakich można zdobyć był również chód sportowy²³¹.

Fot. Siedem Groszy, 1938, nr 217

²³¹ Regulamin Odznaki Lekkoatletycznej. Tygodnik Sportowy 1938, nr 43, s.2.

Fot. Tygodnik Sportowy 1938, nr 43

1939

Polska Zachodnia ...W Grudziądzu w ramach święta wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego odbyły się w dniu 4 czerwca lekkoatletyczne mistrzostwa Pomorza w konkurencji panów. Startowali zawodnicy Gedanii i z całego Pomorza. Przed zawodami ogłoszono, że zawodnicy mistrzostw nie dostaną zwyczajowych żetonów, a zaoszczędzone dzięki temu pieniądze ofiarowane zostaną na FON (Fundusz Obrony Narodowej – red²³²). Wiadomość przyjęli zawodnicy burzą oklasków. Ciekawsze wyniki notujemy 10 km chód – Marciniak 55;36,2 min....²³³.

²³² Fundusz Obrony Narodowej – fundusz utworzony na mocy dekretu Prezydenta RP z 9 kwietnia 1936 roku w celu uzyskania dodatkowych środków na dobrojenie armii i wojskowy program inwestycyjny.

²³³ Mistrzostwa Pomorza w lekkoatletyce, Polska Zachodnia 1939, nr 154, s.10.

Sokół Bydgoszcz najlepszym klubem lekkoatletycznym Pomorza.

**Dwa nowe rekordy Pomorza. — Doskonała forma Kordasa. —
Dwa zwycięstwa Gdańszczanina.**

Grudziądz. Przez dwa dni odbywały się w Grudziądzu 14-te lekkoatletyczne mistrzostwa Pomorza, które mimo braku na starcie wielu zawodników (z powodu nieotrzymania niższych kolejowych) przyniosły szereg dobrych wyników i wykazały postęp naszej lekkoatletyki.

Mistrzostwami tymi zakończyły się 5-letnie boje o nagrodę dyr. Wody dla najlepszego klubu pomorskiego, którą zdobył Sokół I Bydgoszcz mimo, że do ostatnich zawodów wystąpił bez kilku czołowych lekkoatletów.

Wyniki techniczne zawodów przedstawiają się następująco:

110 płotki: 1) Dunecki (Pomorzanin) — 17,2, 2) Wolf (Grudz.) 17,8, 3) Roth (Sokół Gdynia) 19,2.

800 m: 1) Winiecki (AZS Gdynia) 2:03,4, 2) Olszewski (Pomorzanin) 2:06,7, 3) Jaruszewski (Pomorzanin) 2:08,4.

10 km chód: 1) Marciniak (Polonia) — 55:36,2, 2) Sas (Pol.) 55:36,8.

10 km bieg: 1) Więckowski (WKS Grudziądz) 44:31, 2) Pazoryna Br. (KPW Gdynia) 44:31,2, 3) Szyperski (Pomorzanin).

Kula: 1) Krüger (Pomorzanin) 13,05, 2)

Trewis (Sokół Bydg.) 12,92, 3) Wcislicki (Flota) 12,52.

Skok w dal: 1) Mokszy (WKS Grudz.) 677 cm, 2) Dąbrowski (WKS Grudz.) 632 cm, 3) Portos (Sokół I Bydg.) 623 cm.

Trójskok: 1) Gruszka A. (Sok. Grudz.) — 12,78, 2) Mroziński (Sokół I Bydg.) 12,76, 3) Damski Jan (Sokół Gdynia) 12,55.

Rzut dyskiem: 1) Taczynski (Sok. I Bydg.) 37,15 m, 2) Wcislicki (Flota) 35,71 m, 3) Szmidi (SCG Grudz.) 35,31 m.

400 m płotki: 1) Stachowski (Grudz.) — 64,6, 2) Siemieniecki (Sok. Bydg.) 68,8, 3) Skwiercz (Sok. Gdynia) 71 sek.

100 m: 1) Dunecki (Pomorzanin) 10,8, 2) Mach (Gdańsk) 11,3, 3) Rycki (Pomorzanin).

1500 m: 1) Winiecki (AZS Gdańsk) 4:14, 2) Trochocki (Sok. Gdynia) 4:16,3, 3) Dziuba Jan (Sok. Grudz.) 4:23,2.

Skok o tyczce: 1) Kurdelski St. (Sokół Bydg.) 330 cm, 2) Kalinowski (WKS Grudz.) 320 cm, 3) Fiałkowski (Sokół Tczew) 320 cm.

200 m: 1) Dunecki (Pomorzanin) 24,6, 2) Płaczek (Pom.) 24,8, 3) Mach (AZS Gdańsk) 24,9 sek.

400 m: 1) Wojciechowski (Grudz.) 52,4, 2) Rycki (Pom.) 53,3, 3) Hałas (KPW) 54,5.

Fot. Tygodnik Sportowy 1939, nr 23

W dniu 20 sierpnia w Trzyńcu rozegrano mistrzostwa Śląska w dziesięcioboju i chodzie sportowym na 10 km. Do rywalizacji stanęło dwóch zawodników, zwyciężył reprezentant *WKS Bielsko*, Kościelny, który ten dystans pokonał w 59:26,2 h²³⁴.

Dziesięciobój panów o mistrzostwo Śląska

Wczoraj odbyły się w Trzyńcu zawody o mistrzostwo Śląska w dziesięcioboju panów połączone z zawodami w chodzie 10 km, sztafeta olimpijską i sztafeta 3 × 1000 mtr.

Mający się odbyć pięciobój pań został w ostatniej chwili odwołany z uwagi na start Ślączek w Warszawie.

W 10-cioboju panów startowało 14 zawodników, w tym pięciu poza konkursem; ukończyło zawody 10 zawodników.

Pierwsze miejsce zdobył Moszycki (Pogoń Katowice) — 4649 pkt. Zawodnik ten osiągnął następujące wyniki:

100 m — 12,4
skok w dal — 5,75,
kula — 9,01,

wzwyż — 1,62,
400 m — 59,
110 płotki — 18,6,
dysk — 29,44,
tyczka — 2,62,
oszczep — 41,11,
1500 m — 5:13,2.

2 Chowaniec (WKS Bielsko) — 4485 p.
3 Zubek (WKS Bielsko) — 4371 p. 4. Muras (Sokół Krywałd) 4336 p. 5. Wróbel (Sokół Krywałd) — 4320 p.

Poza konkursem świetny wynik osiągnął Janik (kurs sport. młodz. szkół freed.) 4486 pkt. uzyskując następujące wyniki:

100 m — 11,8,
skok w dal — 5,87,
kula — 8,34.

wzwyż — 1,62,
400 m — 56,
110 m płotki — 19,9,
dysk — 21,53,
tyczka — 2,50,
1500 m — 5:17,2.

Chód 10 km wygrał Kościelny (WKS Bielsko) 57:26,2, 2. Czech Z. S. Katowice) 60:57,6.

Sztafeta 3 × 1000 m: 1. KPW Katowice 8:06,8 w składzie Kaczmarek — Sitko — Karwowski. 2. Sokół Krywałd 8:16,3, 3. WKS Bielsko 8:23,8.

Sztafeta olimpijska: 1. Z. S. Katowice 3:30 w składzie Szeneman, Pilański, Polewka i Polak. 2. Sokół Krywałd 3:45,6.

Fot. Polska Zachodnia 1939, nr 230

²³⁴ Dziesięciobój panów o mistrzostwo Śląska. Polska Zachodnia 1939, nr 230, s.5.

Dziś 20. VIII.
godz. 16,30
boisko Pogoni — Katowice
(dawn. Słowian)
Pogoń — Dąb
I Liga Śląska
godz. 16,30
boisko policyjne — Katowice
Policyjny K. S. —
B. B. T. S.
I Liga Śląska
godz. 16,30
stadion miejski — Chorzów
A. K. S. — Garbarnia
Liga Państwowa
godz. 9,30
boisko KS. Zaolzie — Trzyniec
Dziesięciobój
lekkoatletyczny
o mistrzostwo Śląska.

Fot. Polska Zachodnia 1939, nr 229

Były to ostatnie zawody lekkoatletyczne rozegrane w Polsce przed wybuchem II wojny światowej w programie których figurowała konkurencja chodu. A w korespondencji z Finlandii, dotyczących przygodowa do Igrzysk Olimpijskich mających się odbyć w Helsinkach w 1940 r., zamieszczonej w *Przeglądzie Sportowym* Paavo Nurmi reklamuje chód sportowy²³⁵.

Spółka akcyjna fabrykująca ciszę i... rekordy

Veranda, w domu
— Nowy akustyczny budynek
— Stworzył kłopoty Janusz Kosiński
— Wzrost wielkości i jakości
— Ciepła klimatyzacja
— Polscy i niemieccy
— Wzrost wielkości i jakości
— Ciepła klimatyzacja
— Polscy i niemieccy

WŚRÓD BRZÓZ I WYSMUKŁYCH SOSEŃ, W ZUPEŁNEJ SAMOTNOŚCI MIEŚCI SIĘ OSRODEK KULTURY FIZYCZNEJ FINLANDII

W tym jaszczym, nowoczesnym gmachu mała sowa świdła. Wiosła kury wystrząsują i trenują sportowców fińskich, a za pięknym „Jeleniem” stadnino najdłuższy basen kąpielowy grzewczo ćwiczenia praktyczne. Jednym z instruktorów jest w Pavo Nurmi, którego widać na zdjęciu (drugi) podczas porażania tężynów chłodzących kłopotliwych.

Fot. Przegląd Sportowy 1939, nr 69.

[illegible]

Fot. Głos Leszczyński 1939, nr 200 (zbiory Z. Stasiewski)

²³⁵Przegląd Sportowy 1939, nr 69.

OBWIESZCZENIE MOBILIZACJI

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ ZARZĄDZIŁ MOBILIZACJĘ POWSZECHNĄ.

W WYKONANIU POWYŻSZEGO W POROZUMIENIU Z WŁAŚCIWYMI MINISTRAMI

zarządzam co następuje:

I. Dnie mobilizacji.

1-szym dniem mobilizacji jest:

CZWARTEK 31 SIERPIEŃ 1939 r.

(dzień tygodnia, dzień miesiąca, miesiąc i rok)

Następne dni liczą się kolejno jako 2-gi, 3-ci, 4-ty i t. d. dzień mob.

II. Powołanie do czynnej służby wojskowej.

A. Powołuję do czynnej służby wojskowej **WSZYSTKICH TYCH**

- oficerów rezerwy, pospolitego ruszenia i stanu spoczynku,
- podchorążych rezerwy i pospolitego ruszenia,
- podoficerów, starszych szeregowców i szeregowców rezerwy oraz pospolitego ruszenia,
- podoficerów stanu spoczynku,
- zaliczonych do pomocniczej służby wojskowej,

BEZ WZGLĘDU NA WIEK, KATEGORIĘ ZDROWIA I RODZAJ BRONI (SŁUŻBY), którzy otrzymali BIAŁE KARTY MOBILIZACYJNE BEZ CZERWONEGO PASA.

B. Powołani wykonają rozkaz podróży podany na stronie 2-giej białej karty mobilizacyjnej, który wskazuje **KIEDY, GDZIE I W JAKIEJ FORMACJI WOJSKOWEJ LUB NIEWOJSKOWEJ** powołeni na się zameldować, w jaki sposób—pieszo lub koleją—odbyć podróż i co ma zabrać ze sobą. Powołani, którzy są kierowcami lub właścicielami i kierowcami pojazdów mechanicznych, a w myśl otrzymanych imiennych kart powołania lub ogłoszonego planu poboru mają dostarczyć te pojazdy do komisji poborowych, winni zastosować się do wskazań podanych w punkcie 3-cim na str. 3-ciej karty mobilizacyjnej.

C. Powołani, którzy przed rozplakowaniem niniejszego obwieszczenia lub równocześnie z rozplakowaniem otrzymali kolorowe karty powołania, winni wykonać rozkaz podróży podany w tych kolorowych kartach powołania.

D. 1) Oficerowie, podchorążowie, podoficerowie, starsi szeregowcy i szeregowcy rezerwy do 40 roku życia włącznie, którzy nie otrzymali ani kart mobilizacyjnych ani niebieskich zaświadczeń mobilizacyjnych, winni **BEZZWŁOCZNIE** zgłosić się w tych komendach rejonów uzupełnień, na terenie których w chwili obwieszczenia mobilizacji się znajdują.

2) Oficerowie, podchorążowie, podoficerowie, starsi szeregowcy i szeregowcy rezerwy, pospolitego ruszenia, stanu spoczynku oraz zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej, którzy otrzymali karty mobilizacyjne, a w chwili obwieszczenia mobilizacji z jakiegokolwiek powodów ich nie posiadają, winni udać się **BEZZWŁOCZNIE**:

- ci, którzy pamiętają, do jakiej jednostki otrzymali przydział mobilizacyjny — do tych jednostek,
- ci, którzy nie pamiętają, do jakiej jednostki otrzymali przydział mobilizacyjny — do tych komend rejonów uzupełnień, na terenie których w chwili obwieszczenia mobilizacji się znajdują.

Udalają się w myśl niniejszego punktu D, do jednostek lub komend rejonów uzupełnień winni zabrać ze sobą wszystkie posiadane przez nich dokumenty wojskowe (książeczki stanu służby, książeczki wojskowe), a w razie posiadania—również legitymacje osobiste.

Ponadto ci z pośród nich, którzy w chwili obwieszczenia mobilizacji znajdują się w miejscowościach położonych ponad 20 kilometrów od miejsca stawiennictwa, winni przed wyruszeniem zgłosić się do najbliższego zarządu gminy lub posterunku policji państwowej, gdzie otrzymają zaświadczenia uprawniające do przejazdu koleją.

III. Cofnięcie urlopów.

A. Przebywający na **URLOPACH CZASOWYCH**:

- 1) oficerowie służby stałej,
- 2) podoficerowie służby stałej i nadterminowi,
- 3) podoficerowie i szeregowcy odbywający zasadniczą służbę wojskową,

mają **BEZZWŁOCZNIE** ponownie do swych oddziałów,

B. Podoficerowie i szeregowcy **STAŁE URLOPOWANI** z powodu skrócenia czasokresu zasadniczej służby wojskowej, którzy posiadają dokumenty urlopowe, a nie otrzymali kart mobilizacyjnych, mają **BEZZWŁOCZNIE** udać się do oddziałów podanych w punkcie II pouczenia dla urlopowanego na dokumencie urlopowym.

C. Podoficerowie i szeregowcy **STAŁE URLOPOWANI** z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej pozostają w swych miejscach zamieszkania do terminu wyznaczonego w dokumencie urlopowym, a następnie zgłaszają się w terminie i miejscu podanym w punkcie II pouczenia dla urlopowanego na dokumencie urlopowym.

IV. Nie podlegają powołaniu do czynnej służby wojskowej w myśl niniejszego obwieszczenia:

- 1) wszyscy ci oficerowie, podchorążowie, podoficerowie, starsi szeregowcy i szeregowcy, którzy posiadają:

- białe karty mobilizacyjne z czerwonym pasem,
- niebieskie zaświadczenia mobilizacyjne.

- 2) wszyscy ci oficerowie rezerwy ponad 40 lat życia, pospolitego ruszenia i stanu spoczynku, podchorążowie, podoficerowie, starsi szeregowcy i szeregowcy pospolitego ruszenia, podoficerowie stanu spoczynku, oraz zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej, którzy nie otrzymali wogóle kart mobilizacyjnych.

- 3) osoby korzystające z odroczenia odbycia zasadniczej służby wojskowej.

Odroczeni pozostają — aż do dalszych zarządzeń — w swych miejscach zamieszkania.

V. Odpowiedzialność za niezgłoszenie się do czynnej służby wojskowej.

Winny niezgłoszenia się do czynnej służby wojskowej w myśl niniejszego obwieszczenia **BĘDZIE UKARANY** według przepisów kodeksu karnego wojskowego, przewidującego — zależnie od kwalifikacji czynu — **KARĘ POZBAWIENIA WOLNOŚCI DO WIZJENIA BEZTERMINOWEGO WŁĄCZNIE LUB KARĘ ŚMIERCI.**

30 SIERPIEŃ 1939 r.

Warszawa, dnia

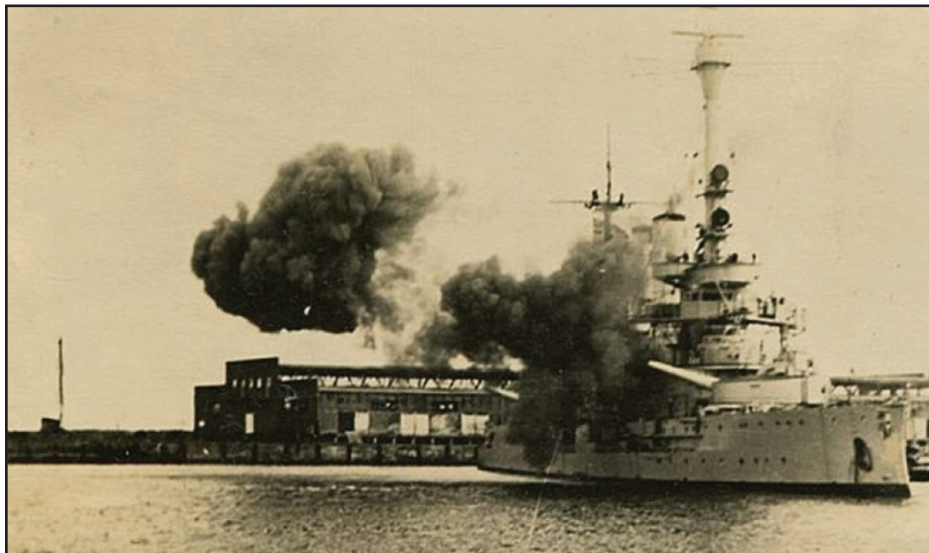
Minister Spraw Wojskowych

Do drukarni wojskowej
Warszawa

Fot. Plakat informujący o ogłoszeniu mobilizacji (zbiory Wł. Kisiel)

Rozdział III

O godz. 4:45 1 września 1939 r. nad ranem niemiecki pancernik Schleswig-Holstein rozpoczął ostrzeliwać polską Wojskową Składnicę Tranzytową – Westerplatte. Wojska niemieckie bez wypowiedzenia wojny przekroczyły o świcie granice Rzeczypospolitej, rozpoczynając tym samym II wojnę światową.

Fot. Pancernik Schleswig-Holstein ostrzeliwuje Westerplatte, 1 września (zbiory NAC)

Nr. 247
Warszawa, piątek 1 września 1939 r.
P M Rok XII

Redakcja
PADERNA
44, Żywiecka 148
Tel. 85-45, 85-47

Administracja
A. K. S. S. G. Prese-
nia, Administracja
A. K. S. S. G. Prese-
nia, Administracja
S. K. S. S. G. Prese-
nia, Administracja
S. K. S. S. G. Prese-
nia, Administracja

DZIO WIECZOR DZIO

GR WARSZAWSKI GR

Ceny ogłoszeń
za 1 ogłoszenie przez
cały dzień w 1939 r.

1-4 wiersze	45 zł
5-8 wiersze	60 zł
9-12 wiersze	75 zł
13-16 wiersze	90 zł
17-20 wiersze	105 zł
21-24 wiersze	120 zł
25-28 wiersze	135 zł
29-32 wiersze	150 zł
33-36 wiersze	165 zł
37-40 wiersze	180 zł
41-44 wiersze	195 zł
45-48 wiersze	210 zł
49-52 wiersze	225 zł
53-56 wiersze	240 zł
57-60 wiersze	255 zł
61-64 wiersze	270 zł
65-68 wiersze	285 zł
69-72 wiersze	300 zł
73-76 wiersze	315 zł
77-80 wiersze	330 zł
81-84 wiersze	345 zł
85-88 wiersze	360 zł
89-92 wiersze	375 zł
93-96 wiersze	390 zł
97-100 wiersze	405 zł

• 10% zniżki

Cały Naród w obronie wolności

Dziś w nocy Niemcy napadły na Polskę

Oredzie P. Prezydenta Rzeczypospolitej

WARSZAWA, 1. S. PAT. Ode-
wa Pna Prezydenta Rzeczy-
pospolitej.

Ogłoszenie Rzeczypospolitej!
Najbardziej odważ-
nie i walecznie odważa-
nie walczyć w imieniu Państwa Polskiego
całkowicie walczyć w imieniu Państwa Polskiego
całkowicie walczyć w imieniu Państwa Polskiego

Narodziła się i Sił Zbrojnych, oraz
za godną odpowiedzi napastli-
wość, jak się to już nieraz działo
w historii słowian polski - nie-
mieczech.

Cały naród polski, pologona-
wiony przez Boga, w walce o sw-
ją wolność i własną sprawę, zjed-
noczył się.

WOJSKOWA, POŁOŻONA U WYJŚCIA PORTU GDAŃSKIE-
GO W MORZE, WALKĄ TOCZY SIĘ W POWIETRZU I NA LĄD-
ZIE. ARTYLERIA PRZECIWPLOTNICZA JEST W AKCJI.

Mowa Hitlera w Reichstagu

BERLIN 1. S. (ATE) Reichstag: do druku odywa się postawienie
całkowicie walczyć w imieniu Państwa Polskiego

Parlament Rzeszy

Uchwalił Anschluss Gdańska

Dzie o godz. 10.30 rozpoczęła się
w Berlinie posiedzenie Reichsta-
gu, na którym uchwalono następu-
jące: Wzrost Wzrost Wzrost Wzrost
Gdańska do Rzeszy. Odybło się to
w formie zatwierdzenia ustawy
zabraniającej wstępu Polaków do
Rzeszy.

rozciągnięte na Wzrost Wzrost do
dnia 1 stycznia 1940 roku.
Przewodniczącym Reichstagu był
Hindenburg, a jego przewodnic-
jącym wiceprezydentem Reichstagu
był Goebbels.

rozciągnięte na Wzrost Wzrost do
dnia 1 stycznia 1940 roku.
Przewodniczącym Reichstagu był
Hindenburg, a jego przewodnic-
jącym wiceprezydentem Reichstagu
był Goebbels.

Fot. Wieczer Warszawski 1939, nr 247

17 września 1939 roku O godzinie 5.40 nad ranem Armia Czerwona przekroczyła wschodnie granice Rzeczypospolitej, łamiąc obowiązujący polsko-sowiecki pakt o nieagresji, Armia Czerwona przekroczyła wschodnie granice Rzeczypospolitej Polskiej, realizując tym samym ustalenia zawarte w tajnym protokole paktu Ribbentrop-Mołotow. W konsekwencji armia polska musiała walczyć na dwa fronty. Wrześniowa wojna obronna Polski w 1939 r. zakończyła się 6 października. Rozpoczął się na ziemiach polskich okres okupacji niemieckiej i rosyjskiej. Nastąpił okres represji, który dotknął tak jak całe polskie społeczeństwo również chodźarzy.

Nota sowiecka do zagranicznych misji. Państwo polskie przestało istnieć.

Moskwa, 18 września. Ambasadorowi polskiemu w Moskwie doręczono w nocy z dnia 16 na 17 bm. note rządu sowieckiego, w której się donosi, iż Rosja zmuszoną została celnie zabezpieczenia swych interesów oraz dla ochrony Białorusinów i Ukraińców w Polsce wschodniej, dać rozkaz swym siłom zbrojnym, ażeby wzięły pod swoje opiekę i pod dyktando polskiej rachuby czasu, tj. o godz. 4-tej rano naszego przekroczyły granicę sowiecko-polską. Wmazar armji rosyjskiej nastąpi na całej linji, a to od północy koło Podolsku aż na południe w kierunku Kijowa i na południowy wschód. Wkrótceż wojsk rosyjskich w Polsce wschodniej dzieje się wobec zachowania pełnej neutralności w obecnym konflikcie. Ponieważ przeto się pod uwagę, że państwo polskie przestaje już istnieć, dla dostarczenia i zastawienia warunków umowy utylicy, w której Roszka ten doniesie się wszystkim w Moskwie.

wierzonym misjom zagranicznym, oraz ogłosi się w prasie i po stacjach radiofonicznych. Rząd sowiecki podejmuje owe kroki celem zabezpieczenia spokoju i porządku we wschodniej części Polski.

(DNB) Moskwa, 18. IX. — Nota rządu sowieckiego do zagranicznych rządów o wkroczeniu wojsk sowieckich do Polski wschodniej ma następujące brzmienie.

Wojenne lata nastąpiły w Polsce. Polacy nie mieli czasu na wypracowanie jednolitego poglądu na wojnę. Wobec wojny wybuchła wewnętrzna rozstrój i nie-możliwość utrzymania państwa polskiego. W czasie 10-15 dniowych działań wojennych w Polsce, Polacy nie byli w stanie wypracować jednolitego poglądu na wojnę. Wobec wojny wybuchła wewnętrzna rozstrój i nie-możliwość utrzymania państwa polskiego. W czasie 10-15 dniowych działań wojennych w Polsce, Polacy nie byli w stanie wypracować jednolitego poglądu na wojnę.

Rząd sowiecki nie może się i do tego obojętnie zastosować, że spokrewnieni z nim kraje i Białorusini, mieszkający na terenach Polski, nie są w stanie zachować spokoju, mieliby pozostać bez opieki. Wobec powyższych faktów rząd sowiecki nakazał armii czerwonej dać wojsku rozkaz, przekroczyć granicę i wziąć pod swą opiekę życie i mienie ludności na zachodniej Ukrainy i zachodniej Białorusi.

Równocześnie zamierza rząd sowiecki przedsięwziąć wszelkie środki, by wyprowadzić naród polski z nieszczennej wojny, w którą był wmieszany przez swych nie-roztropnych wodzów, i dać mu możliwość rozpocząć znowu pokojowe życie.

Proszę panie ambasadorze przyjaźń zapewnienia i t. d."

memorandum

160

Rozdział IV

SPORT PIESZY W WOJSKU POLSKIM I ORGANIZACJACH DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ OBRONNOŚCI

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości pod koniec 1918 roku, sport stał się ważną częścią życia codziennego ludności. Zawierucha wojenna oraz powojenne działania zbrojne o utrzymanie niepodległości nowopowstałego Państwa Polskiego uświadomiły wszystkim jak ważna jest sprawność fizyczna, każdego mieszkańca z osobna. Władze państwowe zdawały sobie także, sprawę z korzyści, jakie płyną z szerokiego upowszechniania sportu a w dalszej kolejności ze sportu wyczynowego. Szczególną uwagę zwrócono na rozpropagowanie sportu w Wojsku Polskim. Jako sport masowy, przyczyniał się on do podniesienia sprawności fizycznej żołnierzy i budowy silnej armii. Natomiast jako wyczynowy, do godnego reprezentowania na międzynarodowych imprezach sportowych odrodzonego po 123 latach państwa.

Rozwój polskiego sportu w dwudziestolecie międzywojennym jest nierozzerwalnie związany z działalnością struktur wojskowych, zwłaszcza od drugiej połowy lat 20 XX wieku, kiedy ruch sportowy zaczął być zarządzany przez wysokich rangą przedstawicieli Wojska Polskiego.

Zapewnieniem wojsku odpowiednich kadr żołnierskich o wysokim poziomie przygotowania fizycznego zajmowały się takie organizacje paramilitarne takie jak: Związek Strzelecki, Przysposobienie Wojskowe, Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”, Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej. W swoich programach działania zwracały one szczególną uwagę na zajęcia sportowe wyrabiające u młodzieży tężyznę fizyczną. W tym celu propagowały i zajmowały się szkoleniem we wszystkich dyscyplinach sportowych ze szczególnym uwzględnieniem lekkiej atletyki, strzelectwa i marszy.

Aby określić wówczas aktualny poziom sprawnościowy organizowane były we wspomnianych dyscyplinach regularne zawody sportowe we wszystkiego rodzaju Wojska Polskiego. Zawody marszowe wybrano, z bardzo prozaicznej przyczyny. Do uprawiania marszy niekoniecznie były żadne sztuczne urządzenia, nie wymagano specjalnych strojów ani obuwia a także szkoleniowców, jednym słowem, najtańszy sport nie wymagający dużych nakładów finansowych. Drugi aspekt takiego wyboru wynikał z obowiązku sprawnościowego przygotowania piechoty. Ówczesne przysposobienie wojskowe polskiej armii polegało na dobrym wyszkoleniu piechoty, którą uważano za *królową broni*. Główna dewiza strategiczną było założenie, że *bitwę wygrywa się piechotą*. Dlatego należy przygotować doskonale wyszkoloną i sprawną fizycznie piechotę, która będzie *wygrywać bitwy nogami*. Dlatego należało się uczyć dobrze, sprawnie i szybko maszerować. Organizowane masowe imprezy marszowe w okresie międzywojennym, zarówno przez wojsko jak organizacje paramilitarne, nie odegrały znaczącej roli w rozwoju chodu sportowego w Polsce.

Fot. Wojsko Polskie (zbiory NAC)

Sport marszowy w Wojsku Polskim

Po zakończeniu wojny bolszewicko – polskiej w 1920 r., dowództwo Wojska Polskiego zwróciło dużą uwagę na wyszkolenie sprawnościowe żołnierzy, uważając że ma ono wpływ na budowanie silnej armii. Zdawano sobie sprawę, że należy je rozwijać poprzez upowszechnianie sportu masowego oraz kwalifikowanego. Ten ostatni miał zarazem oddźwięk propagandowy, przyczyniał się do godnego reprezentowania na międzynarodowych imprezach sportowych odrodzonego po 123 latach państwa.

Sport stał się ważną częścią wychowania obywatelskiego i fizycznego a związany ściśle z wyszkoleniem wojskowym, staje się nawet pewnego rodzaju znakiem rozpoznawczym dla poszczególnych jednostek wojskowych. Powoli pojawia się specjalizacja np.: oddziały górskie specjalizują się w narciarstwie, taternictwie i sportach zimowych a oddziały motoryzacyjne w kolarstwie, sportach samochodowych. Wiodącymi sportami we wszystkich jednostkach jest piłka nożna i lekkoatletyka. Ze względu na swoją wszechstronność lekkoatletyka stała się sportem ogólnowojskowym²³⁶.

Dowództwo Wojska Polskiego już w roku 1919, wydało rozkaz o urządzaniu *Dorocznych Igrzysk Sportowych* przeprowadzanych w dzień Święta Żołnierskiego tj. 6 sierpnia. Jednak ze względu na wybuch wojny polsko-bolszewickiej do ich realizacji przystąpiono w 1921 r. W celu dobrego przygotowania żołnierzy i wyłonienia najlepszych w poszczególnych Okręgach Korpusowych przeprowadzono szereg imprez sportowych²³⁷.

²³⁶ *Ruch sportowy w wojsku w 1921r.* Wojskowy Rocznik Sportowy na rok 1922, s.49.

²³⁷ *Ruch sportowy w poszczególnych okręgach.* Wojskowy Rocznik Sportowy na rok 1922, s.60.

Fot. Zawody sportowe Straży Granicznej w Kalwarii (zbiory Muzeum Polskich Form Graficznych)
Mimo, że regulamin Igrzysk Sportowych zalecał zorganizowanie zawodów marszowych na szczeblu korpusu, tylko w jednym Okręgu Korpusowym nr 7 z siedzibą w Poznaniu w ramach zawodów lekkoatletycznych przeprowadzono marsz na dystansie 10 km²³⁸.

Okręg Korpusowy № 7 Poznań.

Ruch w tym okręgu rozwijał się żywo i okazał się. Mimo, iż po powrocie oddziałów z frontu, należało rozpocząć pracę od początku, osiągnął w krótkim czasie wysoki poziom.

Wielką pomocą i oparciem dla pracy wojskowej było żywe zainteresowanie miejscowego społeczeństwa.

Cechami ruchu sportowego w okręgu poznańskim były ruchliwość i intensywność.

Piłka nożna. 70 meczów, do których stawało 13 drużyn.

Lekka atletyka. Urządzono 10 zawodów, do których stawało 370 uczestników.

Miedzy innymi osiągnięto następujące wyniki.

Bieg 100 m.—12,4 sek.	Skok wzwyż.—1,62 m.
Skok w dal—4,95 m.	Bieg 800 m.—2 m. 40 s.
Skok o tyczce—2 m 50 m.	Bieg 2000 m.—7 m. 68 s.
Rzut dyskiem—26 m.	Marsz 10 km.—1 g. 25 m. 35 s.
Rzut oszczep.—30 m.	

Zawodom lekkoatletycznym przyglądało się 15.000 widzów, co jest dowodem zainteresowania miejscowego społeczeństwa sportem wojskowym.

Hippika. Urządzono 4 konkursy i wyścigi konne, do których stawało 45 uczestników.

Z pośród innych działów sportu urządzono walkę francuską, do której stawało 16 uczestników.

Biedrusk bywał kilkakrotnie miejscem większych zawodów sportowych. Tak, na przykład, 14. dywizja urządziła tam większe zawody w dzień 5. 6. 1921 r., w których brało udział 102 uczestników. Zawody te zgromadziły około 6000 widzów.

Fot. Wojskowy Rocznik Sportowy na rok 1922

²³⁸ Okręg Korpusowy nr 7 Poznań. Wojskowy Rocznik Sportowy na rok 1922, s.72.

W dniach 3-4 września 1921 r. w Warszawie odbyły się pierwsze Główny Igrzyska Sportowe. Do ich przeprowadzenia został powołany przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, Główny Komitet. Miał on za zadanie opracowanie regulaminów i zasad organizacyjnych oraz przeprowadzenie samych igrzysk. Komitet Główny zaproponował następujący program Igrzysk Sportowych²³⁹:

- Pięciobój wojskowy składający się z marszu na 6 km, szermierki na bagnety, strzelania z karabinu, rzutu granatem, biegu szturmowego,
- Bieg rozstawny na 1600 m (400x4),
- Turniej piłki nożnej,
- Pięciobój atletyczny: skok w dal z rozbiegu, pchnięcie kulą, bieg płaski na 100 m, pływanie 100 m, bieg na przełaj 800 m

Poniżej przedstawiamy wyniki uzyskane w wieloboju wojskowym, pięcioboju atletycznym²⁴⁰.

W poszczególnych punktach programu osiągnięto następujące wyniki:

I W pięcioboju wojskowym: Pierwszy st. szer. Kula Jan (O. G. Pomorze); *strzelanie:* 47 pkt., *rzut granatem:* 206 pkt., *marsz 6 kłm.:* czas 41 min. 10 sek. 4/5, *szermierka:* 126 pkt., *tor przeszkód:* czas 1 min. 21 sek. 1/5.

Drugi plut. Grzybek Franciszek (O. G. Warsz.); *strzelanie:* 19 pkt.; *rzut granatem:* 122 pkt.; *marsz 6 kłm.:* czas 40 min. 1 sek 4/5, *szermierka:* 7 pkt., *tor przeszkód:* czas 1 min. 3 sek. 1/5.

Trzeci kapr. Zając (Grupa Bieniakonie); *wstrzelanie:* 20 pkt., *rzut granatem:* 174 pkt., *marsz 6 kłm.:* 11-te miejsce, *szermierka:* 168 pkt., *tor przeszkód:* 1 min. 5 sek. 1/5.

II W drużynowym biegu rozstawnym na 1600 mtr. Pierwsze miejsce: drużyna O. K. Lwów, w składzie: ppor. Szyld Włodzimierz, podchor. Walczyński Włodzimierz, pluton. Drozd Stanisław i por. Pawłowski, czas 4 min. 2 sek. 1/5.

Drugie miejsce: drużyna O. G. Pomorze w składzie: st. szer. Rugowski Zygmunt, pluton. Czerwiński Michał, szer. Świątek i szer. Jakubek Franciszek, czas 4 min. 13 sek.

III W piłce nożnej—w meczu o mistrzostwo W. P. zwyciężyła drużyna 20 p. p. z D. O. K. Kraków.

IV W pięcioboju atletycznym: Pierwszy kadet Kochański Zygmunt, Wielkop. Szkoła Podch. Piech. Bydgoszcz; *skok w dal:* 4,84 mtr. (2-ie miejsce), *pchnięcie kulą:* 6,95 mtr. (6-te miejsce) *bieg płaski:* 100 mtr. czas 12 4/5 sek. (1-sze miejsce), *pływanie:* 100 m. 1 min. 20 sek. 1/5 (1-sze miejsce), *bieg na przełaj:* 800 mtr. 2 min. 40 sek. (miejsce 5).

Fot. Tygodnik Sportowy 1921, nr 18

²³⁹ Główny Igrzyska Sportowe W.P. w 1921 r. Wojskowy Rocznik Sportowy na rok 1922, s.78.

²⁴⁰ Wyniki wieloboju wojskowego, Wojskowy Rocznik Sportowy na rok 1922, s.80.

I. REGULAMIN SZCZEGÓŁOWY ZAWODÓW W MARSZU PODRÓŻNYM O MISTRZOSTWO W. P.

I. Warunki w marszu.

1. Marsz podróżny o mistrzostwo W. P. na przestrzeni 20 klm. odbędzie się w czerwcu we Lwowie. D. O. K. Nr. VI powiadomi Okręgi o terminie zawodów.

2. Start i meta na boisku L. K. S. „Pogoń”. Tor: szosa stryjska, 10 klm. do półmetka, skąd powrót na boisko.

3. Zawodnicy mają stawać w umundurowaniu i w przepisowym rynsztunku polowym piechoty. Karabiny jednego typu.

II. Zgłoszenia.

4. Do zawodów w marszu podróżnym stawać mogą wojskowi czynnej służby i rezerwowi oraz członkowie stowarzyszeń wojskowo-wychowawczych.

5. Wszystkie D. O. K. zgłaszają do D. O. K. Nr. VI. (O. III.) po 4-ch zawodników, zwycięzców w marszu podróżnym na zawodach okręgowych. Ostateczny termin zgłoszeń poda do wiadomości D. O. K. Nr. VI.

6. Zawodnicy z okręgów zameldują się najpóźniej w przeddzień biegu w Oddziale III D. O. K. Nr. VI, zaopatrzeni w odpis karty osobistej, zawierającej opinię lekarza o kwalifikacjach fizycznych kandydata do tego rodzaju zawodów. Kontrola lekarska zgłoszonych odbywa się przed południem w dniu zawodów.

III. Organizacja marszu.

7. Start jest równoczesny dla wszystkich zawodników i następuje na strzał z pistoletu.

8. Start i meta w jednym miejscu.

9. Na półmetku znajdować się będą sędziowie.

10. Marsz kontrolować będą na motocyklach lub rowach wyznaczeni kontrolerzy.

11. Kierownictwo zawodów składa się z kierownika, startera, sekretarza, lekarza, sędziów i kontrolerów.

12. W marszu nie wolno biedz ani posuwać się krokiem przyspieszonym na palcach, odrywając od ziemi stopę tylną, zanim się nie postawiło przednią.

13. Nie wolno mijać wyprzedzającego, schodząc z szosy. Wyprzedzającemu nie dozwala się iść przed wyminiętym, dopóki odległość między nimi nie wyniesie trzech metrów.

14. Maszerującym nie wolno oddawać jakiegokolwiek części rynsztunku do niesienia. Zawodnik nie może być prowadzony, nie wolno mu też w chodzie dotykać ręką ludzi, ani poruszających się przedmiotów.

Od 1921 r. Ministerstwo Spraw Wojskowych, oprócz Igrzysk Sportowych, organizowało Mistrzostwa Polski Wojska Polskiego w różnych dyscyplinach sportu, nie ujętych w programie igrzysk. Za samodzielną dyscyplinę sportową uznano marsze. Rozpoczęto rozgrywanie mistrzostw Wojska Polskiego w – *Marszu podróжным na dystansie 20 km.*

Regulamin szczegółowy zawodów w marszu podróжным o mistrzostwo Wojska Polskiego a także wyniki uzyskane na nich przedstawiamy powyżej.

Marsz podróжный o mistrzostwo D. O. K.
VI. we Lwowie na przestrzeni 20 klm. odbył się 17 b. m. na szosie Stryjskiej. Zgłoszonych 38 zawodników. Startuje 30. 1) st. szer. Żmija Jan z 26. p. p. w bardzo dobrej formie 2 godz. 50'29", 2) szer. Dunia Stanisław z 40 p. p. również w dobrej formie 2 godz. 51', 3) i 4) równocześnie: por. 19 p. p. Zuławski i szer. 26 p. p. Mikusek Jan 2 godz. 56'45". Sześciu zawodników do mety nie doszło. Wszyscy niemal przychodzili w niezłej formie.

Fot. Tygodnik Sportowy 1922, nr 63

Przeprowadzając kwerendę biblioteczną natrafiono na ciekawą informację umieszczoną w tygodniku *Żołnierz Polski*. W sprawozdaniu z zawodów podsumowujących odbyty kurs doskonalenia chorążych i podoficerów zawodowych Centralnej Szkoły Podoficerów Zawodowych Piechoty Nr 1 w Chełmnie, przedstawiono następującą ocenę marszu... *Marsz 3000 mtr: Kapr Niziołek Jan z 25 p.p. czas 19 min. 15 sek., drugi chor wieczorek, chor. Wieczorek posiada ładny styl chodu sportowego, mało pracy rąk...*²⁴¹

Główne Igrzyska wojskowe o mistrzostwo W. P.
W dniach od 18 do 21 września odbyły się w Warszawie drugie doroczne zawody wojskowe o mistrzostwo W. P. Poziom zawodów w stosunku do wyników zeszłorocznych znacznie lepszy. Igrzyska rozpoczął pięciobój przysposobienia rezerw, którego wyniki są bardzo dobre.
Wyniki następujące:
I. Strzelanie na 100 metrów 1) Swida (D.O.K. VII) 56 punktów 2) Wojtaszewski (D. O. K. VIII) 54 punkty. 3) Nowak (D.O.K. VII) 52 punkty.
II. Marsz 3 klm. w obciążeniu patrolowem: 1) Hajcki (D.O.K. I) 21 m. 42 sek. 2) Kaduża (D.O.K. II) 3) Banaszkievicz (D.O.K. II).
III. Bieg 100 mtr. 1) Mieszkowski (D.O.K. I) 11,8 sek. 2) Barga (D.O.K. X) 11,9 sek. 3) Januszewski (D.O.K. VIII).
IV) Skok w dal 1) Czarnecki (D.O.K. X) 5,61 mtr. 2) Nowosielski (D.O.K. V) 5,40 mtr. 3) Mieszkowski (D.O.K. I) 5,37 mtr.
V. Rzut granatem: 1) Januszewski (D.O.K. VIII) 37,57 m. 2) Szefner D.O.K. X) 35,80, 3) Partyka (D.O.K. IV) 35,75. Pierwsze miejsce w pięcioboju przyznano Mieszkowskiemu (D.O.K. I), II) Kaduży D.O.K. II), III) Dzwonkowskiemu (D.O.K. II), IV) Mazurczakowi (D.O.K. I) V) Czarneckiemu (D.O.K. X).

Fot. *Żołnierz Polski* 1923, nr 30

²⁴¹ Zawody sportowe w C.S.P.Z.P.Nr1. *Żołnierz Polski* 1923 nr 30, s.19.

Zawody sportowe w C. S. P. Z. P. Nr 1

W związku z zakończeniem kursu doszkolenia chorążych i podoficerów zawodowych Centralnej Szkoły Podoficerów Zawodowych Piechoty Nr 1 w Chełmnie w dniu 29 b. m. odbyły się na boisku koszarowym tej szkoły—pokazy osiągniętych wyników i zawody sportowe.

Na program złożyły się:

a) pięciobój wojskowo-sportowy, b) pokaz lekcji gimnastyki, c) bieg rozstawny 400 x 300 x 300 x 200, d) turniej szermierczy, e) zawody w piłce nożnej.

1) Do pięcioboju stanęło pięć drużyn z poszczególnych kompanij. Nagrodą przechodnią Szkoły zdobyła drużyna kompanji 3-ej (chorążych) w składzie: chor. Karliński, chor. Wieczorek, chor. Jenarzewski, chor. Motyka, chor. Głab i chor. Piechowski.

Wyniki w poszczególnych punktach pięcioboju:

Marsz 3000 mtr.: kapr Niziołek Jan z 25 p. p., czas 19 min. 15 sek., drugi chor. Wieczorek, chor. Wieczorek posiada ładny styl chodu sportowego, mało pracy rąk.

Bieg 100 mtr.: chor. Karliński Franciszek, 51 p.p., czas 12 sek., drugi chor. Góra.

Rzut granatem oburącz—styl dowolny—decyduje średnia arytmetyczna. Kapr Niziołek Jan z 25 p. p.—wynik 40 m. 50 cm, drugi chor. Jenarzewski. Skok wdal z rozbiegłem: chor. Karliński Franciszek z 61 p. p.—5 m 70 cm., drugi chor. Wieczorek.

Fot. Żołnierz Polski 1923, nr 40

W Wojsku Polskim oraz w Policji Państwowej przez cały okres międzywojenny, zwracano szczególną uwagę na podnoszenie sprawności fizycznej żołnierzy i policjantów. Jaki oni aktualnie prezentowali poziom, sprawdzano poprzez regularne organizowanie zawodów sportowych w różnych dyscyplinach, na wszystkich szczeblach organizacyjnych. W zawodach lekkoatletycznych obowiązkowo przeprowadzano konkurencję marszową²⁴². Informację o tych zawodach zamieszczała centralna prasa sportowa jak np. Ilustrowany Tygodnik Sportowy *Stadion* czy regionalna np. *Sport Pomorski*²⁴³.

Ilustrowany Tygodnik Sportowy *Stadion* z roku 1924 zamieścił informacje w artykule „Sport w wojsku” o przeprowadzonych w Bydgoszczy zawodach w pięcioboju żołnierskim, w ramach, którego została rozegrana konkurencja „chodu na 10 km” ...Pięciobój żołnierski D. O. K. VIII rozegrany w Bydgoszczy przyniósł zwycięstwo plut. Rzepce Fr. 61 pp., który był pierwszy w biegu na 100 mtr. w rzucie granatem, w walce na bagnety i w chodzie na 10 klm. jedynie w strzelaniu na 200 mtr. pozwolił się wyprzedzić sierż. Nowakowi z 62 pp...²⁴⁴

²⁴² Lekka atletyka. Lublin. Sport Ilustrowany 1924, nr 30, s.18.

²⁴³ Zawody wewnątrz-klubowe Wojskowego Klubu Sportowego „Pleszczenica”. Sport Pomorski 1925, nr 30. s.2.

²⁴⁴ Sport w wojsku. Stadion 1924 nr 31, s.20.

Zawody wewnętrzno-klubowe Wojskowego Klubu Sportowego „Pleszczenica”.

W dniach 31. bm. i 1. listopada odbędą się na boisku Szkoły Oficerskiej zawody wewnętrzno klubowe 61 pp.

Program obejmuje:

I. Zawody lekko-atletyczne:

- a) biegi: 100, 200, 400, 800 i 1500 mtr.
- b) chód: 2000 mtr.
- c) rzuty: granatem oszczepem, dyskiem, kulą.
- d) skoki: w wyż, w dal.

II. Gry i zabawy:

Tennis, piłka nożna, walka o piłkę, zawody kręglarskie.

III. Szermierka:

Walka na bagnety, szable, boks.

Fot. Sport Pomorski 1925, nr 30

Lekka atletyka.

Łódź. Staraniem 10 Dywizji piechoty odbędą się w Łodzi w dniach 30. września oraz 1. i 2. października br. zawody lekko-atletyczne połączone z rozgrywką drużyn piłki nożnej 31 i 28 p. strzel. kon. o przodownictwo w Okręgu. Zapowiedziane zawody budzą wśród sfer wojskowych duże zainteresowanie, ze względu na silną rywalizację, jaka dała się już widzieć na igrzyskach Okr. Gen. Łódź

Prócz biegu szturmowego, chodu w uzbrojeniu na 10 km. i rzutu granatem, które stanowią czysto wojskowe współzawodnictwo, na program zawodów składają się także: 1) Biegi płaskie: 100, 1000 mtr. i rozstawne na 4×100 m. 2) Rzuty: dyskiem, oszczepem. 3) Skoki: wzwyż z rozbiegu, wzwyż o tyczce i w dal z rozbiegu.

Fot. Tygodnik Sportowy 1921, nr 19

LEKKA ATLETYKA.**Lublin.**

30 i 31. 8. Zawody wojskowe o mistrzostwo korpusu II.

Na doroczne zawody o mistrzostwo korpusu złożyły się: pięciobój wojskowy i rozgrywki w piłkę nożną. Do rozgrywek stanąć miały mistrzowskie drużyny 1, 13 i 27 Dywizji, oraz II Brygady Jazdy. Kawalerzyści nie stawili się, wobec czego rozpoczęły walkę o zwycięstwo 3 Dyw. (3 p. a. c. i 9 p. p. Leg. Zamość), 13 Dyw. (44 i 45 p. p. — Równe) i 27 Dyw. (50 p.p.—Kowel).

Zawody w pięcioboju odbyły się w 2 klasach: I kl. — oficerowie i podoficerowie. II kl. — szeregowcy. Pięciobój rozpoczął marsz 10 klm. z obciążeniem. Wyniki: 1 plut. Harwadziński (44 p. p.) 1:11'5". 2. plut. Kulawik (9 p. p.) 1:11'5". Strzelanie na 200 mtr. 1 plut. Kulawik 17 p. 2. plut. Bogenritter 5 p. Walka na bagnety: 1. por. Kraus (9 p. p.), 2. plut. Kulawik. Rzut granatem: 1. por. Kraus, plut. Kulawik, Bogenritter i Harwadziński — wszyscy po 30 mtr. Bieg 200 mtr. — 1. Bogenritter 25", 2. Kulawik 26". W ogólnej kwalifikacji I miejsce zajął Kulawik, II Bogenmeister (zeszłoroczny mistrz Armji), III Kraus. II grupa (szeregowcy). Marsz 10 klm. 1. Gromadzki 1:14'38", 2. Samson 1:17'13". Strzelanie na 200 mtr. 1. Broda 14 p., 2. Szczepczyk 5 p. Walka na bagnety: 1. Szczepczyk, 2. Dybała. Rzut granatem: 1. Gromadzki 65 mtr., 2. Broda, Dybała i Samson po 30 mtr. Bieg 200 mtr.: 1. Szczepczyk 28.1", 2. Broda 28.2". W ogólnej klasyfikacji: I. Broda (23 p. p.), II. Gromadzki (45 p. p.), III. Szczepczyk (50 p. p.).

Wyniki osiągnięte uznać należy za dobre. Zwycięzcy mają duże szanse w zawodach o mistrzostwo Armji.

Fot. Sport Ilustrowany 1924, nr 30

Chodzież.

**Wynik powiatowych zawodów wojskowo-sportowych
odbytych w dniu 19. bm.**

I. Pięciobój wojskowo-sportowy. Nagrodę 1-szą zdobył Karwowski Antoni Tow. gimn. Sokół Szamocin.

II. Zawody indywidualne. a) rzut oszczepem: nagrodę 1-szą zdobył Litwiński, Tow. Powst. i W. Ujście (41,70 m.) b) rzut dyskiem: nagrodę 1-szą zdobył Litwiński Bogdan Tow. Powst. i Woj. Ujście (27 mtr.) c) pchnięcie kulą 7½ kg. nagrodę 1-szą zdobył Mandelt, Tow. Sport. Noteć Chodzież (9,5 mtr.) d) sztafeta 4×100 mtr.: nagrodę 1-szą zdobyło Tow. Sport. Noteć Chodzież (czas 53 sek.)

Oprócz tego otrzymali nagrodę za strzelanie: 1-szą Gruntkowski Walenty Tow. Powst. i Woj. Szamocin.

Pierwsze miejsce i dyplom uznania za wzorowe ćwiczenia wojskowe otrzymało Tow. Powst. i Woj. Chodzież.

Wynik poszczególnych punktów pięcioboju następujący:

- 1) Strzelanie na 100 mtr. leżąc bez oparcia — 58 pierścieni, 5-cioma strzałami do 12-pierścieniowej tarczy.
- 2) Bieg 100 mtr. — 12.2 sek. Cynajek Edward Hufeic szkolny gimnazjum Chodzież.
- 3) Rzut granatem — 56 mtr. Karwowski Antoni, Sokół Szamocin.
- 4) Skok w dal 5.25 mtr. Karwowski A. Sokół Szamocin.
- 5) Marsz 5 km. 25 min. Szatkowski Ign. Noteć Chodzież.

Fot. Sport Pomorski 1926, nr 41

Coraz sprawniejsze zarządzanie organizacyjne państwem polskim następujące w kolejnych latach pozwoliło na wytyczenie odpowiednich priorytetów w każdej dziedzinie życia. Dotyczyło to także Wojska Polskiego, w którym ze względu na fakt, że w armii głównym sposobem lokomocji były przemarsze, położono duży nacisk na rozwój fizyczny żołnierzy. Przygotowywano ich do pokonywania długich marszy, które z czasem stały się sportem masowym. Ten naturalny sposób wymagał rywalizacji, która pozwalała na sprawdzenie jaki poziom przygotowania fizycznego prezentują żołnierze. Aby wyniki uzyskiwane na zawodach marszowych były w miarę porównywalne został opracowany przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, regulamin i zasady ich rozgrywania²⁴⁵. Zgodnie z nim przeprowadzano je na dystansie 20 km i były połączone ze strzelaniem na dystansie 200 m. Każdy trafiony strzał dawał drużynie 30 sek. bonifikatę odejmowaną od pokonania marszu²⁴⁶. Każde Dowództwo Okręgu Korpusu zostało zobowiązane do organizacji zawodów marszowych²⁴⁷.

*

D.O.K. Nr. VI. Dnia 24.VII r. b. odbyły się zawody zespołów pułkowych w marszu 20 klm. ze strzelaniem na 200 m.

Warunki zawodów: Start i meta w bramie koszar 26 pp. ul. Kleparowska. Trasa 20 klm. — górzysta, strzelanie na Strzelnicy garnizonowej w Zamarstynowie. W myśl rozkazu MSWojsk. każdy strzał polepsza czas marszu o 1/2 minuty. Podczas zawodów padał deszcz, trasa rozmokła i błotnista, marsz utrudniony. Pierwsze miejsce, oraz mistrzostwo Korpusu i nagrodę przechodnią zdobył zespół 53 pp. w nast. składzie: por. Łapsa Franciszek, kpr. Pieczonka Marcin, kpr. Surmacz Franciszek, st. szer. Zabski Marjan, st. szer. Kościuk Piotr, szeregowcy: Dybek Józef, Myślicki Adam, Sonik Ignacy, Domagała Ignacy, Rafalont Sylwester, Owczarek Stanisław, Dobras Stefan, Kubonik Antoni, Kornafel Mateusz.

Czas drużyny mistrzowskiej 2 godz. 59 m. 20 sekund.

2-gi zespół 19 pp. — 3 g. 1 m. 15 s., 3-ci — 48 pp. — 3 g. 1 m. 38 s., 4-ty — 52 pp. — 3 g. 6 m. 18 s., 5-ty — 54 pp. — 3 g. 6 m. 30 s., 6-ty — 26 pp. — 3 g. 6 m. 58 s., 7-my — 49 pp. — 3 g. 7 m. 30 s., 8-my — 51 pp. — 3 g. 16 m. 28 s., 9-ty — 9 p. uł. — 3 g. 22 m. 17 s., 10-ty — B. San. VI — 3 g. 24 m. 33 s., 11-ty — 6 p. strz. kon. — 3 g. 25 m. 30 s., 12-ty — 14 p. uł. — 3 g. 45 m. 30 s.

Reszta zespołów nie była brana pod uwagę przy obliczaniu z powodu niewypełnienia warunków w marszu. Forma przybyłych do mety zawodników na ogół dobra, u 53 pp. i 9 p. ułanów — świetna.

Fot. Stadjon, 1924, nr 32

²⁴⁵ *Wojewódzkie i Powiatowe Komitety W.F i P.W. Ich organizacja i zadania.* Stadjon 1927, nr.18, s.15.

²⁴⁶ *Sport w wojsku.* Stadjon 1924, nr 32, s.14.

²⁴⁷ *Marsz podróży o mistrzostwo D.O.K VI.* Tygodnik Sportowy 1922, nr 63, s.7.

Kończącym akcentem podsumowującym roczne szkolenie w jednostkach wojskowych, był udział Mistrzostwach Polski Wojska Polskiego w marszu na 20 km ze strzelaniem.

Zawody o mistrzostwo W. P. w marszu 20 km ze strzelaniem.

Odbyły się dnia 2 paźdz.

Start i meta: stacja kolejowa Rembertów. Startowało 8 zespołów pułkowych po 4 zawodników, w tej liczbie 1 oficer i 3 szeregowych:

1. D.O.K. I — 71 p.p.
2. D.O.K. II — 23 p.p.
3. D.O.K. III — 76 p.p.
4. D.O.K. IV — 27 p.p.
5. D.O.K. VI — 26 p.p.
6. D.O.K. VIII — 61 p.p.
7. D.O.K. IX — 83 p.p.
8. D.O.K. X — 38 p.p.

Pierwsze miejsce zdobył zespół 26 p. p. w składzie: por. Wistyn Wiktor, plut. Boczkowski, szeregowcy: Szczepański i Kuciara—w czasie 2 godz. 55' 53"; strzelanie 5 punktów.

Drugie miejsce zdobył zespół 27 p. p. w składzie: por. Kapkowski Edward, kapr. Galuk, st. szer. Leszeniak, szereg. Kelman—w czasie 2 godz. 50' 11"; strzelanie 2 punkty.

Trzecie miejsce—zespół 23 p. p. w składzie: kpt. Przybylski Władysław, sierż. Lasikowski, st. szereg. Prociak, szereg. Socha—w czasie 3 godz. 21' 41"; strzelanie 3 punkty.

Po przejściu półmetka dwa zespoły wycofały się, reszta przybyła do mety w formie dobrej.

*

Dubno. W dniu 25 lipca 43 p. p. s. kres. obchodził 7-o letnią rocznicę bitwy w Szampani na odcinku Santo Hillera przeciwko Niemcom. Dzień święta pułkowego był zarazem świętem sportu żołnierzy 43 p. p. s. kres.

O g. 15 na nowozbudowanym boisku sportowym defilada zawodników z referentem sportowym na czele, przed d-cą 13 D. P. — gen. Kukielem i licznie zebrany korpus oficerski i przedstawicielami władz cywilnych.

Wyniki zawodów:

Bieg szturmowy zespołów bataljonowych. Zwyciężył zespół I c. k. m. w czasie 2:56'3 przed zespołem II baonu (3:25) i zespół III baonu w czasie 3:4 przed zespołem II baonu (3:22'3).

Pięciobój żołnierski. 1) kpr. Litkowiec 11 pkt., 2) szer. Chojnacki 11 pkt., 3) szer. Malec 12 pkt.

Marsz 20 klm. ze strzelaniem 200 m. w pełnym obciążeniu bojowym. Zwyciężyła drużyna III baonu. Marsz 2:48:33, strzelanie 345 pkt.

Fot. Stadjon, 1924, nr 36

W Wojsku Polskim w okresie międzywojennym, apogeum organizacji marszy przypadł na okres czasowy 1922-1925 w późniejszym okresie przeprowadzaniem marszy zajęły się organizacje paramilitarne. Wynikło to z tego, że władze wojskowe bardziej były zainteresowane sportem kwalifikowanym niż sportem masowym.

Lekkoatletyczne zawody saperów. Zwycięzcy marszu 12 km w obciążeniu

Fot. Żołnierz Polski 1925, nr 39

Zawody marszowe powoli znikają z programów wojskowych imprez lekkoatletycznych, dynamicznie się rozwijających np. meczy. Jeszcze niektóre rodzaje wojsk np. saperzy przeprowadzają na swoich mistrzostwach konkurencje marszowe: ...*W dniach 5-ego do 8 września r.b. odbyły się IV doroczne zawody sportowe, przy udziale wszystkich dziesięciu pułków saperów i batalionów mostowego i elektrotechnicznego...* Konkurencję chodu na 4.000 m wygrał st. Saper Katkiewicz z p. sap – 22:07,0 a marsz na 12 km z obciążeniem sap. Łapacz z 3 p. sap. – 1 godz 27 min ²⁴⁸.

Pierwsze zawody wojskowo-sportowe międzyшколne w Okręgu Pomorskim.

Dnia 20. i 21. b.m odbyły się w Bydgoszczy na boisku Szkoły Oficerskiej dla Podoficerów zawody wojskowo-sportowe między Szkołą Oficerską Artylerji w Toruniu, a Szkołą Oficerską w Bydgoszczy o nagrodę M. S. Wojsk. Szkoła Oficerska Kawalerji w Grudziądzu udziału w zawodach nie wzięła.

Zawody lekko-atletyczne

Skok wysoki: pchor. Fryszczyn 1.73 m. (Szk. Ofic. Art.)

Skok w dal: pchor. Fryszczyn 5.76 m. (Szk. Ofic. Art.)

Rzut dyskiem: pchor. Klesewetter 30.25 m. (Szk. Artyl.)

Rzut oszczepem: pchor. Fryszczyn 37.50 m. (Szk. Artyl.)

Pchnięcie kulą: pchor. Fryszczyn 9.22 m. (Szk. Art.)

Biegi 100 m. pchor. Trzepalkowski 12.4 sek. (Szk. Artyl.)

800 m. pchor. Budzyński 2 min. 23.6 sek. (Szk. Ofic. Bydg.)

3000 m na przesłaj: asp. Herman 11 min. 2.6 sek. (Szk. Ofic. Bydg.)

Zawody zakończyły się meczem piłki nożnej między drużynami Ofic. Szkoły Art. Toruń i Ofic. Szk. dla Podof. dała wynik: 8 : 0 na korzyść Oficerskiej Szkoły w Bydgoszczy.

Fot. Żołnierz Polski 1925, nr 28

²⁴⁸ IV saperskie zawody sportowe. Żołnierz Polski 1925, nr 39, s.16.

Próby zmonopolizowania ogólnopolskiego sportu przez wojsko podejmowano już w latach 1922-1925, jednak wówczas nie osiągnięto porozumienia i nie zdołano doprowadzić do silnego związania wychowania fizycznego z przysposobieniem wojskowym. Do przewrotu majowego w 1926 r., w Wojsku Polskim rozwijał się on głównie – poza takimi dyscyplinami, jak strzelectwo czy jeździectwo – jako masowy ruch sportowy, skoncentrowany wokół poszczególnych okręgów wojskowych. Sytuacja uległa zmianie po 1927 roku, kiedy według koncepcji Marszałka Józefa Piłsudskiego nastąpiło podporządkowanie wychowania fizycznego i sportu jednemu ośrodkowi decyzyjnemu – Państwowemu Urzędowi Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (PUWFIP), na którego czele stanął ppłk Juliusz Ulrych. Od tego momentu wojsko zaczęło stopniowo zajmować kluczowe funkcje w całym polskim ruchu sportowym, włącznie z odpowiednikami PUWFIP w terenie oraz Polskim Komitetem Olimpijskim i Polskim Związkiem Związków Sportowych. Doprowadziło to stopniowo do przejęcia przez organizacje paramilitarne a szczególności przez Związek Strzelecki, organizacji zawodów marszowych.

Związek Strzelecki

Po zakończeniu I wojny światowej został reaktywowany Związek Strzelecki. W swojej działalności programowej nawiązywał do tradycji Związku Strzeleckiego działającego w latach 1910–1914 na ziemiach polskich. Miał dobrze rozbudowaną strukturę organizacyjną swoich oddziałów na terenie wszystkich zaborów. Organizacje strzeleckie działające w zaborze pruskim i Królestwie Polskim pozostawały w konspiracji. Jednym z współorganizatorów oddziału Związku Strzeleckiego w Płocku był uczeń tamtejszego Gimnazjum Polskiego późniejszy poeta Władysław Broniewski.

Fot. kpt. Władysław Broniewski (zbiory Strzelec)

Związek Strzelecki głosił hasło: „Naród pod bronią”, opowiadając się za powszechną edukacją obronną społeczeństwa i przygotowaniem na wypadek wojny. Dążył do rozbudzenia i hartowania w strzelcach ducha narodowego, karności, wytrwałości, uczciwości, uczył ofiarności i bezinteresownej pracy dla Ojczyzny, dzielności moralnej i fizycznej.

Powojenny reaktywowany Związek Strzelecki zrzeszał w swoich szeregach przedpoborową młodzież, głównie wiejską i rzemieślniczą. Politycznie był ściśle związany z rządzącym w Polsce w latach 1926-1935 obozem J. Piłsudskiego. Terytorialna struktura organizacyjna Związku Strzeleckiego odpowiadała wojskowo-administracyjnemu podziałowi państwa. Prowadził szeroką działalność w zakresie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Należał do federacji Polskich Związków Sportowych. W swoim programie szkoleniowym propagował ćwiczenia fizyczne zbliżone do wojskowych ćwiczeń fizycznych i zwracał szczególną uwagę na *sport pieszy*. Zdobywające coraz większą popularność zawody marszowe, organizowane przez wojsko zmotywowały władze Związku Strzeleckiego do zorganizowania własnych imprez masowych. Tej inicjatywie sprzyjały zmiany kierunku zainteresowania się wojska nie sportem masowym a sportem wyczynowym. Pozwoliło to wpoić w sposób naturalny, młodzieży strzeleckiej ideę legionową i z jej hasłami służyć nowo powstałej Ojczyźnie. Były to także pierwsze tego typu zawody, w których dużą wagę przywiązywano nie do wyników, ale do szlachetnego współzawodnictwa, rozwijanego w lokalnych okręgach i obwodach Związku Strzeleckiego w czasie codziennej pracy zrzeszonej tam młodzieży.

Rozumiany w ten sposób sport marszowy był w efekcie sprawdzianem sprawnościowym uczestników, jednak ocenie poddano przy tym nie tylko rezultaty odpowiedniego wychowania fizycznego, ale także odporność psychiczną przyszłej kadry wojskowej.

Fot. Przemarsz Pierwszej Kompanii Kadrowej przez Kielce w 1914, (zbiory S. Mucha)

Związek Strzelecki w ramach prowadzenia działalności patriotycznej kultywował rocznicę wyruszenia 6 sierpnia 1914 r. z krakowskich z Olendrów w kierunku granicy Królestwa oddziału Pierwszej Kadrowej Legionów Polskich, Józefa Piłsudskiego. Trasa przemarszu wiodła przez Michałowice, Słomniki, Miechów i Jędrzejów do Kielc, do którego wkroczyli 12 sierpnia.

Dla upamiętnienia tego wydarzenia, z inicjatywą urządzenia 6 sierpnia marszu szlakiem I Kompanii Kadrowej wystąpiły Komendy Okręgowe Związku Strzeleckiego Krakowa i Brześcia. Została ona skierowana do wszystkich Zarządów i Komend Okręgowych Związku Strzeleckiego.

**Do Zarządów i Komend Okręgowych
Związku Strzeleckiego.**

Komendy Okręgowe Związku Strzeleckiego Kraków i Brześć zamierzają w dniu 6. VII rb. urządzić marsz szlakiem I Kompanii Kadrowej z Krakowa.

**Przypisując bardzo duże znaczenie do tego marszu, oraz do kursu letniego instruktorów, który odbyłby się w Tatrach — jak niemniej-
sze do akcji zespolenia sił naszej organizacji, współżycia się i propagandy nazewnątrz, Zarząd Główny i Komenda Główna poleca do dnia I.VI rb. nadesłać odpowiedzi na poniższy kwestjonariusz:**

- 1) Ilość uczestników do marszu?**
- 2) Nazwisko imię kierownika wycieczki?**
- 3) Data wyjazdu z terenu Okręgu?**
- 4) Miejsce (stacja odjazdu?)**
- 5) Fundusze na ten cel?**
- 6) Marszruta drogi?**
- 7) Nazwisko komendanta transportu?**

Zaznaczamy, że uczestnicy muszą być zaopatrzeni w żywność minimum na 1 tydzień, oprócz tego każdy winien posiadać odpowiedni zapas gotówki. Kasa winna się znajdować w rękach kierownika wycieczki.

Inicjatywa ta spotkała się z bardzo pozytywną reakcją Zarządu i Komedy Głównej Związku Strzeleckiego²⁴⁹. Ówczesny referent Komendy Głównej Henryk Królikowski - Muszkieter, biorąc pod uwagę, że sport powinien być przystosowany do potrzeb Związku Strzeleckiego a nie odwrotnie, zaprojektował jako uzupełnienie wyszkolenia polowego i strzeleckiego Strzelca - wprowadzenie zawodów marszowych, które z członków Związku Strzeleckiego uczyniły dobrych i wytrwałych żołnierzy - piechurów. W celu połączenia wyszkolenia wojskowego i wyczynu sportowego z wychowaniem patriotycznym zaproponował nazwę *Marsz Szlakiem Kadrówki*²⁵⁰.

MARSZ DROGOWY NA 122 KLM.

(Uczczenie 10-letniej rocznicy „Kadrówki” 6.VIII 1914 r.)

Kraków — Miechów — Jędrzejów — Kielce.

Marsz drogowy na przestrzeni 122 klm. o charakterze wojskowo-sportowym, jakiego dokonały drużyny Związku Strzeleckiego jest zjawiskiem, nad którym sfery wojskowe zarówno jak i sportowe nie mogą przejść do porządku dziennego bez krytycznego omówienia, no i „fachowej” oceny.

Nie wdając się w długie omówienie i uzasadnienie poprzedniego zdania, stwierdzam, że tak sam prze-

Zachwycamy się wynikami Finów, tych niezrównanych długodystansowców i biegaczy światowej sławy treningów i biegów w Finlandii są marsze, chody i biegi po drogach i szosach.

To też próba, której dokonał Związek strzelecki i która udała się znakomicie, dając nam materiał na długodystansowców w postaci 93 Strzelców, którzy ukończyli ten marsz, musi się odbić echem wśród tych, którym leży na sercu idea praktycznego wychowania fizycznego naszej młodzieży i zachęcić nasze Związki Lekkoatletyczne do większego zainteresowania się tą dziedziną sportu.

Marsz „Kadrówki” odbył się na przestrzeni 122 klm., podzielonych na 3 etapy a mianowicie: Kraków (Oleandry) — Miechów 44 klm. Miechów — Jędrzejów 40 klm. Jędrzejów — Kielce 38 klm.

Po przebyciu każdego etapu obowiązywał 10 godz. wypoczek, licząc od czasu przybycia ostatniej drużyny.

Trasa marszu niezwykle trudna: szosa na całej przestrzeni źle utrzymana. Teren falisty, pagórkowaty, a nawet w niektórych miejscach górzasty.

Obciążenie — strój wojskowy — patrolowy (w danym wypadku obowiązywało obciążenie: pas i karabin).

Warunki pierwsze 2 etapy marszerować w zwartych grupach po 13 ludzi. Ostatni etap można było maszerować lub biec pojedynczo.

Pogoda słoneczna — nawet upalna.

Marsz odbywał się w godzinach: od 4 rano do 2 — 5 po południu.

Zgłosiło się na start, w d. 6.VIII r. b. o godz. 4-tej rano 7 drużyn po 13 ludzi — 91, oraz 4 nadliczbowych, stojących poza konkursem.

Ukończyło marsz: 6 drużyn po 13 ludzi, oraz 1 drużyna 12 ludzi — 90, oraz nadliczbowych 2, razem 92 zawodników. Odpadło więc tylko 3 ch-

Zwycięzca — strzelec Kopias Bronisław

marsz jak i jego wyniki są i dla wojska i dla sportu *rebornem*, o po-
bicie którego ani wojsko, ani też Związki sportowe w tych warunkach w jakich został uskuteczniomym, nie
prędka albo wogóle się nie pokuszą.
Jakiś znaczenie rzeczony prze-
marsz ma dla przysposobienia wojsko-
wego udowodnić nie potrzeba: zby-
ski, wytrwały i sprawny piechur jest
podstawą, na której budowany jest
plan każdej bitwy i całej wojny.

Jakiś znaczenie ma ten marsz dla
sportu polskiego?

Jest pierwszą tego rodzaju imprezą,
doskonałym treningiem i przygotowa-
niem do biegu maratońskiego, na któ-
ry dotychczas zdobyć nie możemy.

Jest praktyczną wskazówką i po-
czątkiem wyprowadzenia naszych
sportowców z ciasnych ram miej-
skiego boiska, przynajmniej w nie-
których porach roku, na drogi i szosy
polskie, gdzie szkoląciami był
piłkarz czy innego boiskowego atle-
ty będzie mógł czerpać świeże siły
dla swej potrzeby i użytku.

Wyniki

I Etap: Kraków — Miechów 44 klm.

- 1-sza drużyna „Przemysł” w 9 godz. 20 m.
- 2-ga drużyna „Katowice” w 9 godz. 50 m.
- 3-cia drużyna „Kraków II” w 10 g.
- 4-ta drużyna „Bochnia” w 10 godz. 29 m.
- 5-ta drużyna „Wieliczka” w 11 g.
- 6-ta drużyna „Warszawa” w 11 g. 35 m.
- 7-ma drużyna „Kraków I” w 12 g. 30 m.

II Etap: Miechów — Jędrzejów 40 klm.

- 1) „Przemysł” w 8 g. 53 m.
- 2) „Kraków I” w 9 g. 33 m.
- 3) „Katowice” w 9 g. 36 m.
- 4) „Wieliczka” w 10 g. 52 m.
- 5) „Warszawa” w 13 g. 8 m.
- 6) „Bochnia” w 13 g. 8 m. — 80 punkt. karnych
- 7) „Kraków II” w 10 g. 45 m. — zdykwalifikowany jako drużyna

III Etap: Jędrzejów — Kielce 38 klm.

Drużynowo przeciętnie:

- 1) „Przemysł” w 5 g. 53 m.
- 2) „Katowice” w 6 g. 34 m.
- 3) „Kraków” w 7 g. 35 m.
- 4) „Warszawa” w 7 g. 53 m.
- 5) „Bochnia” w 7 g. 54 m.
- 6) „Wieliczka” 8 g. 28 m.

Ogólna i końcowa klasyfikacja drużyn za całą przestrzeń.

- 1) „Przemysł” w 24 g. 6 m.
- 2) „Katowice” w 26 g. 40 m.
- 3) „Kraków” w 29 g. 34 m.
- 4) „Wieliczka” w 30 g. 20 m.
- 5) „Warszawa” w 32 g. 36 m.
- 6) „Bochnia” w 31 g. 26 m. — 80 punkt. karnych

Klasyfikacja indywidualna za marsz na ostatnim etapie 38 klm.

- 1) Kopias Bronisław „Przemysł” w 5 g. 1 m.
- 2) Petr Józef „Kraków I” w 5 g. 7 m.

Dalsze wyniki, nagrody i ocenę krytyczną podam w następnej korespondencji.

H. K.

Zwycięzca przerywa taśmę

Fot. Stadjon 1924, nr 33

²⁴⁹ Do Zarządów i Komend Okręgowych Związku Strzeleckiego. Strzelec 1922, nr 7, s.11.

²⁵⁰ Historia Marszu Szlakiem Kadrówki. 4ty Marsz Szlakiem Kadrówki 6 sierpnia 1927. Związek Strzelecki 1927, s.13.

Pierwszy *Marsz Szlakiem Pierwszej Kadrowej* zorganizowany został w dniach 6-8 sierpnia 1924 r. Prasa określała go jako marsz drogowy na przestrzeni 122 km na trasie Kraków – Miechów – Jędrzejów – Kielce i miał charakter wojskowo-sportowy. Relację z pierwszego Marszu Szlakiem Pierwej Kadrowej zamieścił tygodnik *Stadjon* ²⁵¹.

Zgromadził na starcie 7 drużyn Związku Strzeleckiego składających się 13 osób, te zespoły uczestniczyły w rywalizacji oraz 4 drużyn, które wystartowały poza konkursem. Indywidualnie w pierwszym triumfatorem został Bronisław Kopias z Przemyśla, który na ostatnim odcinku 38 km uzyskał czas 5.01,0 godz. i wyprzedził Józefa Petza z Krakowa - 5.07,0 godz., 3. B. Kuchnik Bochnia - 5.09,0 godz.²⁵².

Fot. Stadjon 1924, nr 33

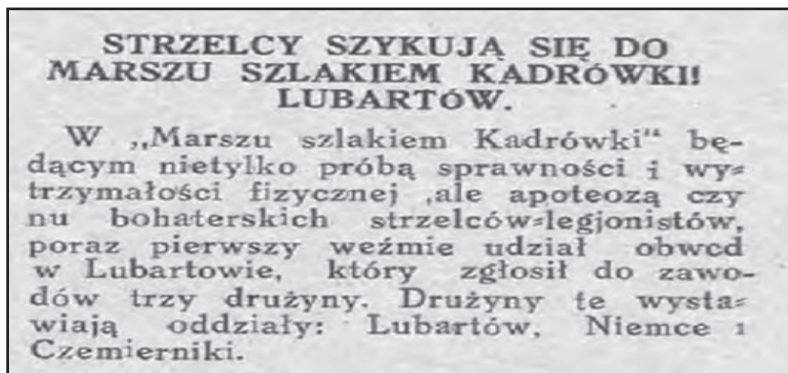
²⁵¹ Marsz drogowy na 122 km. (*Uczczenie 10-letniej rocznicy „Kadrówki” 6.VIII.1914 r*) Kraków – Miechów – Jędrzejów – Kielce, Stadjon 1924, nr 33, s.11.

²⁵² *Marsz szlakiem „Kadrówki”*. „Stadion” 1924 nr 32, s. 15; Organizatorem marszów był Związek Strzelecki. Przewidywał on chód w trzech etapach Kraków - Miechów, Miechów - Jędrzejów i Jędrzejów - Kielce. Pierwsze dwa etapy odbywały się chodem przez całą 13-osobową drużynę, podczas którego nie wolno było biec i podskakiwać, a ostatni trzeci etap można było pokonać biegiem.

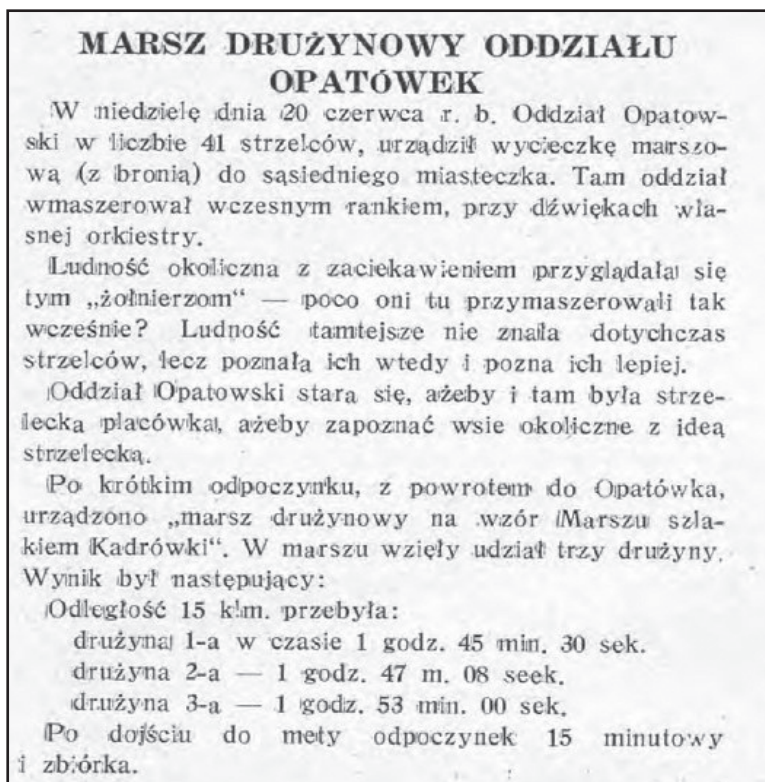

Fot. Afisz reklamujący Marsz Szlakiem Pierwszej Kadrowej w 1925 r. (zbiory Muzeum w Kaliszu)

Udany debiut imprezy przyczynił się do tego, że był powtarzany rokrocznie, aż do roku 1939. Udział w *Marszu Szlakiem Pierwszej Kadrowej* był w dużym stopniu nobilitacją dla startującym w nim strzelców, zwłaszcza dla drużyn z „prowincji” Równocześnie przypominał i pozwalał przyswajać historię I Kompanii Kadrowej z 1914 r. na zasadzie bezpośredniego w nim udziału.

Fot. Strzelec 1927, nr 17

Fot. Strzelec 1926, nr 26

W kolejnych latach cieszył się coraz większym powodzeniem. Mimo, że zaczęto organizować inne zawody marszowe na terenie całej Polski, to jednak *Marsz Szlakiem Pierwszej Kadrowej* był uroczystością ogólnopolską, o dużym znaczeniu i wydźwięku ideowym, zwłaszcza po przewrocie majowym 1926 roku. Największa popularność zawodów marszowych przypadła na lata 1926–1935. Miał na to wpływ wzrastająca rola Marszałka Józefa Piłsudskiego w życiu społeczno-politycznym w kraju. *Marsz Szlakiem Pierwszej Kadrowej* można określić najbardziej prestiżowymi i kultowymi zawodami marszowymi w Polsce międzywojennej.

Organizując zawody marszowe, starano się aby nawiązywały one do jakiegoś wydarzenia historycznego, regionalnego czy społecznego np. imieninami Marszałka Józefa Piłsudskiego przypadające 19 marca. Z tej okazji od 1926 r. odbywał się zawsze marsz na trasie Sulejówek – Belweder. Z czasem stał się on drugim kultowym zawodem marszowym²⁵³. W latach 1936 – 1939 zawody marszowe na trasie Sulejówek – Belweder odbywały się corocznie w pierwszą niedzielę po rocznicy śmierci Józefa Piłsudskiego – 12 maja²⁵⁴.

Regulamin marszu Sulejówek---Warszawa

w dniu 19 marca 1927 r.

1. Zawody marszowe w dniu 19 marca noszą nazwę: „Marsz Sulejówek — Warszawa”.
2. Marsz ma charakter zawodów drużynowych, o typie wojskowym i jest marszem drogowym na dystansie 27 klm.
3. W zawodach mogą brać udział oprócz członków Związku Strzeleckiego wszystkie organizacje p. w., oddziały wojskowe, kluby sportowe i policja państwowa.
4. Start marszu przed dworkiem Marszałka Piłsudskiego w Sulejówku, meta — brama w Belwederze od ulicy Belwederskiej. Trasa zostaje wyznaczona przez kierunkowych.
5. Na trasie marszu ustanawia się trzy punkty kontrolne: Wesoła, Rembertów, Gocławek.
6. Drużyny stają do zawodów w składzie 13 zawodników z Komentem drużyny włącznie. Każdy oddział strzelecki, czy też wyżej wymienione organizacje mogą wystawić jedną, lub więcej drużyn. Ekwipunek zawodników w drużynie obowiązuje następujący: czapka, bluza, spodnie, trzewiki, owinające, pas główny, karabin i ładownica.
7. Zasadą zawodów jest marsz w drużynie, nie bieg, i przebywanie miejsc kontrolnych, oraz przybycie do mety w pełnym składzie.
8. Nie wolno drużynie, ani pojedynczemu zawodnikowi korzystać podczas marszu z jakichkolwiek środków komunikacyjnych, oraz przysiadac się na rower, konia, wóz lub samochód. Zawodnika jednak mogą prowadzić, lub nieść towarzysze z tej samej drużyny.
9. Drużyna, przebywająca w niepełnym składzie punkty kontrolne, lub przybywająca do mety niekompletna, zostaje zdyskwalifikowana.
10. Żaden wypadek, lub choroba zawodnika nie daje prawa do wstawiania zastępcy od chwili wystartowania, aż do przybycia na metę.

Fot. Strzelec 1927, nr 10

²⁵³ Cyfry i zwycięzcy dwunastu marszów Sulejówek – Belweder. Strzelec 1938, nr 19-20.

²⁵⁴ Wspomnienie z marszu do Sulejówka w 1926 roku. Strzelec 1938, nr 19, s.12.

Wywalczenie wysokiej lokaty we wspomnianych marszach, podnosiły prestiż zespołu i środowiska z którego on pochodził. Świadczyło, że szkolenie sprawnościowo-wojskowe w danym oddziale czy okręgu jest na wysokim poziomie. W tym celu w niektórych składach zespołów Związku Strzeleckiego, pojawili się chodziarze. Po raz pierwszy w tych zawodach najszybciej w 1936 r. pokonali go czołowi ówczesni chodziarze: Lucjan Graja przedstawiciel Warszawy, ale startował on poza konkursem a za zwycięzcę uznano Grzegorza Gedjana reprezentanta Janowej Doliny na trzeciej pozycji przyszedł Bocian z Gdańska²⁵⁵.

Ze względu na dużą rozpiętość czasów podajemy jedynie 10 najlepszych wyników indywidualnych marszu jednostkowego na dystansie 26 km.:

1. Gedjan Z. S. Janowa Dolina 2:13:36.
2. Czuchaj, Z. S. Janowa Dolina 2:18:19.
3. Bocian, K. S. Gdańsk 2:25:59.
4. Wróbel, K. S. Gdańsk 2:28:10,2.
5. Dworak Z. S. Kielce 2:29:47,2.
6. Kopeś, Z. S. Kielce 2:31:29.
7. Kosacki, Zw. Osadników 2:31:32.
8. Stozzkowski P. Z. Inż. Ursus 2:31:37.
9. Mikliński, Z. Rez. Warszawa 2:33:02.
10. Mikołajczyk Org. Młodz. Prac. 2:34:42.

Najlepszy wynik uzyskał startujący poza konkursem Graja Lucjan z Warszawy, osiągając na tej przestrzeni czas 2:11:43,2.

Drużyna Zw. Strzeleckiego firmy Cegielski w Poznaniu na moście Poniałowskiego.

Fot. Strzelec 1936, nr 21

Fot. Strzelec 1938, nr 34 (zbiory NAC)

²⁵⁵ XI Marsz Sulejówkę – Belweder. Strzelec 1936, nr 21, s.10.

Podobną sytuację można zaobserwować w *Marszu Szlakiem Pierwszej Kadrowej* w 1938 r. W drużynie Związku Strzeleckiego z Janowej Doliny szli byli chodźarze Wojciech Prokopowicz, Jerzy Gedjan a w Związku Strzeleckiego z Ostrowca Świętokrzyskiego Marian Śliwiński (Mistrz Polski w chodzie na 50 km z roku 1938). Te dwa zespoły rywalizowały między sobą o zwycięstwo drużynowe, z której zwycięsko wyszedł zespół z Ostrowca²⁵⁶.

Mocnym argumentem zachęcającym do organizacji marszy była historyczna rocznica charakterystyczna dla danej miejscowości, lub jakiego wydarzenia. Takim przykładem był marsz zorganizowany z okazji 10-tej rocznicy internowania w 1917 r., legionistów w obozie w Szczypiornie, odbył się wówczas marsz na trasie Łódź – Szczypiorno²⁵⁷.

Marsz legionistów.
Ludność miasteczek owacyjnie wita piłsudczyków.

Nasz specjalny wysłannik telefonuje. Drugi etap Łódź — Szczypiorno rozpoczął się wczoraj o godzinie 3 minut 30 rano.

Do startu stanęło 10 drużyn. Z Łasku przyłączyła się do maszerujących drużyn wycieczka piłsudczyków z Ameryki, która podąża w ślad za maszerującymi drużynami. W Łasku zebrały się tłumy publiczności, które witały owacyjnie maszerujące drużyny oraz piłsudczyków z Ameryki. Przemówienie powitalne wygłosił starosta Walach. Następnie drużyny były owacyjnie witane w Zduńskiej Woli i Sieradzu gdzie wystawiono bramy triumfalne.

W Zduńskiej Woli magistrat wydał śniadanie dla uczestników wycieczki i piłsudczyków z Ameryki.

Również w Sieradzu piłsudczycy byli oprowadzani przez miasto z orkiestrami, poczem starosta Małaczyński odprowadził ich aż po rogatki miejskie.

Pierwsza drużyna przybyła do Błaszcz z XVIII pułku piechoty ze Skiernie-

wic, przebywając 50 kilometrów w 7 godzin, 22 min. i 5 sekund.

Drugi przybył 31 pułk Strz. Kan. z Łodzi — w przeciągu 7 godz. 53 minut. W Błaszczach wszystkie drużyny pozostaną do jutra 3 rano, poczem wyruszą do Szczypiorna, gdzie uczestnicy zawodów przyjęci będą przez marsz. Piłsudskiego.

Dla zwycięzców przygotowane są na grody marszałka Piłsudskiego, piłsudczyków amerykańskich i związku strzeleckiego.

Przez całą drogę wiodącą do Kalisza ciągnie ich sznur samochodów podążających na uroczystość.

Obrady w Kaliszu rozpoczną się o godzinie 11-ej rano i potrwają do wieczora.

Kulminacyjnym punktem będzie przemówienie marszałka Piłsudskiego.

Do Kalisza przybyli liczni działacze polityczni specjalnie na przemówienie marszałka.

Fot. Express Wieczorny Ilustrowany 1927, nr 216

²⁵⁶ *Kadrówka w świetle cyfr i zwycięskich patroli*. Strzelec 1938, nr 34, s.9.

²⁵⁷ *Strzelecki marsz Łódź-Szczypiorna*. Strzelec 1927, nr 17, s.10.

Fot. Marszałek Józef Piłsudski w Kaliszu w 1925 r. (zbiory NAC)

Główną konkurencją marszowo – strzelecką, wielkopolskiego okręgu strzeleckiego, był Marsz Szlakiem Mierosławskiego, na trasie Września – Poznań, liczącej 45 km. Stanowił on jednocześnie eliminację członków Związku Strzeleckiego Okręgu Poznańskiego do prawa udziału w *Marszu Szlakiem Kadrówki*. Na Wileńszczyźnie był to Marsz Świteziański, przeprowadzany na trasie Baranowicze – Nowogródek, związany z twórczością Adama Mickiewicza. Majowy marsz rozgrywany był na trasie Białystok – Grodno, zawodnicy mieli do pokonania 82 km²⁵⁸.

**Drugi Marsz Majowy
Białystok—Grodno**

Drugi Marsz Majowy odbył się w dniach 2 i 3 maja, gromadząc na starcie 15 zespołów strzeleckich, wojskowych i policji.

Na pierwszym etapie walka pomiędzy Strzelcami grodzieńskimi a 42 pp. i 5 p. p. leg., który w połowie drogi odpada. Wycofują się również zespoły policyjne i strzelecki z Grajewa i z Wołkowyska.

Pozostałe drużyny wbiegają na metę pierwszego etapu w Kuźnicy (58 km.) w doskonałej formie.

Najlepszy czas ma zwycięzca Kadrówki 42 pp. — 6 godz. 36 min. 28 sek.

42 pp. zwycięstwo swe utrzymał i cały marsz, wynoszący 82 km. odbył w 9 godz. 35 min. Drugie miejsce zajął Zw. Strzelecki Grodno w 9 godz. 52 min. Na trzecim miejscu znalazł się 23 baon K. O. P.

Fot. Strzelec 1928, nr 20

²⁵⁸ *Drugi marsz Majowy Białystok – Grodno*. Strzelec 1928, nr 20, s.12.

Fot. Strzelec 1928, nr 20

Poza tymi jak można by powiedzieć sztandarowymi imprezami, odbywały się rokrocznie masowe zawody marszowe na dystansach 85, 50, 40 i mniejszych odległościach na terenie całego kraju. Należy zwrócić uwagę na zawody marszowe o dużej masowości uczestników takie jak np. organizowany przez Związek Strzelecki Okręgu Lwowskiego „Marsz Zadwórzeński” wiodący 85-cio km trasą z Zadwórze do Lwowa. Corocznie udział w nim brało około 1000 uczestników.

Dla uczczenia Powstania na Górnym Śląsku organizowano marsze na trasie 104 km, m.in. w 1928 r. wygrała drużyna Związku Strzeleckiego z Krakowa w czasie – 14.19,15 godz. przed 3. Baonem Powstańców z Katowic – 14.34,00 godz.; 2 Baonem z Rybnika – 15.15,00 godz. i drużyną policji z Katowic – 15.17,30 godz.²⁵⁹. Przy różnych okazjach organizowano także marsze na krótsze dystanse. Przykładowo w Tarnobrzegu w 1928 r. obok zawodów strzeleckich przeprowadzono marsz drużynowy na dystansie 5 km, w którym zwyciężyła drużyna Hufca Gimnazjum w Tarnobrzegu w czasie 28.12,00 min²⁶⁰. Warszawski garnizon Związku Strzeleckiego organizował corocznie około 30-kilometrowy marsz „Dookoła Warszawy”²⁶¹.

²⁵⁹ *Marsz szlakiem powstańców na Górnym Śląsku*. „Stadion” 1928 nr 34, s. 16.

²⁶⁰ *W Tarnobrzegu*. „Stadion” 1928 nr 41, s. 16.

²⁶¹ *Strzelecki marsz Dookoła Warszawy*. Stadion 1927, nr 50, s.6.

Fot. II Marsz Zadworzański 1928 (zbiory NAC)

STRZELECKI MARSZ DOOKOŁA WARSZAWY

W mroźny, ale piękny dzień 8 grudnia na placu Gwardji na Cytadeli, o godzinie 11 i pół w południe stanęło 63 zawodników do dorocznego „Marszu dookoła Warszawy” o trasie około 30 km.

Marsz ten organizowany przez strzelecki garnizon warszawski ma na celu z jednej strony wzbudzenie współzawodnictwa na polu sportu pieszo pomiędzy organizacjami p. w., z drugiej zaś stroną przez ukazanie tego sportu szerokim masom ludności stolicy — propagowanie go.

Jeśli chodzi o organizacje p. w. to marsz wykazał, że poza wojskiem jedynie Zw. Strzelecki uprawia sport pieszo masowo. Ani hufce szkolne, ani harcerstwo, ani tyle o swej roli w p. w. mówiący Sokół na starcie nie stawili się. Do współzawodnictwa ze Strzelcami stanęli wojskowi oraz czterech policjantów i jeden harcerz.

Jest to znamienita kapitulacja, przyznanie się do swej bezsily na polu sportu pieszo warszawskich organizacji p. w., do których przylączyły się również kluby sportowe, wśród których

nie znalazło się ani jednego sportowca, który porwałby się na trzydziestokilometrowy wysiłek.

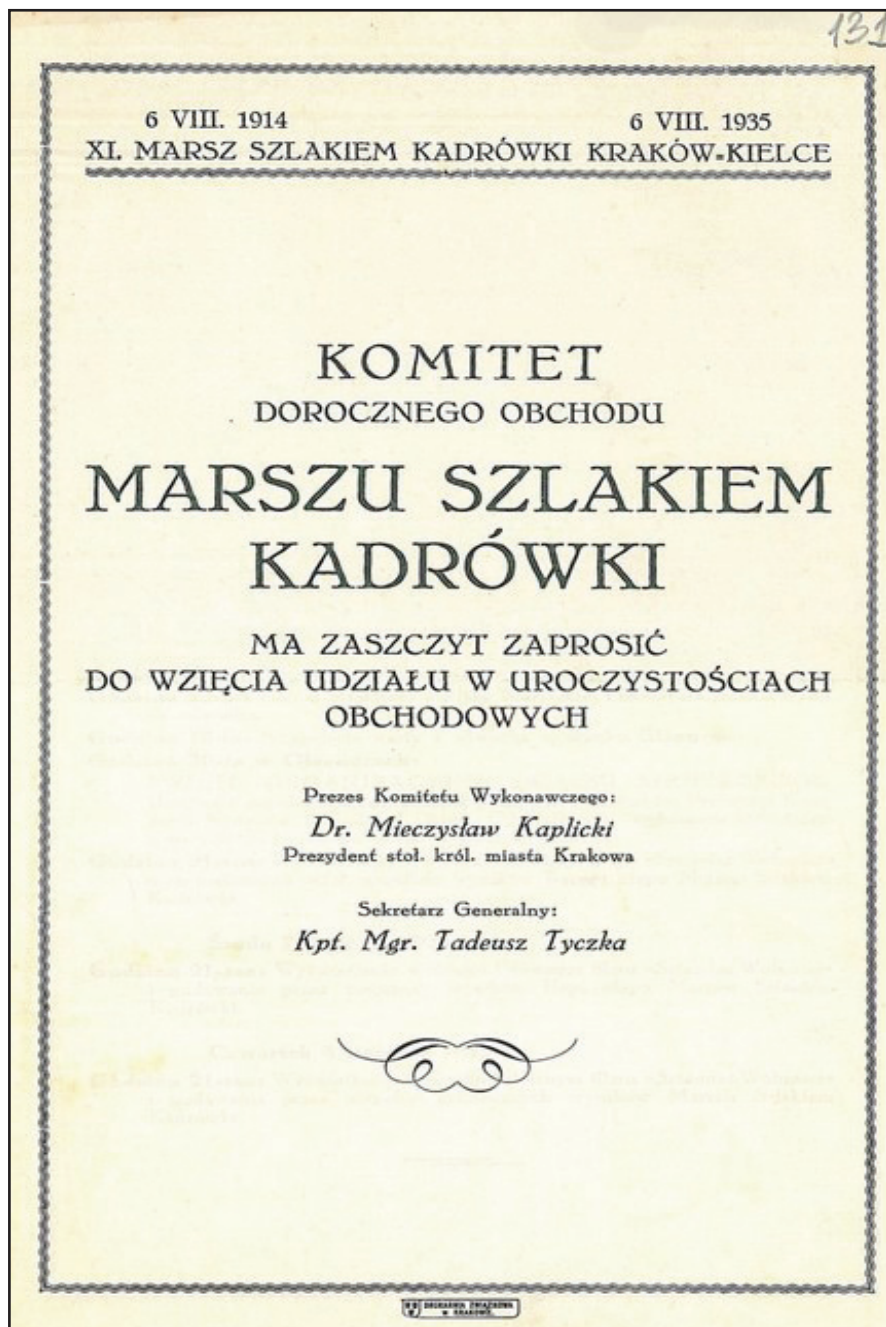
Trasa marszu prowadziła przez Żoliborz, na Marymont, przez Powązki, Okopową, Leszno, Młynarską, Wolską, przez Wolę, ul. Opaczewską, Sanocką, Wołoską, Raclawicką, Dobrą, Chelmską, Czerniakowską, wzdłuż Powiśla, następnie przez Stare Miasto z powrotem na start.

Zwycięzył strzelec Zamojski (Żoliborz) 4 godziny 4 min. 35 sek., przed Strzelcem Wersem (Śródmieście) 4:06:20", 3) Sobkiewicz (Policja) 4:08:43", 4) Jaworski (Baon Manewrowy), 5) Gaszka (Baon Manewrowy), 6) Osipowski (Strzelec Powązki), 7) Międzyżycki (1 p. Rad.), 8) Talarek (Oddz. Sztabowy), 9) Grabowski (Strzelec Mokotów), 10) Świrski (Strzelec Powązki), 11) Skorupiński (Strzelec Marymont), 12) Drzewenkowski (Strzelec Powązki).

Nagrodę Komendy Gł. Zw. Strzeleckiego zdobył Rejon Nr. 3 Zw. Strzeleckiego, nagrodę Zarządu Gł. Zw. Strzeleckiego — Baon Manewrowy WP., zaś D-twa 21 pp. — Rejon 3.

Moment z marszu.

Fot. Zaproszenie na uroczystość startu XI Marszu Pierwszej Kompanii Kadrowej

Fot. Biwak uczestników marszu (zbiory NAC)

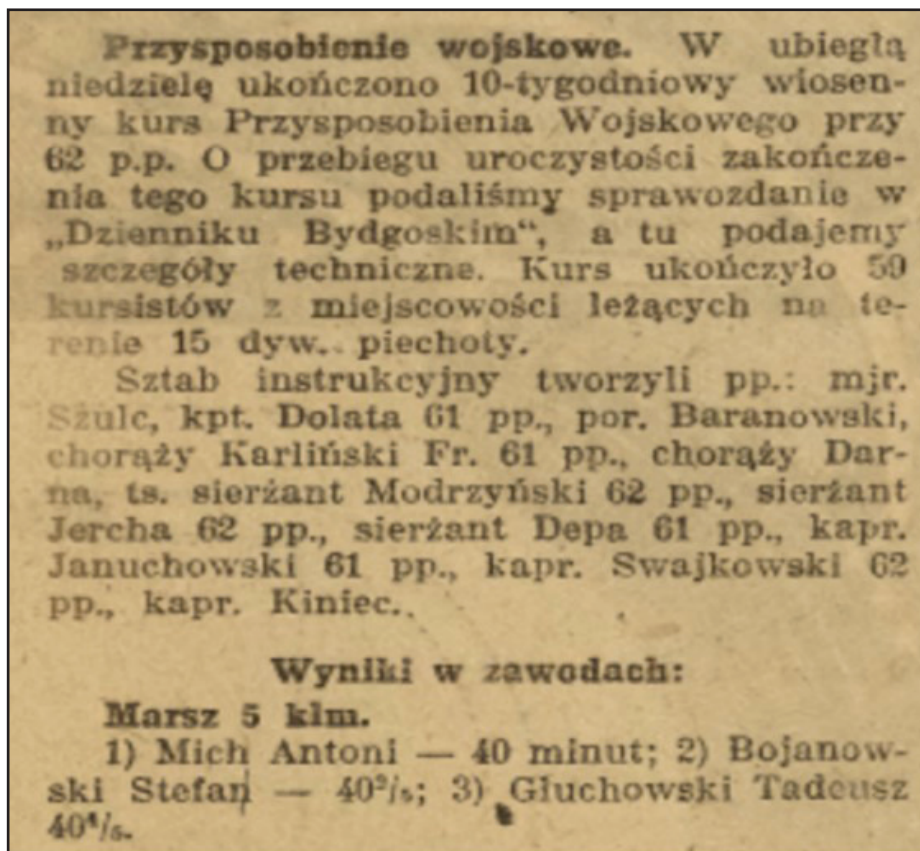
Przysposobienie Wojskowe

W okresie międzywojennym XX w. niepodległość Polski uzależniona była w dużym stopniu od własnych przedsięwzięć związanych z propagowaną wówczas ideą „*narodu pod bronią*”. Przygotowanie młodego pokolenia do obrony kraju było ważnym elementem polityki władz cywilnych i wojskowych. Przez cały okres międzywojenny doskonalony był system przygotowania wojskowego młodzieży. W pierwszej połowie lat dwudziestych, zadanie to realizowały głównie dwa resorty – Ministerstwo Spraw Wojskowych (MSWojsk.) i Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (MWRiOP). Bardzo ważnym ogniwem w procesie szkolenia młodych ludzi były organizowane od 1922 r. obozy letnie przysposobienia wojskowego (PW). Zwracano na nich szczególną uwagę na rozwój sprawności fizycznej poprzez odpowiedni dobór ćwiczeń. Na zakończenie szkolenia przeprowadzane były zawody sportowe w programie, których zawsze był umieszczony marsz²⁶².

Zmieniająca się sytuacja polityczna w Europie, coraz większa militaryzacja sąsiadów Polski Niemiec i ZSRR, przyczyniła się do zwrócenia większej uwagi nie tylko na wyrobienie podstawowych umiejętności i nawyków ułatwiających późniejsze pełnienie służby w wojsku, lecz także na wychowanie świadomego obywatela, obrońcę ojczyzny. Zadanie to zostało powierzone powołanemu w 1927 roku Państwowemu Urzędowi Wychowania

²⁶² Przysposobienie wojskowe. Sport Pomorski 1925, nr 12.

Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. W tym samym roku zorganizował on młodzieżową organizację wojskową – Przysposobienie Wojskowe (PW). Głównym celem organizacyjnym było odpowiednie wyszkolenie młodzieży do odbycia służby wojskowej. Realizowano go poprzez szkolenia na kursach i obozach wakacyjnych. Obejmowało ono młodzież szkolną, młodzież pozaszkolną, młodzież akademicką, rezerwistów oraz kobiety. Mogli w nich uczestniczyć także, mężczyźni ochotnicy w wieku od 15 do 30 lat.

Fot. Sport Pomorski -1925, nr12

Od 1937 roku przysposobienie wojskowe stało się przedmiotem nauczania obowiązkowym we wszystkich liceach i na wszystkich uczelniach. Edukacja tego przedmiotu trwała 2 lata. Zwracano szczególną uwagę na wychowanie fizyczne, które miało na celu wyrabianie przede wszystkim sprawności fizycznej młodzieży oraz zamiłowanie do sportu. Realizowane było w toku zajęć szkolnych, w takich formach, jak: gry, zabawy i zawody sportowe, marsze. A także branie w udziału w obchodach świąt państwowych, wojskowych i imprezach sportowych np. marszowych.

Igrzyska wojskowo-sporiowe

garnizonu bydgoskiego, urządzone w ubiegłą niedzielę z okazji uroczystości 800 letniej rocznicy koronacji Bolesława Chrobrego, miały przebieg względnie ciekawy a to dlatego, że tego rodzaju programy zawodów są w Bydgoszczy rzadkością.

Zawody powyższe wykazały wyższość w 62 p. p.

W marszu indywidualnym na 7½ klm. pierwszy przybył Jermolik M. 62 p. p. czas:

54:43¼ i drugi Poskropka 61 p. p. 55:10¼ i trzeci Mlicki L. 61 p. p. 56:18.

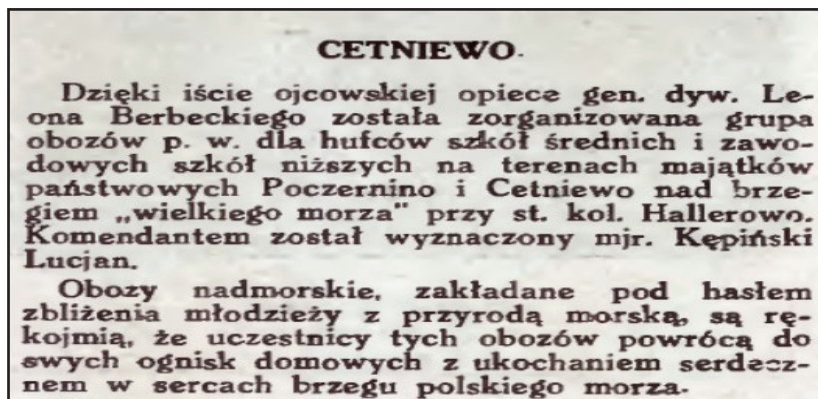
W marszu drużynowym na 20 klm. również pierwsze miejsce zdobyła drużyna 62 p. p. prowadzona przez por. Kucharskiego w 2 godz. 1 min.; drugie miejsce zajęła drużyna 16 p. ułanów, prowadzona przez por. Bączkowskiego, 2 godz. 7 min.; trzecie miejsce zajął zespół 61 p. p.

Pierwsze miejsce i nagrodę za bieg szturmowy zdobyła drużyna 62 p. p.

Łącznie z temi zawodami odbył się pięciobój dla Hufców Szkolnych Przysposobienia Wojskowego. Do pięcioboju wchodziły następujące konkurencje: strzelanie na 150 mtr. rzut granatem, skok w dal, bieg 100 mtr., marsz 3 klm.

W zawodach brali udział uczniowie następujących szkół: Miejskiej Szkoły Handlowej, Gimnazjum Klasycznego, gimn. im. Kopernika, gimn. humanistycznego, Seminarjum nauczycielskiego.

Wychowanie fizyczne było ściśle powiązane z wyszkoleniem wojskowym, w którym dążono do przyswojenia praktycznych przez żołnierza umiejętności²⁶³. Letnie szkolenie z zakresu przysposobienia wojskowego było realizowane podczas wakacji, na obozach szkoleniowych usytuowanych w ośrodkach na terenie całej Polski. Relacje z akcji obozowych zamieszczała prasa sportowa²⁶⁴. Jednym z takich ośrodków była miejscowość Cetniewo, na terenie której aktualnie mieści się Centralny Ośrodek Sportu. Każdy z uczestników biorących udział w szkoleniu Przysposobienia Wojskowego na zakończenie kursu otrzymywał Świadectwo *ukończenia kursu*.

Fot. Więści z obozów, Stadjon 1928, nr 36

Fot. Obóz Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego DOK VII (Poznań) w Cetniewie

²⁶³ Saja P.: *Przygotowanie wojskowe młodzieży szkolnej i obozy letnie przysposobienia wojskowego ogólnego męskiego na Pomorzu pod koniec lat dwudziestych i w latach trzydziestych XX wieku*. Wojskowe Biuro Historyczne 2019, s.33

²⁶⁴ *Więści z obozów* Stadjon 1928, nr 36 s.18.

34. PULKA PRZEMOCHA

Cetniewo dnia 7. lipca 1937 r.

(pieczęć dowództwa)

Ważne do dnia 7. lipca 1939 r.

L. dz.

Nr ks. ewid. 307/1935 r.

Powiat Grudziądz-m

Obwód 64 p.p.

Rejon

ŚWIADECTWO

O PRZYSPOSOBIENIU WOJSKOWEM II-go STOPNIA

(UKOŃCZENIA SZKOŁY STARSZYCH PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO ogólnego (ogólnego czy specjalnego))

I. Nazwisko i imię Zielinski Henryk

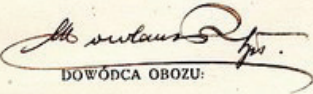
Imię ojca Juliusz imię matki Maria ur.

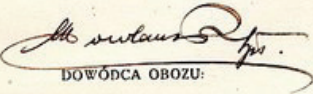
dn. 20 września 1910 w m. Szemborzek pow. Grudziądz

przynależny do P. K. U. Grudziądz

II. Wyżej wymieniony ćwiczył dwa lata w oddziałach p. w. w czasie od 15. II. 35. do 15. II. 37. (ukończył obóz (kurs) szkoły starszych p. w.) i uzyskał II-gi stopień p. w. z wynikiem pomyślnym.

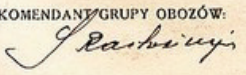
Ogólna ocena Dobry.

DOWÓDCA KURSU:

DOWÓDCA OBOZU:

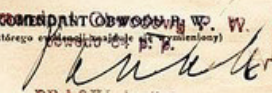

DOWÓDCA PUŁKU: (przy którym odbywał się kurs)

KOMENDANT GRUPY OBOZÓW:

III. Wyżej wymienionemu przysługują ulgi i przywileje w służbie wojskowej ustalone rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

KOMENDANT OBWODU P. W. (w którego obszarze znajduje się zamieszkały):

PRASKI kapitan

Na podstawie złożonego z wynikiem pomyślnym egzaminu II-go stopnia p. w. — ważność świadectwa przedłuża się do dnia 193... r.

KOMENDANT OBWODU P. W.

Nr. 47/20/35. 200.000. Główna Drukarnia Wojskowa.

Fot. Świadectwo ukończenia kursu – Cetniewo (zbiory T. Lessner)

Duże zainteresowanie się tą formą przygotowania wojskowego przyczyniło się do powoływania branżowych organizacji paramilitarnych zrzeszających pracowników określonych zawodów. Powołano Kolejowe Przysposobienie Wojskowe, Przysposobienie Wojskowe Leśników czy Pocztowe Przysposobienie Wojskowe ²⁶⁵.

Drużyna Ogniska KPW Kowel, która w tegorocznym Marszu Szlakiem Kadrówki osiągnęła najlepszy wynik spośród drużyn KPW.

Fot. Kolejowe Przysposobienie Wojskowe 1938, nr 12

Święto sportowe

kolejarzy śląskich

W sobotę 1 niedziela odbyły się w Katowicach okręgowe zawody Śląskiego Kolejowego Przysposobienia Wojskowego. W zawodach startowało z górą 300-ta uczestników. Przeprowadzono konkurencje lekkoatletyczne pań, seniorów i juniorów, konkurencje kolarskie, strzelanie, gry sportowe, oraz wieloboje p. w.

Celność zawodów pod kierownictwem p. mgr. Janasa wypadła bardzo sprawnie.

Szczególne wyniki zawodów przedstawiają się następująco:

Skok wzwyż (seniorzy): 1. Chmiel — Katowice, 175; 2. Cieply — Myslowice, 160; 3. Gnot — Chebzie, 155.

Rzut dyskiem (juniorzy): 1. Walach — Rybnik, 33; 2. Owczarek — Rybnik, 26.48; 3. Zalejski — Myslowice, 25.87.

Kula pań: 1. Mermelówna — Katowice, 9.61; 2. Głodniokówna — Katowice, 9.32; 3. Kosmalka — Katowice, 8.88.

5.000 mtr. (seniorów): 1. Sitko — Katowice, 16.105; 2. Morcinek — Tarn. Góry, 16.55; 3. Skucha — Katowice, 17.05.

Rzut oszczepem pań: 1. Musiolikówna — Rybnik, 26.70; 2. Głodniokówna — Katowice, 25.55; 3. Gierokówna — Myslowice, 23.29.

Skok w dal pań: 1. Kosmalka — Katowice, 4.40; 2. Biskupówna — Katowice, 4.13; 3. Głodniokówna — Katowice, 4.11.

Rzut dyskiem (seniorów): 1. Stalmach — Myslowice, 38.56; 2. Cieply — Myslowice, 36.86; 3. Sokół — Katowice, 33.70.

Bieg kolarski 5 km, klasy młodszych: 1. Gorzela — Tarn. Góry, 8.57.8; 2. Ziellik — Rybnik, 9.08.2; 3. Niedworak — Tarn. Góry, 9.25.2.

Rzut kulą (seniorów): 1. Sokół — Katowice, 12.58; 2. Cieply — Myslowice, 11.81; 3. Grabiański — Katowice, 11.52.

Siatkówka seniorów: Katowice — Rybnik 2:0; Rybnik — Piotrowice 2:0; Katowice — Piotrowice 2:0. I. m. Katowice, II. m. Rybnik, III. m. Piotrowice.

Bieg kolarski 5 km, klasy starszych: 1. Wacławczyk — Rybnik, 9.095; 2. Niedworok — Tarn. Góry, 9.498; 3. Samol — Rybnik, 10.02.

Siatkówka pań: Katowice — K.P.W. Piotrowice 2:0; Katowice II. — K.P.W. Piotrowice 2:0.

Skok wzwyż (juniorów): 1. Czarnecki I — Myslowice 1.54; 2. Owczarek — Rybnik, 1.49; 3. Czarnecki II — Tarn. Góry, 1.49.

Kula (juniorów): 1. Walach — Rybnik 11.54; 2. Owczarek — Rybnik, 11.29; 3. Bijok — Chebzie, 10.71.

Fot. Siedem Groszy, 1938, nr 217

²⁶⁵ Pocztowe Przysposobienie Wojskowe : Oddział I Męski. Warszawa 1938. Zarząd Oddziału I Poczтового Przysposobienia Wojskowego.

Miały one w swoim zakresie działania zajmować się wychowaniem obywatelskim, wyszkoleniem wojskowym, krzewić kulturę fizyczną, rozbudzać i kultywować wśród swych członków zamiłowanie do wszelkiego rodzaju sportu²⁶⁶. Reprezentanci tych organizacji paramilitarnych aktywnie uczestniczyli w życiu sportowym organizując własne zawody np. lekkoatletyczne jak również startując w zawodach marszowych. Największą gwiazdą sportową Kolejowego Przysposobienia Wojskowego był mistrz olimpijski z Los Angeles Janusz Kusociński

Fot. Janusz Kusociński przekracza linię mety (zbiory NAC)

Z inicjatywy członkin dawnych organizacji Związku Strzeleckiego oraz Polskiej Organizacji Wojskowej w 1923 r. w miejsce rozwiązanej Ochotniczej Legii Kobiet powstała paramilitarna organizacja kobiet – Przysposobienie Wojskowe Kobiet (PWK).

²⁶⁶ Statut Poczowego Przysposobienia Wojskowego. Zarząd główny P.P.W. Warszawa 1934.

Fot. Defilada oddziału Wojskowego Przysposobienia Kobiet w Spale (zbiory NAC)

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej

Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej (LOPP) – masowa polska organizacja paramilitarna powołana w 1928 r. z połączenia Ligi Obrony Powietrznej Państwa i Towarzystwa Obrony Przeciwgazowej a miała na celu promowanie lotnictwa sportowego, komunikacyjnego i wojskowego, przygotowania społeczeństwa do działań na wypadek ataku gazowego. Aby zrealizować ostatnie zdanie dbała o rozwój sprawności fizycznej, między innymi organizując zawody marszowe w maskach przeciwgazowych. 9 listopada 1930 r. odbyły się pierwsze w Polsce drużynowe zawody marszowe w maskach przeciwgazowych na trasie Belweder – plac Marszałka Piłsudskiego. Zawody te miały przekonać sceptyków, że marsz oddziałów w maskach przeciwgazowych, po solidnym przygotowaniu i zaprawie fizycznej, są w stanie wykonywać forsowne marsze zarówno w maskach jak i bez masek. Mogły one osiągać dobre tempo przemarszu i przychodzić na metę w stanie pozwalającym im na dalsze wykonywanie zadań bojowych.

Duże zainteresowanie publiczności i mediów udanymi zawodami przyczyniło się do większego zainteresowania tego rodzaju zawodami marszowymi. W programie imprez zorganizowanych z okazji *VIII Tygodnia LOPP*, 14 czerwca 1931 r. we Lwowie przeprowadzono zawody marszowe w maskach przeciwgazowych. Do tej nowej konkurencji marszowej zgłosiła się rekordowa ilość drużyn - 21 drużyn, z woj. lwowskiego.

Fot. Oddział kobiecy na trasie marszu (zbiory NAC)

Zawody rozegrano na ulicach Lwowa na dystansie 3,5 km. W grupie drużyn wojskowych w której wystartowało 8 drużyn, a zwycięstwo odniosła drużyna 6 Batalionu Sanitarnego ze Lwowa z czasem 21 min i 17 sek. W drugiej grupie Przysposobienia Wojskowego, zwyciężyła drużyna Ligi Mocarstwowej ze Lwowa z czasem 21 min i 44 sek²⁶⁷.

Fot. Marsz drużyn Przysposobienia Wojskowego w maskach przeciwgazowych w Warszawie, zorganizowany przez Ligę Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej (zbiory NAC)

²⁶⁷ *I Marsz w maskach LOPP we Lwowie*. *Lot Polski* 1931, nr 15–16, s. 21.

Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r., organizacje Sokole działające dotychczas na ziemiach byłych zaborów zjednoczyły się i powołały Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce. W wolnej Polsce „Sokół” stał się ośrodkiem życia kulturalnego i sportowego, prowadził również zajęcia z przysposobienia wojskowego, przygotowując młodych ludzi do służby wojskowej. Organizacja popularyzowała sporty letnie oraz zimowe, a także wyrabianie tężyzny fizycznej i sił moralnych. Postulowała podnoszenie sprawności fizycznej polskiej młodzieży, poprzez aktywne uczestniczenie w zajęciach sportowych. Sztandarową dyscypliną sportową Związku Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” była gimnastyka. Umiejętności gimnastyczne członków Sokola były często prezentowane na różnego rodzaju imprezach sportowych. W okresie międzywojennym Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w Polsce był członkiem Międzynarodowej Federacji Gimnastycznej. Reprezentacja polska, która uczestniczyła w meczu gimnastycznym z reprezentacją Niemiec w 1938 r. w Dreźnie oparta była na zawodnikach trenujących na codzień w kołach Sokolich w Katowicach i Warszawie²⁶⁸.

Fot. Przewodnik Gimnastyczny „Sokół” 1939, nr1-2

Zmiany jakie nastąpiły w państwowych strukturach sportowych po 1926 r. przeprofilowały działalność Towarzystwa Gimnastycznego Sokół. Zwrócono większą uwagę na uprawianie i uczestniczenie w zawodach w innych dyscyplin sportowych takich jak piłka nożna czy lekka atletyka, narciarstwo. W lekkoatletycznych programach zawodów, była umieszczana konkurencja marszowa. W latach trzydziestych w gniazdach i chorągwiach

²⁶⁸ Zawody w Dreźnie. Przewodnik Gimnastyczny „Sokół” 1939, nr1/2, s.24-25.

Towarzystwa Gimnastycznego Sokół obszarów Polski zachodniej dynamicznie rozwijała się lekka atletyka. Reprezentanci Towarzystwa aktywnie uczestniczyli w zawodach ²⁶⁹

200 zawodników i zawodniczek uczestniczy w mistrzostwach sokolich Polski.

NOWY REKORD POMORZA W BIEGU PLYWACKIM NA DYSTANSIE 100 M NA WZNAK PANÓW, DOBRE WYNIKI W KONKURENCJACH LEKKOATLETYCZNEJ, STRZELECKIEJ, PLYWACKIEJ I INNYCH — OTO PLAN DWUDNIOWYCH WALK NA BOISKU, BIEŻNI, TORZE, RINGU, STRZELNICY I PŁYWAŁNI.

(ek) Zaszczycił urządzenie tegorocznych sokolich mistrzostw Polski przypadek w udziale Bydgoszczy. Powierzając organizację tej wielkiej imprezy bydgoskiemu Sokółowi i kierowało się Naczelniczo Sokółu niewątpliwie nie tylko wielokrotnie wypróbowanym zaufaniem do tego starego gniazda, ale i tym względem, że Bydgoszcz jak i Pomorze zajmują w sokolstwie polskim pozycję produkującą tak pod względem sportowym jak organizacyjnym. Plan mistrzostw jest obfity, wyniki na ogół dobre, frekwencja w poszczególnych konkurencjach liczna. Dowodzi to, że idea sokola nie tylko nie traci na znaczeniu, ale przeciwnie — zyskuje, co zresztą potwierdziła publiczność dość licznie zgromadzona na poszczególnych arenach walk, które rozegrano w konkurencjach: lekkoatletycznej, gimnastycznej, pływackiej, kolarskiej, kajakowej, strzeleckiej, gier sportowych i bokserskiej. Na podkreślenie zasługują wyniki w konkurencjach gimnastycznych i pływackich. W innych konkurencjach wyniki — mimo, że nie było żadnych rekordów — są zadowalające, a przede wszystkim — wyrównane.

Organizacja zawodów — bardzo dobra, co jest szczególną zasługą gospodarzy z prezesem Sokółu i p. Sokółowskim na czele. Pamięlano o kwaterach, wyżywieniu i o wielu innych ważnych i mniej ważnych szczegółach. Druhny kwatrowali w gmachu Tow. Krajowego przy Nowym Rynku, druchowie w budynku Seminarium Nauczycielskiego. Wszyscy zawodnicy korzystali ponadto ze zniżek kolejowych.

Skład komisji sędziowskich był następujący:

Główny kierownik zawodów — nac. Dziel. drh Gołębowski. Sędzia główny zawodów — nac. Zw. drh Fazanowicz. Zastępca sędziego głównego — zast. nac. drh Bącznyński. Sekretarz główny — drh Kieszkowski.

Gimnastyka. Kierownik — drh. Joachimowski.

Gry sportowe. Kierownik — drh Bąk. Kolarstwo. Kierownik — drh Radziński. Strzelanie. Kierownik — drh Marcinkowski.

Lekkoatletyka. Kierownik zawodów — drh Głowacki.

Wskazanie i oznaczenie miejsc

51,72, 2) Mikrut Albin (Bydg.) 49,83, 3) Jensch (Pozn.) 46,90.

Granat: 1) Jensch (Pozn.) 73,27, 2) Zarebski (Wapno) 72,03, 3) Mikrut Albin (Bydg.) 61,40.

Sztafeta 4x100: 1) Dzielnica Wielkopolska 47,1, 2) Dzielnica Pomorska 48,1.

Ogólna punktacja w lekkiej atletyce:

1) Dzielnica Wielkopolska 250 pkt.
2) Dzielnica Pomorska 250 pkt.
3) Dzielnica Mazowiecka 19 pkt.

DRUHNY:

Skok wzwyż: 1) Felska (Grudz.) 140, 2) Mieczysławska (Pabianice) 135, 3) Peskówna (Pabianice) 131.

Rzut dyskiem: 1) Peskówna (Pab.) 30,21, 2) Odtanka (Grudz.) 27,63, 3) Felska (Grudz.) 24,91.

Rzut dyskiem: 1) Peskówna (Pabianice) 30,21, 2) Odtanka (Grudz.) 27,63, 3) Felska (Grudz.) 24,91.

80 m płotki: 1) Felska (Grudz.) 13,8, 2) Peskówna (Pab.) 15,5, 3) Czerniakówna (Bydg.) 15,8.

Rzut kulą: 1) Pastwówna (Bydg.) 9,10, 2) Peskówna (Pab.) 8,82, 3) Felska (Grudz.) 8,67.

Bieg 100 m: 1) Mieczysławska (Pab.) 13,2, 2) Felska (Grudz.) 14,2, 3) Peskówna (Pab.) 14,7.

Rzut oszczepem: 1) Pastwówna (Bydg.) 27,87, 2) Peskówna (Pab.) 20,80, 3) Albrychtówna (Bydg.) 15,48.

Skok w dal: 1) Mieczysławska (Pabianice) 4,55, 2) Felska (Grudz.) 4,54, 3) Peskówna (Pab.) 4,53.

Bieg 60 m: 1) Mieczysławska (Pab.) 8,2, 2) Felska (Grudz.) 8,2, 3) Peskówna (Pab.) 8,8.

Ogólna punktacja w lekkiej atletyce:

1) Dzielnica Pomorska 112 pkt.
2) Dzielnica Mazowiecka 111 pkt.
3) Dzielnica Wielkopolska 15 pkt.

STRZELANIE

Indywidualnie, Druchowie (pozycja leżąc i stojąc, broń małokalibrowa odległość

50 m) na 200 pkt. możliwych: 1) Pietrzykowski (Warsz.) 149 pkt., 2) Czarnecki (Grudz.) 141 pkt., 3) Kozłowski (Wilno) 130 pkt.

Druhny (warunki jak wyżej) pozycja leżąca: 1) Felchnerowska (Toruń) 60 pkt., 2) Królowska (Toruń) 50 pkt., 3) Rosłńska (Fordon) 44 pkt.

Zespoły drużynowe (warunki jak wyżej, dwie pozycje): 1) Grudziądz 528 pkt., (skład: Nałaskowski, Czarnecki, Krzyżanowski, Kotowski, Figiel), 2) Poznań 497 pkt. (skład: Kaszyński, Stelmazyk, Trojański, Ryba, Sobek), 3) Fordon 481 pkt., 4) Bydgoszcz III 439 pkt., 5) Bydgoszcz II 435 pkt., 6) Bydgoszcz I 368 pkt.

Zespoły żeńskie (pozycja leżąca): 1) Bydgoszcz VIII 230 pkt. (skład: Frelichowska, Ciapska, Szmańska, Hofmanówna, Leśniewska).

ZAWODY KAJAKOWE.

Bieg 10.000 m K. W. 2 seniorów 1. Grudziądz (Kamiński, Janikowski) 44:33.

Bieg 10.000 m K. W. 2 juniorów 1. Grudziądz (Lange, Drewnik) 45:09, 2. Chelmino (Michalski, Koenig) 46:42.

Bieg 10.000 m K. W. 1. Falkowski, Grudziądz 46:28, 2. Korzeń, Grudziądz 47:04,5, 3. Głowacki, Chelmino 51:10,8.

Bieg 1000 m K. W. 2. 1. Kamiński, Janikowski, Sokół Grudziądz 4:29, 2. Grzędziński, Henning, Chelmino 4:30, 3. Drewnik, Lange, Grudziądz 4:33.

Bieg 1000 m K. W. 1. Falkowski, Grudziądz 4:12,2, 2. Korzeń, Grudziądz 4:13,4, 3. Głowacki, Chelmino 4:50,5.

GIMNASTYKA.

Pierwzeństwo Związku druhów w wieloboju gimnastycznym zdobył W. Pietrzykowski (Warsz.) 134,6 p., 2) T. Bettyna (Bydgoszcz) 122,3, 3) J. Lewicki (Kraków) 118,4.

Pierwzeństwo Związku druhów w wieloboju gimnastycznym zdobyła J. Peskówna (Pab.) 105,9 p., 2) B. Pinówna (Warsz.) 84,3.

Zespołowo - druhowie. Wielobój gimnastyczny (zastęp średni) 1) Siemianowice

Fot. Tygodnik Sportowy 1938, nr 3

²⁶⁹ Ożywiona działalność sortowa w Sokole Bydgoszcz III. Tygodnik Sportowy 1933 nr 26

Ożywiona działalność sportowa w Sokole Bydgoszcz III.

Przeprowadzone zawody sprawności fizycznej, zgromadziły na starcie 20 drużyn i 8 druhen. Osiągnięto następujące wyniki:

Młodzież: 60 mtr. Heckert J. 8,4 sek., skok w dal Arkuszewski 4,40 mtr., rzut kulą Gabrych 8,37 mtr.

Druhowie: 100 mtr. Gropp A. 13 sek., kula Gropp 8,80 mtr., skok wzwyż Nowak i Woźniak E. po 1,48 mtr., skok w dal Woźniak E. 5,15 mtr.

Druhny: 60 mtr. Nowakówna Jadw. 9,2 sek., skok w dal i kula Wiśniewska 4,29 mtr. 7,21 mtr.

W zawodach pływackich uzyskano: 50 mtr. styl dow. Bółke 34,8 s., startowało 10 drużyn; 100 mtr. styl dow. 1,28,8 sek., 100

mtr. nawznak 2,07,5 sek., 400 mtr. styl dow. 8,48,2, 200 mtr. styl klas. 4,07,4.

Wyniki z powodu złej pogody słabe. Treningi pływackie dla sekcji odbywają się w poniedziałki i czwartki od 18-ej do 20-ej, i niedziele od 15-ej.

W zawodach łączniczych dla druhen, zwyciężyła drużna Nowakówna Jad. przed Nowakówną Wład. i Matejanką. Startowało 10 druhen.

Marsz 5 km. o mistrzostwo gniazda wygrał druż Michalski A. w czasie 30 m. 4,3 sek., przed Woźniakiem Ed. w czasie 30 m. 6,3 sek. i Hajza, czas 30 m. 9,5 sek. Startowało 5 drużyn. Prowadzenie ze startu obejmuje odrazu popularnie zwany „Szary”, który prowadzi aż do 2 km., lecz wskutek ostrego tempa „zarzął” się. Od półmetku prowadzenie obejmuje Michalski, który utrzymuje je aż do końca.

Sekcja lekkoatletyczna odbędzie trening we wtorek o godz. 19-ej. Wszystkich drużyn, którzy mają zamiar startować w zawodach i o POS, uprasza się o punkt przybycie, tak samo wszystkie druhny.

Fot. Tygodnik Sportowy 1933, nr 26

Wielka impreza sportowa P. W. i W. F.

1000 młodzieży szkół średnich i powsz. na boisku Sokola w dniu 15 bm. pokaże swój dziesięcioletni dorobek pracy. Ćwiczenia studentek i studentów Studium Wychow. Fiz. Gimnastyka olbrzymich mas młodzieży gimnazjalnej, zabawy i gry dziewcząt i chłopców szkół powsz. — Start i meta wyścigu kolarskiego dookoła Poznania, w którym biorą udział asy sportu kolarskiego.

Bieg na przełaj na 5000 m z udziałem naszych mistrzów: Robińskiego, Jakubowskiego i Klugego. Najlepsze sztafety pań i panów, czołowych klubów poznańskich.

Popisy harcerzy w obozownictwie, sokole w gimnastyce przyrządowej.

Finał pięknej gry „szczypiorniaka” między AZS i Wartą.

Całość organizuje Miejski Komitet W. F. i P. W. z powodu obchodu 10-lecia wychowania fizycznego w Wielkopolsce.

Fot. Goniec Wielkopolski 1930, nr 136

Bez Ślżaków odbyły się mistrzostwa Sokolstwa Polskiego w Bydgoszczy

W zawodach o pierwszeństwo Związku Sokolstwa Polskiego w Bydgoszczy, które odbyły się w sobotę i w niedzielę, wzięło udział przeszło 200 zawodników. Reprezentowane były: Warszawa, Poznań, Łódź, Kraków, Pomorze. Brak Ślżaków wpłynął ujemnie na poziom zawodów.

W poszczególnych konkurencjach były następujące wyniki:

Gimnastyka o pierwszeństwo Związku: 1) Pietrzykowski (Warsz.) 134.6 pkt., 2) Betyna (Bydgoszcz) 122.3, 3) Lewicki (Kraków) 118.4. Wyniki pań: 1) Piskówna (Pabianice) 105.9, 2) Finówna (Warszawa) 84.3.

W strzelaniu z broni małokalibrowej na 50 m. z pozycji leżącej i stojącej: 1) Pietrzykowski (Warsz.) 149, 2) Czernecki (Grudziądz) 141. — Wyniki pań: 1) Felcznerowska (Toruń) 60 pkt., 2) Królówna 50 pkt.

W pływaniu: Panie: 100 m. dowolnym: — 1) Brendelówna (Grudziądz) 1.39.3; 100 m. klasycznym: 1) Szumiłowska (Bydg.) 1.39.9; 100 m. na wznak: Brendelówna (Grudz.) 2.11.6; 100 m. dowolnym dla panów: Małecki 1.30.6; 100 m. na wznak: Zajęczkowski (Grudz.) 1.25.4 (nowy rekord Pomorza); 200 m. dowolnym: Białłyński (Bydg.) 2.43.9. Sztafeta 5x50: 1) Dzielnica po-

morska 2.44.8; 5x100 zmiennym: 1) Bydgoszcz 4.19.6.

Wyniki lekkoatletyczne: Panie — 60 m., 100 m. i skok w dal: Mieczysławska (Pabj.) 8.2, 13.2 i 4.55; 80 m. płotki, skok wzwyż: Felska (Grudziądz) 13.2 i 140; oszczep i kula: Pastwówna (Bydg.) 27.87 i 9.10; dysk: Teskówna (Pabj.) 30.21.

W ogólnej punktacji kobiet zwyciężyła Dzielnica pomorska 112 pkt. przed Dzielnicą mazowiecką 111 pkt. i wielkopolską 15 pkt.

W konkurencji panów zwyciężyli: 100 m i 200 m.: Wrzeszczyński (Pleszew) 11.6 i 24; 400 m. płotki: Małk (Leszno) 60.8; 800 m.: Wośkowiak (Gniezno) 2.10.8; 1500 m. i 3000 m.: Grzesiewicz (Poznań) 4.20 i 9.15.6; skok w dal: Białkowski (Ostrów) 6.04; skok wzwyż: Drzycimski (Bydgoszcz) 1.70; trójskok: Bielicki (Gr.) 12.52; tyczka: Gierszewski (Chojnice) 3.30; oszczep: Zarembski (Wapno) 51.72. Drugim był Mikrut A. 49.88. Kula: Tłgner (Poznań) 13.16; młot: Kordas (Bydg.) 45.34; granat: Jencz (Poznań) 73.27. Sztafeta 4x100: Dzielnica wielkopolska 47.1.

W ogólnej punktacji męskiej: Dzielnica wielkopolska i pomorska uzyskały równą ilość punktów po 250 przed mazowiecką 19 pkt.

Fot. Siedem Groszy, 1938, nr 246

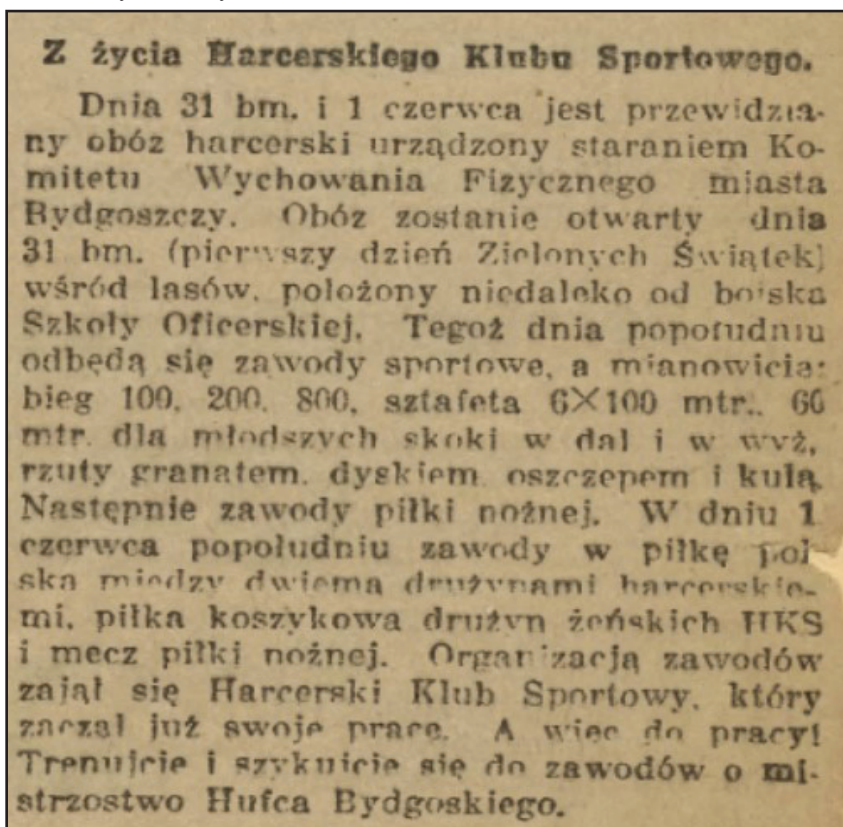
Reprezentacje gniazd sokolich zaczęły również uczestniczyć w zawodach marszowych szczególnie narciarskich np.: Zimowym Huculskim Marszu Szlakiem II. Brygady Legionów.

Fot. Zimowym Huculskim Marszu Szlakiem II. Brygady Legionów (zbiory NAC)

Związek Harcerstwa Polskiego

Wraz z zakończeniem pierwszej wojny światowej i powstań Wielkopolskiego i Śląskiego a więc od momentu odzyskania niepodległości przez Polskę, skauting uzyskał pełną możliwość działania. Opracowany na Walnym Zjeździe Związku Harcerstwa Polskiego (ZHP) w 1920 r. program działania, mocno akcentował potrzebę szerszego zastosowania różnych form aktywności ruchowej, a zwłaszcza zabaw i gier na świeżym powietrzu, wycieczek, marszy, atletyki terenowej oraz innych sposobów zaspokojenia potrzeb ruchowych młodych ludzi.

Fot. Sport Pomorski 1925, nr 7

Na początku 1929 r. Kwatera Główna Związku Harcerstwa Polskiego, opracowała wskazówki dotyczące harcerskich wycieczek.

...Zwrócono uwagę na to że organizowane dla harcerek i harcerzy w wieku do lat 14 wszystkim gry ruchowe i ćwiczenia harcerskie o charakterze zabawy na wolnym powietrzu, najlepiej poza miastem. Marsze powinny odbywać się tylko w dzień. Czas trwania wycieczki i jej dystans należało dobierać w zależności od wieku uczestników, pogody, terenu itp. Wycieczki połączone z ćwiczeniami w terenie nie powinny przekraczać

dystansu tam i z powrotem 10 km, a dla starszych harcerzy 20 km. W dalszej części wskazówek wprowadzono rozróżnienia wycieczek na krótkotrwałe (2–3 godziny), dłuższe (np. półdniowe), całodniowe. Wycieczki dłuższe można było podejmować tylko po odpowiedniej zaprawie uczestników, to jest po odbyciu wcześniej kilku krótszych wycieczek w różnym terenie i z obciążeniem sprzętem osobistym (plecakiem). Dozwolono organizować dla młodzieży powyżej 16 roku życia ćwiczenia w porze nocnej, nawet parę razy w ciągu roku, ale za wiedzą komendanta hufca i władz szkolnych...²⁷⁰.

Fot. 13 Wileńska Drużyna Harcerska im. Zawiszy Czarnego na wycieczce w Beskidach Zachodnich (NAC)

²⁷⁰ Biczysko G.: *Turystyka i krajoznawstwo w Związku Harcerstwa Polskiego w II Rzeczypospolitej*. Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Seria: Kultura Fizyczna 2011, z. X.

Rozkazem naczelnika ZHP z maja 1933 roku zalecono harcerzom organizowanie wycieczek w połączeniu z ćwiczeniami i grami polowymi. Miały one przygotować uczestników do efektywnego odbycia służby wojskowej. Po odbytych jubileuszowych Zlocie Harcerstwa Polskiego w Spale w 1935 r. zalecono aby w drużynach rozwijać: żeglarsstwo i szybownictwo, krótkofalarstwo, strzelectwo, turystykę oraz sport wyczynowy. Dostosowując się do zaleceń Kwatery Głównej ZHP, wprowadzono do pracy organizacyjno-propagandowej akcję wciągnięcia największej liczby harcerzy do czynnego uprawiania sportu, organizowania wewnątrz drużynowych zawodów lekkoatletycznych. Doprowadzono do zawodów centralnych. 16-17 września 1938 r. w Poznaniu odbyły się I ogólnopolskie zawody lekkoatletyczne Związku Harcerstwa Polskiego²⁷¹.

Harcerze pomorscy

na ogólnopolskich harcerskich zawodach lekkoatletycznych.

W dniach 17 i 18 bm. odbyły się w Poznaniu pierwsze ogólnopolskie zawody lekkoatletyczne harcerzy. Stanęło do nich ogółem 100 zawodników na 120 zgłoszonych. Zawody przeprowadzono w dwóch grupach. W pierwszej startowali zawodnicy w wieku od 15—17 lat, w drugiej powyżej lat 17. Reprezentowane były chorągwie: gdańska, pomorska, białostocka, łódzka, warszawska, śląska i poznańska.

W pierwszym dniu uzyskano następujące wyniki:

W grupie starszych:

800 m: 1) Tomczyk (Łódź) 2:05,8, 4) Tietze (Bydgoszcz).

Tyczka: 1) Groman (Białystok) 3.20.

Trójskok: 1) Widmajer (Wągrowiec) 12,33 m.

Dysk: 1) Muszyński (Wągrowiec) 31,73.

Granat: 1) Wojtek (Śląsk) 65,60.

4×400 m: 1) Starogard — 3:47.

Grupa młodszych:

Granat: 1) Kosiecki (Szamotuły) 62,30.

Skok wzwyż: 1) Landowski (Starogard) 150 cm, 2) Gański (Gdańsk) 150, 3) Mroczkowski (Gdańsk) 150, 4) Richert (Gdańsk) 140 cm.

W drugim dniu ogólnopolskich harcerskich zawodów lekkoatletycznych osiągnięto następujące wyniki:

Grupa starszych:

100 m: 1) Mach (Gdańsk) 11,6, 2) Hoppe (Starogard).

200 m: 1) Neyman (Białystok) 24,3, 2) Jurerek (Starogard), 3) Hoppe (Starogard).

400 m: 1) Neyman (Białystok) 55,6, 3) Tietze (Bydgoszcz).

1500 m: 1) Tomczak (Łódź) 4:24,4, 4) Olaszewski (Chełmża).

Skok w dal: 1) Becker (Starogard) 6,25,

2) Kwiatkowski (Inowrocław) 6,13.

Wzwyż: 1) Groman (Białystok), 5) Kornalewski (Brodnica) — wszyscy po 159 cm.

Kula: 1) Ichilczyk (Białystok) 11,37.

Oszczep: 1) Kornalewski (Brodnica) 53,43, 3) Kreft (Starogard) 40,86.

4×100 m: 1) Białystok 48,5, 3) Wągrowiec. Sztafety Starogardu i Gdańska zostały zdyskwalifikowane za przedwczesną zmianę pałeczki wzgl. zgubienie pałeczki.

Grupa młodszych:

80 m płotki: 1) Żerański (Warszawa) 9,7, 2) Metz (Chełmża), 3) Lewicki (Gdańsk).

Skok w dal: 1) Mroczkowski (Gdańsk) 5,64, 2) Lewicki (Gdańsk) 5,56, 4) Landowski (Starogard) 5,46.

Dysk: 1) Boger (Poznań) 46,82.

Sztafeta 4×80 m: 1) 17 druż. harc. Poznań — 39,6, 2) Pomorze.

W pięcioboju starszych (200 m, w dal, dysk, oszczep i 1500 m) startowało 12 zawodników. Zwyciężył Muszyński (Wągrowiec) 2,458 pkt., 2) Kreft (Starogard) 2,303 pkt.

W trójbój młodszych (60 m, wzwyż, kula 5 kg) startowało 28 zawodników. Zwyciężył Herbert (Poznań) 1,477 pkt., 5) Matz (Chełmża) 1,295 pkt.

W ogólnej punktacji konkurencji starszych pierwsze miejsce zajęła Wielkopolska, uzyskując 116 pkt., 2) Białystok 64 pkt., 3) Pomorze 59 pkt., 4) Łódź 49 pkt., 5) Śląsk 21 pkt., 6) Warszawa 16 pkt., 7) Gdańsk 12 punktów.

W punktacji ogólnej konkurencji młodszych pierwsze miejsce zajęła również Wielkopolska z 66 punktami, 2) i 3) miejsce zajęły chorągwie Pomorza i Gdańska po 28 pkt., 4) Łódź 17 pkt., 5) Warszawa 6 pkt.

Organizacja zawodów dobra. Publiczności zebrało się około 1000 osób.

Fot. Dziennik Bydgoski 1938, nr 216

²⁷¹ *Harcerze pomorscy na ogólnopolskich harcerskich zawodach lekkoatletycznych.* Dziennik Bydgoski 1938, nr 216, s.13.

Fot. Siedem Groszy, 1938, nr 254

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży

Powołane zostało podczas krajowego zjazdu Akcji Katolickiej w Krakowie w dniu 5 lutego 1934r. W swoich szeregach skupiała dwie organizacje młodzieżowe: Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej (KSMM) i Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej (KSMŻ).

Jednym z głównych celów statutowych było dbanie o tężyznę fizyczną swoich członków, przez co odgrywała znaczną rolę w usportowieniu młodzieży. Organizacja propagowała musztrę, gimnastykę, gry i zabawy ruchowe w oddziałach, wciągając w sportową działalność również mało aktywne na tym polu dziewczęta. Organizowano obozy szkoleniowe w Brześciu nad Bugiem, w Duryczach koło Kodnia. W oddziałach zakładano kółka sportowe (dominowała siatkówka), starano się o posiadanie własnych obiektów sportowych. W programach zajęć sportowych uwzględniano koszykówkę, siatkówkę, lekkoatletykę, pokazy gimnastyczne, strzelanie, zjazdy gwiazdziste na rowerach. Uczestniczono w tych dyscyplinach sportowych w zawodach, które aktywnie organizowano. Przeprowadzano zdobywanie Państwowej Odznaki Sportowej. Przedstawiciele poszczególnych oddziałów

uczestniczyli w regionalnych zawodach marszowych np. w Marszu na Polską Górę²⁷². Sport stanowił jedną z płaszczyzn współpracy z innymi organizacjami (np. z ZHP).

— Bieg na przełaj o mistrz. Okr. Dębieńskiego KSM odbył się w Bujakowie. Wyniki. Seniorzy: 1) Kajzerek Rufin — Czerwionka, 2) Malczyk Konrad — Ornontowice, 3) Samol Ryszard — Paniowy. Juniorzy: 1) Samol Leon — Paniowy, 2) Król Engelbert — Bujaków, 3) Strzelczyk Jan — Dębieńsko W.

Fot. Siedem Groszy, 1938, nr 132

Sport na Śląsku
— Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w Żorach organizuje w niedzielę 26 bm. turniej piłkarski o puchar, oraz zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Żor. Zgłoszenia do turnieju przyjmuje p. Antoni Reich, Mikołowska 25.

Fot. Siedem Groszy, 1938, nr 139

Szkolne Kluby Sportowe

W okresie międzywojennym nastąpiło upowszechnianie wychowania fizycznego w szkole. Wiązało się to z ogólnym postępowaniem szkolnictwa i rozwojem pedagogiki oraz wzmożonym zainteresowaniem sprawami zdrowia i tężyzny młodego pokolenia.

Świadomość wyjątkowego znaczenia spraw wychowania, oświaty, zdrowia dzieci i młodzieży i jej fizycznego rozwoju znalazła swoje miejsce w projektach nowej szkoły polskiej tuż po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Ówczesne Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wydało zakaz przynależności młodzieży szkolnej do klubów pozaszkolnych. Zakaz ten spowodował powstanie wielu klubów szkolnych. Myśl powołania ogólnopolskiej organizacji sportu szkolnego była w latach międzywojennych bardzo silna. W 1929 roku powstaje Koło

²⁷² Drozdek-Małołepsza T., Małołepszy T., Bakota D.: *Marsz na Polską Górę jako przykład zawodów wojskowo-sportowych na Wołyniu (1934-1939)*. Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie 2018.

Wychowawców Fizycznych, a w 1937 roku Polski Związek Wychowawców Fizycznych. Wysunął on następujący postulat: *...Wydaje się konieczne zorganizowanie szkolnych i międzyszkolnych kół i klubów sportowych danego okręgu w okręgowy związek szkolnych kół sportowych, z kolei okręgowe związki musiałyby zrzeszać się w centralę szkolnych kół sportowych, którą kierowałoby bezpośrednio Ministerstwo. Centrala szkolnych kół sportowych musiałaby w Związku Związków Sportowych uzyskać prawa analogiczne do praw centrali AZS...*²⁷³.

Zamierzenia te zostały zrealizowane w wyniku czego w końcu lat 30-tych działało w Polsce już kilkaset szkolnych i międzyszkolnych klubów sportowych. Przeprowadzały wszelkie imprezy sportowe w szkole. Wiodącymi sekcjami w nich były lekkoatletyczna, koszykówki, tenisa ziemnego, bokserska. Szczególnie dobre wyniki sportowe uzyskiwała młodzież szkolna w królowej sportu - w lekkiej atletyce. Tradycją było organizowanie corocznego dnia sportu szkolnego. W niektórych z nich w programie umieszczona była konkurencja marszowa lub chód.

Lekka atletyka.

Częstochowa. Zawody lekkoatletyczne I. Gimn. Państw. dały następujące wyniki: Bieg 100 m. 1) Kałuski 12,3 sek., rzut dyskiem: 1) Brzeziński 31 m., rzut oszczepem 1) Dowhyłuk 42,05 m., rzut kulą 1) Russo 9.6, trójskok 1) Ratyński 10,25, skok w dal rozbiegiem 1) Zenkert 5.05, skok w dal z miejsca 1) Eger 2.7, skok w wyż 1) Nadolny 1.40. Na tem miejscu chciałbym wyrazić uznanie prof. Lewandowskiemu, za jego usilne starania dookoła rozwoju lekkiej atletyki w naszym mieście. 24. VI. odbył się bieg okrężny „Kurjera Częstochowskiego“, startowało przeszło 40 zawodników. Trasa wynosiła 3.578 m. 1) Ociepa 11'48¹/₃ sek, 2) Nowak Józef, 3) Nowak Stan., wszyscy z 27 p. p. Po południu odbyły się zawody lek. atlet., urządzone przez W. K. S. 27 p. p. Marsz 10 km w ubiorze patrolowym 1) szer. Galuk 1 g. 8'37", rzut oszczepem 1) Dowhyłuk (I. Gimn. P.) 39,55, poza konkur-

Fot. Tygodnik Sportowy 1923, nr 22

²⁷³ Cendrowski Z. : 50 – *lecie Szkolnego Związku Sportowego*, biuletyn ZG SZS Warszawa, 2002r

**Uroczystość sportowa z okazji pięciolatnia
Klubu Gimnazjalnego w Inowrocławiu.**

Z wielu zaproszonych gości, stawili się gimnazjum grudziądzkie, drużyna piłki nożnej gimnazjum gnieźnieńskiego, oraz sekcja lekkoatletyczna, szkoła wyd. z Inowrocławia, Strzelna i Mogilna. Zawiodły zaś Bydgoszcz i Włocławek. Wyniki pięcioboju były następujące: 1. miejsce Józef Falencykowski, (gimn. inowr.) 4003 punktów; 2) Wiesław Krautforst 3595 p., 3) Pierzyński (szk. wyd. mogileńska) 3547 p.

Strzelanie 100 mtr. bez podp.: 1) Grabowski Bronisław 53 p. (szk. wyd. inowr.) (na 60 możliwych); 2) Olejnik 52 p. (szk. wyd. Strzelno);

Marsz 3000 m. z obciąż. wojsk. Falencykowski (gimn. inowr.) 17,14,5.

Rzut gran. jajk.: Falencykowski 60 m.

Bieg 100 mtr.: Falencykowski 12,1 s.

Skok w wyż Gutorski 1,42, $\frac{3}{4}$ m.

Pchnięcie kulą 5 kg.: Pierzyński, (szk. wyd. Strzelno) 10,05 m.

Bieg 400 mtr.: Pankowski (gimn. inowr.) 60 s.

Rzut oszczepem: Tomaszewski (gimn. Grudziądz) 38 m.

Skok w dal: Falencykowski gimn. i nowr.) 5,20 m.

Bieg 1500 m.: Olejnik (szk. wyd. Strzelno) 5,2 m.

Rzut dyskiem: Tomaszewski (gimn. Grudziądz) 26 m.

Zwycięzcy otrzymali piękne nagrody oraz dyplomy podarowane przez P. K. U. i K. G. P. N. Inowrocław.

Związek Towarzystw Powstańców i Wojaków Ziem Zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej

Związek Towarzystw Powstańców i Wojaków Ziem Zachodnich RP został powołany 7 kwietnia 1922 r. w Poznaniu. Był organizacją paramilitarną mającą za zadanie przeciwstawić się niemieckim wpływom w niedawnym zaborze pruskim. W początkowym okresie skupiał on w swoich szeregach uczestników Powstania Wielkopolskiego a w późniejszym również Powstań Śląskich. Pod względem politycznym był przeciw wagą w stosunku Związku Strzeleckiego, nie cieszącego się w Polsce zachodniej zbyt dużą popularnością. Założeniem Związku, była deklaracja, że jest stowarzyszeniem bezpartyjnym i apolitycznym. W swojej działalności zwracał dużą uwagę na propagowanie kultury fizycznej²⁷⁴.

Sport u Powstańców i Wojaków.

**Marsz 25 klm. — Dobre wyniki. — Rozdanie nagród.
Podziękowanie i uznanie dla red. p. Teski za popie-
ranie pracy Powstańców i Wojaków.**

W niedzielę, dn. 26 ub. m. Zarząd Obwodowy Zw. Powstańców i Wojaków urządził po raz już czwarty z rzędu marsz drużynowy 25 klm. (z Bydgoszczy do Lochowa i z powrotem).

Wymarsz pierwszej drużyny nastąpił o godz. 11,45 z przed sądu powiatowego. Do marszu stanęły dwie drużyny Tow. Powst. i Wojaków Bielawy-Skrzetusko i jedna drużyna „Macierzy”.

Pierwsze miejsce zajęła I drużyna Bielawy w czasie 2:43,44 sek., w składzie: Kufel, Pijanowski, Jezierski, Rogalski, Winiarski, Jagła. Drużyna ta otrzymała pierwszą nagrodę. Drugie miejsce i drugą nagrodę w czasie 2:48,8 sek. zdobyła II drużyna tegoż towarzystwa, w składzie: Wilda, Ronkowski, Józwiak, Donarski, Preis, Reszczyński. Trzecią nagrodę zdobyła drużyna „Macierzy” w czasie 2:52:05 sek., w składzie: Kośmider, Cerman, Hyrzyk, Józefiak, Nadolski, Heymowski.

Panu Pijanowskiemu wręczono nagrodę „Dziennika Bydgoskiego”. Zarząd Obwodowy dziękuje redaktorowi panu Tesce za ufundowanie nagród oraz za pieczołowitość, jaką otacza Powstańców i Wojaków.

Fot. Tygodnik Sportowy 1930, nr 45

²⁷⁴ *Sport u Powstańców i Wojaków*: Tygodnik Sportowy 1930, nr 45.

Fot. Defilada Związku Towarzystw Powstańców i Wojaków przed Zamkiem Cesarskim w Poznaniu (zbiory NAC)

Fot. Ilustracja Poznańska i Nowiny Sportowe 1929, nr18

Rozdział V

Z TRADYCJI MARSZOWYCH POLSKICH KOBIET

*P*od koniec XIX i na początku XX wieku na świecie rozwinął się silny ruch społeczno – polityczny kobiet walczących o swoje prawa. Żądały one aby miały takie same prawa we wszystkich dziedzinach życia jak mężczyźni. Nie odnosiły od razu sukcesów ale wytrwałość sufrażystek była wielka, stopniowo wywalczały coraz więcej uprawnień. Ruch ten i następujące w wyniku jego przemiany nie ominęły także ziem polskich. Panie dopuszczono na studia wyższe

W oparciu się o prawo austriackie z 23.03.1897r. a dotyczące uprawnień galicyjskich uniwersytetów na Lwowskim Uniwersytecie w roku akademickim 1897/98 studiowały na wydziale filozoficznym 2 studentki zwyczajne. Na lekarskim od 1900 r., a na prawie od 1919 r. Panie na drugim galicyjskim uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie rozpoczęły studiować od 1908 r. Natomiast w zaborze rosyjskim prawo studiowania na Uniwersytecie Warszawskim dopiero w 1915 r.²⁷⁵

Na niwie politycznej Polki brały udział w ruchu konspiracyjnym, organizowały szkolnictwo polskie na ziemiach będących pod zaborami, wydawały kobiece czasopisma. Z wolna też Polki zaczęły interesować się sportem. Wśród nielicznych społecznie aprobowanych dyscyplin sportowych dla kobiet były ćwiczenia gimnastyczne, tenis i krykiet. W Galicji pod koniec XIX wieku tworzone oddziały żeńskie Towarzystwa Gimnastycznego Sokół, ale pierwszą samodzielną jednostkę tej organizacji powołano w Warszawie w roku 1906. Warszawskie gniazdo Sokola nazywało się Grażyna.

Droga kobiet prowadząca do wyczynowego uprawiania sportu była jeszcze długa. Duży wpływ na taką sytuację miała opinia na temat roli życiowej kobiety. Mimo to młodzież żeńska zaczęła się aktywnie zajmować sportem a szczególnie dyscyplinami sportowymi, które dotychczas nie wypadało paniom uprawiać, między innymi lekką atletyką. I tutaj kobiety pragnęły rywalizować w konkurencjach które uprawiali mężczyźni. Ten duży ich upór i wytrwałość doprowadziły, że mogły one zacząć rywalizować w dyscyplinach i konkurencjach sportowych takich samych jakie uprawiali panowie. Dotyczyło to także chodu sportowego. Podobnie jak u mężczyzn również panie po raz pierwszy przystąpiły do rywalizacji w tej konkurencji lekkoatletycznej w Galicji. Wielki animator sportu na tym terenie czyli Lwowskie Towarzystwo Zabaw Ruchowych w swoim kalendarzu imprez sportowych na rok 1909, który został opublikowany w Przewodniku Gimnastycznym Sokola, zamieszcza następującą informację²⁷⁶:

²⁷⁵ Kolbuszewska J. (Uniwersytet Łódzki): *Polki na uniwersytetach - trudne początki* [w:] Sensus Historiae ISSN 2082-0860; Vol.XXVI (2017/1), s.35-53.

²⁷⁶ Przewodnik Gimnastyczny Sokola z 1909.

29. czerwca. Zawody międzyszkolne dziewcząt o nagr. T. Z. R.
a) bieg na 100 m, b) chód na 1000 m, c) zawody w basket ballu,
d) bieg z kołem 400 m.

Fot. Przewodnik Gimnastyczny Sokoła

Jest to pierwsza w historii polskiej lekkiej atletyki informacja o organizacji zawodów w chodzie sportowym przeznaczonym dla kobiet.

W *Gazecie Lwowskiej* zamieszczono obszerną relację o najważniejszym wydarzeniu sportowym odbytym w tym dniu 29 czerwca 1909 r. we Lwowie. Była nim uroczystość otwarcia „parku Towarzystwa Zabaw Ruchowych”. W sprawozdaniu przede wszystkim zaprezentowano wystąpienia głównych gości, a o imprezach sportowych pisząc tylko... *Uroczystości zakończyły zabawy młodzieży na wszystkich polach boiska, a zebrani dostojnicy i goście przekonać się mogli naocznie, jak piękna i pożyteczna rzecz przybyła stolicy kraju...*²⁷⁷.

Kurier Lwowski podaje, że w tym wydarzeniu uczestniczyły również panie²⁷⁸

Park Tow. zabaw ruchowych.

Instytucja, powołana do życia przez grono ludzi dobrej woli i chętniej pracy pod hasłem: w zdrowym ciele zdrowy duch, zapisze w kronikach swoich dzień wczorajszy złotymi zgłoskami.

W dniu św. Piotra i Pawła otwarto uroczystie tuż obok rogatki Stryjskiej park Towarzystwa zabaw ruchowych, w którym ześrodkowywać się będzie życie młodzieży lwowskiej, spragnionej zdrowej zabawy, ruchu i sportów, rozwijających siły fizyczne, dodających tyle niezbędnej w życiu tężyzny.

Około godziny 10 rano cicha zazwyczaj ul. Stryjska zawrzała życiem i ruchem. Długi szereg pojazdów wiozł dygnitarzy, dostojników i gości; młodzież maszerowała ku parkowi przy dźwiękach własnych orkiestr.

Fot. Gazeta Lwowska 1909, nr 146

²⁷⁷ *Park Tow. zabaw ruchowych*. Gazeta Lwowska 1909, nr 146, s.4-5.

²⁷⁸ *Otwarcie parku gier*: Kurjer Lwowski 1909, nr 298, s.3.

— Otwarcie parku gier. Program dzisiejszej uroczystości otwarcia parku gier towarzystwa zabaw ruchowych jest następujący:
Przedpołudniem o g. 10. msza polowa na boisku towarzystwa (za rogatką stryjską po prawej stronie). Poświęcenie parku przez arcybiskupa ks. Bilczewskiego. Przemówienia i ogólne 15-minutowe gry i zabawy młodzieży. Podczas uroczystości śpiewać będzie chór „Echa”.
•
Popołudniu o g. 4.: Gry młodzieży szkolnej. Zawody drużyn T. Z. R. w palancie i hockeyu. Zawody żeńskich drużyn T. Z. R. w basket-ballu. Match futbolowy (Kraków) przeciw „Czarnym” (Lwów).

Fot. Kurjer Lwowski 1909, nr 298

Rozwijające się zainteresowanie sportem wśród kobiet zostało zahamowane przez wybuch pierwszej wojny światowej. Mimo to panie z Galicji, w dużej mierze członkinie Towarzystwa Gimnastycznego Sokół, nie wycofały się z życia organizacyjnego. W momencie zagrożenia Lwowa przez wojska ukraińskie w 1918 roku została przez nie powołana paramilitarna Ochotnicza Legia Kobiet²⁷⁹.

Fot. Oddział Ochotniczej Legii Kobiet w przemarszu przez Lwów (zbiory NAC)

²⁷⁹ Ochotnicza Legia Kobiet (OLK) – polska ochotnicza organizacja wojskowa utworzona we Lwowie w 1918 przez kobiety, pragnące walczyć o niepodległość Polski. Członkinie organizacji brały udział w bitwie o Lwów podczas wojny polsko-ukraińskiej oraz w wojnie polsko-bolszewickiej.

Gdy polskie kobiety walczyły w obronie granic Polski, sygnatariuszki z państw: Czechosłowacji, Francji, Hiszpanii, USA, Wielkiej Brytanii, w Paryżu w 1921 r. powołują Międzynarodowy Związek Sportowy Kobiet²⁸⁰. Było to ważne wydarzenie w zakresie organizacyjnym, przyczyniające się do rozwoju sportu kobiet w Europie i na świecie.

Po ukształtowaniu się w wyniku powstań narodowych i wojny polsko – rosyjskiej granic państwa, właściwie od 1921 r. gdy życie w Polsce wróciło do normalności we wszystkich dziedzinach, mogła się rozwijać aktywność fizyczna. Młodzież żeńska zaczęła się zajmować sportem, uprawianie sportu przez kobiety stało się w pełni akceptowalne społecznie. Kobiety poczęły się usamodzielniać w wielu dziedzinach życia. Zaczęły sięgać po zawody i stanowiska, które dotychczas były zarezerwowane tylko dla mężczyzn. Również w sporcie dążyły do uzyskiwania coraz lepszych wyników i możliwości uprawiania wszystkich dyscyplin i konkurencji sportowych. Nie zdecydowały się jedynie na uprawianie chodu.

Panie realizowały swoje marzenia o szybkim i długotrwałym chodzeniu poprzez udział w modnych w okresie międzywojennym marszach. Po raz pierwszy wystartowały one w *Marszu Pierwszej Kadrowej* w 1926 roku na 122 km trasie prowadzącej z krakowskich Oleandrów do Kielc. Był to bardzo ważny start ze względów psychologicznych pokazujący, że kobieta znosi długotrwały wysiłek sportowy i może rywalizować na równi z mężczyznami. Jak pisze Zaborniak *...była to grupa nieliczna, nieprzygotowanych drużyn trenujących sporadycznie...*²⁸¹ Tygodnik Strzelec odnotował: *...po raz pierwszy stanęła do współzawodnictwa i do wykazania swojej tężyzny fizycznej, drużyna kobieca, składająca się z 8 niewiast i startująca oczywiście poza konkursem...*²⁸².

W styczniu 1927 r. został powołany Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (PUWFiPW), którego celem było kierowanie wszelkimi pracami związanymi z powszechnym wychowaniem fizycznym i przysposobieniem wojskowym w państwie²⁸³. Następuje dynamiczny rozwój wszelkich form związanych z działalnością wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Jednym z głównych zadań na jakie zwrócono uwagę było podniesienie przede wszystkim sprawności fizycznej młodzieży oraz wpojenie jej zamiłowania do uprawiania sportu. Realizowane ono było w toku zajęć szkolnych, w takich formach, jak: gry, zabawy ruchowe, lekkoatletykę, marsze i zawody sportowe. Marsze na obozach szkoleniowych Przysposobienia Wojskowego zostały wpisane do obowiązkowego programu zajęć. W ten sposób zawody marszowe stały się pełnoprawną konkurencją lekkoatletyczną.

W roku 1927 w *Marszu Szlakiem Kadrowki* wystartowały 4 sekcje kobiece Związku Strzeleckiego z Jarosławia, Wołynia (2 zespoły) oraz Grzędzic²⁸⁴. Uczestniczące w rywalizacji drużyny kobiece były zdecydowanie lepiej zorganizowane i przygotowane niż w roku poprzednim. Dzięki temu mogły podjąć z powodzeniem rywalizację z mężczyznami. Szczególnie uwidoczniła się ona na trzecim indywidualnym etapie,

²⁸⁰ Przegląd Sportowy 1921, nr 30, s. 15.

²⁸¹ Zaborniak St.: *Rozwój chodu sportowego kobiet w Polsce w latach 1926–2004*. Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2008.

²⁸² *Marsz Szlakiem Kadrowki w cyfrach*. Strzelec 1926, nr 33, s.22.

²⁸³ Rozwadowski P.: *Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego 1927-1939*. Warszawa 2000, s. 25.

²⁸⁴ *V Marsz Szlakiem Kadrowki*. Strzelec 1927, nr 19. s.3.

Jędrzejów – Kielce (38 km). Niektóre z nich wyprzedziły panów na mecie. Przykładem jest najlepsza spośród kobiet strzelczyni Maja Agucewicz, zwyciężczyni biegu indywidualnego wśród kobiet.

Fot. Maja Agucewicz zwyciężczyni biegu indywidualnego w 1927 (zbiory NAC)

Zawodniczki „indywidualne”.

Ze strzelczyń biorących udział w biegu indywidualnym pierwsze miejsce, zdobyła ob. Augucewiczówna Marja Wołyń—Łuck przybywając w 5⁰3,10. Na 343 zawodników biorących udział w biegu indywidualnym była ona 166-tą, a więc znalazła się w pierwszej połowie zawodników.

Następna ob. Nowacka Franciszka (również Wołyń — Chorchów przyszła 172, ob. Tarnowska Aleksandra z Wilna — 184.

Fot. Strzelec 1927, nr 19

W końcowej klasyfikacji marszu, na 31 miejscu uplasowały się strzelczynie ze Związku Strzeleckiego Wołyń, ogółem sklasyfikowano 51 zespołów²⁸⁵. Udział drużyn żeńskich w tak długim i uciążliwym marszu (duża różnica wzniesień, ostra kamienista nawierzchnia) wzbudzał podziw wśród organizatorów i licznie zgromadzonej na trasie marszu ludności.

Fot. Uczestniczki marszu od lewej: Maja Augucewicz, Nusia Nowacka, Oleńka Tarnowska, Tusia Wesołowska (zbiory NAC)

²⁸⁵ Wyniki trzeciego etapu. Strzelec 1927, nr 19. s.15.

Udany start kobiet w *Marszu Szlakiem Kadrówki* zachęcił organizatorów innych marszy o dopuszczeniu ich do rywalizacji sportowej. Prawo startu miały w nich strzelczynie skupione w Związku Strzeleckim. W roku 1927 panie wzięły jeszcze udział w zawodach marszowych: w Czechowicach²⁸⁶, które były przeprowadzone na dystansie 14 km czy Marszu Sulejówek–Belweder, marszu Otybaka–Łuck oraz w II Marszu Zadwórzeńskim²⁸⁷.

II Marsz Zadwórzeński przy udziale 1121 zawodników wygrał indywidualnie Boski (K. K. S.) w czasie 4 godz. 10 min. 47 sek. 2) Szwadron (Hasmonea) 4 godz. 15 min. 40 sek. 3) Urbański (Z S — Łódź) 4:16'53" 4) Szostakiewicz (21 p. p.) 4:29'19" 5) Polak (43 p. p.) 6) Zachnyczyn (21 p. p.), zaś drużynowo w grupie drużyn wojskowych 48 p. p. Stanisławów 4 godz. 31 min. 30 sek. 2) 49 p. p. Kołomyja w grupie policji państwowej 1) Lwów 5:15'08" 2) Tarnopol 3) Łuck. W grupie Związku Strzeleckiego Warszawa—Powązki 5:25'11 sek. w grupie P. W. Harcerze lwowscy 5:48'43".

Wśród kobiet indywidualnie wygrała Ostasówna (Z. S. — Sygnowka) 5:03'02" 2) Schneiderówna (Z. S. — Sygnowka) 5:03'3". Drużynowo wygrała żeńska drużyna Strzelec Jarosław 6:20'27" 2) Strzelec Tustanowice 6:21'10".

Ogólnie drużynowo w grupie męskiej 1) 48 p. p. Stanisław. 4:31'30" 2) 49 p. p. Kołomyja 4:40'10" 3) 26 p. p. Lwów 5:0'25" 4) 54 p. p. 5:07'17" 5) Pol. Państw. Lwów 5:15'38" 6) 40 p. p. Lwów 5:16'40" 7) Związek Strzelecki—Warszawa 5:25'11" 8) Zw. Strz. Lublin 5:25'45" 9) 53 p. p. 5:30'03" 10) Pol. Państw. Tarnopol 5:30'40". Startowało 73 drużyn oraz 151 zawodników indywidualnie. Razem 1121 zawodników.

Fot. Stadjon 1928, nr 28

W następnych latach sport marszowy mocno się rozwinął. Organizowano zawody marszowe, o różnorodnym charakterze: od marszy tradycyjnych poprzez marsze narciarskie do marszy z utrudnieniem np. w maskach gazowych, podczas których prowadzono osobną klasyfikację zespołów kobiecych. W IV zimowym marszu Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów Polskich ...*Furorę zrobiła drużyn kobieca z Kościeliska, która biegła na nartach, w zadymce śnieżnej, w szerokich kwiecistych spódnicach i chustkach na głowach...*²⁸⁸.

²⁸⁶ Zawody marszowe w Czechowicach. Strzelec 1927, nr 19. s.19.

²⁸⁷ II Marsz Zadwórzeński. Stadjon 1928, nr 28, s.6, s.6

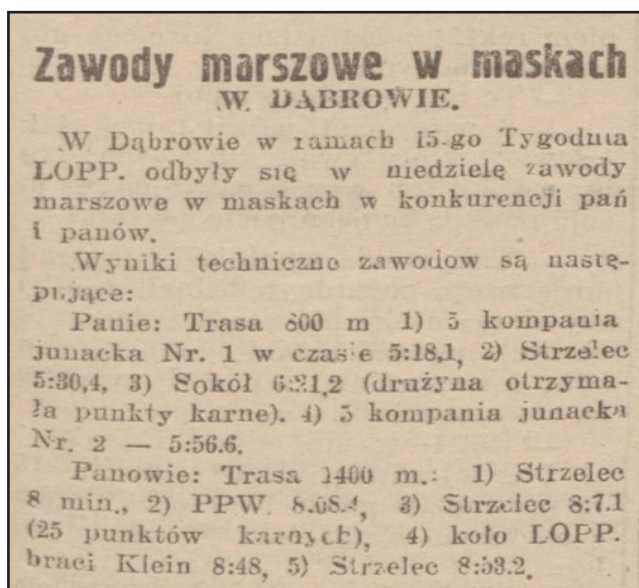
²⁸⁸ Dyląg D.: *Marsz zimowy „Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów Polskich” 1934–1939*. Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna 2013

Fot. Patrol kobiecy z Kościeliska na trasie marszu (zbiory NAC)

Fot. Marsz w maskach Kobiecego Przysposobienia Wojskowego (zbiory NAC)

Fot. Expres Zagłębia 1938, nr 265

Konkurencje marszowe dla kobiet i mężczyzn zostały umieszczone również w wykazie obowiązkowych konkurencji, jakie należało wykonać przy ubieganiu się o Państwową Odznakę Sportową (POS), którą wprowadzono w 1930 r.

Panie uprawiały marsze w swoich organizacjach macierzystych do których przynależały takich jak Kobiectwo Przysposobienie Wojskowe, Związku Strzeleckiego czy w branżowych Kolejowe Przysposobienie Wojskowe, Pocztowe Przysposobienie Wojskowe.

Fot. Święto Kolejowego Przysposobienia Wojskowego w Katowicach (zbiory NAC)

Mimo organizowania różnego rodzaju zawodów marszowych a także obowiązkowego odbycia marszu podczas zdobywania odznaki POS, wśród ówczesnych miłośniczek lekkiej atletyki nie pojawiła się myśl zorganizowania zawodów w chodzie sportowym przeznaczonym dla kobiet.

Większe zainteresowanie wzbudzały u pań klasyczne konkurencje lekkoatletyczne, w których miały możliwość indywidualnej bezpośredniej rywalizacji sportowej. W ramach propagandy wychowania fizycznego wśród kobiet organizowano zawody lekkoatletyczne w których mogły startować kobiety. Żeńskie Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Bydgoszczy zorganizował osobne Dzień Sportu Kobiecego²⁸⁹.

Wajsówna rzuca dyskiem 41,02

Dzień Sportu Kobiecego

A.Z.S (Poznań) – Sokolice (Bydgoszcz) 42:42

Poraz pierwszy w dziejach sportu w Bydgoszczy, mieliśmy w dniu wczorajszym osobny dzień, poświęcony wyłącznie dla sportu kobiecego. Była to niejako próba, która wypadła doskonale. Zarządowi Żeńskiego Tow. Gimn. Sokół w Bydgoszczy należy się słowa uznania za zorganizowanie tych zawodów. Rezultat zawodów pod każdym względem jest b. dobry. Była to świetna propaganda wychowania fizycznego wśród kobiet.

Publiczność zebrała się dużo. Trybuny były przepełnione. A było to nie ta zwykła, regularna publiczność, ale taka, która przybyła na Stadion tylko na lepsze imprezy.

Wyniki techniczne zawodów są dobre. Trzeba tu wziąć pod uwagę dwa ujemne wpływy. Pierwszy to początek sezonu, a więc brak jest jeszcze dobrej formy po długotrwałej zimie, drugie, to wczorajsze chłodne powietrze. W takiej temperaturze mięśnie nie są podatne do pełnych wyników. Faworytkami widzów były pp.

Wajsówna i Jasieńska

W skoku w dal z rozbiegiem: 1) Jasieńska 4,64 m., 2) Książkiewiczówna 4,37 m., 3) Świdowska 4,32 m., 4) Baumgartówna 4,31 m.

W skoku wwyż: 1) Jasieńska 1,38 m., 2) Tykwińska (B), Łukanowska (P), Kiernikowska (B) po 1,32 m. Wajsówna poza konkursem 1,43 m.

Przy tej sposobności wspomnieć musimy o braku na Stadionie stojaków do skoku wwyż, o skali centymetrowej. Te, które tam są, są o skali 5 cm.

Nastąpiła najciekawsza konkurencja, rzut dyskiem z udziałem Wajsówny. Rzuty dyskiem Wajsówny były spontanicznie okrzykiwane. Duży rozkrok, silne wspięcie przy przedmuchu z wyprostowaną prawą nogą, jednorazowy zamach z silnym skretem tułowia w prawo, błyskawiczne dwa półobroty i dysk ślicznie płynię płasko bez drganiec i pada na 41,02 mtr., poczem następują regalskie oklaski trybun.

Drugie miejsce zajęła Jasieńska, rzut 34,22 m., 3) Kiernikowska 22,92 m., 4) Książkiewiczówna 22,49 m., 5) Pieniążkówna 22,19 m.

Występ Wajsówny był zarazem dobrą szkołą dla Bydgoszczanek, jak się powinno dyskiem rzucać.

Spotkanie zakończono sztafetą 4x75 m. Pierwsza zmiana nie wrotyła nic dobrego dla Bydgoszcz. Przy drugiej zmianie nawet dystans na niekorzyść sokołki lekko się powiększył. Na trzecim odcinku zdecydowała Kiernikowska, a Baumgartówna otrzymawszy pałeczkę z małą już przewagą utrzymała ją, przerywając taśmę w czasie 43,2 sek.

Ogólna punktacja zawodów 42:42.

Według odbytych konkurencji zwycięstwo przypadło sokołkom. Ponieważ jednak w programie były rzuty oszczepem a sokołki tej konkurencji nie mogły obadzić, przelo 2 punkty oddano walcowerem i w ten sposób wyrównano wynik na 42:42.

Jest to bardzo dobry wynik dla sokołki. Lekkoatletki poznańskie są jednym z najsilniejszych zespołów w Polsce.

Na zakończenie odbył się mecz w siatkówkę, w którym zwyciężył AZS. w stosunku 2:0.

Fot. Tygodnik Sportowy 1933 nr 20

Zespoły A. Z. S. Poznań i Sokół Żeński Bydgoszcz na chwilę przed spotkaniem, wygranym przez Bydgoszczanki. Pierwsza od lewej Jasieńska (Poznań).

Fot. Tygodnik Sportowy 1933 nr 20

²⁸⁹ *Dzień Sportu Kobiecego*. Tygodnik Sportowy 1933, nr 20, s.3.

Rozdział VI

PAŃSTWOWA ODZNAKA SPORTOWA

Prezes Rady Ministrów wydał w dniu 27 czerwca 1930 r. rozporządzenie ustanawiające Państwową Odznakę Sportową (POS)²⁹⁰. Celem Państwowej Odznaki Sportowej było podniesienie sprawności fizycznej najszerzych warstw społeczeństwa oraz podtrzymanie tej sprawności przez jak najdłuższy okres życia. Cechą wiodącą Państwowej Odznaki Sportowej była jej wielka dostępność w jej uzyskiwaniu. Miała również wydźwięk propagandowy, ilość uzyskanych odznak, świadczyła o stopniu usprawnienia fizycznego danego powiatu czy województwa.

Fot. Państwowa Odznaka Sportowa.

Państwowa Odznaka Sportowa dzieliła się na trzy klasy. Każdej klasie odpowiadał kolor odznaki:

- Klasa I – odznaka brązowa,
- Klasa II – odznaka srebrna,
- Klasa III – odznaka złota,

Prawo otrzymania odznaki przysługiwało: *każdemu nieposzlakowanemu obywatelowi polskiemu, który ukończył 14 lat życia (osoba płci żeńskiej 16 lat) i uzyskał pozytywny wynik w okresowej próbie sprawności fizycznej*²⁹¹.

²⁹⁰ Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. o Państwowej Odznace Sportowej. Monitor Polski 1930, nr. 169, poz. 255.

²⁹¹ Tamże. Monitor Polski nr. 169, poz. 255

Próba na Państwową Odznakę Sportową składała się z sześciu grup sprawności fizycznych:

Grupa I – gimnastyka i pływanie do 100 m;

Grupa II – skoki;

Grupa III – biegi do 800 m, pływanie do 100 m, jazda na łyżwach do 500 m;

Grupa IV – rzut dyskiem, oszczepem, piłką, granatem, pchnięcie kulą, boks, szermierka, gry sportowe, strzelanie (dla kobiet);

Grupa V – marsze do 20 km, biegi do 5 km, wycieczki piesze do 3 dni, biegi narciarskie do 18 km, biegi łyżwiarskie do 10 km, jazda na rowerze do 20 km, rajd konny do 2 dni, pływanie do 1.000 m, wioślarstwo i wycieczki wioślarskie do 1 dnia, gry sportowe.

Grupa VI – strzelanie (dla mężczyzn) i gry sportowe (dla kobiet);

Poniżej przedstawiamy wymagania wynikowe jakie należało uzyskać z ćwiczeń (marsze, wycieczki, biegi) z grupy piątej ²⁹²:

Załącznik 1, do regulaminu p. o. s.

„Zestaw minimów”

(„tak” oznacza: do poprawnego wykonania; znak „—” oznacza, że dana kategoria wieku danego ćwiczenia nie odbywa)

Grupa	Numer ćwiczenia	Wyszczególnienie ćwiczenia	MA 21–34	MB 19–20	MC 17–18	MD 15–16	ME 35–44	MF 45–50	MG ponad 50	KA 21–30	KB 19–20	KC 17–18	KD 31–40	KE 41–50	KF ponad 50	Uwagi
V	33	Marsz 3 km	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28'	—	—	—	
	34	Marsz 5 km	—	—	—	1h	—	—	—	43'	48'	—	48'	50'	1h	
	35	Marsz 10 km z obciążeniem 7,5 kg	—	1h45'	2h20'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	36	Marsz 10 km z obciążeniem 12 kg	1h45'	—	—	—	1h50"	—	—	—	—	—	—	—	—	
	37	Marsz 20 km z obciążeniem 7,5 kg	—	3h50'	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	38	Marsz 20 km z obciążeniem 12 kg	3h50'	—	—	—	4h	—	—	—	—	—	—	—	—	
VI	39	2-dniowa wycieczka piesza	60	50	40	35	55	45	40	45	40	35	40	35	30	kilometrów
	40	3-dniowa wycieczka piesza	84	70	55	—	70	60	—	65	60	—	60	55	—	„
	41	Bieg 800 m	—	—	—	—	—	—	—	4'	4'20"	—	5'	5'30"	—	
IV	42	Bieg 3 km	—	13'10"	13'50"	—	—	—	17'	—	—	—	—	—	—	
	43	Bieg 5 km	24'	—	—	—	26'	28'	—	—	—	—	—	—	—	

Aby uzyskać prawo otrzymania odznaki należało w wybranych przez siebie sześciu różnych ćwiczeniach, po jednym z każdej grupy, osiągnąć co najmniej wyniki minimalne, ustalone w regulaminie państwowej odznaki sportowej. Odznakę przyznawał przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego po pozytywnym zdaniu prób sprawnościowych. Odznakę nadawano na okres 2 lat, po tym okresie należało ponownie przystąpić do sprawdzianu fizycznego. FOT-4-Świadectwo otrzymania Państwowej Odznaki Sportowej.

²⁹² Państwowa Odznaka Sportowa. Rozporządzenia i regulaminy. Główna księgarnia wojskowa. Warszawa 1931.

Ś W I A D E C T W O
państwowej odznaki sportowej

Nr. 2.

Imię i nazwisko Jan Mikolajewski

Miejsce i data urodzenia Debgóra 27. IV. 1914

Uzyskał prawo do noszenia państwowej odznaki sportowej klasy I
pierwszej stopnia 1 pierwszego, przyznanej mu przez
przewodniczącego Wojewódzkiego Stołecznego Komitetu Wychowania
Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w Ponnamiu
decyzją z dnia 27. X. 34 L.dz. 336/
do dnia 31 grudnia 1934 roku.

Przewodniczący Powiatowego Miejskiego Stołecznego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.

/Podpis/

Fot. Świadectwo otrzymania Państwowej Odznaki Sportowej.

Sposób przeprowadzenia próby, został określony w regulaminie Państwowej Odznaki Sportowej wydanym przez dyrektora Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego. Poniżej przedstawiamy wyciąg z tego regulaminu odnoszącego się ćwiczeń z grupy piątej tj. wycieczek i marszy:

...Przy stosowaniu zestawu minimów należy mieć na względzie następujące zasady:

1) Wycieczki.

W wysokich górach należy odliczać od wyznaczonej w zestawie ilości kilometrów po jednym kilometrze za każde 100 m wejścia na górę i po jednym za każde 200 m zejścia z góry. Wycieczki winny być jednorazowe.

2) Marsze.

Marsze zwykłe i marsze z obciążeniem należy urządzać w terenie równym lub lekko falistym...²⁹³

Przedmiotem pożądanego wszystkich pasjonatów kultury fizycznej w okresie międzywojennym było posiadanie Państwowej Odznaki Sportowej. Do organizacji prób sprawnościowych przystąpiły wszystkie związki i stowarzyszenia sportowe, zrzeszone w związkach centralnych. Przystąpiły one intensywnie do ich przeprowadzania np. podczas swoich akcji wakacyjnych²⁹⁴.

²⁹³ Państwowa Odznaka Sportowa. Rozporządzenia i regulaminy. Główna księgarnia wojskowa. Warszawa 1931, s.25.

²⁹⁴ Strzeleckie kursy w Sierakowie. Strzelec 1933, nr 41, s.14.

STRZELECKIE KURSY W SIERAKOWIE

O wielkim rozmachu w rozroście organizacyjnym Z. S. w Wielkopolsce, przekonywują nas prócz imprez urządzanych na naszej ziemi także i praca wychowania strzeleckiego. Do nich w pierwszym rzędzie o charakterze organizacyjnym i

Orleńa poznańskie zdobywają P. O. S. Na zdjęciu fragment marszu na 3.000 m.

wplywie wychowawczym zaliczać możemy corocznie urządza- ne z wielkim sumptem energii i wysiłku wśród wielu trud- ności kursy na obozach letnich w Sierakowie. I w tym roku również z inicjatywy komendy okręgu VII Z. S. odbył się kurs w Sierakowie Wilk. nad Wartą w powiecie Międzychódzkim w okresie od 3. VII. do 21 VII. b. r. Ilością uczestników kursu tun przewyższyl znacznie wszystkie dotychczasowe. Ogó- lem uczestników strzeleckich było ponad 450 osób. Kursanci podzieleni byli na kilka odrębnych grup, tworzących 6 huc- ców. Pierwszy tworzyli w liczbie 51 uczestników referenci wych. obywatelskiego, dalej hufiec komendantów oddziałowych w sile 54. Dwa następne hufce stanowiło 271 Orłat w granicy wieku od 10 do 18 lat. W kilka dni po rozpoczęciu kursu nadeszła grupa kandydatów na powiatowych referentów spor- towych. Uczestnicy tego kursu sportowego pochodzili z terenu całej Rzeczypospolitej od 2 —5 z każdego województwa. Kurs mieścił się pod namiotami w grupie obozów letnich D. O. K. VII. w pięknym lesie sosnowym w pobliżu dwu urozecznych jezior: Łutomskiego i Jaroszewskiego. To ostatnie posiada wygodnie urządzoną pływnię, gdzie hufce zażywały codziennej kąpieli porannej, odbywały obowiązkową naukę pływania lub dosko- nalenia się w stylach. Kierownictwo całego kursu spoczywało w rękach obywatela Jana Marzysza ref. wych. obyw. D. O. K. VII. Z. S. Otwarcie kursu odbyło się bardzo uroczystie w dniu 3 lipca. Oddziały zgromadzone w Sierakowie ruszyły punktualnie

Fot. Strzelec 1933, nr 41

Można określić, że wystąpiła ogólnokrajowa moda na zdobywanie Państwowej Odznaki Sportowej, do jej zdobywania zgłaszały się całe oddziały wojska, stowarzyszeń paramilitarnych, szkoły jak również osoby indywidualne.

Próby o POS w Grudziądzu

Miejski Komitet W. F. i P. W. w Gru- dziądzu podaje do wiadomości, że pró- by o Państwową Odznakę Sportową przeprowadza się w każdy wtorek i so- botę na miejskim boisku od godz. 16 do zmroku.

Uprasza się wszystkich, którzy do- tychczas POS jeszcze nie zdobyli, jak również tych wszystkich, ktpórych waż- ność POS kończy się w dniu 31 grudnia 1934 r., o odbycie względnie odnowienie próby o Państwową Odznakę Sportową.

Zgłoszenia do próby o POS przyjmu- je się codziennie w sekretarjacie Miej-

skiego Komitetu WF i PW w ratuszu pokój 201 w godzinach przedpołudnio- wych.

Dla osób, które dotąd nigdy ze spor- tem czy wogóle z boiskiem sportowem bezpośrednio nie stykali się, urządza się bezpłatne treningi w celu należyte- go przygotowania się do odbycia próby o POS.

Treningi dla pań we wtorki, dla pa- nów w soboty od godz. 17—18 pod kie- rownictwem instruktora Miejskiego Ko- mitetu W. F. i P. W.

Fot. Tygodnik Sportowy 1935, nr 18

Mimo tak dużego zainteresowania w jej zdobywaniu i tego że w zakresie ćwiczeń obowiązkowych był marsze i wycieczki piesze nie przełożyło to się na zainteresowanie usportowioną formą marszu jaką jest chód sportowy. Państwowa Odznaka Sportowa zadbała o podniesienie sprawności fizycznej najszerzych warstw społeczeństwa w Polsce w okresie międzywojennym. Zachęciła duże rzesze pasjonatów kultury fizycznej do czynnego uprawiania sportu.

Fot. Uczestnicy marszu na 10 km: gen Stanisław Tesaro (1); mjr Przemysław Nakoniecznikoff-Klukowski (5); mjr Żyborski (2); mjr Stawiarz (3); kpt Żwinkiewicz (7). (zbiory NAC)

Fot. Drużyna kobieca biorąca udział w marszach (zbiory NAC)

MARSZE DO SPORTU, W KTORYM MOŻEMY ODNIEŚĆ ZWYCIĘSTWO OLIMPIJSKIE

Mistrz chodu na 50 km., drużynowy Powierza o swem zwycięstwie

Tydzień straciłem, zanim udało się mi spotkać ob. Powierzę w jego rodzinnym oddziale 1 Kadrowej i dowiedzieć się coś niecoś o jego zwycięstwie w chodzie na 50 km. o mistrzostwo Polski.

Jest bowiem rzeczą charakterystyczną, że oddziały nie wykorzystują nigdy należycie propagandy, jaka im się nadarzyła i dopiero prosił przemocą trzeba wdzierać wiadomości.

Ponieważ mistrz nasz ma mało czasu, gdyż jak mię objaśnia prowadzi do kina oddział strzelców, wywiad odbywa się „na chybiłku”.

— Ilu was starowało — zaczynam indagować...

— Ogółem 14, wczem 11 strzelców, 1 sokół oraz 2 z Kl. Sport. Jagiellonia z Białegostoku.

— To sędziowie musieli się mocno nadwami znęcać, kiedy tyłko 3 z was doszło niezdykwalifikowanych do mety!

— Musieli rzec naturalnie, bo nabi myśleli, że to tak jak na Kadrowce można tu i ówdzie podskoczyć. Muszę jednak zaznaczyć, że sędziowie spełnili swoje zadanie zupełnie obiektywnie.

Patrzę do przepisów o chodzie wydanych przez Polsk. Zw. Lekkoatletyczny. Brzmiały one dosłownie: „Definicja chodu: Chód jest posuwaniem się zapomocą kroków, które tak mają być wykonane, że styczność z ziemią jest stale zachowana”. A następnie w „Napomnieniach i dyskwalifikacji” powiedziano: „Zawodnik, którego chód według orzeczenia dwóch sędziów na jednym odcinku był nieprawidłowy, ma być zdyskwalifikowany i powiadomiony o tem przez jednego z sędziów. Dyskwalifikacja taka ma nastąpić po skończonym chodzie jeżeli wcześniejsze zawiadomienie zawodnika o tem było niemożliwe. Sędziowie mogą zwrócić zawodnikowi uwagę na jego styl w chodzie, jeżeli widzą niebezpieczeństwo przekroczenia przez zawodnika przepisów. Jeżeli zawody odbywają się na bieżni, zdyskwalifikowany musi bieżnię opuścić. Przy chodzie ulicznym musi swój numer natychmiast usunąć. Zaleca się podczas zawodów w chodach zastosowanie następującej sygnalizacji: ostrzeżenie — biała chorągiewka, dyskwalifikacja — czerwona, a to w celu ułatwienia zawodnikom, sędziom i publiczności

stałego orientowania się. Urządzenie to jest niekomiczne”. Tyle regulamin.

Z naszej strony musimy dodać, że sędziowanie chodów jest bardzo ciężkie i trzeba wytrwałych sędziów, by umieli odróżnić chód od niemiernego biegu!!! Zdykwalifikowałem aż 10 zawodników świadczy o grubym nieporozumieniu jednej ze stron.

Po tej wycieczce w stronę regulaminu powracam do wywiadu. — A kto prowadził, czy były jakie zmiany na trasie?

— Początkowo Most dzeński z oddziału Powierza, — jakieś półtora kilometra. Następnie na czoło wysuwa się Strzałkowski z „Jagiellonii”, znany biegacz, który w biegu na rodowym miał drugie miejsce za Kusocińskim i prowadził do 10 kilometra. Doszedł go tam jednak mój kolega oddziałowy Roguski i prowadził na zmianę tak do 15 km.

Teraz ja szkolei dochodzę obu prowadzących i oderwawszy się razem z Roguskim od Strzałkowskiego wychodzimy zdecydowanie na czoło, prowadząc już tak na zmianę do półmetka. Od półmetka prowadzę już sam.

— A jak było z trasą i pogodą, czy dobre były?

— Droga cały czas doskonała. Pogoda z początku słoneczna dała się mi we znaki. Następnie pochmurno i co gorza ostry wiatr naprzeciw. Niech obywatel spojrzysz na to zdjęcie i popatrzysz na te drzewka przydrożne.

Patrzę i widzę, że mocno pochylone wisłem.

— Nawet cyklisi — powiada Powierza — z trudem posuwali się naprzód.

— Jakim obuwem posługiwaliście się?

— Zwykłym naszym krajowym gumowem Pe-Pe-Go, z użyciem podwójnej „puncji” skarpetek. Maszerowało mi się cały czas dobrze i mogę mój sposób obuć przyszłym marszowcom polecić.

— Pragnę jeszcze podkreślić wysokie wpisowe, jakie organizatorzy — Lubelskiego Okręg. Zw. Lekkoatletycznego — kazali zapłacić. Trzy złote od zawodnika — to nieco — w ciężkich dla wszystkich czasach — za dużo!!!

Mistrz igrzysk i mistrz olimpijski (pierwszy od prawej), Janusz Kusociński wraz z strzelcem ob. Powierza (nr. 5) mistrz Polski w chodzie na 50 km., podczas biegu naprzeciw Wilanów — Warszawa.

Rozdział VII

WYNIKI ZAWODÓW W CHODZIE SPORTOWYM W LATACH 1904 -1939

Szymański Włodzimierz

Oryginalne opracowanie statystyczne Wł. Szymańskiego. Redakcja opatrzyła
źródłowymi przypisami.

Okres zaborów

1904

W tym roku nie odnotowano żadnych zawodów w chodzie sportowym

1905

16.07.1905 Lwów ²⁹⁵

• Chód 1 200 m (bieżnia)

1.	Salik	Ad.	Sława Lwów	6;10
2.	Klaus	Fr.	Sława Lwów	b.d.
3.	Gorecki	Wł.	Sława Lwów	b.d.

13.11.1905 Lwów ²⁹⁶

• Chód 2 000 m (bieżnia)

1.	Mostowy	Józef	Sława Lwów	b.d.
----	---------	-------	------------	------

1906

17.06.1906 Lwów

• Chód godzinny (bieżnia)

1.	Leopold	Scherautz	1888	Pogoń Lwów	10.090 m
----	---------	-----------	------	------------	----------

30.09.1906 Lwów ²⁹⁷

• Chód godzinny (bieżnia)

1.	Józef	Mostowy	Sława Lwów	10.349 m
2.	Benat	(Scherautz Leopold)	Pogoń Lwów	10.299 m

²⁹⁵ *Otwarcie toru cyklistów*, Słowo Polskie 1905, nr 228. s.7.

²⁹⁶ Dregiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939*. Lwów 1939, s. 29.

²⁹⁷ *Krakowska młodzież szkół średnich we Lwowie*, Głos Narodu 1906, nr 455.

3.	Słotyński	Kazimierz		10.076 m
4.	b.d.			
5.	Marszałek		Biało-Czerwoni Kraków	9.647 m

1907

04.10.1907 Lwów ²⁹⁸

• Chód 50 km (szosa)

1.	Leopold	Scherautz	1888	Czarni Lwów	5:53:18.0
----	---------	-----------	------	-------------	-----------

1908

04.06.1908 Lwów ²⁹⁹

• Chód 70 km (szosa)

1.	Tadeusz	Kuchar	1891	Pogoń Lwów	8:21;20.0
2.	Leopold	Scherautz	1888	Czarni Lwów	8:46;00,0
3.	Alfred	Radwanek		TZR Lwów	8:57;30,0
4.	L.	Dudyk		Czarni Lwów	10:27;05,0
5.	Marian	Hałucha		TZR Lwów	10:52;15,0
6.	Tadeusz	Czajkowski		AZS	b.d

Uwaga – podane rezultaty są rzeczywistymi czasami przejścia dystansu, po odliczeniu dwóch 20 min regulaminowych przerw³⁰⁰.

30.06.1908 Lwów ³⁰¹

• Chód 25 km (szosa)

1.	Leopold	Scherautz	1888	Czarni Lwów	2:44:20.0
----	---------	-----------	------	-------------	-----------

28.10.1908 Lwów ³⁰²

• Chód godzinny (bieżnia)

1.	Tadeusz	Kuchar	1891	Pogoń Lwów	11.154 m
2.		Zawadowski		b.d.	10.738 m
3.	Władysław	Grabowski	1892	Pogoń Lwów	10.338 m

²⁹⁸ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.217.

²⁹⁹ *Kronika Sportowa*. Słowo Polskie 1908, nr 263, s.9.

³⁰⁰ *Kronika Sportowa*. Stryj – Lwów. Słowo Polskie 1908, nr 265, s.10.

³⁰¹ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. *Polskie rekordy nieoficjalne*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.217.

³⁰² Dręgiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939*. Lwów 1939, s.43.

1909

03.10.1909 Lwów ³⁰³

• Chód 3 000 m (bieżnia)

1.	Henryk	Zwoliński	Pogoń Lwów	16:18.8
2.		Hipp	Pogoń Lwów	16:29.9

07.11.1909 Lwów ³⁰⁴

• Chód 20 km (szosa)

1.	b. d.			
2.	Władysław	Grabowski	1892 Pogoń Lwów	2:06:06.0

1910

08.05.1910 Lwów ³⁰⁵

1. Chód 20 km (szosa)

2.	Władysław	Grabowski	1892 Pogoń Lwów	2:06:48.0
----	-----------	-----------	-----------------	-----------

21.06.1910 Lwów ³⁰⁶

• Chód 8.045 m (bieżnia)

1.	Jerzy	Jajus	1889 Pogoń Lwów	42:04.4
2.		Kulmatycki	Pogoń Lwów	47:12.4

26.06.1910 Lwów ³⁰⁷

• Chód godzinny (bieżnia)

1.	Jerzy	Jajus	1889 Pogoń Lwów	11.371,351 m
----	-------	-------	-----------------	--------------

03.07.1910 Lwów ³⁰⁸

• Chód 10 km (szosa)

1.	b. d.			
2.	Henryk	Zwoliński	Pogoń Lwów	63:12.2

³⁰³ Tamże, s.39.

³⁰⁴ Tamże, s.40.

³⁰⁵ Tamże, s.44.

³⁰⁶ Długiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939*. Lwów 1939, s.44.

³⁰⁷ *Oficjalny rekord Polski. I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

³⁰⁸ Tamże, s.44.

02.10.1910 Lwów

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	J.	Jasielski	Czarni Lwów	26:09.0
----	----	-----------	-------------	---------

02.10.1910 Lwów ³⁰⁹

• **5 000 m (chód z obciążeniem)**

1.	Jerzy	Jajus	1889	Pogoń Lwów	30:25.0
2.	Henryk	Glaas		Pogoń Lwów	30:47.0
3.	Henryk	Zwoliński		Pogoń Lwów	31:02.0

23.10.1910 Lwów ³¹⁰

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Tadeusz	Kuchar	1891	Pogoń Lwów	4:47.8
----	---------	--------	------	------------	--------

• **Chód 20 km (szosa)**

1.	Jerzy	Jajus	1889	Pogoń Lwów	1:57:36.0
2.	b. d.				
3.		Plutyński		Pogoń Lwów	2:07:00.0

30.10.1910 Lwów ³¹¹

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Jerzy	Jajus	1889	Pogoń Lwów	54:06.2
----	-------	-------	------	------------	---------

1911

23.04.1911 Lwów ³¹²

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	Henryk	Zwoliński		Pogoń Lwów	27:07.4
2.		Plutyński		Pogoń Lwów	27:59.4

01.10.1911 Lwów

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.		Kempski		Pogoń Lwów	5:12.2
2.		Romanowski		Pogoń Lwów	5:12.8
3.	Jerzy	Jajus	1889	Pogoń Lwów	5:18.0

³⁰⁹ Tamże, s.44.

³¹⁰ Tamże, s. 43.

³¹¹ Tamże, s. 43.

³¹² Tamże, s. 47.

14.10.1911 Lwów - Igrzyska Polskie ³¹³

• **Chód 20 km (szosa)**

1. Mieczysław Amon	Czarni Lwów	1:57:07.5
(10 km - 54:50.0, 15 km - 1:24:42.0)		

14.10.1911 Lwów - Igrzyska Polskie ³¹⁴

• **Chód 15 km (szosa)**

1. Mieczysław Amon	Czarni Lwów	1:24:42.0
--------------------	-------------	-----------

14.10.1911 Lwów - Igrzyska Polskie ³¹⁵

• **Chód 10 km (szosa)**

1. Mieczysław Amon	Czarni Lwów	54:50.0
--------------------	-------------	---------

1912

16.05.1912 Lwów ³¹⁶

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1. Leszek Jaworski	Pogoń Lwów	54:14.0
--------------------	------------	---------

16.05.1912 Lwów ³¹⁷

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1. Leszek Jaworski	Pogoń Lwów	26:50.4
--------------------	------------	---------

16.06.1912 Wiedeń ³¹⁸

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1. Leszek Jaworski	Pogoń Lwów	54:36.0
--------------------	------------	---------

13.10.1912 Lwów

• **Chód godzinny (bieżnia)**

1. Józef Karpiec	Pogoń Lwów	11.047 m
------------------	------------	----------

³¹³ *I Polski Rocznik Sportowy 1925. Polskie rekordy nieoficjalne.* Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.217.

³¹⁴ Tamże, s.217.

³¹⁵ Tamże s.217.

³¹⁶ Dręgiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939.* Lwów 1939, s.52.

³¹⁷ Tamże, s. 52.

³¹⁸ Tamże, s. 52.

1913

01.06.1913 Lwów ³¹⁹

• Chód 5 000 m (bieżnia)

1.	Jaworski	28:20.0
----	----------	---------

08.06.1913 Lwów

• Chód 1 000 m (bieżnia)

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892	Czarni Lwów	4:45.3
----	------------------------	------	-------------	--------

08.06.1913 Lwów ³²⁰

• Chód 2 000 m (bieżnia)

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892	Czarni Lwów	9:56.0
----	------------------------	------	-------------	--------

08.06.1913 Lwów ³²¹

• Chód 3 000 m (bieżnia)

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892	Czarni Lwów	15:08.4
----	------------------------	------	-------------	---------

23.09.1913 Lwów

• Chód 4 000 m (bieżnia)

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892	Czarni Lwów	21:00.5
----	------------------------	------	-------------	---------

1914

10.05.1914 Wiedeń

• Chód 9 000 m (bieżnia)

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892	Czarni Lwów	49:20.0
----	------------------------	------	-------------	---------

30.05.1914 Lwów ³²²

• Chód 10 000 m (bieżnia)

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892	Czarni Lwów	52:30.8
----	------------------------	------	-------------	---------

(1000 m - 5:23.0, 5000 m - 25:28.6, 5 mil - 41:58.0) ³²³

³¹⁹ Długiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: *Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939*. Lwów 1939, s. 53.

³²⁰ *I Polski Rocznik Sportowy 1925. Polskie rekordy nieoficjalne*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.217.

³²¹ *Tamże*, s.217.

³²² *Oficjalny rekord Polski. I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Warszawa 1925, s.214.

³²³ *I Polski Rocznik Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

20.06.1914 Wiedeń Mistrzostwa Austrii ³²⁴

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Wudkiewicz Maksymilian	Czarni Lwów 53	53:07,5 PB

29.06.1914 Lwów ³²⁵

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892 Czarni Lwów	4:40.0

05.07.1914 Lwów ³²⁶

• **Chód godzinny (bieżnia)**

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892 Czarni Lwów	11 246 m
	(3000 m - 14:24.6)		

1916

24.09.1916 Warszawa ³²⁷

• **40,2 km (szosa)**

1.	Kazimierz Biernacki	1892 AZS Warszawa	4:26:05.0
	(10 km - 56:10.0, chód godzinny - 10 912 m)		
2.	Jerzy Grabowski	1896 Polonia Warszawa	4:35:56.0
3.	Prasałek	Politechnika Warszawa	4:39:55.0
	Makowiecki	b.d.	D.N.F

1918

21.09.1918 Warszawa ³²⁸

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Adam Dobrowolski	LZS	58:36.0
2.	Stefan Tabor	Ak. Z. Sport.	b.d.

³²⁴ <http://archiv.oelv.at/competitions/results.php?id=3139>

³²⁵ *Oficjalny rekord Polski. I-szy Polski Rocznic Sportowy*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

³²⁶ *Oficjalny rekord Polski. I Polski Rocznic Sportowy 1925*. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.214.

³²⁷ „Maratończycy”. *Wczorajsze zapasy sportowe akademickie*. Kurjer Polski 1916, nr 267, s.4.

³²⁸ *Zawody lekkoatletyczne*. Sport Polski 1918, nr 2-3, s.12.

Fot. Ulica Stryjska zimą (zbiory NAC)

Fot. Stadion LKS Czarni Lwów (zbiory NAC)

Okres międzywojenny

1919

20.04.1919 ³²⁹

- **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.	Wudkiewicz Maksymilian	1892	Czarni Lwów	21:00,5	RP
----	------------------------	------	-------------	---------	----

1921

19.08.1921 Warszawa

- **Chód 3 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt Zajączkowski	1897	Orkan Warszawa	18:30.0	
----	----------------------	------	----------------	---------	--

1922

23.07.1922 Lwów ³³⁰

- **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Wiktor Ragan		Pogoń Lwów	11:08.0	
2.	Szlachtowski		Czarni Lwów	11:21.0	

06.08.1922 Praga ³³¹

Zawody Słowiańskie, mecz Czechosłowacja - Jugosławia – Polska ³³²

- **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Hoffmann		Czechosłowacja	9:25,0	
2.	Ciza		Czechosłowacja	9:42,0	
3.	Dobrin		Jugosławia	10:16,8	
4.	Józef Baran	1899	Pogoń Lwów	10:42.0	
5.	Jerzy Misiński		Polska	b.d.	

16.09.1922 Warszawa

- **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Marian Guderski	1904	WKS Warszawa	11:36.8	
----	-----------------	------	--------------	---------	--

³²⁹ *I Polski Rocznik Sportowy 1925. Polskie rekordy nieoficjalne.* Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925, s.217.

³³⁰ *Zawody lekkoatletyczne o lwowskie mistrzostwo okręgowe.* Gazeta Poranna 1922, nr 6445, s.10.

³³¹ *Igrzyska Słowiańskie w Pradze.* Tygodnik Sportowy 1922, nr 69, s.8.

³³² *Czechosłowacja zwycięża przed Jugosławią i Polską.* Przegląd Sportowy 1922, nr 32, s.4

15.10.1922 Warszawa³³³

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Marian	Guderski	1904	WKS Warszawa	11:04.7
----	--------	----------	------	--------------	---------

1923

12.05.1923 Warszawa³³⁴

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Stefan	Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	10:43.0
----	--------	--------------	------	------------------	---------

13.05.1923 Warszawa³³⁵

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Stefan	Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	4:47.2
----	--------	--------------	------	------------------	--------

30.05.1923 Warszawa³³⁶

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Jan	Wiśniewski	1904	AZS Warszawa	12:24.4
----	-----	------------	------	--------------	---------

• **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.	Marian	Guderski	1904	2 Dywizja Piechoty Kielce	22:03.0
----	--------	----------	------	---------------------------	---------

16.06.1923 Warszawa

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Zdzisław	Karczewski	1903	AZA Warszawa	10:47.8
----	----------	------------	------	--------------	---------

29.06 -3.07. Warszawa³³⁷

• **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.	Guderski	Marian		K.O.S.S.	22:03,0
2.		Hremiec		5 p.p.	b.d.

30.06.1923 Warszawa³³⁸

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Zdzisław	Karczewski	1903	AZA Warszawa	10:38 4
2.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	10:38 4
3.	Zygmunt	Zajączkowski		Orkan	b.d.

³³³ *Zawody lekkoatletyczne saperów*. Przegląd Sportowy 1922, nr 42, s.7.

³³⁴ *Zawody Polonii warszawskiej*. Tygodnik Sportowy 1923, nr 15, s.6.

³³⁵ Tamże s.6.

³³⁶ *Zawody wewnętrzne AZS*. Tygodnik Sportowy 1923, nr 18, s.6.

³³⁷ *2-gie saperskie zawody sportowe W.P.* Sportowiec 1923, nr 20, s.17.

³³⁸ *Mistrzostwa Warsz. O.Z.L.A.* Tygodnik Sportowy 1923, nr 22, s.5.

4.	Karpiński	WTC	b.d.
5.	Wiśniewski	AZS	b.d.

• **Chód 12 km z obciążeniem bojowym**

1.	Bieńkowski	p.sap	1:48,0
2.	Sajko	10.p.sap	b.d

29.07.1923 Warszawa

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Zajączkowski	1897	Orkan Warszawa	11:06.8
2.	Stefan	Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	11:40.0

10-15.08 Toruń ³³⁹

• **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.	Kaniewski	8p.sap.	24:00.0
----	-----------	---------	---------

18-19.08 Przemyśl ³⁴⁰

• **Chód 6 km**

1.	Teodorowicz	45:30
2.	Dulik	47:10
3.	Kogut	47:28

23.09.1923 Warszawa ³⁴¹

• **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	22:43.5
2.	Kazimierz	Szempliński	1899	AZS Warszawa	23:29.0
3.	Jerzy	Rykowski	1903	AZS Warszawa	23:40.2

30.09.1923 Warszawa - Mistrzostwa Polski ³⁴²

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Zajączkowski	1897	Orkan Warszawa	53:35.8
2.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	54:42.0
3.	Zdzisław	Karczewski	1903	AZS Warszawa	55:38.0
4.	Jan	Wiśniewski	1904	AZS Warszawa	b.w.
5.	Jan	Wawelberg		Polonia Warszawa	b. w.

³³⁹ *Saperskie zawody sportowe 8 p. sap.* Żołnierz Polski 1923, nr 37, s.19.

³⁴⁰ *Zawody lekkoatletyczne w Przemyślu.* Sportowiec 1923, nr 25, s.3.

³⁴¹ *Międzyklubowe zawody lekkoatletyczne.* Kurjer Warszawski 1923, nr 265, s.13.

³⁴² Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wolejko T.: *Historia finałów lekkoatletycznych mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie.* Szczecin – Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s. 227.

14.10.1923 Warszawa

• **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Suchcicki	AZS Warszawa	21:53,4
----	---------	-----------	--------------	---------

1924

23.03.1924 Warszawa³⁴³

• **Chód 12 km (szosa)**

1.	Stefan	Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	68:08.1
2.	Władysław	Banaszkiewicz		AZS Warszawa	5 m za zwycięzcą
3.	Stanisław	Zachmyc		Warszawianka	10 m
4.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	15 m
5.		Cieplowski		Orkan	b.d.
6.		Krysztolik		WP	b.d.
7.		Wójcikowski		WP	b.d.
8.		Deska		niestowarzyszony	b.d.
9.	Zdz.	Karczewski.		AZS	b.d.

13.04.1924 Warszawa³⁴⁴

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Władysław	Banaszkiewicz		Polonia Warszawa	54:47.2
2.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	54:59.8
3.	Jan	Cieplowski		Orkan Warszawa	55:01.0
4.	Marian	Guderski	1904	WKS Warszawa	57:13.0

Chód 6 000 m (bieżnia):

1.	Jan Baran	1895	Pogoń Lwów	35:38.0
----	-----------	------	------------	---------

03.05.1924 Warszawa³⁴⁵

• **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	21:30.0
2.	Jan	Wiśniewski	1904	AZS Warszawa	23:09.4

03.05.1924 Krasnystaw³⁴⁶

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Franciszek	Banaszkiewicz		KS Krasnystaw	61:35.0
----	------------	---------------	--	---------------	---------

³⁴³ *Chód dookoła Warszawy*. Przegląd Sportowy 1924, nr 13, s.10.

³⁴⁴ *Lekkoatletyczne zawody Warszawianki*. Przegląd Sportowy 1924, nr 18, s.11.

³⁴⁵ *Lekka atletyka*. Przegląd Sportowy 1924, nr 16, s.5.

³⁴⁶ *List z Krasnego Stawu. Sport; tygodnik ilustrowany 1924, nr 90, s. 5.*

Rozdział VII

2.	C.	Piórkowski	KS Krasnystaw	b.d.
3.	Franciszek	Bajarski	KS Krasnystaw	b.d.
4.	St .	Prus	KS Krasnystaw	b.d.

03.05.1924 Sobieszyn³⁴⁷

• Chód 1 000 m (bieżnia)

1.	Stefan	Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	4:38.0
----	--------	--------------	------	------------------	--------

04.05.1924 Warszawa³⁴⁸

• Chód 1 000 m (bieżnia)

1.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	4:51.0
----	---------	-----------	--	--------------	--------

11.05.1924 Warszawa

• 3000 m (bieżnia)

1.	Tadeusz	Ptaszycki	08	Orzeł Warszawa	16:13.7
----	---------	-----------	----	----------------	---------

18.05.1924 Warszawa³⁴⁹

• Chód 5 000 m (bieżnia)

1.	Władysław	Banaszkiewicz		AZS Warszawa	27:25.0
2.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	27:42.0
3.		Forbe		Syrena	b.d.

18.05.1924 Warszawa³⁵⁰

• Chód 5 000 m (bieżnia)

1.	Jan	Cieplowski		Orkan Warszawa	28:05.6
----	-----	------------	--	----------------	---------

19.05.1924 Poznań³⁵¹

• Chód 10000 m (bieżnia)

1.	Teodor	Bogacz		Warta Poznań	62:00.0
----	--------	--------	--	--------------	---------

25.05.1924 Warszawa³⁵²

• Chód 1.500 m (bieżnia)

1.		Szwander	1897	Szkoła im. Reya	9:14,0
----	--	----------	------	-----------------	--------

³⁴⁷ Zawody propagandowe K.S. Polonia w Dęblinie i Sobieszynie. Tygodnik Sportowy 1924, nr 20, s.20.

³⁴⁸ Wewnętrzne zawody lekkoatletyczne klubów warszawskich. Tygodnik Sportowy 1924, nr 20, s.20.

³⁴⁹ Mistrzostwa okręgowe W.O.Z.L.A. Sport Ilustrowany 1924, nr 16, s. 13.

³⁵⁰ Mistrzostwa lekkoatletyczne Warszawy. Tygodnik Sportowy 1924, nr 24, s.14.

³⁵¹ Mistrzostwa okręgowe w lekkiej atletyce. Sport Ilustrowany 1924, nr 16, s. 13.

³⁵² Zawody lekko-atletyczne szkoły im. M. Reja. Sport Ilustrowany 1924, nr 15, s.11.

30.05.1924 Warszawa

• **Chód 1 500 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Zajączkowski	1897	Orkan Warszawa	7:28.8
----	---------	--------------	------	----------------	--------

01.06.1924 Warszawa

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Zajączkowski	1897	Orkan Warszawa	27:28.0
----	---------	--------------	------	----------------	---------

09.06.1924 Warszawa

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	Stefan	Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	26:27.4
2.	Jan	Wiśniewski	1904	AZS Warszawa	26:34.0
3.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	27:44.0

31.08.1924 Poznań

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Jan	Baran	1895	Pogoń Lwów	10:07.0
----	-----	-------	------	------------	---------

08.09.1924 Warszawa - Mistrzostwa Polski³⁵³

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Zajączkowski	1897	Orkan Warszawa	10:07.2
2.	Zygmunt	Suchcicki		AZS Warszawa	10:32.0
3.	Jan	Cieplowski		Orkan Warszawa	b. d.
(2)	Władysław	Busiakiewicz		Polonia Warszawa	DQ

19.09.1924 Warszawa

• **Chód 4 000 m (bieżnia)**

1.		Panfil			21:32.6
----	--	--------	--	--	---------

28.09.1924 Chodzież³⁵⁴

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.		Łubiński		Por. Woj.	30:00.0
2.		Jamkowski		Por. Woj.	31:00.0
3.		Dabka		Por. Woj.	38:00.0

³⁵³Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.226.

³⁵⁴Chodzież. Sport Ilustrowany 1924, nr 24, s.6.

10.10.1924 Warszawa³⁵⁵

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Suchcicki	AZS Warszawa	4:49.4	DQ
----	---------	-----------	--------------	--------	----

18.10.1924 Warszawa

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	Stefan	Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	26:24.4
2.	Władysław	Banaszkiewicz		AZS Warszawa	27:15.0

1925

19.04.1925 Poznań

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Wacław	Piaskowski	1903	HCP Poznań	4:48.8
----	--------	------------	------	------------	--------

02.06.1925 Królewska Huta

• **Chód 3 000 m (bieżnia)**

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Diana Katowice	15:30.8
----	-------	-------------	------	----------------	---------

07.06.1925 Poznań³⁵⁶

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.		Adamek		AZS Poznań	11:31.3
2.		Maurer		AZS Poznań	150 m z tyłu
3.		Bobiński		AZS Poznań	b.d.

12.06.1925 Warszawa³⁵⁷

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Tadeusz	Ptaszycki	1908	Orzeł Biały Warszawa	9:23.2
2.	Władysław	Banaszkiewicz		AZS Warszawa	9:29.8
3.		Suchcicki		AZS Warszawa	

14.06.1925 Warszawa

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Tadeusz	Ptaszycki	1908	Orzeł Warszawa	4:46.0
----	---------	-----------	------	----------------	--------

³⁵⁵ Zawody wewnętrzne AZS. Stadion 1924, nr 24, s.13.

³⁵⁶ Mistrzostwa okręgu młodzików P.O.Z.L.A. Sport Pomorski 1925, nr 11, s.6.

³⁵⁷ Warszawa. Lekka Atletyka. Kurjer Sportowy 1925, nr 15, s.8.

27.06.1925 Kraków ³⁵⁸

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Henryk	Teichen		Cracovia Kraków	11:37.6
2.	Zygmunt	Szembek	1903	Cracovia Kraków	11:39.0

28.06.1925 Wilno ³⁵⁹

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.		Farba		Makabi Wilno	11:40.4
2.		Bastacki		Makabi Wilno	12:34.4
3.		Rożeniecki		Ż.A.K.S. Wilno	13:39.0

28.06.1925 Poznań ³⁶⁰

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.		Adamek		AZS Poznań	27:51.0
2.		Bobiński		AZS Poznań	o 25 m

28-29.06.1925 Bydgoszcz ³⁶¹

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.		Streich		8. p.sap. 10;13	
2.		Leśniewski		Szkolny Klub	10:27
3.		Majtkowski R.		Sokół Bydgoszcz	b.d.

02.08.1925 Wilno ³⁶²

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.		Kozłowski		AZS Wilno	12:03.4
----	--	-----------	--	-----------	---------

03.08.1925 Warszawa

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Zdzisław	Karczewski	1903	AZS Warszawa	12:03.4
----	----------	------------	------	--------------	---------

14.08.1925 Kraków - Mistrzostwa Polski ³⁶³

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Tadeusz	Ptaszycki	08	Orzeł Warszawa	10:07.0
2.	Władysław	Banaszkiewicz		AZS Warszawa	10:13.0
3.	Zygmunt	Szembek		Cracovia Kraków	b. w.

³⁵⁸ *Mistrzostwa KOZLA*. Kurjer Sportowy 1925, nr 17, s.5.

³⁵⁹ *Lekka Atletyka. Mistrzostwa młodzików*. Kurjer Sportowy 1925, nr 18, s.6.

³⁶⁰ *Zawody lekkoatletyczne o mistrz. P.O.Z.L.A.* Sport Pomorski 1925, nr 13, s.8.

³⁶¹ *Pierwsze zawody lekko-atletyczne pomorskiego okręg. zw. lekko-atlet.* Sport Pomorski 1925, nr 13, s.3.

³⁶² *Wilno. Lekka atletyka*. Sport Pomorski 1925, nr 19, s.7.

³⁶³ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.227.*

16.08.1925 Katowice ³⁶⁴• **Chód 3 000 m (bieżnia)**

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Diana Katowice	15:30:8
----	-------	-------------	------	----------------	---------

30.08.1925 Katowice ³⁶⁵• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Diana Katowice	27:52.0
2.	Józef	Sitko	1907	Rożdże Szopienice	27:58.0
3.		Małek		Tarnovia Tarnów	28:01.0
4.	Dr.	Nifka		Mysłowoice	b.d.

13.09.1925 Warszawa ³⁶⁶• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Tadeusz	Ptaszycki	08	Orzeł Warszawa	4:39.4
----	---------	-----------	----	----------------	--------

20.09.1925 Bydgoszcz ³⁶⁷• **Chód 2 000m (bieżnia)**

1.		Napieraj		61 p.p.	10;15,6
----	--	----------	--	---------	---------

27.09.1925 Warszawa• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Tadeusz	Ptaszycki	08	Orzeł Warszawa	4:45.2
----	---------	-----------	----	----------------	--------

04.10.1925 Warszawa ³⁶⁸• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Władysław	Banaszkiewicz		AZS Warszawa	4:45.2
----	-----------	---------------	--	--------------	--------

04.10.1925 Kraków• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Zygmunt	Szembek	03	Cracovia Kraków	5:03.0
----	---------	---------	----	-----------------	--------

04.10.1925 Katowice ³⁶⁹• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Diana Katowice	4:35.0
----	-------	-------------	------	----------------	--------

³⁶⁴ Zawody lekkoatletyczne o mistrzostwo Górnego Śląska. Sport Pomorski 1925, nr 20, s.8.

³⁶⁵ Górny Śląsk. Lekkoatletyka. Kurjer Sportowy 1925.nr 26, s.7.

³⁶⁶ Komunikat PZLA. NR 24 z dn.10.11.1925. Sport Pomorski 1925, nr 35, s.2.

³⁶⁷ Zawody lekkoatletyczne z próbami pobicia rekordów Po. O.Z.L.A. Sport Pomorski 1925, nr 25, s.2.

³⁶⁸ Lekka atletyka. Kurjer Sportowy 1925, nr 31, s.7.

³⁶⁹ Górny Śląsk. Katowice. Kurjer Sportowy 1925, nr 31, s.7.

30.10.1925 Bydgoszcz ³⁷⁰

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Milicki L	10:50:4
2.	Ryż	11:33:6

1926

21.08.1926 Warszawa ³⁷¹

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Roman	Grodzki	08	Amatorski Klub Sportowy Warszawa	4:31.8
2.		Borkowski		Amatorski Klub Sportowy Warszawa	b.d
3.		Dubielnicki		Głuchoniemi	b.d.
		Kurzyna		Głuchoniemi	DQ
		Kondrasik		Orzeł Warszawa	DQ
		Górecki		Orzeł Warszawa	DQ
PK Józef	Kaczmarczyk	1900		Polonia Warszawa	4:35,5

24.08.1926 Warszawa (lub Królewska Huta)

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	4:25.6
----	-------	-------------	------	------------------	--------

30.09.1926 Paryż ³⁷²

• **Chód 100 km (szosa)**

1.		Despaux		Francja	12:24;00,0
6.	Bolesław	Lech	1906	KS 22 Mała Dąbrówka	13:22:14.0

17.12.1926 Kraków

• **Chód 3 000 m (bieżnia)**

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	12:53.0
----	-------	-------------	------	------------------	---------

1927

03.05.1927 Wilno ³⁷³

• **10 km (marszobieг harcerski)**

1.	Józef	Żuromski		13 Drużyna ZHP Wilno	48:30.0
2.	Józef	Zacharewicz		13 Drużyna ZHP Wilno	b.d.

³⁷⁰ Zawody o mistrzostwo 61 p.p. Wlkp. I pulkowego klubu sportowego. Sport Pomorski 1925, nr 31, s.2.

³⁷¹ Trójmecz L.– Atl. w Skaryszewie. Stadjon 1926, nr 34, s.11.

³⁷² Wielki chód na 100 km w Paryżu. Strzelec 1926, nr 45, s.24,

³⁷³ Harcerze maszerują. Kurjer Wileński 1927, nr 101

Rozdział VII

3. Leonard Palawiczus Litewska Gromada 49:10.0

24.07.1927 Wilno ³⁷⁴

• Chód 44 km (szosa)

1.	Roman	Michniewicz	Święciany	5:29:00.0
2.	Romulad	Lesiński	Wilno	5:35:50.0
3.	Henryk	Finkowski	Święciany	5:37:00.0
4.	Józef	Bańkowski	Wilno	5:39:05.0
5.	Józef	Gadejski		5:47:00.0

08.12.1927 Warszawa

• Chód godzinny (bieżnia)

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	11.400 m
----	-------	-------------	------	------------------	----------

(2000 m - 9:41.6, 5000 m - 25:53.2, 10 000 m - 52:15.2)

1928

20.05.1928 Warszawa ³⁷⁵

• Chód 2 000 m (bieżnia)

1.	Józef	Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	10:32.4
----	-------	-------------	------	------------------	---------

1929

W roku tym nie rozegrano, żadnego chodu sportowego na zawodach lekkoatletycznych w Polsce.

1930

12.10.1930 Białystok-Nowosilka-Białystok - Mistrzostwa Polski ³⁷⁶

• Chód 50 km (szosa)

1.	Julian	Strzałkowski	09	42 p.p. Białystok	5:02:12.0
2.	Tadeusz	Ptaszycki	08	AZS Warszawa	5:14:30.0
3.		Mienzla		Strzelec Białystok	5:34:55.0
4.	Władysław	Gołąb		42 p.p. Białystok	5:37:30.0

³⁷⁴ *Wilno*. Stadjon 1927, nr 35, s.7.

³⁷⁵ *Lekko-atletyczne mistrzostwa okręgu warszawskiego*. Robotnik: centralny organ P.P.S. R.34, nr 148, s.4.

³⁷⁶ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.235.

01.11.1930 Poznań³⁷⁷

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Radosław	Kupś	05	Sokół Poznań	59:11.2
----	----------	------	----	--------------	---------

1931

04.10.1931 Wilno - Mistrzostwa Polski³⁷⁸

• **Chód 50 km (szosa)**

1.	Kazimierz	Powierza	12	Strzelec Warszawa	5:28:05.0
2.	Józef	Kaczmarczyk	00	Polonia Warszawa	5:34:04.0
3.	Roman	Grodzki	08	Amatorski KS Warszawa	5:34:47.2
4.	Jan	Karpowicz	1899	nie stowarzyszony,	6:15:02.0
5.	Ludwik	Kohutek	02	AZS Wilno	6:30:50.0
6.	Eugeniusz	Uczechowski		Żydowski Akademicki KS Wilno	6:34:41.0

1932

02.10.1932 Lublin - Mistrzostwa Polski³⁷⁹

• **Chód 50 km (szosa)**

1.	Kazimierz	Powierza	12	Strzelec Warszawa	5:01:45.0
2.	Aleksander	Jarmołyszko	06	Jagiellonia Białystok	5:02:04.2
3.	Henryk	Roguski (Rogowski)	12	Strzelec Warszawa	b. w.
4.	Julian	Strzałkowski	09	Jagiellonia Białystok	b. w.
	Roman	Księżniakiewicz		Warta Poznań	podbiegał

1933

11.06.1933 Warszawa³⁸⁰

• **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	Stanisław	Łotocki		Skra Warszawa	29:22.0
----	-----------	---------	--	---------------	---------

20.08.1933 Leszno³⁸¹

• **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Tadeusz	Maik		Sokół Leszno	5:19.2
----	---------	------	--	--------------	--------

³⁷⁷ *Lekka atletyka*. Kurier Poznański 1930, nr 507.

³⁷⁸ *Chód o mistrzostwo Polski*. Słowo 1931, nr 229, s.4.

³⁷⁹ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wolejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.235.

³⁸⁰ *Mecz lekkoatletyczny Skra-Gwiazda*. Przegląd Sportowy 1933, nr 48.

³⁸¹ *Lekka atletyka*. Kurjer Poznański 1933, nr 380.

- **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Stefan	Zakrzewski	Sokół Poznań	11:13.2
----	--------	------------	--------------	---------

- **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	F.	Edwarczyk	Sokół Leszno	28:54.2
		(3000 m - 17:05.8)		

08.09.1933 Toruń³⁸²

- **Chód 1 000 m (bieżnia)**

1.	Henryk	Roguski	1912	PKS Warszawa	3:59.0
2.	Teodor	Bieregowoj	1908	Strzelec Lublin	b.d.
3.	W.	Pawianka		Strzelec OK XI	b.d.
4.		Janiak		Warszawa	b.d.
5.		Pinczewski		Poznań	b.d.

09.09.1933 Toruń³⁸³

- **Chód godzinny (bieżnia)**

1.	Lucjan	Grajda	1911	Strzelec Warszawa	11 607 m
2.		Janiak		Strzelec Warszawa XI	9 710 m
	Kazimierz	Powierza	1912	Strzelec Warszawa	11 987 m (DQ)

- **Chód 3 000 m (bieżnia)**

1.	Teodor	Bieregowoj	1908	Strzelec Lublin	13:41.3
2.	H.	Roguski		Strzelec Warszawa XI	b.d.
3.	W.	Pawianka		Strzelec Warszawa XI	b.d.

- **Chód 5 000 m (bieżnia)**

1.	Grajda	Lucjan		Strzelec Warszawa	b.d.
2.	Teodor	Bieregowoj		Strzelec Lublin	b.d.
3.	W.	Pawianka		Strzelec Warszawa XI	b.d.
4.	W.	Janiak		Strzelec Warszawa XI	b.d.
	Kazimierz	Powierza		Strzelec Warszawa	23:22.0 DQ

- **Chód 10 km**

1.	Kazimierz	Powierza	1912	Strzelec Warszawa	51:57.4
2.	Lucjan	Grajda		Strzelec Warszawa	b.d.
3.	Teodor	Bieregowoj		Strzelec Lublin	b.d.

³⁸² Strzelcy z całej Polski na boisku w Toruniu. Dzień Bydgoski, 1933, nr 208, s.8.

³⁸³ Mistrzostwa Sportowe Związku Strzeleckiego. Strzelec 1933, nr 38, s.19.

01.10.1933 Łuck - Mistrzostwa Polski ³⁸⁴

Chód 50 km (szosa):

1.	Lucjan	Grajda	1911	Strzelec Warszawa	5:22:27.0
2.	Kazimierz	Powierza	1912	Pocztowy KS Warszawa	5:22:40.0
3.	Henryk	Roguski	1912	Pocztowy KS Warszawa	5:29:00.0
4.	Julian	Łukaszewicz	1904	Jagiellonia Białystok	5:29:30.0

1934

16.09.1934 Przemyśl ³⁸⁵

• **Chód 50 km (szosa)**

1.	Kazimierz	Krzyczkowski	Strzelec Warszawa	5:00:55.0
2.	Teodor	Bieregowoj	Strzelec Lublin	5:00:58,0
	Bogusław		Lublin	b.d
		Sato	Przemyśl	b.d
		Kowalik	Brześć	b.d.
		Biczek	Przemyśl	b.d.

• **Chód godzinny**

1.	Teodor	Bieregowoj	Strzelec Lublin	10.300
2.	Kazimierz	Krzyczkowski	Warszawa XI	10.263
		Samojerowicz	Lublin	10.127
		Łopuszyński	Warszawa XI	
		Bartnicki	Przemyśl	
		Lesiakowski	Śląsk	

30.09.1934 Bydgoszcz - Mistrzostwa Polski ³⁸⁶

• **Chód 50 km (szosa)**

1.	Kazimierz	Krzyczkowski	13	Strzelec Warszawa	5:04:51.0
2.	Lucjan	Grajda	11	Strzelec Warszawa	5:15:05.0
3.	Antoni	Lis	13	Strzelec Bydgoszcz	5:17:07.0
4.	Henryk	Roguski	12	Strzelec Warszawa	5:31:10.0
5.	Jan	Drożdżik		Sokół Bydgoszcz	5:43:15.0
6.	Józef	Kaczmarczyk	00	Polonia Warszawa	5:46:58.0
7.		Napieraj	61	p.p. Bydgoszcz	5:50:49.0
	PK Teodor	Bieregowoj	08	Strzelec Lublin	5:02:00.0

³⁸⁴ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.235.*

³⁸⁵ *V-te Mistrzostwa Związku Strzeleckiego w lekkiej atletyce i grach sportowych.* Strzelec 1934, nr 39, s. 9.

³⁸⁶ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.235.*

1935

19.04.1935 Poznań

• Chód 1 000 m (bieżnia)

1.	Wacław	Piaskowski	03	Hipolit Cegielski Poznań	4:48.8

16.05.1935 Warszawa³⁸⁷

• Chód 25 km (szosa)

1.	Teodor	Bieregowoj	1908	Strzelec Lublin	2:17:26.8

25.05.1935 Bydgoszcz³⁸⁸

• Chód 2 000 m (bieżnia)

1.	Antoni	Lis	1913	Strzelec Bydgoszcz	9:09.2

• Chód godzinny (bieżnia)

1.	Marian	Krawczyk		Polonia Bydgoszcz	11 647,70 m
	(5000 m - 23:37.0, 10 000 m - 50:30.8)				

02.06.1935 Bydgoszcz³⁸⁹

• Chód godzinny (bieżnia)

1.	Antoni	Lis	1913	Strzelec Bydgoszcz	12 529,5 m
	(5000 m - 22:21.0, 10 000 m - 47:15.0)				

16.06.1935 Warszawa³⁹⁰

• Chód 25 km (szosa):

1.	Teodor	Bieregowoj	1908	Strzelec Lublin	2:17:26.0
2.	Stanisław Józef	Magienta	1916	Strzelec Warszawa	2:20:34.0
3.	Kazimierz	Krzyczkowski	1913	Strzelec Warszawa	2:20:34.0
4.		Markowski			
5.		Bogusław			
6.	Tadeusz	Możdżyński	1916	Strzelec Warszawa	
7.		Kosior		Lublin	
8.		Krawczyk		Pomorze	
9.		Roguski		Warszawa	
10.	Kazimierz	Powierza		Strzelec Warszawa	
11.		Brzeziński		Warszawa	

³⁸⁷ Chód 25 km. Tygodnik Sportowy 1935, nr 25, s.1.

³⁸⁸ 4 nowe rekordy Polski i 5 rekordów Pomorza. Dziennik Bydgoski, 1935, nr 122, s.5.

³⁸⁹ Trzy nowe rekordy Polski ustalił fenomenalny Lis (Z.S.). Tygodnik Sportowy 1935, nr 25, s.2.

³⁹⁰ Na trasie próbnego chodu 25 km. Strzelec 1935, nr 25, s.9-10.

12.	Lucjan	Grajda	Strzelec Warszawa
13.		Pietrzak	Warszawa
14.		Cichoń	Kraków

22.09.1935 Lwów - Mistrzostwa Polski

• Chód 50 km (szosa)

Mistrzostw nie rozegrano z powodu braku zgłoszeń.

06.10.1935 Warszawa³⁹¹

• Chód 35 km (szosa)

1.	Kazimierz	Powierza	1912	Pocztowy KS Warszawa	3:11:51.0
2.	Stanisław Józef	Magienta	1916	Strzelec Warszawa	3:11:52.0
3.	Teodor	Bieregowoj	1908	Strzelec Lublin	3:17:59.0
4.	Tadeusz	Możdżyński	1916	Strzelec Warszawa	3:20:34.0
5.		Markowski			3:21:41.0

20.10.1935 Bydgoszcz³⁹²

• Chód 10 000 m (bieżnia):

1.	Nogaj	Związek Podoficerów Rezerwy	56:38.0
2.	Lipiński	Związek Podoficerów Rezerwy	b.d.
3.	Dudziński	Związek Podoficerów Rezerwy	b.d.
4.	Pijanowski	Powst. i Woj.	b.d.
5.	Gromadziński	Powst. i Woj.	b.d.
6.	Wilcz	Związek Podoficerów Rezerwy	b.d.

21-22.09.1935 Chorzów³⁹³

• Marsz 50 km

1.	Rodko	Będzin	4:55;20
2.	Gorski	Będzin	5:08;23
3.	Szlapa	Chorzów	5:32,80

³⁹¹ *Rewelacyjne wyniki przedolimpijskiego*. Przegląd Sportowy 1935, nr 109, s.4.

³⁹² *Rezerwiści zwyciężyli w chodzie*. Tygodnik Sportowy z 22.10. 1935, nr 43

³⁹³ *Z życia Oddziałów Strzeleckich*. Strzelec 1935, nr 42, s.15.

1936**20.03.1936 Warszawa** ³⁹⁴• **Chód 30 km (szosa)**

1.	Grzegorz	Gedjan	Strzelec Janowa Dolina	2:35:00
1.	Wojciech	Prokopowicz	Strzelec Janowa Dolina	2:35:00
1.	Kazimierz	Powierza	Pocztowy KS W-wa	2:35:00
1.	Teodor	Bieregowoj-Bieregowski	Strzelec Lublin	2:35:00

30.03.1936 Warszawa• **Chód 30 km (szosa):**

1.	Teodor	Bieregowoj	08	Strzelec Lublin	2:47:52.0
----	--------	------------	----	-----------------	-----------

02.05.1936 Warszawa ³⁹⁵• **Chód 25 km (szosa)**

1.	Grzegorz	Gedjan	Strzelec Janowa Dolina	2:17:46.0
2.	Wojciech	Prokopowicz	Strzelec Janowa Dolina	2:20:35.0
3.		Rytko	Będzin	2:30:00.6
4.		Schuman		2:39:44.4
P.K.	Lucjan	Grajda	11 Strzelec Warszawa	2:21:30.6

17.05.1936 Warszawa• **Chód 25 km (szosa)**

1.	Stanisław	Magienta	1916	Strzelec Warszawa	2:11:43.2
2.	Lucjan	Grajda	1911	Strzelec Warszawa	2:13:36.0
3.	Grzegorz	Gedjan		Strzelec Janowa Dolina	2:16:29.0
4.		Bocian		KKS Gdańsk	2:25:24.4

14.06.1936 Warszawa ³⁹⁶• **Chód 40 km (szosa)**

1.	Janis	Dalinsh		Łotwa	3:27:40.0
2.	Teodor	Bieregowoj	08	Strzelec Lublin	3:31:06.0
3.	Wojciech	Prokopowicz		Strzelec Janowa Dolina	3:46:00.0
4.	Lucjan	Grajda	11	Strzelec Warszawa	b. w.

³⁹⁴ *Piechurzy w dobrej formie.* Przegląd Sportowy 1936, nr 26, s.4.

³⁹⁵ *Eliminacja piechurów.* Przegląd Sportowy 1936, nr 38, s.5.

³⁹⁶ *Jak strzelec Bieregowoj walczył z Łotyszem Danlisem w chodzie.* Strzelec 1936, nr 24

05.08.1936 Berlin - XI Igrzyska Olimpijskie³⁹⁷

• **Chód 50 km (szosa)**

1.	Harold	Whitlock	Wielka Brytania	4:30:41.4
2.	Arthur Tell	Schwab	Szwajcaria	4:32:09.2
3.	Adalberts	Bubenko	Łotwa	4:32:42.2
4.	Jaroslav	Štork	Czechoslovakia	4:34:00.2
5.	Edgar	Bruun	Norwegia	4:34:53.2
6.	Fritz	Bleiweiß	Niemcy	4:36:48.4
7.	Karl	Reiniger	Szwajcaria	4:40:45.0
8.	Étienne	Laisné	Francja	4:41:40.0
9.	Teodor Bieregowej-Bieregowski		Polska	4:42:49.0

30.08.1936 Kraków³⁹⁸

• **Chód 25 km (szosa)**

1.		Sikora		2:23:09.3
----	--	--------	--	-----------

04.10.1936 Poznań³⁹⁹

• **Chód 2 000 m (bieżnia)**

1.	Edmund	Stryczyński	1912	Warta Poznań	10:15.8
----	--------	-------------	------	--------------	---------

04.10.1936 Warszawa - Mistrzostwa Polski

• **50 km (szosa)**

Mistrzostw nie rozegrano z powodu braku zgłoszeń.

1937

06.06.1937 Warszawa⁴⁰⁰

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Kazimierz	Krzyczkowski	1913	Strzelec Warszawa- Północ	52:49.0
2.		Możdżyński		Warszawa –Północ	52:51,0
3.		Zieliński		Warszawa – Śródmieście	55:54.4
PK		Krawczyk		Strzelec Warszawa- Północ	53:23.0

³⁹⁷ *Bieregowej na 9-em miejscu.* Kurier Nowogrodzki 1936, nr 21.

³⁹⁸ *Mistrzostwa sportowe Związku Strzeleckiego Okr. V.* Ilustrowany Kurier Codzienny 1936, nr 242, s.20.

³⁹⁹ *Międzynarodowe zawody lekkoatletyczne.* Kurier Poznański 1936, nr 459, s.9.

⁴⁰⁰ *Zawody lekkoatletyczne okręgu ZW. Strzeleckiego w Warszawie.* Strzelec 1937, nr 23, s.9.

08.08.1937 Warszawa⁴⁰¹

• **Chód 20 km (szosa)**

1.	Tadeusz	Możdżyński	1916	Państwowe Zakłady Lotnicze Warszawa	1:41:46.2
2.	Stanisław	Głuszczyk	1906	Państwowe Zakłady Lotnicze Warszawa	1:47:04.0
3.	Henryk	Możdżyński	1914	Strzelec Warszawa	1:48:03.0

27-29.08.1937 Kraków⁴⁰²

• **Chód 25 km (szosa)**

1.		Soból		Strzelec Bochnia	2:36:0
----	--	-------	--	------------------	--------

18.09.1937 Lublin⁴⁰³

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.	Teodor	Bieregowoj	1908	Strzelec Lublin	50:12.8
2.	Tadeusz	Możdżyński	1916	Państwowe Zakłady Lotnicze Warszawa	51:57.8
3.		Zieliński			51:58.0
4.	Marian	Śliwiński		Ostrowiec Kielecki	
5.		Kwaśniak		Ostrowiec Kielecki	
6.		Urbański		Stanisławów -Górka	

19.09.1937 Lublin

• **Chód 25 km (szosa)**

1.	Brunon	Czech		Strzelec Katowice	2:19:46.0
2.		Kwaśniak		Strzelec	2:20:16.0
3.		Matyjaszczyk		Lublin	
4.		Śliwiński		Ostrowiec Kielecki	
5.		Urbański		Stanisławów -Górka	

26.09.1937 Białystok - Mistrzostwa Polski⁴⁰⁴

• **Chód 50 km (szosa)**

1.	Jan Marynowski	1911	Warszawianka		5:07:10.4
2.	Brunon	Czech		Strzelec Katowice	5:16:44.6
3.	Tadeusz	Możdżyński	1916	Państwowe Zakłady Lotnicze Warszawa	5:30:51.2
4.	Stanisław	Głuszczyk	1906	Państwowe Zakłady Lotnicze Warszawa	b. d.

⁴⁰¹ Dwa nowe rekordy Polski uzyskują lekkoatleci na eliminacjach akademickich. Kurjer Warszawski 1937, nr 217, s.5.

⁴⁰² Z okręgowych zawodów sportowych w Krakowie. Strzelec 1937, nr 36, s.11.

⁴⁰³ Wyniki centralnych zawodów lekkoatletycznych Z.S. Strzelec 1935, nr 38, s.10.

⁴⁰⁴ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.236.

1938

21.05.1938 Poznań ⁴⁰⁵

Mistrzostwa Okręgu klasy B

- Chód 1 000 m (bieżnia)

1.	Aleksander Nowak	AZS Poznań	5:11.4
----	------------------	------------	--------

26.05.1938 Poznań ⁴⁰⁶

Mistrzostwa Okręgu klasy B

- Chód 5 000 m (bieżnia)

1.	Aleksander Nowak	AZS Poznań	28:50.8
----	------------------	------------	---------

27-29.08 1938 Kraków ⁴⁰⁷.

- Chód 25 km (szosa)

1.	Soból	Bochnia	2;36;0
2.	Pronobis	Tarnów	2:37;0
3.	Pabiś	Wadowice	2:39,0

28.08.1938 Poznań - Mistrzostwa Polski ⁴⁰⁸

- Chód 10 000 m (bieżnia)

1.	Brunon Czech	Strzelec Katowice	53:17.8
2.	Wacław Piaskowski 03	Hipolit Cegielski Poznań	64:02.0
	Jan Marynowski 11	Warszawianka	DNF

11.09.1938 Katowice ⁴⁰⁹

- Chód 10 000 m (bieżnia)

1.	Zawada		59:34.0
2.	Grela	K.S. Gr. Katowice	b.d.

18.09.1938 Warszawa

- Chód 10 000 m (bieżnia)

1.	Jastrzębski		53:25.0
2.	Morawa		53:50.0

⁴⁰⁵ *Lekka Atletyka*. Kurier Poznański 1938, nr 234, s.11.

⁴⁰⁶ *AZS mistrzem Poznania*. Kurier Poznański 1938, nr 244, s.11.

⁴⁰⁷ *Z okręgowych zawodów sportowych w Krakowie*. Strzelec 1937, nr 36, s.11.

⁴⁰⁸ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.227.

⁴⁰⁹ *Lekkoatletyczne mistrzostwa Śląska Związku Strzeleckiego*. Polska Zachodnia, 1938, nr 252, s.12.

25.09.1938 Kraków - Mistrzostwa Polski ⁴¹⁰

• **Chód 50 km (szosa)**

1.	Marian	Śliwiński	19	Strzelec Ostrowiec Świętokrzyski	5:30:29.2
2.	Henryk	Mołdzyński	14	Polonia Warszawa	5:34:37.0
3.	Władysław	Grechuta	08	Flota Gdynia	5:37:57.5
4.	Stanisław	Sitko	13	Strzelec Katowice	5:49:03.8
5.	Brunon	Czech		Strzelec Katowice	5:54:02.9

1939

04.06.1939 Grudziądz ⁴¹¹

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.		Marciniak	55:36.2
2.		Sas	55:36.8

20.08.1939 Trzynieć ⁴¹²

• **Chód 10 000 m (bieżnia)**

1.		Kościelny	WKS Bielsko	59:26.2
2.		Brunon	Czech Z.S. Katowice	60:57.6

⁴¹⁰ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*. Szczecin - Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.236.

⁴¹¹ *Mistrzostwa Pomorza w lekkoatletyce*, Polska Zachodnia 1939, nr 154, s.10.

⁴¹² *Dziesięciobój panów o mistrzostwo Śląska*. Polska Zachodnia 1939, nr 230, s.5.

Fot. Oflag X C w Lubece. Zbiórka jeńców na palcu apelowym (zbiory MPW)

Fot. Święto sportu w Wolbórz w 1940 (zbiory NAC)

Rozdział VIII

LISTY KLASYFIKACYJNE W LATACH 1904 – 1939

Szymański Włodzimierz

Oryginalne opracowanie statystyczne Wł. Szymańskiego. Redakcja opatrzyła
źródłowymi przypisami.

LEGENDA:

Kolumna 1– uzyskany wynik,	Kolumna 3– nazwisko i imię,
Kolumna 2 – zajęte miejsce,	Kolumna 4– data urodzenia,
Kolumna 5 – reprezentowany klub,	Kolumna 6– data zawodów,
Kolumna 7 – miejsce rozgrywania zawodów.	

Okres rozbiorowy lata 1904 – 1918

1904

Brak oficjalnych wyników z imprez w chodzie sportowy.

1905

- **Chód 1 mila (1609,34 m) bieżnia**

9:07.0	1	Mostowy Józef	Sława Lwów	Lwów
--------	---	---------------	------------	------

- **Chód 1200 m**

6;10	1	Salik Ad.	Sława Lwów	16.07 Lwów
------	---	-----------	------------	------------

- **Chód 2.000 m**

	1	Mostowy Józef	Sława Lwów	13.11 Lwów
--	---	---------------	------------	------------

1906

- **Chód 1-godzinny bieżnia**

10 349 m	1	Mostowy Józef	SKS Sława Lwów	30.09 Lwów
10 090 m	1	Scherautz Leopold	1888 Pogoń Lwów	17.06 Lwów

1907

- **Chód 10 000 m bieżnia**

55:13.8	1	Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów	04.10	Wiedeń/AUT
---------	---	-----------------	------	-------------	-------	------------

- **Chód 50 km szosa**

5:53:18.0	1	Scherautz Leopold	1888	Pogoń Lwów	04.10	Lwów
-----------	---	-------------------	------	------------	-------	------

1908

- **Chód 25 km szosa**

2:44:20.0	1	Scherautz Leopold	1888	Czarni Lwów	30.06	Lwów
-----------	---	-------------------	------	-------------	-------	------

- **Chód 70 km (szosa)**

8:21:20.0	1	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	04.06	Lwów
8:46:00,0	2	Scherautz Leopold	1888	Czarni Lwów	04.06	Lwów
8:57:30,0	3	Radwanek Alfred		TZR Lwów	04.06	Lwów
10:27:05,0	4	Dudyk L.		Czarni Lwów	04.06	Lwów
10:52:15,0	5	Hałucha Marian		TZR Lwów	04.06	Lwów
b.d.		Czajkowski Tadeusz	AZS		04.06	Lwów

Uwaga – podane rezultaty są rzeczywistymi czasami przejścia dystansu, po odliczeniu dwóch 20 min regulaminowych przerw ⁴¹³.

Wyniki tego chodu podane bez odpoczynków (dwa razy po 20 minut)⁴¹⁴

9:01:20.0	1	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	04.06	Lwów
9:26:00.0	2	Scherautz Leopold	1888	Czarni Lwów	04.06	Lwów
9:37:30.0	3	Radwanek A.		TZR Lwów	04.06	Lwów
11:07:05.0	4	Dudryk L.		Czarni Lwów	04.06	Lwów
11:32:15.0	5	Hałucha M.		TZR Lwów	04.06	Lwów
b.d.		Czajkowski Tadeusz	AZS		04.06	Lwów

- **Chód 1-godzinny bieżnia**

11 154 m	1	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	28.10	Lwów
10 738 m	2	Zawadowski		Czarni Lwów	28.10	Lwów
10 338 m	3	Grabowski Władysław	1892	Pogoń Lwów	28.10	Lwów

⁴¹³* *Kronika Sportowa. Strój – Lwów*. Słowo Polskie 1908, nr 265, s.10.

⁴¹⁴ Zaborniak St.: *Tradycje chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004)*. Krosno, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, 2008, s.19.

1909**Chód 3000 m bieżnia**

15:47.4	1+	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	17.11	Lwów
16:18.8	1	Zwoliński Henryk		Pogoń Lwów	03.10	Lwów
16:29.9	2	Hipp Jan		Pogoń Lwów	03.10	Lwów

• Chód 3 km szosa

15:01.4	1	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	19.10	Lwów
---------	---	----------------	------	------------	-------	------

• Chód 5000 m bieżnia

26:49.4	1	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	17.11	Lwów
---------	---	----------------	------	------------	-------	------

• Chód 10 km szosa

58:07.0	1+	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	12.11	Lwów
---------	----	----------------	------	------------	-------	------

• Chód 15 km szosa

1:27:34.0	1+	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	12.11	Lwów
-----------	----	----------------	------	------------	-------	------

• Chód 20 km szosa

2:06:06.0	2	Grabowski Władysław	1892	Pogoń Lwów	07.11	Lwów
2:06:20.0	2	Grabowski Władysław	1892	Pogoń Lwów	31.10	Lwów

1910**• Chód 1000 m bieżnia**

4:47.8	1	Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów	23.10	Lwów
--------	---	----------------	------	------------	-------	------

• Chód 5000 m bieżnia

26:06.0	1+	Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	26.06	Lwów
26:09.0	1	Jasielski J.		Czarni Lwów	02.10	Lwów
30:25.0	2	Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	02.10	Lwów
30:47.0	3	Glaas Henryk		Pogoń Lwów	02.10	Lwów
31:02.0	4	Zwoliński Henryk		Pogoń Lwów	02.10	Lwów

• Chód 5 mil (8045 m) bieżnia

42:04.4	1	Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	21.06	Lwów
---------	---	-------------	------	------------	-------	------

• Chód 10 000 m bieżnia

52:52.0	1+	Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	26.06	Lwów
54:06.2	1	Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	30.10	Lwów

57:06.0	1	Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów	15.05	Lwów
---------	---	-----------------	------	-------------	-------	------

• **Chód 10 km szosa**

55:28.0	1	Jaworski Leszek		Pogoń Lwów	03.07	Lwów
---------	---	-----------------	--	------------	-------	------

63:12.2	2	Zwoliński Henryk		Pogoń Lwów	03.07	Lwów
---------	---	------------------	--	------------	-------	------

• **Chód 20 km szosa**

1:56:07.5	1	Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów	29.10	Lwów
-----------	---	-----------------	------	-------------	-------	------

1:57:36.0	1	Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	23.10	Lwów
-----------	---	-------------	------	------------	-------	------

2:06:48.0	1	Grabowski Władysław	1892	Pogoń Lwów	08.05	Lwów
-----------	---	---------------------	------	------------	-------	------

2:07:00.0	3	Plutyński Aleksander		Pogoń Lwów	23.10	Lwów
-----------	---	----------------------	--	------------	-------	------

• **Chód 1-godzinny bieżnia**

11 371,35 m1		Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	26.06	Lwów
--------------	--	-------------	------	------------	-------	------

11 216 m	2	Jasielski J.		Czarni Lwów	26.06	Lwów
----------	---	--------------	--	-------------	-------	------

1911

• **Chód 1000 m bieżnia**

5:12.2	1	Kempski		Pogoń Lwów	01.10	Lwów
--------	---	---------	--	------------	-------	------

5:12.8	2	Romanowski Tadeusz		Pogoń Lwów	01.10	Lwów
--------	---	--------------------	--	------------	-------	------

5:18.0	3	Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów	01.10	Lwów
--------	---	-------------	------	------------	-------	------

• **Chód 3000 m bieżnia**

15:12.2	3	Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów	28.05	Karlin
---------	---	-----------------	------	-------------	-------	--------

• **Chód 5000 m bieżnia**

27:07.4	1	Zwoliński Henryk		Pogoń Lwów	23.04	Lwów
---------	---	------------------	--	------------	-------	------

27:59.4	2	Plutyński Aleksander		Pogoń Lwów	23.04	Lwów
---------	---	----------------------	--	------------	-------	------

30:45.3	3	Pawłowski		Czarni Lwów	23.04	Lwów
---------	---	-----------	--	-------------	-------	------

• **Chód 10 km szosa**

54:50.0	1+	Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów	11.10	Lwów
---------	----	-----------------	------	-------------	-------	------

• **Chód 15 km szosa**

1:24:42.0	1+	Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów	11.10	Lwów
-----------	----	-----------------	------	-------------	-------	------

• **Chód 20 km szosa**

1:57:05.0	1	Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów	11.10	Lwów
-----------	---	-----------------	------	-------------	-------	------

1912

• **Chód 2000 m bieźnia**

10:56.1 1 Wudkiewicz Maksymilian Jan 28.01.1892 Czarni Lwów 13.04 Lwów

• **Chód 5000 m bieźnia**

26:50.4 1+ Jaworski Leszek Pogoń Lwów 16.05 Lwów

• **Chód 10 000 m bieźnia**

54:14.0 1 Jaworski Leszek Pogoń Lwów 16.05 Lwów

54:36.0 1 Jaworski Leszek Pogoń Lwów 16.06 Lwów

• **Chód 1-godzinny bieźnia**

11 047 m 1 Karpiec Józef Pogoń Lwów 13.10 Lwów

1913

• **Chód 1000 m bieźnia**

4:45.3 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 08.06 Lwów

• **Chód 2000 m bieźnia**

9:56.0 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 08.06 Lwów

10:19.5 1+ Wudkiewicz M.J. 01.06 Lwów

• **Chód 3000 m bieźnia**

15:08.4 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 08.06 Lwów

15:34.1 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 01.06 Lwów

• **Chód 4000 m bieźnia**

21:00.5 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 23.09 Lwów

22:51.3 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 13.04 Lwów

• **Chód 5000 m bieźnia**

26:49.4 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 01.06 Lwów

28:20.0 1 Jaworski Leszek Pogoń Lwów 01.06 Lwów

1914

• **Chód 1000 m bieżnia**

4:40.0 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 29.06 Lwów

• **Chód 1 km szosa**

5:23.0 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 30.05 Lwów

• **Chód 3000 m bieżnia**

14:24.6 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 05.07 Lwów

• **Chód 9000 m bieżnia**

49:20.0 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 10.05 Wiedeń/AUT

• **Chód 10 000 m bieżnia**

53:07.5 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 10.05 Wiedeń/AUT

• **Chód 5 km szosa**

25:28.6 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 30.05 Lwów

• **Chód 5 mil szosa**

41:58.0 1+ Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 30.05 Lwów

• **Chód 10 km szosa**

52:30.8 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 30.05 Lwów

• **Chód 1-godzinny bieżnia**

11 246 m 1 Wudkiewicz M.J. 1892 Czarni Lwów 05.07 Lwów

1915

Brak oficjalnych wyników z imprez w chodzie.

1916

• **Chód 10 km szosa**

56:10.0 1+ Biernacki Kazimierz 1892 AZS Warszawa 24.09 Warszawa

• **Chód 40,2 km szosa**

4:26:05.0	1	Biernacki Kazimierz	1892	AZS Warszawa	24.09	Warszawa
4:35:56.0	2	Grabowski Jerzy	1896	Polonia Warszawa	24.09	Warszawa
4:39:55.0	3	Prasałek Zygmunt		Politechnika Wars	24.09	Warszawa

Chód 1-godzinny szosa

10 912 m	1+	Biernacki Kazimierz	1892	AZS Warszawa	24.09	Warszawa
----------	----	---------------------	------	--------------	-------	----------

1917

Brak oficjalnych wyników z imprez w chodzie.

1918

• **Chód 10 000 m bieżnia**

58:36.0	1	Dobrowolski			21.09	Warszawa
---------	---	-------------	--	--	-------	----------

Wyniki, uzyskane w latach 1908 - 1911, bez ustalonych szczegółów imprezy (data, miejsce zawodów):

• **Chód 3000 m bieżnia**

15:48.4		Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów
---------	--	----------------	------	------------

• **Chód 10 000 m bieżnia**

56:15.0		Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów
---------	--	-------------	------	------------

Chód 1-godzinny bieżnia

10 285 m		Tanharmt B.
----------	--	-------------

• **Chód 15 km szosa**

1:25:02.0*		Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów
1:28:05.0		Amon Mieczysław	1893	Czarni Lwów
1:29:20.0		Jajus Jerzy	1889	Pogoń Lwów

• **Chód 20 km szosa**

1:57:58.0		Kuchar Tadeusz	1891	Pogoń Lwów
-----------	--	----------------	------	------------

Okres międzywojenny 1919 - 1939

1919

Brak oficjalnych wyników z imprez w chodzie.

1920

Brak oficjalnych wyników z imprez w chodzie.

1921

- **Chód 3000 m bieżnia**

18:30.0	1	Zajączkowski Zygmunt	1897	Orkan Warszawa	19.08	Warszawa
---------	---	----------------------	------	----------------	-------	----------

1922

- **Chód 2000 m bieżnia**

10:42.0	4	Baran Jan	1895	Pogoń Lwów	06.08	Praga/CS
11:04.7	1	Guderski Marian	1904	WKS Warszawa	15.10	Warszawa
11:08.0	1	Ragan Wiktor		Pogoń Lwów	23.07	Lwów
11:21.0	2	Szlachtowski		Czarni Lwów	23.07	Lwów
11:36.8	1	Guderski Marian	1904	WKS Warszawa	16.09	Warszawa

1923

- **Chód 1000 m bieżnia**

4:47.2	1	Szelestowski Stefan	1900	Polonia Warszawa	13.05	Warszawa
--------	---	---------------------	------	------------------	-------	----------

- **Chód 2000 m bieżnia**

10:38.3	1	Karczewski Zdzisław	1903	AZS Warszawa	30.06	Warszawa
10:38.4	2	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	30.06	Warszawa
10:43.0	1	Szelestowski Stefan	1900	Polonia Warszawa	12.05	Warszawa
10:47.8	1	Karczewski Zdzisław	1903	AZS Warszawa	17.06	Warszawa
11:02.0	2	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	17.06	Warszawa
11:06.8	1	Zajączkowski Zygmunt	1897	Orkan Warszawa	29.07	Warszawa
11:40.0	2	Szelestowski Stefan	1900	Polonia Warszawa	29.07	Warszawa
12:24.4	1	Wiśniewski Jan	1904	AZS Warszawa	30.05	Warszawa

• **Chód 4000 m bieżnia**

22:03.0	1	Guderski Marian	1904	WKS Warszawa	17.06	Warszawa
22:43.5	1	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	23.09	Warszawa
23:29.0	2	Szempliński Kazimierz	1899	AZS Warszawa	23.09	Warszawa
23:40.2	3	Rykowski Jerzy Euzebiusz	1903	AZS Warszawa	23.09	Warszawa

• **Chód 5000 m bieżnia**

29:53.4	1	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	14.10	Warszawa
---------	---	-------------------	--	--------------	-------	----------

• **Chód 10 000 m bieżnia**

53:35.7	1	Zajączkowski Zygmunt	1897	Orkan Warszawa	30.09	Warszawa
54:42.0	2	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	30.09	Warszawa
55:38.0	3	Karczewski Zdzisław	1903	AZS Warszawa		

1924

• **Chód 1000 m bieżnia**

4:38.0	1	Szelestowski Stefan	1900	Polonia Warszawa	03.05	Sobieszyn
4:49.4	1	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	10.10	Warszawa
4:51.0	1+	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	02.05	Warszawa
4:51.0	1	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	04.05	Warszawa

• **Chód 1500 m bieżnia**

7:28.8	1	Zajączkowski Zygmunt	1897	Orkan Warszawa	30.05	Warszawa
--------	---	----------------------	------	----------------	-------	----------

• **Chód 2000 m bieżnia**

10:07.0	1	Baran Jan	1895	Pogoń Lwów	31.08	Poznań
10:07.2	1	Zajączkowski Zygmunt	1897	Orkan Warszawa	08.09	Warszawa
10:32.0	2	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	08.09	Warszawa

• **Chód 3000 m bieżnia**

16:13.7	1	Ptaszycki Tadeusz	1908	Orzeł Biały Wars	11.05	Warszawa
---------	---	-------------------	------	------------------	-------	----------

• **Chód 4000 m bieżnia**

21:30.0	1	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	02.05	Warszawa
21:32.6	1	Panfil		AZS Warszawa	19.09	Warszawa
23:09.4	2	Wiśniewski Jan	1904	AZS Warszawa	02.05	Warszawa

• **Chód 5000 m bieżnia**

26:24.4	1	Szelestowski Stefan	1900	Polonia Warszawa	18.10	Warszawa
26:27.4	1	Szelestowski Stefan	1900	Polonia Warszawa	09.06	Warszawa
26:34.0	2	Wiśniewski Jan	1904	AZS Warszawa	09.06	Warszawa
27:15.0	2	Banaszkiewicz Władysław		AZS Warszawa	18.10	Warszawa
27:25.0	1	Banaszkiewicz Władysław		AZS Warszawa	18.05	Warszawa
27:28.0	1	Zajączkowski Zygmunt	1897	Orkan Warszawa	01.06	Warszawa
27:42.0	2	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	18.05	Warszawa
27:44.0	3	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	09.06	Warszawa
28:05.6	3	Cieplowski Jan		Orkan Warszawa	18.05	Warszawa

• **Chód 6000 m bieżnia**

35:38.0	1	Baran Jan	1895	Pogoń Lwów	13.04	Warszawa
---------	---	-----------	------	------------	-------	----------

• **Chód 10 000 m bieżnia**

54:47.2	1	Banaszkiewicz Władysław		AZS Warszawa	13.04	Warszawa
54:59.8	2	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	13.04	Warszawa
55:01.0	3	Cieplowski Jan		Orkan Warszawa	13.04	Warszawa
57:13.0	4	Guderski Marian	1904	WKS Warszawa	13.04	Warszawa
61:35.0	1	Banaszkiewicz Franciszek		KS Krasnystaw	03.05	Krasnystaw
62:00.0	1	Bogacz Teodor		Warta Poznań	19.05	Poznań

• **Chód 12 km szosa**

68:18.0	1	Szelestowski Stefan	1900	Polonia Warszawa	23.03	Warszawa
5 m	2	Banaszkiewicz Władysław		AZS Warszawa	23.03	Warszawa
10 m	3	Zachmyć Stanisław			23.03	Warszawa
15 m	4	Suchcicki Zygmunt		AZS Warszawa	23.03	Warszawa

1925

• **Chód 1000 m bieżnia**

4:35.0	1	Kaczmarczyk Józef	1900	Diana Katowice	04.10	Katowice
4:39.4	1	Ptaszycki Tadeusz	1908	Orzeł Warszawa	13.09	Warszawa
4:45.2	1	Ptaszycki Tadeusz	1908	Orzeł Warszawa	27.09	Warszawa
4:46.0	1	Ptaszycki Tadeusz	1908	Orzeł Warszawa	14.06	Warszawa
5:03.0	1	Szembek Zygmunt	1903	Cracovia Kraków	04.10	Kraków

Rozdział VIII

• Chód 2000 m bieżnia

9:23.2	1	Ptaszycki Tadeusz	1908	Orzeł Biały Warszawa	12.06	Warszawa
9:29.8	2	Banaszkiewicz Władysław		AZS Warszawa	12.06	Warszawa
10:07.0	1	Ptaszycki Tadeusz	1908	Orzeł Warszawa	14.08	Kraków
10:13.0	2	Banaszkiewicz Władysław		AZS Warszawa	14.08	Kraków
11:31.3	1	Adamek		AZS Poznań	07.06	Poznań
11:37.6	1	Teichen Henryk		Cracovia Kraków	27.06	Kraków
11:39.0	2	Szembek Zygmunt	1903	Cracovia Kraków	27.06	Kraków
11:40.4	1	Farba		Makabi Wilno	28.06	Wilno
12:03.4	1	Kozłowski		AZS Wilno	02.08	Wilno
12:03.4	1	Karczewski Zdzisław	1903	AZS Warszawa	03.08	Warszawa

• Chód 3000 m bieżnia

15:30.8	1	Kaczmarczyk Józef	1900	Diana Katowice	02.06	Królewska Huta
---------	---	-------------------	------	----------------	-------	----------------

• Chód 4000 m bieżnia

22:04.0	1	Kalkiewicz		b.d.	13.09	Warszawa
---------	---	------------	--	------	-------	----------

• Chód 5000 m bieżnia

27:51.0	1	Adamek		AZS Poznań	28.06	Poznań
27:52.0	1	Kaczmarczyk Józef	1900	Diana Katowice	30.08	Katowice
27:58.0	2	Sitko Józef	1907	Roździeń Szopienice	30.08	Katowice
28:01.6	3	Małek		Tarnovia Tarnów	30.08	Katowice

1926

• Chód 1000 m bieżnia

4:25.6	1	Kaczmarczyk Józef	1900	Polonia Warszawa	24.08	Warszawa
4:31.8	1	Grodzki Roman	1908	AKS Warszawa	21.08	Warszawa

• Chód 3000 m bieżnia - wynik wątpliwy

0

• Chód 100 km szosa

13:22:14.0	6	Lech Bolesław	1906	KS 22 Mała Dąbrówka	30.09	Paryż/FRA
------------	---	---------------	------	---------------------	-------	-----------

1927

• **Chód 2000 m bieżnia**

9:41.6 1+ Kaczmarczyk Józef 1900 Polonia Warszawa 08.12 Warszawa

• **Chód 5000 m bieżnia**

25:53.2 1+ Kaczmarczyk Józef 1900 Polonia Warszawa 08.12 Warszawa

• **Chód 10 000 m bieżnia**

52:15.2 1+ Kaczmarczyk Józef 1900 Polonia Warszawa 08.12 Warszawa

• **Chód 1-godzinny bieżnia**

11 400 m 1 Kaczmarczyk Józef 1900 Polonia Warszawa 08.12 Warszawa

• **Chód 44 km szosa**

5:29:00.0 1 Milewski Roman Święciany 24.07 Wilno

5:35:50.0 2 Lesiński Wilno 24.07 Wilno

5:37:00.0 3 Frankowski Henryk Święciany 24.07 Wilno

5:39:05.0 4 Bańkowski Józef Wilno 24.07 Wilno

5:47:00.0 5 Gadejski Józef b.d. 24.07 Wilno

• **Marszobieg harcerski 10 km**

48:30.0 1 Żurowski Józef 13 Drużyna ZHP Wilno 03.05 Wilno

1928

• **Chód 2000 m bieżnia**

10:32.4 1 Kaczmarczyk Józef 1900 Polonia Warszawa 20.05 Warszawa

1929

Brak oficjalnych wyników z imprez w chodzie.

1930

• **Chód 10 000 m bieżnia**

59:11.2 1 Kupś Radosław 1905 Sokół Poznań 01.11 Poznań

• **Chód 50 km szosa**

5:02:12.0	1	Strzałkowski Julian	1909	42 Pułk Piech. Białystok	12.10	Białystok
5:14:30.0	2	Ptaszycki Tadeusz	1908	AZS Warszawa	12.10	Białystok
5:34:55.0	3	Mienzla		Strzelec Białystok	12.10	Białystok
5:37:30.0	4	Gołąb Władysław		42 Pułk Piech. Białystok	12.10	Białystok

1931

• **Chód 50 km szosa**

5:28:05.4	1	Powierza Kazimierz	1912	Strzelec Warszawa	04.10	Wilno
5:34:04.0	2	Kaczmarczyk Józef	1900	Polonia Warszawa	04.10	Wilno
5:34:47.2	3	Grodzki Roman	1908	AKS Warszawa	04.10	Wilno
6:15:02.0	4	Karpowicz Jan	1899	niestow. Łódź	04.10	Wilno
6:32:50.0	5	Kohutek Ludwik	1902	AZS Wilno	04.10	Wilno
6:34:41.0	6	Orzechowski Eugeniusz		Żydowski AKS Wilno	04.10	Wilno

1932

• **Chód 50 km szosa**

5:01:45.0	1	Powierza Kazimierz	1912	Strzelec Warszawa	02.10	Lublin
5:02:04.2	2	Jarmołyszko Aleksander	1906	Jagiellonia Białystok	02.10	Lublin

1933

• **Chód 1000 m bieżnia**

5:19.2	1	Maik Tadeusz		Sokół Leszno	20.08	Leszno
dyskwalifikacja						
3:59.0	-	Roguski Henryk	1912	PKS Warszawa	08.09	Toruń

• **Chód 2000 m bieżnia**

11:13.2	1	Zakrzewski Stefan		Sokół Poznań	20.08	Leszno
---------	---	-------------------	--	--------------	-------	--------

• **Chód 3000 m bieżnia**⁴¹⁵

13:41.3	1	Bieregowoj-Bieregowski Teodor		Strzelec Lublin	09.09	Toruń
17:05.8	1+	Edwarczyk F.		Sokół Leszno	20.08	Leszno

⁴¹⁵ Teodor Bieregowoj drugiego członku nazwiska – Bieregowski, zaczął używać od 1956 roku

• **Chód 5000 m bieżnia**

28:54.2	1	Edwarczyk F.	Sokół Leszno	20.08	Leszno
29:22.0	1	Łotocki Stanisław		11.06	Warszawa

dyskwalifikacja

23:22.0	-	Powierza Kazimierz	1912	PKS Warszawa	09.09 Toruń
---------	---	--------------------	------	--------------	-------------

• **Chód 10 000 m bieżnia**

dyskwalifikacja

51:57.4	-	Powierza Kazimierz	1912	PKS Warszawa	09.09 Toruń
---------	---	--------------------	------	--------------	-------------

• **Chód 1-godzinny bieżnia**

11 607 m	1	Grajda Lucjan	1911	Strzelec Warszawa	09.09 Toruń
9 710 m	2	Janiak			09.09 Toruń

dyskwalifikacja

11 987 m	-	Powierza Kazimierz	1912	PKS Warszawa	09.09 Toruń
----------	---	--------------------	------	--------------	-------------

• **Chód 50 km szosa**

5:22:27.0	1	Grajda Lucjan	1911	Strzelec Warszawa	01.10 Łuck
5:22:40.0	2	Powierza Kazimierz	1912	PKS Warszawa	01.10 Łuck
5:29:00.0	3	Roguski Henryk	1912	PKS Warszawa	01.10 Łuck
5:29:30.0	4	Łukaszewicz Henryk	1904	Jagiellonia Białystok	01.10 Łuck

1934

• **Chód 50 km szosa**

5:00:55.0	1	Krzyczkowski Kazimierz	1913	Strzelec Warszawa	16.09 Przemyśl
5:00:58.0	2	Bieregowoj Teodor	1908	Strzelec Lublin	16.09 Przemyśl
5:02:00.0	1	<i>Bieregowoj Teodor</i>	<i>1908</i>	<i>Strzelec Lublin</i>	<i>30.09 Bydgoszcz PK</i>
5:04:51.0	1	Krzyczkowski Kazimierz	1913	Strzelec Warszawa	30.09 Bydgoszcz
5:15:05.0	2	Grajda Lucjan	1911	Strzelec Warszawa	30.09 Bydgoszcz
5:17:07.0	3	Lis Antoni	1913	Strzelec Bydgoszcz	30.09 Bydgoszcz
5:31:10.0	4	Roguski Henryk	1912	PKS Warszawa	30.09 Bydgoszcz
5:43:15.0	5	Drożdżik Jan	1909	Sokół Bydgoszcz	30.09 Bydgoszcz
5:46:58.0	6	Kaczmarczyk Józef	1900	Polonia Warszawa	30.09 Bydgoszcz
5:50:49.0	7	Napieraj	61	Pułk Piech. Bydgoszcz	30.09 Bydgoszcz

1935• **Chód 1000 m bieżnia**

4:48.8	1	Piaskowski Wacław	1903	HCP Poznań	19.04	Poznań
--------	---	-------------------	------	------------	-------	--------

• **Chód 2000 m bieżnia**

9:09.2	1	Lis Antoni	1913	Strzelec Bydgoszcz	25.05	Bydgoszcz
--------	---	------------	------	--------------------	-------	-----------

• **Chód 5000 m bieżnia**

22:21.0	1+	Lis Antoni	1913	Strzelec Bydgoszcz	02.06	Bydgoszcz
23:37.0	1+	Krawczyk Marian		Polonia Bydgoszcz	25.05	Bydgoszcz

• **Chód 10 000 m bieżnia**

47:15.0	1+	Lis Antoni	1913	Strzelec Bydgoszcz	02.06	Bydgoszcz
50:30.8	1+	Krawczyk Marian		Polonia Bydgoszcz	25.05	Bydgoszcz
56:38.0	1	Nogaj			20.10	Bydgoszcz

• **Chód 25 km szosa**

2:17:26.8	1	Bieregowoj Teodor	1908	Strzelec Lublin	16.06	Warszawa
2:20:34.0	2	Magienta Stanisław Józef	1916	Strzelec Warszawa	16.06	Warszawa
2:20:34.0	3	Krzyczkowski Kazimierz	1913	Strzelec Warszawa	16.06	Warszawa

• **Chód 30 km szosa**

2:48:34.0	1	Lis Antoni	1913	Strzelec Bydgoszcz	10.05	Bydgoszcz
-----------	---	------------	------	--------------------	-------	-----------

• **Chód 35 km szosa**

3:11:51.0	1	Powierza Kazimierz	1912	PKS Warszawa	06.10	Warszawa
3:15:02.0	2	Magienta Stanisław Józef	1916	Strzelec Warszawa	06.10	Warszawa
3:17:59.0	3	Bieregowoj Teodor	1908	Strzelec Lublin	06.10	Warszawa
3:20:34.0	4	Możdżyński Tadeusz	1916	Strzelec Warszawa	06.10	Warszawa
3:21:41.0	5	Markowski		Lwów	06.10	Warszawa
3:24:47.0	6	Prokopowicz		Janowa Dolina	06.10	Warszawa
3:25:06.0	7	Roguski Henryk	1912	PKS Warszawa	06.10	Warszawa
3:25:17.0	8	Gedjan Grzegorz		Janowa Dolina	06.10	Warszawa

• **Chód 1-godzinny bieżnia**

12 529,5 m	1	Lis Antoni	1913	Strzelec Bydgoszcz	02.06	Bydgoszcz
11 647,7 m	1	Krawczyk Marian		Polonia Bydgoszcz	25.05	Bydgoszcz

1936

- **Chód 2000 m bieżnia**

10:15.8	1	Stryczyński Edmund	1912	Warta Poznań	04.10	Poznań
---------	---	--------------------	------	--------------	-------	--------

- **Chód 10 km szosa - trening**

54:02.0	+	Bieregowoj Teodor	1908	Strzelec Lublin	20.03	Warszawa
54:02.0	+	Gedjan Grzegorz		Strzelec Janowa Dolina	20.03	Warszawa
54:02.0	+	Powierza Kazimierz	1912	PKS Warszawa	20.03	Warszawa
54:02.0	+	Prokopowicz		Strzelec Janowa Dolina	20.03	Warszawa

- **Chód 15 km szosa**

1:13:56.0	5+	Bieregowoj-Bieregowski Teodor		Strzelc Lublin	05.08	Berlin/GER
-----------	----	-------------------------------	--	----------------	-------	------------

- **Chód 20 km szosa**

1:38:59.0	2+	Bieregowoj-Bieregowski Teodor		Strzelec Lublin	14.06	Warszawa
1:43:30.0	5+	Bieregowoj Teodor		Strzelec Lublin	05.08	Berlin/GER

trening

1:50:51.0	+	Gedjan Grzegorz		Strzelec Janowa Dolina	20.03	Warszawa
1:50:51.0	+	Powierza Kazimierz			20.03	Warszawa
1:50:51.0	+	Prokopowicz		Strzelec Janowa Dolina	20.03	Warszawa
1:50:51.0	+	Bieregowoj Teodor		Strzelec Lublin	20.03	Warszawa

- **Chód 25 km szosa**

2:11:43.2	1	Magienta Stanisław Józef	1916	Strzelec Warszawa	17.05	Warszawa
2:13:36.0	2	Grajda Lucjan	1911	Strzelec Warszawa	17.05	Warszawa
2:16:29.0	3	Gedjan Grzegorz		Strzelec Janowa Dolina	17.05	Warszawa
2:23:09.3	1	Sikora			30.08	Kraków
2:25:24.4	4	Bocian			17.05	Warszawa

trening

2:17:55.0	+	Gedjan Grzegorz		Strzelec Janowa Dolina	20.03	Warszawa
2:17:55.0	+	Prokopowicz		Strzelec Janowa Dolina	20.03	Warszawa
2:17:55.0	+	Powierza Kazimierz	1912	PKS Warszawa	20.03	Warszawa
2:17:55.0	+	Bieregowoj Teodor	1908	Strzelec Lublin	20.03	Warszawa
2:21:30.0	+	Grajda Lucjan	1911	Strzelec Warszawa	20.03	Warszawa
2:30:00.0	+	Rytko			20.03	Warszawa
2:39:44.4	+	Schuman			20.03	Warszawa

• **Chód 30 km szosa**

2:47:52.0 1 Bieregowej Teodor 1908 Strzelec Lublin 30.03 Warszawa

• **Chód 40 km szosa**

3:31:06.0 2 Bieregowej Teodor 1908 Strzelec Lublin 14.06 Warszawa

3:46:00.0 3 Prokopowicz Strzelec Janowa Dolina 14.06 Warszawa

• **Chód 50 km szosa**

4:42:49.0 9 Bieregowej Teodor 1908 Strzelec Lublin 05.08 Berlin/GER

trening

4:52:18.0 - Bieregowej 01.01⁴¹⁶

1937

• **Chód 10 000 m bieżnia**

52:49.0 1 Krzyczkowski Kazimierz 1913 Strzelec Warszawa 06.06 Warszawa

• **Chód 10 km szosa**

50:12.8 1 Bieregowej Teodor 1908 Strzelec Lublin 18.09 Lublin

51:57.8 2 Możdżyński Tadeusz 1916 PZL Warszawa 18.09 Lublin

51:58.0 3 Zieliński Strzelec 18.09 Lublin

• **Chód 20 km szosa**

1:41:46.2 1 Możdżyński Tadeusz 1916 PZL Warszawa 08.08 Warszawa

1:47:04.0 2 Głuszczy Stanisław 1906 PZL Warszawa 08.08 Warszawa

1:48:03.0 3 Możdżyński Henryk 1914 Strzelec Warszawa 08.08 Warszawa

• **Chód 25 km szosa**

2:19:46.0 1 Czech Brunon Strzelec Katowice 19.09 Lublin

2:20:16.0 2 Kwaśniak Strzelec 19.09 Lublin

• **Chód 50 km szosa**

5:07:10.4 1 Marynowski Jan 1911 Warszawianka Warszawa 26.09 Białystok

5:16:44.6 2 Czech Brunon Strzelec Katowice 26.09 Białystok

5:30:51.2 3 Możdżyński Tadeusz 1916 PZL Warszawa 26.09 Białystok

⁴¹⁶Dane pochodzą od Teodora Bieregowej – Bieregowskiego.

1938

- **Chód 1000 m bieżnia**

5:11.4	1	Nowak Aleksander	AZS Poznań	21.05	Poznań
--------	---	------------------	------------	-------	--------

- **Chód 5000 m bieżnia**

28:50.8	1	Nowak Aleksander	AZS Poznań	26.05	Poznań
---------	---	------------------	------------	-------	--------

- **Chód 10 000 m bieżnia**

53:17.8	1	Czech Brunon	Strzelec Katowice	28.08	Poznań
53:25.0	1	Jastrzębski	b.d.	18.09	Warszawa
53:50.0	2	Morawa	b.d.	18.09	Warszawa
59:34.0	1	Zawada	b.d.	11.09	Katowice
64:02.0	2	Piaskowski Wacław	1903 HCP Poznań	28.08	Poznań

- **Chód 50 km szosa**

5:30:29.2	1	Śliwiński Marian	1919 Strzelec Ostrowiec Św.	25.09	Kraków
5:34:37.0	2	Możdżyński Henryk	1914 Polonia Warszawa	25.09	Kraków
5:37:57.5	3	Grechuta Władysław	1908 Flota Gdynia	25.09	Kraków
5:49:03.8	4	Sitko Stanisław	1913 Strzelec Katowice	25.09	Kraków
5:54:02.5	5	Czech Brunon	Strzelec Katowice	25.09	Kraków

1939

- **Chód 10 000 m bieżnia**

55:36.2	1	Marciniak	b.d.	04.06	Grudziądz
55:36.8	2	Sas	b.d.	04.06	Grudziądz
59:26.2	1	Kościelny	WKS Bielsko	20.08	Trzyniec
60:57.6	2	Czech Brunon	Strzelec Katowice	20.08	Trzyniec

Rozdział IX

REKORDY I NAJLEPSZE WYNIKI W POLSCE W LATACH 1904 – 1939 (STAN NA 31.12.1939)

Szymański Włodzimierz

Oryginalne opracowanie statystyczne Wł. Szymańskiego. Redakcja opatrzyła
źródłowymi przypisami.

LEGENDA:

* - oficjalny międzyczas.

• Chód 1 000 m bieżna

4:47.8	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów
4:45.3*	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	08.06.1913	Lwów
4:40.0	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	29.06.1914	Lwów
4:38.0	Stefan Szelestowski	1900	Polonia Warszawa	03.05.1924	Sobieszyn
4:35.0	Józef Kaczmarczyk	1900	Diana Katowice	04.10.1925	Katowice
4:31.8	Roman Grodzki	1908	AKS Warszawa	21.08.1926	Warszawa
4:25.6	Józef Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	24.08.1926	Warszawa

• Chód 2 000 m bieżnia

10:56.1	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	13.04.1912	Lwów
10:19.5*	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	01.06.1913	Lwów
9:56.0*	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	08.06.1913	Lwów
9:23.2	Tadeusz Ptaszycki	1908	Orzeł Biały Warszawa	12.06.1925	Warszawa
9:09.2	Antoni Lis	1913	Strzelec Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz

• Chód 3 000 m bieżnia

16:18.8	Henryk Zwoliński		Pogoń Lwów	03.10.1909	Lwów
15:47.4*	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	17.11.1909	Lwów
15:12.2	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	28.05.1911	Karlin
15:08.4	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	08.06.1913	Lwów
14:24.6*	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	05.07.1914	Lwów
12:53.0	Józef Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	17.12.1926	Kraków
13:41.3	Teodor Bieregowej-Bieręgowski	1908	Strzelec Lublin	09.09.1933	Toruń

• **Chód 4 000 m bieżnia**

21:00:5	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	20.04.1919	Lwów
---------	------------------------	------	-------------	------------	------

• **Chód 5 000 m bieżnia**

26:49.4	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	17.11.1909	Lwów
26:06.0*	Jerzy Jajus	1889	Pogoń Lwów	26.06.1910	Lwów
25:53.2*	Józef Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
23:37.0*	Marian Krawczyk		Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
22:21.0*	Antoni Lis	1913	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz

• **Chód 5 km szosa**

25:28.6*	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów
----------	------------------------	------	-------------	------------	------

• **Chód 10 000 m bieżnia**

55:13.8	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	04.10.1907	Wiedeń
52:52.0*	Jerzy Jajus	1889	Pogoń Lwów	26.06.1910	Lwów
52:15.2*	Józef Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
50:30.8*	Marian Krawczyk		Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
47:15.0*	Antoni Lis	1913	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz

• **Chód 10 km szosa**

58:07.0*	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	12.11.1909	Lwów
55:28.0	Leszek Jaworski		Pogoń Lwów	03.07.1910	Lwów
54:50.0*	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	11.10.1911	Lwów
52:30.8	Maksymilian Wudkiewicz	1892	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów
50:12.8	Teodor Bieregowej-Bieregowski	1908	Strzelec Lublin	18.09.1937	Lublin

• **Chód 15 km szosa**

1:27:34.0*	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	12.11.1909	Lwów
1:24:42.0*	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	11.10.1911	Lwów
1:13:56.0*	Teodor Bieregowej-Bieregowski	1908	Strzelec Lublin	05.08.1936	Berlin/GER

• **Chód 20 km szosa**

2:06:20.0	Władysław Grabowski	1892	Pogoń Lwów	31.10.1909	Lwów
2:06:06.0	Władysław Grabowski	1892	Pogoń Lwów	07.11.1909	Lwów
1:57:36.0	Jerzy Jajus	1889	Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów
1:56:07.5	Mieczysław Amon	1993	Czarni Lwów	29.10.1910	Lwów
1:38:59.0*	Teodor Bieregowej-Bieregowski	1908	Strzelec Lublin	14.06.1936	Warszawa

• **Chód 25 km szosa**

2:44:20.0	Leopold Scherautz	1887	Czarni Lwów	30.06.1908	Lwów
2:17:26.8	Teodor Bieregowej-Bieregowski	1908	Strzelec Lublin	16.06.1935	Warszawa
2:11:43.2	Stanisław Józef Magenta	1916	Strzelec Warszawa	17.05.1936	Warszawa

• **Chód 30 km szosa**

2:48:34.0	Antoni Lis	1913	Strzelec Bydgoszcz	10.05.1935	Bydgoszcz
2:47:52.0	Teodor Bieregowej-Bieregowski	1908	Strzelec Lublin	30.03.1936	Warszawa

• **Chód 35 km szosa**

3:11:51.0	Kazimierz Powierza	1912	Strzelec Warszawa	06.10.1935	Warszawa
-----------	--------------------	------	-------------------	------------	----------

• **Chód 40 km szosa**

4:26:05.0	Kazimierz Biernacki	1892	AZS Warszawa	24.09.1916	Warszawa
3:31:06.0	Teodor Bieregowej-Bieregowski	1908	Strzelec Lublin	14.06.1936	Warszawa

• **Chód 50 km szosa**

5:53:18.0	Leopold Scherautz	1887	Czarni Lwów	04.10.1907	Lwów
5:02:12.0	Julian Strzałkowski	1909	42 pp. Białystok	12.10.1930	Białystok
5:01:45.0	Kazimierz Powierza	1912	Strzelec Warszawa	02.10.1932	Lublin
5:00:55.0	Kazimierz Krzyczkowski	1913	Strzelec Warszawa	16.09.1934	Przemyśl
4:42:49.0	Teodor Bieregowej-Bieregowski	1908	Strzelec Lublin	05.08.1936	Berlin/GER

• **Chód 70 km szosa**

8:21:20	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	4.VI.1908	Lwów
---------	----------------	------	------------	-----------	------

• **Chód 100 km szosa**

13:22:14.0	Bolesław Lech	1906	KSZZ Mała Dąbrówka	30.09.1926	Paryż/FRA
------------	---------------	------	--------------------	------------	-----------

• **Chód godzinny - bieżnia**

10 090 m	Leopold Scherautz	1887	Pogoń Lwów	17.06.1906	Lwów
10 349 m	Józef Mostowy		SKS Sława Lwów	30.09.1906	Lwów
11 154 m	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	28.10.1908	Lwów
11 371,35 m	Jerzy Jajus	1889	Pogoń Lwów	26.06.1910	Lwów
11 400 m	Józef Kaczmarczyk	1900	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
11 607 m	Lucjan Grajda	1911	Strzelec Warszawa	09.09.1933	Toruń
11 647,70 m	Marian Krawczyk		Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
12 529,50 m	Antoni Lis	1913	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz

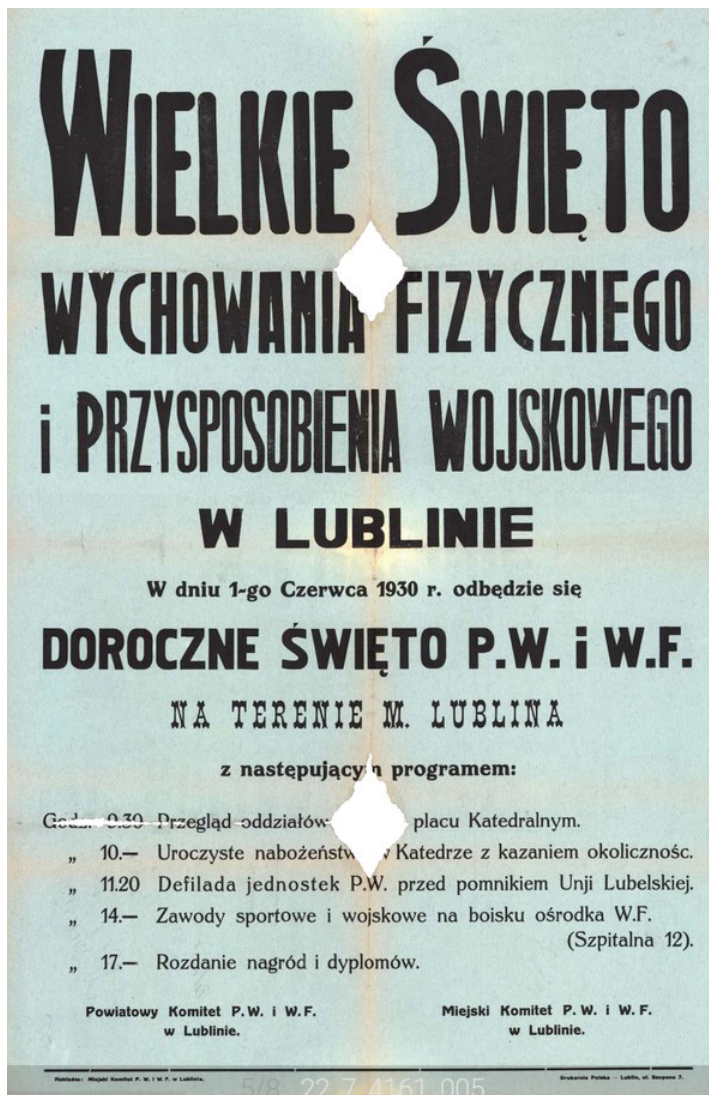
Dystanse milowe

• **Chód 1 mila ang. (1609,34 m) bieżnia**

9:07.0 Józef Mostowy SKS Sława Lwów 1905 Lwów

• **Chód 5 mil ang. (8045 m) bieżnia**

42:04.4 Jerzy Jajus 1889 Pogoń Lwów 21.06.1910 Lwów

Fot. Lublin 1930

Rekordy i najlepsze wyniki w historii lekkoatletyki w polsce w kategorii juniorów u20 w latach 1904 – 1939 (stan na 31.12.1939)

- **Chód 1 000 m bieżnia**

4:47.8	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów
4:46.0	Tadeusz Ptaszycki	1908	Orzeł Biały Warszawa	14.06.1925	Warszawa
4:39.4	Tadeusz Ptaszycki	1908	Orzeł Biały Warszawa	13.09.1925	Warszawa
4:31.8	Roman Grodzki	1908	AKS Warszawa	21.08.1926	Warszawa

- **Chód 2 000 m bieżnia**

11:36.8	Marian Guderski	1904	WKS Warszawa	16.09.1922	Warszawa
11:04.7	Marian Guderski	1904	WKS Warszawa	15.10.1922	Warszawa
9:23.2	Tadeusz Ptaszycki	1908	Orzeł Biały Warszawa	12.06.1925	Warszawa

- **Chód 3 000 m bieżnia**

15:47.4*	Tadeusz Kuchar	1991	Pogoń Lwów	17.11.1909	Lwów
15:12.2	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	28.05.1911	Karlin

- **Chód 5 000 m bieżnia**

26:49.4	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	17.11.1909	Lwów
---------	----------------	------	------------	------------	------

- **Chód 10 000 m bieżnia**

55:13.8	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	04.10.1907	Wiedeń
---------	-----------------	------	-------------	------------	--------

- **Chód 10 km szosa**

58:07.0*	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	12.11.1909	Lwów
54:50.0*	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	11.10.1911	Lwów

- **Chód 15 km szosa**

1:27:34.0*	Tadeusz Kuchar	1891	Pogoń Lwów	12.11.1909	Lwów
1:24:42.0*	Mieczysław Amon	1893	Czarni Lwów	11.10.1911	Lwów

- **Chód 20 km szosa**

2:06:20.0	Władysław Grabowski	1892	Pogoń Lwów	31.10.1909	Lwów
2:06:06.0	Władysław Grabowski	1892	Pogoń Lwów	07.11.1909	Lwów

1:56:07.5 Mieczysław Amon 1993 Czarni Lwów 29.10.1910 Lwów

- **Chód 25 km szosa**

2:20:34.0 Stanisław Józef Magienta 1916 Strzelec Warszawa 16.06.1935 Warszawa

- **Chód 35 km szosa**

3:15:02.0 Stanisław Józef Magienta 1916 Strzelec Warszawa 06.10.1935 Warszawa

- **Chód 50 km szosa**

5:28:05.4 Kazimierz Powierza 1912 Strzelec Warszawa 04.10.1931 Wilno

- **Chód godzinny - bieżnia**

10 090 m Leopold Scherautz 1887 Pogoń Lwów 17.06.1906 Lwów

11 154 m Tadeusz Kuchar 1891 Pogoń Lwów 28.10.1908 Lwów

Rozdział X

TABELE ALL TIME W LATACH 1904 – 1939 **(STAN NA 31.12.1939)**

Szymański Włodzimierz

Oryginalne opracowanie statystyczne Wł. Szymańskiego. Redakcja opatrzyła
źródłowymi przypisami.

LEGENDA:

Kolumna 1 – uzyskany wynik,
Kolumna 4 – nazwisko i imię,
Kolumna 5 – wzrost/waga
Kolumna 7 – data zawodów,

Kolumna 2 – zajęte miejsce,
Kolumna 4 – data urodzenia,
Kolumna 6 – reprezentowany klub,
Kolumna 8 – miejsce rozgrywania zawodów.

• Chód 1000 m bieżnia

4:25.6	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	24.08.1926	Warszawa
4:31.8	1	Grodzki Roman	20.01.1908	168/53	AKS Warszawa	21.08.1926	Warszawa
4:38.0	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	03.05.1924	Sobieszyn
4:39.4	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Warszawa	13.09.1925	Warszawa
4:40.0	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	29.06.1914	Lwów
4:47.8	1	Kuchar Tadeusz	13.04.1891		Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów
4:48.8	1	Piaskowski Wacław	16.09.1903	176/65	HCP Poznań	19.04.1925	Poznań
4:49.4	1	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	10.10.1924	Warszawa
5:03.0	1	Szembek Zygmunt	10.12.1903		Cracovia Kraków	04.10.1925	Kraków
5:11.4	1	Nowak Aleksander			AZS Poznań	21.05.1938	Poznań
5:12.2	1	Kempski			Pogoń Lwów	01.10.1911	Lwów
5:12.8	2	Romanowski			Pogoń Lwów	01.10.1911	Lwów

5:18.0	3	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	01.10.1911	Lwów
5:19.2	1	Maik Tadeusz			Sokół Leszno	20.08.1933	Leszno

• **Dyskwalifikacja:**

3:59.0	-	Roguski Henryk	15.01.1912	176/70	PKS Warszawa	08.09.1933	Toruń
--------	---	-------------------	------------	--------	-----------------	------------	-------

• **Chód 1500 m bieżnia**

7:28.8	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	30.05.1924	Warszawa
--------	---	-------------------------	------------	--	-------------------	------------	----------

• **Chód 2000 m bieżnia**

9:09.2	1	Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	24.05.1935	Bydgoszcz
9:23.2	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	12.06.1925	Warszawa
9:29.8	2	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	12.06.1925	Warszawa
9:41.6	-	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
9:56.0	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	08.06.1913	Lwów
10:07.0	1	Baran Jan	12.12.1895		Pogoń Lwów	31.08.1924	Poznań
10:07.2	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	08.09.1924	Warszawa
10:15.8	1	Stryczyński Edmund			Warta Poznań	04.10.1936	Poznań
10:32.0	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	08.09.1924	Warszawa
10:38.3	1	Karczewski Zdzisław	22.03.1903	175/67	AZS Warszawa	30.06.1923	Warszawa
10:43.0	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	12.05.1923	Warszawa
11:04.7	1	Guderski Marian	1904		WKS Warszawa	15.10.1922	Warszawa
11:08.0	1	Ragan Wiktor			Pogoń Lwów	23.07.1922	Lwów

Rozdział X

11:13.2	1	Zakrzewski Stefan			Sokół Poznań	20.08.1933	Leszno
11:21.0	2	Szlachtowski			Czarni Lwów	23.07.1922	Lwów
11:31.3	1	Adamek			AZS Poznań	07.06.1925	Poznań
11:37.6	1	Teichen Henryk			Cracovia Kraków	27.06.1925	Kraków
11:39.0	2	Szembek Zygmunt	10.12.1903		Cracovia Kraków	27.06.1925	Kraków
11:40.4	1	Farba			Makabi Wilno	28.06.1925	Wilno
12:03.4	1	Kozłowski			AZS Wilno	02.08.1925	Wilno?
12:24.4	1	Wiśniewski Jan	16.10.1904		AZS Warszawa	30.05.1923	Warszawa

• **Chód 3000 m bieźnia**

13:41.3	1	Bieregowoj-Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	09.09.1933	Toruń
14:24.6	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	05.07.1914	Lwów
15:30.8	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Diana Katowice	02.06.1925	Królewska Huta
16:13.7	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	11.05.1924	Warszawa
16:18.8	1	Zwoliński Henryk			Pogoń Lwów	03.10.1909	Lwów
16:29.9	2	Hipp			Pogoń Lwów	03.10.1909	Lwów
17:05.8	1	Edwarczyk F.			Sokół Leszno	20.08.1933	Leszno
18:30.0	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	19.08.1921	Warszawa

Wynik wątpliwy:

12:53.0	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	17.12.1926	Kraków
---------	---	-------------------	------------	--------	------------------	------------	--------

• **Chód 4000 m bieżnia**

21:00.5	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	23.09.1913	Lwów
21:30.0	1	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	02.05.1924	Warszawa
21:32.6	1	Panfil			AZS Warszawa	19.09.1924	Warszawa
22:03.0	1	Guderski Marian	1904		WKS Warszawa	30.06.1923	Warszawa
23:09.4	2	Wiśniewski Jan	16.10.1904		AZS Warszawa	02.05.1924	Warszawa
23:29.0	-	Szempliński Kazimierz			AZS Warszawa	23.09.1923	Warszawa
23:40.2	-	Rykowski Jerzy			AZS Warszawa	23.09.1923	Warszawa

• **Chód 5000 m bieżnia**

22:21.0		Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz
23:37.0		Krawczyk Marian		179/67	Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
25:28.6		Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów
25:53.2		Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
26:09.0		Jasielski J.			Czarni Lwów	02.10.1910	Lwów
26:24.4		Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	18.10.1924	Warszawa
26:34.0		Wiśniewski Jan	16.10.1904		AZS Warszawa	09.06.1924	Warszawa
26:50.4		Jaworski Leszek			Pogoń Lwów	16.05.1912	Lwów
27:07.4		Zwoliński Henryk			Pogoń Lwów	23.04.1911	Lwów
27:15.0		Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	18.10.1924	Warszawa
27:28.0		Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	01.06.1924	Warszawa
27:42.0		Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	18.05.1924	Poznań

27:51.0		Adamek			AZS Poznań	28.06.1925	Poznań
27:58.0		Sitko Józef	1907		Roździeń Szopienice	30.08.1925	Katowice
27:59.4		Plutyński			Pogoń Lwów	23.04.1911	Lwów
28:01.6		Małek			Tarnovia Tarnów	30.08.1925	Katowice
28:05.6		Cieplowski Jan			Orkan Warszawa	18.05.1924	Warszawa
28:50.8		Nowak Aleksander			AZS Poznań	26.05.1938	Poznań
28:54.2		Edwarczyk F.			Sokół Leszno	20.08.1933	Leszno
29:22.0		Łotocki Stanisław				11.06.1933	Warszawa
30:25.0		Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	02.10.1910	Lwów
30:47.0		Glaas Henryk			Pogoń Lwów	02.10.1910	Lwów

Dyskwalifikacja:

23:22.0		Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	09.09.1933	Toruń
---------	--	-----------------------	------------	--------	-----------------	------------	-------

• **Chód 6000 m bieźnia**

35:38.0		Baran Jan	12.12.95		Pogoń Lwów	13.04.1924	Warszawa
---------	--	-----------	----------	--	---------------	------------	----------

• **Chód 5 mil bieźnia**

41:58.0	-	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów
---------	---	---------------------------	------------	--------	----------------	------------	------

• **Chód 9000 m bieźnia**

49:20.0		Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	10.05.1914	Wiedeń
---------	--	---------------------------	------------	--------	----------------	------------	--------

• **Chód 10 000 m bieżnia**

47:15.0	-	Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz
50:12.8	1	Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	18.09.1937	Lublin
50:30.8	-	Krawczyk Marian		179/67	Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
51:57.8	2	Możdżyński Tadeusz	24.09.1916	165/60	PZL Warszawa	18.09.1937	Lublin
51:58.0	3	Zieliński			Strzelec	18.09.1937	Lublin
52:15.2	-	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
52:30.8	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów
52:49.0	1	Krzyczkowski Kazimierz	14.12.1913		Strzelec Warszawa	06.06.1937	Warszawa
53:17.8	1	Czech Brunon		175/72	Strzelec Katowice	28.08.1938	Poznań
53:25.0	1	Jastrzębski				18.09.1938	Warszawa
53:35.7	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	30.09.1923	Warszawa
53:50.0	2	Morawa				18.09.1938	Warszawa
54:06.2	1	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	30.10.1910	Lwów
54:14.0	1	Jaworski Leszek			Pogoń Lwów	16.05.1912	Lwów
54:42.0	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	30.09.1923	Warszawa
54:47.2	1	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	13.04.1924	Warszawa
55:01.0	3	Cieplowski Jan			Orkan Warszawa	13.04.1924	Warszawa
55:36.2	1	Marciniak				04.06.1939	Grudziądz
55:36.8	2	Sas				04.06.1939	Grudziądz
55:38.0	3	Zakrzewski Zdzisław			AZS Warszawa	30.09.1923	Warszawa
56:10.0	1	Biernacki Kazimierz	27.05.1892	181/68	AZS Warszawa	24.09.1916	Warszawa
56:38.0	1	Nogaj				20.10.1935	Bydgoszcz

57:13.0	4	Guderski Marian	1904		WKS Warszawa	13.04.1924	Warszawa
58:36.0	1	Dobrowlski				21.09.1918	Warszawa
59:11.2	1	Kupś Radosław			Sokół Poznań	01.11.1930	Poznań
59:26.2	1	Kościelny			WKS Bielsko	20.08.1939	Trzyniec
59:34.0	1	Zawada				11.09.1938	Katowice
61:35.0	1	Banaszkiewicz Franciszek			KS Krasnystaw	03.05.1924	Krasnystaw
62:00.0	1	Bogacz Teodor			Warta Poznań	19.05.1924	Poznań
63:12.2	2	Zwoliński Henryk			Pogoń Lwów	03.07.1910	Lwów
64:02.0	2	Piaskowski Wacław	16.09.1903	176/65	HCP Poznań	28.08.1938	Poznań

Dyskwalifikacja

51:57.4	-	Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	09.09.1933	Toruń
---------	---	--------------------	------------	--------	--------------	------------	-------

• **Chód 10 km szosa**

54:02.0		Bieregowoj-Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	20.03.1936	Warszawa
54:02.0	-	Gedjan Grzegorz		181/73	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
54:02.0	-	Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	20.03.1936	Warszawa
54:02.0	-	Prokopowicz		176/75	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
54:50.0	-	Amon Mieczysław			Czarni Lwów	14.10.1911	Lwów

• **Chód 12 km szosa**

68:18.0	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/76	Polonia Warszawa	23.03.1924	Warszawa
5m	2	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	23.03.1924	Warszawa

10m	3	Zachmyć Stanisław				23.03.1924	Warszawa
15m	4	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	23.03.1924	Warszawa

• **Chód 15 km szosa**

1:13:56.0	-	Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	05.08.1936	Berlin
1:24:42.0	-	Amon Mieczysław			Czarni Lwów	14.10.1911	Lwów

• **Chód 20 km szosa**

1:38:59.0		Bleregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	14.06.1936	Warszawa
1:41:46.2	1	Możdżyński Tadeusz	24.09.1916	165/60	PZL Warszawa	08.08.1937	Warszawa
1:47:04.0	2	Głuszcz Stanisław	13.10.1906	175/73	PZL Warszawa	08.08.1937	Warszawa
1:48:03.0	3	Możdżyński Henryk	2.11.1914	174/68	Strzelec Warszawa	08.08.1937	Warszawa
1:50:51.0	-	Gedjan Grzegorz		181/73	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
1:50:51.0	-	Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	20.03.1936	Warszawa
1:50:51.0		Prokopowicz		176/75	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
1:57:05.0	1	Amon Mieczysław			Czarni Lwów	14.10.1911	Lwów
1:57:36.0	1	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów
2:06:06.0	2	Grabowski Władysław	09.01.1892		Pogoń Lwów	07.11.1909	Lwów
2:07:00.0	3	Plutyński			Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów

• **Chód 25 km szosa**

2:11:43.2	1	Magienta Stanisław Józef	08.11.1916	181/79	Strzelec Warszawa	17.05.1936	Warszawa
2:13:36.0	2	Grajda Lucjan	23.12.1911	176/52	Strzelec Warszawa	17.05.1936	Warszawa
2:16:29.0	3	Gedjan Grzegorz		181/73	Strzelec Janowa Dolina	17.05.1936	Warszawa
2:17:26.8	1	Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	16.05.1935	Warszawa
2:19:46.0	1	Czech Brunon		175/72	Strzelec Katowice	19.09.1937	Lublin
2:20:16.0	2	Kwaśniak			Strzelec	19.09.1937	Lublin
2:20:32.0	2	Prokopowicz		176/75	Strzelec Janowa Dolina	02.05.1936	Warszawa
2:20:34.0	3	Krzyczkowski Kazimierz	14.12.1913		Strzelec Warszawa	16.06.1935	Warszawa
2:23:09.3	1	Sikora				30.08.1936	Kraków
2:25:24.4	4	Bocian				17.05.1936	Warszawa
2:30:00.0	3	Rytko				02.05.1936	Warszawa
2:44:20.0	1	Scherautz Leopold	1888	177/66	Czarni Lwów	30.06.1908	Lwów

• **Chód 30 km szosa**

2:47:52.0		Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	30.03.1936	Warszawa
3:11:07.0	1	Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	06.10.1935	Warszawa
3:11:52.0	2	Magienta Stanisław Józef	08.11.1916	181/79	Strzelec Warszawa	06.10.1935	Warszawa
3:17:59.0	3	Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	06.10.1935	Warszawa
3:20:34.0	4	Możdżyński Tadeusz	24.09.1916	165/60	Strzelec Warszawa	06.10.1935	Warszawa
3:21:41.0	5	Markowski				06.10.1935	Warszawa

• **Chód 40 km szosa**

3:31:06.0	1	Bieregowoj-Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	14.06.1936	Warszawa
3:46:00.0	3	Prokopowicz		176/75	Strzelec Janowa Dolina	14.06.1936	Warszawa

• **Chód 40,2 km szosa**

4:26:05.0	1	Biernacki Kazimierz	27.05.1892	181/68	AZS Warszawa	24.09.1916	Warszawa
4:35:56.0	2	Grabowski Jerzy	16.04.1896		Polonia Warszawa	24.09.1916	Warszawa
4:39:55.0	3	Prasałek			Politechnika Warszawska	24.09.1916	Warszawa

Chód 44 km szosa

5:29:00.0	1	Milewski Roman				24.07.1927	Wilno
5:35:50.0	2	Lesiński				24.07.1927	Wilno
5:37:00.0	3	Frankowski Henryk				24.07.1927	Wilno
5:39:05.0	4	Bańkowski Józef				24.07.1927	Wilno
5:47:00.0	5	Gadejski Józef				24.07.1927	Wilno

• **Chód 50 km szosa**

4:42:49.0	9	Bieregowoj-Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	05.08.1936	Berlin
5:00:55.0	1	Krzyczkowski Kazimierz	14.12.1913		Strzelec Warszawa	16.09.1934	Przemyśl
5:01:45.0	1	Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	Strzelec Warszawa	02.10.1932	Lublin
5:02:04.2	2	Jarmołyszko Aleksander	18.02.1906	172/76	Jagiellonia Białystok	02.10.1932	Lublin
5:02:12.0	1	Strzałkowski Julian	05.07.1909	170/69	42 Pułk Piech. Białystok	12.10.1930	Białystok

Rozdział X

5:07:10.4	1	Marynowski Jan	23.04.1911	175/65	Warszawianka Warszawa	26.09.1937	Białystok
5:14:30.0	2	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		AZS Warszawa	12.10.1930	Białystok
5:15:05.0	3	Grajda Lucjan	23.12.1911	176/52	Strzelec Warszawa	30.09.1934	Bydgoszcz
5:16:44.6	2	Czech Brunon		175/72	Strzelec Katowice	26.09.1937	Białystok
5:17:07.0	4	Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	30.09.1934	Bydgoszcz
5:29:00.0	3	Roguski Henryk	15.01.1912	176/70	PKS Warszawa	01.10.1933	Łuck
5:29:30.0	4	Łukaszewicz Henryk	21.10.1904		Jagiellonia Białystok	01.10.1933	Łuck
5:30:29.2	1	Śliwiński Marian	20.06.1919	170/57	Strzelec Ostrowiec	25.09.1938	Kraków
5:30:51.2	3	Możdżyński Tadeusz	24.09.1916	165/62	PZL Warszawa	26.09.1937	Białystok
5:34:04.0	2	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	04.10.1931	Wilno
5:34:37.0	2	Możdżyński Henryk	12.11.1914	174/68	Polonia Warszawa	25.09.1938	Kraków
5:34:47.2	3	Grodzki Roman	20.01.1908	168/53	AKS Warszawa	04.10.1931	Wilno
5:34:55.0	3	Mienzla			Strzelec Białystok	12.10.1930	Białystok
5:37:30.0	4	Gołąb Władysław			42 Pułk Piech. Białystok	12.10.1930	Białystok
5:37:57.5	3	Grechuta Władysław	28.09.1908	180/67	Flota Gdynia	25.09.1938	Kraków
5:43:15.0	6	Drożdżik Jan			Sokół Bydgoszcz	30.09.1934	Bydgoszcz
5:49:03.8	4	Sitko Stanisław	13.11.1913	177/67	Strzelec Katowice	25.09.1938	Kraków
5:50:49.0	8	Napieraj			61 Pułk Piech. Bydgoszcz	30.09.1934	Bydgoszcz
5:53:18.0	1	Scherautz Leopold	1888	177/66	Czarni Lwów	04.10.1907	Lwów
6:15:02.0	4	Karpowicz Jan	20.05.1899		niestowarzyszony Łódź	04.10.1931	Wilno

6:32:50.0	5	Kohutek Ludwik	30.07.1902		AZS Wilno	04.10.1931	Wilno
6:34:41.0	6	Orzechowski Eugeniusz			AKS Wilno	04.10.1931	Wilno

• **Chód 70 km szosa**

8:21:20.0		Kuchar Tadeusz	13.04.1891		Pogoń Lwów	04.06.1908	Stryj
-----------	--	-------------------	------------	--	------------	------------	-------

• **Chód 100 km szosa**

13:22:14.0	6	Lech Bolesław			KS 22 Mała Dąbrówka	30.09.1926	Paryż
------------	---	------------------	--	--	------------------------	------------	-------

• **Chód 1 godzina bieżnia**

12 529,5 m	1	Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz
11 647,7 m	1	Krawczyk Marian		179/67	Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
11 607 m	1	Grajda Lucjan	23.12.1911	176/52	Strzelec Warszawa	09.09.1933	Toruń
11 400 m	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
11 371,35 m	1	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	26.06.1910	Lwów
11 246 m	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	05.07.1914	Lwów
11 154 m	1	Kuchar Tadeusz	13.04.1891		Pogoń Lwów	28.10.1908	Lwów
11 047 m	1	Karpiec Józef			Pogoń Lwów	13.10.1912	Lwów
10 912 m	-	Biernacki Kazimierz	27.05.1892	181/68	AZS Warszawa	24.09.1916	Warszawa
10 738 m	2	Zawadowski				28.10.1908	Lwów
10 349 m	1	Mostowy Józef			Sława Lwów	30.09.1906	Lwów
10 338 m	3	Grabowski Władysław	09.01.1892		Pogoń Lwów	28.10.1908	Lwów
10 090 m	1	Scherautz Leopold	1888	176/66	Pogoń Lwów	17.06.1906	Lwów

9 710 m	2	Janiak			Strzelec Warszawa XI	09.09.1933	Toruń
---------	---	--------	--	--	----------------------------	------------	-------

Dyskwalifikacja:

11 987	-	Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	09.09.1933	Toruń
--------	---	-----------------------	------------	--------	-----------------	------------	-------

• **Marszobieг harcerski**

48:30.0	1	Żurowski Józef			13 Drużyna ZHP Wilno	03.05.1927	Wilno
---------	---	-------------------	--	--	-------------------------	------------	-------

100 najlepszych wyników
w latach 1904 – 1939
(wg stanu na 31.12.1939)

• **Chód 1000 m bieżnia**

4:25.6	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	24.08.1926	Warszawa
4:31.8	1	Grodzki Roman	20.01.1908	168/53	AKS Warszawa	21.08.1926	Warszawa
4:35.0	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	04.10.1925	Katowice
4:38.0	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	03.05.1924	Sobieszyn
4:39.4	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	13.09.1925	Warszawa
4:40.0	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	29.06.1914	Lwów
4:45.2	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	27.09.1925	Warszawa
4:46.0	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	14.06.1925	Warszawa
4:47.2	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	13.05.1923	Warszawa

4:47.8	1	Kuchar Tadeusz	13.04.1891		Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów
4:48.8	1	Piaskowski Wacław	16.09.1903	176/65	HCP Poznań	19.04.1925	Poznań
4:49.4	1	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	10.10.1924	Warszawa
4:51.0	1	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	02.05.1924	Warszawa
5:03.0	1	Szembek Zygmunt	10.12.1903		Cracovia Kraków	04.10.1925	Kraków
5:11.4	1	Nowak Aleksander			AZS Poznań	21.05.1938	Poznań
5:12.2	1	Kempski				01.10.1911	Lwów
5:12.8	2	Romanowski				01.10.1911	Lwów
5:18.0	3	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	01.10.1911	Lwów
5:19.2	1	Maik Tadeusz			Sokół Leszno	20.08.1933	Leszno
5:23.0	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów

Wynik wątpliwy:

3:59.0	1	Roguski Henryk	15.01.1912	176/70	PKS Warszawa	08.09.1933	Toruń
--------	---	----------------	------------	--------	--------------	------------	-------

• **Chód 2000 m bieźnia**

9:09.2	1	Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	24.05.1935	Bydgoszcz
9:23.2	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	12.06.1925	Warszawa
9:29.8	2	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	12.06.1925	Warszawa
9:41.6		Kaczmarczyk Władysław	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
9:56.0	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Pogoń Lwów	08.06.1913	Lwów
10:07.0	1	Baran Jan	12.12.1895		Pogoń Lwów	31.08.1924	Poznań

Rozdział X

10:07.0	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	14.08.1925	Kraków
10:07.2	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	08.09.1924	Warszawa
10:13.0	2	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	14.08.1925	Kraków
10:15.8	1	Stryczyński Edmund	1912		Warta Poznań	04.10.1936	Poznań
10:32.0	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	08.09.1924	Warszawa
10:32.4	1	Kaczmarczyk Władysław			Polonia Warszawa	20.05.1928	Warszawa
10:38.3	1	Karczewski Zdzisław	22.03.1903	175/67	AZS Warszawa	30.06.1923	Warszawa
10:38.4	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	30.06.1923	Warszawa
10:42.0	4	Baran Jan	12.12.1895		Pogoń Lwów	06.08.1922	Praga
10:43.0	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	12.05.1923	Warszawa
10:47.8	1	Karczewski Zdzisław	22.03.1903	175/67	AZS Warszawa	17.06.1933	Warszawa
11:02.0	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	17.06.1923	Warszawa
11:04.7	1	Guderski Marian	1904		WKS Warszawa	15.10.1922	Warszawa
11:06.8	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	29.07.1923	Warszawa
11:08.0	1	Ragan Wiktor				23.07.1922	Lwów
11:13.2	1	Zakrzewski Stefan			Sokół Poznań	20.08.1933	Leszno
11:21.0	2	Szlachtowski				23.07.1922	Lwów
11:31.3	1	Adamek				07.06.1925	Poznań
11:36.8	1	Guderski Marian			WKS Warszawa	16.09.1922	Warszawa
11:37.6	1	Teichen Henryk	5.08.1904		Cracovia Kraków	27.06.1925	Kraków
11:39.0	2	Szembek Zygmunt	10.12.1903		Cracovia Kraków	27.06.1925	Kraków

11:40.0	2	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	29.07.1923	Warszawa
11:40.4	1	Farba				28.06.1926	Wilno
12:03.4	1	Karczewski Zdzisław	1903		AZS Warszawa	03.08.1925	Warszawa
12:24.4	1	Wiśniewski Jan	16.10.1904		AZS Warszawa	30.05.1923	Warszawa

• **Chód 3000 m bieźnia**

13:41.3	1	Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	09.09.1933	Toruń
14:24.6	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	05.07.1914	Lwów
15:30.8	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Diana Katowice	02.06.1925	Król. Huta
16:13.7	1	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		Orzeł Biały Warszawa	11.05.1924	Warszawa
16:18.8	1	Zwoliński Henryk			Pogoń Lwów	03.10.1909	Lwów
16:29.9	2	Hipp			Pogoń Lwów	03.10.1909	Lwów
17:05.8	1	Edwarczyk F			Sokół Poznań	20.08.1933	Leszno
18:30.0	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	19.08.1921	Warszawa

Wynik wątpliwy:

12:53.0	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	17.12.1926	Kraków
---------	---	----------------------	------------	--------	---------------------	------------	--------

• **Chód 5000 m bieźnia**

22:21.0		Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz
23:37.0		Krawczyk Marian		179/67	Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
25:28.6		Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1982	194/68	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów
25:53.2		Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa.

Rozdział X

26:09.0	1	Jasielski J.			Czarni Lwów	02.10.1910	Lwów
26:24.4	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	18.10.1918	Warszawa
26:27.4	1	Szelestowski Stefan	11.11.1900	176/67	Polonia Warszawa	09.06.1924	Warszawa
26:34.0	2	Wiśniewski Jan	16.10.1904		AZS Warszawa	09.06.1924	Warszawa
26:50.4		Jaworski Leszek			Pogoń Lwów	02.10.1910	Lwów
27:07.4	1	Zwoliński Henryk			Pogoń Lwów	23.04.1911	Lwów
27:15.0	2	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	18.10.1928	Warszawa
27:25.0	1	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	18.05.1924	Warszawa
27:28.0	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	01.06.1924	Warszawa
27:42.0	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	1.05.2194	Warszawa
27:44.0	3	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	09.06.1924	Warszawa
27:51.0	1	Adamek			AZS Poznań	28.06.1925	Poznań
27:52.0	1	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	30.08.1935	Katowice
27:58.0	2	Sitko Józef	13.11.1913	177/67	Roździeń Szopienice	30.08.1935	Katowice
27:59.4	2	Plutyński			Pogoń Lwów	23.04.1911	Lwów
28:01.0	3	Małek			Tarnovia Tarnów	30.08.1925	Katowice
28:05.6	3	Cieplowski Jan			Orkan Warszawa	18.05.1924	Warszawa
28:20.0	1	Jaworski Leszek			Pogoń Lwów	01.06.1913	Lwów
28:50.8	1	Nowak Aleksander			AZS Poznań	26.05.1938	Poznań
28:54.2	1	Edwardczyk F			Sokół Poznań	20.08.1933	Leszno

29:22.0	1	Lotocki Czesław			Skra Warszawa	11.06.1933	Warszawa
29:53.4	1	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	14.10.1923	Warszawa
30:25.0	1	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	02.10.1910	Lwów
30:47.0	2	Glaas Henryk			Pogoń Lwów	02.10.1910	Lwów
31:02.0	3	Zwoliński Henryk			Pogoń Lwów	02.10.1910	Lwów

Dyskwalifikacja:

23:22.0		Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	09.09.1933	Toruń
---------	--	--------------------	------------	--------	--------------	------------	-------

• **Chód 10 000 m bieżnia**

47:15.0		Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	02.06.1935	Bydgoszcz
50:12.8	1	Bieręgowoj-Bieręgowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	08.09.1937	Lublin
50:30.8		Krawczyk Marian		179/67	Polonia Bydgoszcz	25.05.1935	Bydgoszcz
51:57.8	2	Możdżyński Tadeusz	24.09.1916	165/60	PZL Warszawa	18.09.1937	Lublin
51:58.0	3	Zieliński			Warszawa	18.09.1937	Lublin
52:15.2	-	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	08.12.1927	Warszawa
52:30.8	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	30.05.1914	Lwów
52:49.0	1	Krzyczkowski Kazimierz	14.12.1913		Strzelec Warszawa	06.06.1937	Warszawa
53:07.5	1	Wudkiewicz Maksymilian	28.01.1892	194/68	Czarni Lwów	10.05.1914	Wiedeń
53:17.8	1	Czech Brunon		175/72	Strzelec Katowice	28.08.1938	Poznań
53:25.0	1	Jastrzebski				18.09.1938	Warszawa
53:35.7	1	Zajączkowski Zygmunt	31.01.1897		Orkan Warszawa	30.09.1923	Warszawa
53:50.0	2	Morawa				18.09.1938	Warszawa

Rozdział X

54:06.2	1	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	30.10.1910	Lwów
54:14.0	1	Jaworski Leszek			Pogoń Lwów	16.05.1912	Lwów
54:36.0	1	Jaworski Leszek			Pogoń Lwów	16.06.1912	Lwów
54:42.0	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	30.09.1923	Warszawa
54:47.2	1	Banaszkiewicz Władysław			AZS Warszawa	13.04.1924	Warszawa
54:59.8	2	Suchcicki Zygmunt			AZS Warszawa	13.04.1924	Warszawa
55:01.0	3	Cieplowski Jan			Orkan Warszawa	13.04.1924	Warszawa
55:13.8	1	Amon Mieczysław			Czarni Lwów	04.10.1907	Wiedeń
55:36.2	1	Marciniak				04.06.1939	Grudziądz
55:36.8	2	Sas				04.06.1939	Grudziądz
55:38.0	3	Karczewski Zdzisław	22.03.1903	175/67	AZS Warszawa	30.09.1923	Warszawa
56:10.0	1	Biernacki Kazimierz	27.05.1892	181/68	AZS Warszawa	24.09.1916	Warszawa
56:38.0		Nogaj				20.10.1935	Bydgoszcz
57:13.0	4	Guderski Marian	1904		WKS Warszawa	13.04.1924	Warszawa
58:36.0	1	Dobrowolski Adam			LZS	21.09.1918	Warszawa
59:11.2	1	Kupś Radosław			Sokół Poznań	01.11.1930	Poznań
59:26.2	1	Kościelny			WKS Bielsko	20.08.1939	Trzynieć
59:34.0	1	Zawada				11.09.1938	Katowice
61:35.0	1	Banaszkiewicz Franciszek			KS Krasnystaw	03.05.1924	Krasnystaw
62:00.0	1	Bogacz Teodor			Warta Poznań	19.05.1924	Poznań
63:12.2	2	Zwoliński Henryk			Pogoń Lwów	03.07.1910	Lwów
64:02.0	2	Piaskowski Wacław	16.09.1903	176/65	HCP Poznań	28.08.1938	Poznań

Dyskwalifikacja:

51:57.4		Powierza Kazimierz	11.01.1912	174/65	PKS Warszawa	09.09.1933	Toruń
---------	--	-----------------------	------------	--------	-----------------	------------	-------

• **Chód 10 km szosa**

54:02.0		Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	20.03.1936	Warszawa
54:02.0		Gedjan Grzegorz		181/73	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
54:02.0		Powierza Kazimierz	11.01.1912	174/65	PKS Warszawa	20.03.1936	Warszawa
54:02.0		Prokopowicz		176/75	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
54:50.0		Amon Mieczysław			Czarni Lwów	14.10.1911	Lwów

• **Chód 20 km szosa**

1:38:59.0		Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	14.06.1936	Warszawa
1:41:46.2	1	Możdżyński Tadeusz	24.09.1916	165/60	PZL Warszawa	08.08.1937	Warszawa
1:43:30.0		Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	05.08.1936	Berlin
1:47:04.0	2	Głuszc Stanisław	13.10.1906	175/73	PZL Warszawa	08.08.1937	Warszawa
1:48:03.0	3	Możdżyński Henryk	12.11.1914	174/68	Polonia Warszawa	08.08.1937	Warszawa
1:50:51.0		Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	20.03.1936	Warszawa
1:50:51.0		Gedjan Grzegorz		181/73	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
1:50:51.0		Powierza Kazimierz	11.01.1912	164/65	PKS Warszawa	20.03.1936	Warszawa

1:50:51.0		Prokopowicz		2	Strzelec Janowa Dolina	20.03.1936	Warszawa
1:57:07.5	1	Amon Mieczysław			Czarni Lwów	14.10.1911	Lwów
1:57:36.0	1	Jajus Jerzy	1889		Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów
2:06:06.0	2	Grabowski Władysław	09.01.1892	180/69	Pogoń Lwów	07.11.1909	Lwów
2:06:20.0	2	Grabowski Władysław	09.01.1892	180/69	Pogoń Lwów	31.10.1909	Lwów
2:06:48.0	1	Grabowski Władysław	09.01.1892	180/69	Pogoń Lwów	08.05.1910	Lwów
2:07:00.0	3	Plutyński			Pogoń Lwów	23.10.1910	Lwów

• **Chód 50 km szosa**

4:42:49.0	9	Bieregowoj-Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	05.08.1936	Berlin
5:00:55.0	1	Krzyczkowski Kazimierz	14.12.1913		Strzelec Warszawa	16.09.1934	Przemyśl
5:00:58.0	2	Bieregowoj-Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	16.09.1934	Przemyśl
5:01:45.0	1	Powierza Kazimierz	11.01.1912	174/65	Strzelec Warszawa	02.10.1932	Lublin
5:02:00.0	1	Bieregowoj-Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	30.09.1934	Bydgoszcz
5:02:12.0	1	Strzałkowski Julian	05.07.1909		Jagiellonia Białystok	12.10.1930	Białystok
5:02:24.0	2	Jarmołyszko Aleksander	18.02.1906	172/76	Jagiellonia Białystok	02.10.1932	Lublin
5:04:51.0	2	Krzyczkowski Kazimierz	14.12.1913		Strzelec Warszawa	30.09.1934	Bydgoszcz
5:07:10.4	1	Marynowski Jan	23.04.1911	175/65	Warszawianka Warszawa	26.09.1937	Białystok
5:14:30.0	2	Ptaszycki Tadeusz	01.02.1908		AZS Warszawa	12.10.1930	Białystok
5:15:05.0	3	Grajda Lucjan	23.12.1911	176/52	Strzelec Warszawa	30.09.1934	Bydgoszcz

Historia chodu sportowego w Polsce w latach 1904 – 1945

5:16:44.6	2	Czech Brunon		175/72	Strzelec Katowice	26.09.1937	Białystok
5:17:07.0	4	Lis Antoni	19.01.1913	180/71	Strzelec Bydgoszcz	30.09.1934	Bydgoszcz
5:22:27.0	1	Grajda Lucjan	23.12.1911		Strzelec Warszawa	01.10.1933	Łuck
5:22:40.0	2	Powierza Kazimierz	11.01.1912	174/65	Strzelec Warszawa	01.10.1933	Łuck
5:28:05.4	1	Powierza Kazimierz	11.01.1912	174/65	Strzelec Warszawa	04.10.1931	Wilno
5:29:00.0	3	Roguski Henryk	15.01.1912	176/70	PKS Warszawa	01.10.1933	Łuck
5:29:30.0	4	Łukaszewicz Henryk	21.10.1904		Jagiellonia Białystok	01.10.1933	Łuck
5:30:29.2	1	Śliwiński Marian	20.06.1919	170/57	Strzelec Ostrowiec	25.09.1938	Kraków
5:30:51.2	3	Możdżyński Tadeusz	1916	165/60	PZL Warszawa	26.09.1937	Białystok
5:31:10.0	5	Roguski Henryk	15.01.1912	176/70	PKS Warszawa	30.09.1934	Bydgoszcz
5:34:04.0	2	Kaczmarczyk Józef	02.05.1900	173/65	Polonia Warszawa	04.10.1931	Wilno
5:34:37.0	2	Możdżyński Henryk	12.11.1914	174/68	Polonia Warszawa	25.09.1938	Kraków
5:34:47.2	3	Grodzki Roman	20.01.1908	168/53	AKS Warszawa	04.10.1931	Wilno
5:34:55.0	3	Mienzla			Strzelec Białystok	12.10.1930	Białystok
5:37:30.0	4	Gołąb Władysław			42 p.p. Białystok	12.10.1930	Białystok
5:37:57.5	3	Grechuta Władysław	28.09.1908	180/67	Flota Gdynia	25.09.1938	Kraków
5:43:15.0	6	Droździk Jan			Sokół Bydgoszcz	30.09.1934	Bydgoszcz
5:46:58.0	7	Kaczmarczyk Józef	1900		Polonia Warszawa	30.09.1934	Bydgoszcz
5:49:03.8	4	Siłko Stanisław	13.11.1913	177/67	Strzelec Katowice	25.09.1938	Kraków
5:50:49.0	8	Napieraj			61 p.p. Bydgoszcz	30.09.1934	Bydgoszcz

Rozdział X

5:53:18.0	1	Scherautz Leopold	1888	177/66	Pogoń Lwów	04.10.1907	Lwów
5:54:02.5	5	Czech Brunon		175/72	Strzelec Katowice	25.09.1938	Kraków
6:15:02.0	4	Karpowicz Jan	20.05.1899		niestowarzyszony Łódź	04.10.1931	Wilno
6:32:50.0	5	Kohutek Ludwik	30.07.1902		AZS Wilno	04.10.1931	Wilno
6:34:41.0	6	Orzechowski Eugeniusz			AKS Wilno	04.10.1931	Wilno

Trening:

4:52:18.0		Bieregowoj- Bieregowski Teodor	16.03.1908	173/65	Strzelec Lublin	1936	
-----------	--	--------------------------------------	------------	--------	--------------------	------	--

• **Marszobieg**

48:30.0	1	Żurowski Józef			12 Druż ZHP Wilno	03.05.1927	Wilno
---------	---	-------------------	--	--	----------------------	------------	-------

J. Piłsudski i K. Sosnkowski przed frontem oddziału Związku Strzeleckiego.
Zakopane, sierpień 1913.

Rozdział XI

CHÓD SPORTOWY NA ZIEMI POLSKIEJ W II WOJNIE ŚWIATOWEJ

W dniu 1 września 1939 roku rozpoczęła się II wojna światowa, najczarniejszy okres historii świata. Polscy sportowcy znaleźli się w pierwszych szeregach obrońców kraju. W wyniku prowadzonych działań wojennych wielu z nich poległo lub dostało się do niewoli niemieckiej, bądź rosyjskiej.

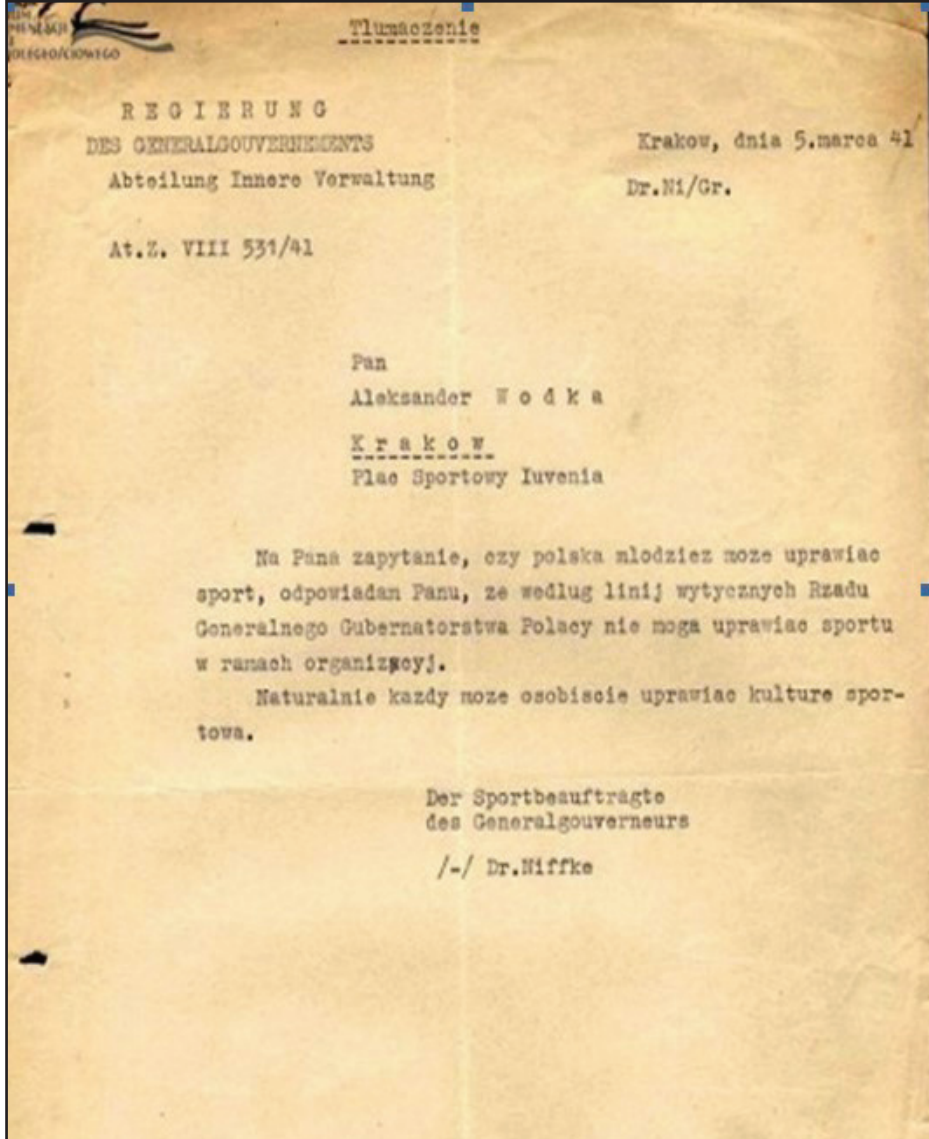
Po przegranej wojnie obronnej państwo polskie przestało istnieć, jego ziemie podzielono pomiędzy dwóch agresorów: III Rzeszę i Związek Socjalistyczny Republik Radzieckich. Tereny znajdujące się na zachód od linii demarkacyjnej na podstawie układu z 28 września 1939 r. zawartego pomiędzy tymi państwami częściowo wcielono w skład III Rzeszy a z pozostałej utworzono Generalne Gubernatorstwo (Generalgouvernement), ze stolicą w Krakowie. Tereny zajęte przez Armię Czerwoną szybko zostały formalnie włączone w skład Związku Radzieckiego. Część ziem polskich włączono pod nazwą Zachodnia Ukraina w skład Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, a część, jako Zachodnia Białoruś, w skład Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej.

Fot. Armia Czerwona wkracza do Polski (zbiory Sovfoto)

Na terenach polskich, które znalazły się pod okupacją niemiecką, już 26 października 1939 r., Generalny Gubernator Hans Frank wydał zarządzenie zakazujące Polakom, na

Poniżej przedstawiona jest pisemna odpowiedź jaką otrzymał Aleksander Wodka, 5 marca 1941 r. od Regierung des General Gouvernements Abteilung Innere Verwaltung w Krakowie, na jego zapytanie czy można organizować zajęcia sportowe dla młodzieży polskiej⁴¹⁸.

Fot. Pismo skierowane do Aleksandara Wodki od władz Generalnej Guberni.
(zbiory Księga pamiątkowa Wisły Kraków)

⁴¹⁸ Działacz społeczny związany z „Wisłą” Kraków, w okresie II wojny światowej organizator nielegalnych rozgrywek piłkarskich drużyn polskich w Krakowie. *Księga pamiątki Wisły*.

Fot. Tablica zakazująca wstępu Polakom na boisko sportowe (zbiory AZS)

Mimo tego zakazu sport wyczynowy, był uprawiany przez Polaków konspiracyjnie. Wiodącą dyscypliną sportową była piłka nożna, ciesząca się największym zainteresowaniem. Lekkoatletyka nie cieszyła się zbyt dużą popularnością. Duży wpływ na to miała trudność w dostępie do odpowiednich obiektów takich jak: bieżnie, skocznie, czy rzutnie.

Fot. Obowiązkowa zajęcia gimnastyczne w oflagu II B Arnswalde (zbiory NAC)

Tragizm klęski wrześniowej spowodował rozpacz i poczucie beznadziei u wielu polskich żołnierzy, pojmanych i zagnanych do obozów jenieckich. Nikt z nich nie wiedział jak długo tam będą i co ich tam czeka. Mimo nieludzkich warunków obozowej egzystencji, jeńcy polscy potrafili przetrwać niewolę. Potrafili zachować zarówno zdrowie psychiczne, jak i fizyczne. W obozach stworzono namiastkę normalnego życia i zdołano zainteresować

bardzo wielu jeńców różnorodnymi zajęciami po to, by nie ulegli „chorobie drutów kolczastych”. Dysponując dużą ilością wolnego czasu, aby zapobiec tej chorobie jeńcy angażowali się w działalność kulturalną, naukową, oświatową i sportową.

Organizatorami sportu w oflagach byli sami jeńcy. Miał on formę zinstytucjonalizowaną i ujęty był w określony system. Gimnastyka poranna i kilkuminutowe marsze uprawiane dla podtrzymania kondycji fizycznej i poprawnego stanu psychicznego miały znamiona niemal obowiązkowe i należały do codziennego rytuału jeńców w oflagach „II B Arnswalde (Choszczno)” czy w „II C Woldenberg (Dobiegiew)”.

Rozgrywki sportowe prowadzone były przez specjalne komórki organizacyjne, zgodnie z obowiązującymi regulaminami danej dyscypliny sportowej. W oflagu II B Arnswalde (Choszczno) głównym propagatorem życia sportowego wśród jeńców, był dwukrotny olimpijczyk, dziennikarz sportowy przedwojennej gazety *Przeglądu Sportowego* podporucznik rezerwy, Zygmunt Weiss. W numerze 4-tym tego czasopisma w artykule *Za drutami*, pisze: *...Z chwilą objęcia funkcji starszego obozu w Choszcznie przez płk. Tyczyńskiego dokonano reorganizacji wf. Wychowanie fizyczne, powiedział pułkownik, będzie miało odtąd charakter służbowy, a za stan wf. odpowiedzialni będą komendanci bloków...* Mimo, że życie żołnierzy polskich w oflagach nie było lekkie, duch sportowy nie zaginął, a działalność sportowa rozwijała się. Wojskowe władze hitlerowskie pozwalały jeńcom na uprawianie sportu. Woleli aby Polacy gonili za piłką niż by mieli rozmawiać o polityce lub przemysliwać nad organizacją ucieczki z oflagu czy stalagu. Zajęcia sportowe dla przebywających w obozach jeńców umożliwiały odreagowywanie wojennego stresu, budowały silne więzi wśród żołnierskiej braci a dostarczając im rozrywki i relaksu, pozwalały na chwilę zapomnienia o wojennej rzeczywistości.

Fot. Zawody gimnastyczne w oflagu VII A Murnau (zbiory NAC)

Same zajęcia z wychowania fizycznego nie wystarczały jeńcom, myśleli oni o przeprowadzeniu rywalizacji sportowej. W obu w/w oflagach rozegrano legalne wielkie zawody sportowe, które nosiły nazwę *Olimpiady*. Pierwsza odbyła się w oflagu – II B Arnswalde w 1940 r. Píše o niej w swoich wspomnieniach jeńiec tego oflagu Józef Bohatkiewicz: *...Dziś rozpoczęły się zawody WF. Odbyły się konkurencje w biegu 100 m, rzutu dyskiem i kulą, skoku wzwyż siatkówce i piłce nożnej. Po południu próbowałem biegu długodystansowego. Nieźle się udał, kto wie, może jutro stanę do zawodów...*⁴¹⁹.

Fot. Oflag II C Woldenberg, podczas II wojny światowej (zbiory Muzeum w Dobiegniewie)

Fot. Barak muzeum, stan aktualny (zbiory Muzeum w Dobiegniewie)

W strukturze organizacyjnej utworzonej Komisji Kulturalno Oświatowej oflagu II C Woldenberg, był Wydział Sportu i Wychowania Fizycznego (WF). Od początku swojego istnienia (kwiecień 1940) rozpoczęła ona działalność na rzecz utrzymania jeńców w

⁴¹⁹ Bohatkiewicz J.: *Oflag II B Arnswalde*, Wyd. Książka i Wiedza, 1974, s.53-54.

należytej formie oraz ich rozwoju i kształtowania osobowości. Sport był bardzo istotnym elementem w życiu obozowym, pozwalał na chwilę zapomnieć o niewoli, rozwijał tężyznę fizyczną oraz integrował uwięzionych. Była to zbyt ważna kwestia, aby polski samorząd obozu mógł pozwolić na rozwijanie się działalności sportowej bez żadnej kontroli.

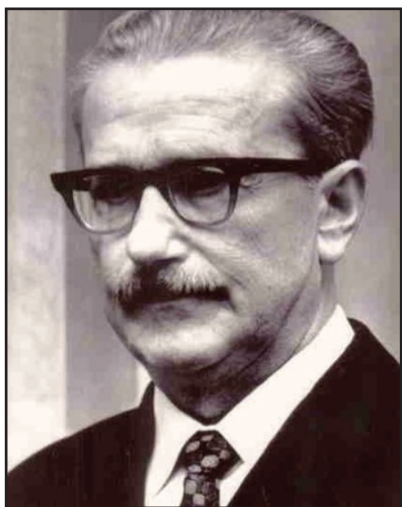

Fot. Rada Wydziału WF (zbiory MSiT)

Członkami Wydziału WF i wielkimi animatorami sportu w Oflagu II C Woldenberg byli pracownicy naukowscy uczelni wychowania fizycznego, wśród nich por. Franciszek Zdzisław Laurentowski – kierownik Wyższych Kursów Nauczycielskich (WKN). Wydział WF zorganizował pięć Wyższych Kursów Nauczycielskich (WKN), opartych na programach przedwojennej szkoły wyższej⁴²⁰.

⁴²⁰ ppor. rez. Franciszek Zdzisław Laurentowski (1908-1975), otrzymał przydział mobilizacyjny do 17 pułku artylerii lekkiej wchodzącej w skład 17 Wielkopolska Dywizja Piechoty, która stacjonowała w Gnieźnie. 23 marca 1939 r. w celu obrony Wielkopolski została powołana Armia „Poznań” w struktury której weszła 17 Wielkopolska Dywizja Piechoty. Armii Poznań walczyła w 1939 r. w bojach nad Bzurą, została rozwiązana 21 września. Po przegranych walkach, nie wszyscy żołnierze skapitulowali: ...22 września *Pod osłoną mgły czołowe oddziały konnych, a wśród nich ppor. rez. Franciszek Laurentowski z częścią jezdnych i zwiadowców z 2 dywizjonu 17 pal, zdołały wzdłuż Wisły dotrzeć do Warszawy...* (Głowacki L.: 17 Wielkopolska Dywizja Piechoty w kampanii 1939 roku, Lublin 1969, s. 115.)

Po skapitulowaniu Warszawy, dostał się do niewoli niemieckiej i wraz z innymi żołnierzami trafił do oflagu XVIII C Spittal a następnie został przeniesiony do oflagu II C Woldenberg (Dobiegniew). Tutaj jak zawsze z pełną determinacją zaangażował się w życie społeczne. Został kierownikiem Wyższych Kursów Nauczycielskich (WKN), kształcących przyszłych nauczycieli wychowania fizycznego. Prowadził gimnastykę dla jeńców z baraku IV. Był trenerem lekkiej atletyki Klubu Sportowego „Warta”, skupiających jeńców z woj. poznańskiego. Po wyzwoleniu został pracownikiem naukowym Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu. Autor wielu publikacji związanych z metodyką wychowania fizycznego i przygotowania nauczycieli wychowania fizycznego. Aktywny działacz Związku Harcerstwa Polskiego. W okresie przedwojennym hm. Franciszek Laurentowski w okresie (1939 – sierpień 1939) pełnił funkcję Komendanta Chorągwi Wielkopolskiej Związku Harcerstwa Polskiego im. Powstańców Wielkopolskich 1918-19. Ponownie tę funkcję pełnił w latach (1957-1958) Jego żoną była phm. Jadwiga Stasiewska będąca w okresie (maj 1934 – listopad 1934) Komendantką Chorągwi Wielkopolskiej Harcererek. Siostra Leona Stasiewskiego, obrońcy Lwowa w 1919 r. Franciszek Laurentowski był ojcem chrzestnym autora Krzysztofa Kisiela.

Fot. Franciszek Laurentowski (zbiory A. Nowak)

Fot. ppor. Franciszek Laurentowski
(zbiory A. Nowak)

Na stronie obok prezentujemy kolekcję zdjęć z pobytu Franciszka Laurentowskiego w oflagu II C Woldenberg. Zdjęcia pochodzą ze zbiorów córki Aleksandry Laurentowskiej - Nowak.

Poziom tych zajęć był wysoki. Po wojnie Ministerstwo Oświaty traktowało zaświadczenia o ukończeniu tych kursów jako równoprawne z ukończeniem studiów w danym zakresie ⁴²¹. Skład personalny wydziału został uzupełniony praktykami - byłymi sportowcami: ppor. Michał Kuśmidrowicz (gimnastyk), Stanisław Sośnicki, Wojciech Trojanowski, mjr Jan Bilewski – Baran (lekkoatleci) Witalis Ludwiczak (hokeista) Kazimierz Laskowski i Kazimierz Szempliński (szermierze), Ryszard Koncewicz (piłka nożna).

W sierpniu 1942 r. kierownictwo WF podjęło decyzję o utworzeniu Jenieckiej Odznaki Tężyzny (JOT). Miała ona za zadanie podtrzymanie odpowiedniej sprawności fizycznej jeńców.

Aby otrzymać Jeniecką Odznakę Tężyzny należało wziąć udział w trzech obowiązkowych konkurencjach lekkoatletycznych :

- marszu – należało przejść 15 okrążeń dookoła obozu „wzdłuż drutów” (1 okrążenie wynosiło ok. 1700 m),
- rzut: piłką lekarską (3 kg) lub kulą (5 kg),
- skoku w dal.

⁴²¹ Laurentowski F.: *Z mojej pracy szkolnej 1928-1932” oraz wspomnienia z Oflagu IIc Woldenberg-Dobiegniewe 1941-1943.*

Oflag IIC w Woldenbergu - Dobiegniewie w latach 1940 – 1944.

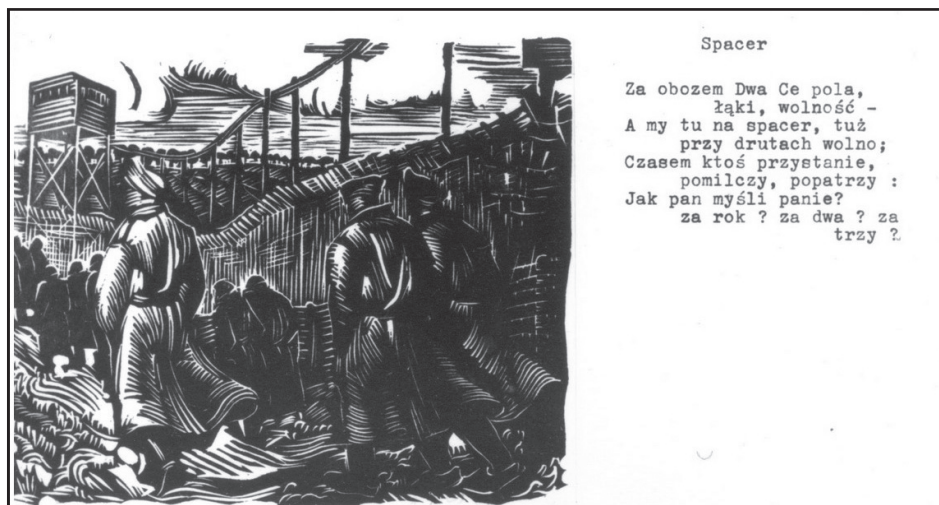
Numer jeńca nadany w Oflagu XVIIIIC obowiązywał nadal w Oflagu IIC

Obóz jeniecki w Woldenbergu - Dobiegniewie - ppor. F.Laurentowski nr 428 XVIII Oflag IIC (pierwszy z lewej)

1942r. Obóz jeniecki w Woldenbergu - Dobiegniewie - ppor. F.Laurentowski - w drugim rzędzie trzeci od prawej

Spacer

Za obozem Dwa Ce pola,
żaki, wolność -
A my tu na spacer, tuż
przy drutach wolno;
Czasem ktoś przystanie,
pomilczy, popatrzy :
Jak pan myśli panie?
za rok ? za dwa ? za
trzy ?

Fot. Chód wzdłuż drutów (zbiory A. Nowak)

We wszystkich konkurencjach JOT należało wystartować w ciągu tygodnia. Marsz należało wykonać trzykrotnie po 5 okrążeń, z tym, że w jednym dniu można było wykonać tylko 5 okrążeń (czyli 8,5 km). Skok w dal i rzuty (liczyła się suma rzutów oburącz), w przypadku nieosiągnięcia minimum odległości, można było powtarzać trzykrotnie. Ustalono podział uczestników na 5 kategorii. Tabela 1 przedstawia wymagania jakie należało osiągnąć w celu uzyskania odznaki JOT ⁴²².

Tabela 2. Wymagania uzyskania Jenieckiej Odznaki Tężyzny (JOT) z podziałem na kategorie wiekowe

Kategoria wiekowa	Marsz, czas w minutach 1 okrążenia	Rzut piłka, m	Rzut kulą, m	Skok w dal, m
Do 30 lat	17	20	15	4,0
Do 40 lat	19	17	13	3,5
Do 50 lat	21	14	11	3,0
Do 60 lat	23	11	9	2,5
Do 70 lat	25	9	7	2,0

Nie były to zbyt wyśrubowane limity, ale inicjatywa kierownictwa WF miała na celu propagandę idei sportu, zdrową rywalizację i – co najważniejsze – przynieść odrobinę radości wynikającej z uczestnictwa i zdobycia odznaki JOT. Z końcem września 1942 r. zakończono cykl zdobywania JOT. Warunki do otrzymania odznaki wypełniło około 2500

⁴²² Matuchniak-Krasuska A.: *Oflag II C Woldenberg – analiza socjologiczna enklawy wojennej*. Opuscula Sociologica, 2014, nr 1, s.33.

oficerów, czyli prawie połowa jeńców. W oflagu VII A Murnau również przeprowadzono akcję zdobywania Jenieckiej Odznaki Tężyzny⁴²³.

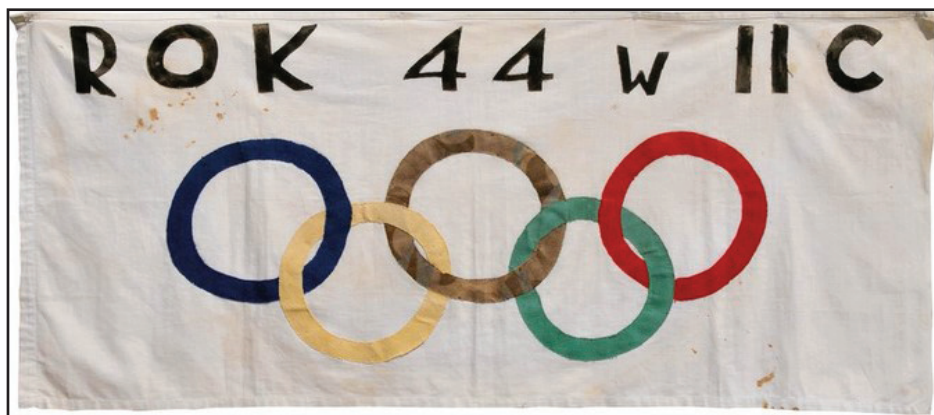

Fot. Jeniecka Odznaka Tężyzny Ryszarda Koncewicza (zbiory MSiT)

⁴²³ Strękowski Z.: *Mój pobyt w obozie jenieckim „Oflag VII A Murnau”* 25. IX. 1939 - 29. IV. 1945.

Podsumowaniem całorocznej pracy w zakresie wychowania fizycznego i sportu w oflagach były imprezy przeprowadzane pod nazwą „Tydzień Sportu” lub „Święto Wychowania Fizycznego”.

Najbardziej uroczystą oprawę miała impreza *Rok Olimpijski*, który odbył się w oflagu II C Woldenberg się okresie od 23 lipca do 13 sierpnia 1944 r., tj. w terminie zaplanowanych mających się odbyć XIII Igrzysk Olimpijskich w Londynie. Od strony organizacyjnej *Rok Olimpijski* był perfekcyjnie przygotowany. Podczas ceremonii otwarcia zawodów przy dźwiękach fanfary wciągnięto olimpijską flagę na maszt. Przygotowany został program zawodów a dla zwycięzców pamiątkowe dyplomy. Zawody w poszczególnych dyscyplinach cieszyły się dużym zainteresowaniem widzów dlatego w celu zapewnienia bezpieczeństwa i wygody podczas ich oglądania wprowadzono wejściówki.

Fot. Flaga olimpijska z oflagu II C Woldenberg (zbiory MSiT)

Fot. Program Roku Olimpijskiego (zbiory MSiT)

Fot. Program Roku Olimpijskiego (zbiory MSiT)

Fot. Wejściówka na imprezy (zbiory MSiT)

Do rywalizacji stanęło sześć klubów m.in. Legia, Wisła, Warta i reprezentanci Pogoni – w sumie 370 „sportowców”. Rozegrano następujące dyscypliny sportowe: lekkoatletykę, piłkę nożną, piłkę ręczną, piłkę siatkową, boks, tenis stołowy, szachy, konkursy sztuki (literacki, muzyczny, plastyczny). Nie dokończono tylko turnieju bokserskiego, ponieważ niedożywieni jeńcy masowo odnosili kontuzje. Zwycięzcy otrzymali pamiątkowe dyplomy i puchary zrobione z menażek.

Fot. Kazimierz Rudzki
(zbiory Filmoteka Narodowa)

Porucznik rezerwy, jeniec wojenny z oflagu Woldenberg, wielki kibic lekkiej atletyki, aktor Kazimierz Rudzki, w wywiadzie udzielonym redaktorowi Jerzemu Suszko dla miesięcznika *Lekka atletyka* wspomina:

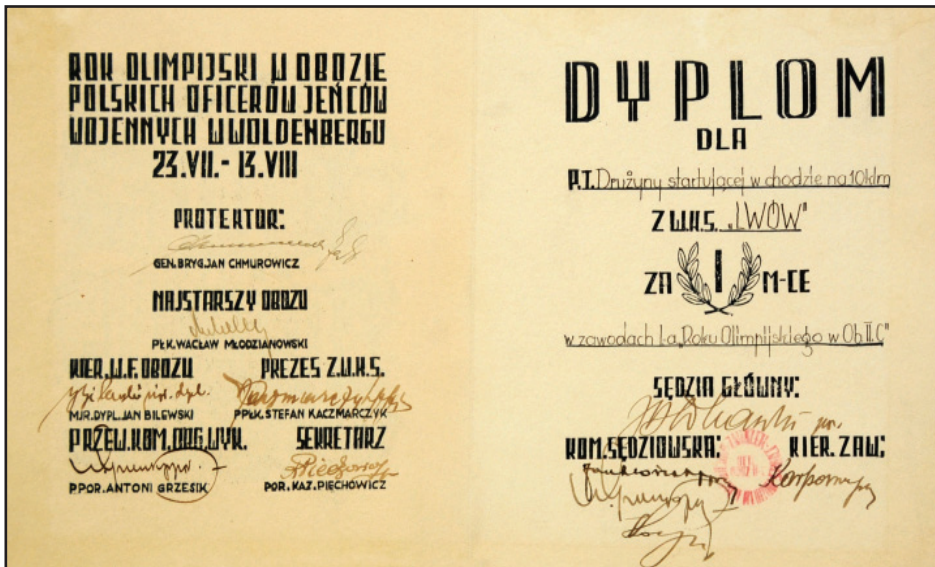
...Oczywiście królowa sportu, lekka atletyka stanowiła gwóźdź programu obozowej olimpiady. Rozegrano bieg na 100 m, sztafetę 4 x 100 m, oraz 3 x 1000 m, trójskok, drużynowy chód na 10 km (około 7 okrążeń dookoła obozu) i to chyba wszystko...⁴²⁴.

Drużynowy chód na dystansie 10 km wygrał zespół W.K.S. Lwów.

⁴²⁴ Suszko J.: *Lekka atletyka za drutami Olimpiada 1944*, *Lekka atletyka* 1960 nr 9, s.35.

Fot. Kazimierz Rudzki w filmie Eroica (zbiory Filmoteka Narodowa)

Fot. Dyplom za zajęcie I miejsc w chodzie drużynowym (zbiory NAC)

Po zajęciu Kresów Wschodnich przez Armię Czerwoną dla polskich sportowców podobnie jak dla wszystkich obywateli polskich zaczął się trudny okres życia. Okupant nakazał im się ujawnić i zarejestrować w rosyjskich urzędach. Po dokonaniu tej czynności zostali oni zweryfikowani przez władze sowieckie. Ci którzy jej nie przeszli pozytywnie zostali osadzeni w więzieniach lub zostali wywiezieni na zsyłkę lub zamordowani. Pozostałym zaproponowano uprawianie sportu w klubach które przyjęły rosyjskie nazwy i reprezentowanie barw Ukrainy. 21 czerwca 1941 r. Niemcy hitlerowskie rozpoczęły nowy etap II wojny światowej, napadając „niespodziewanie” na ZSRR. Po zajęciu ziem polskich okupowanych dotąd przez okupanta sowieckiego rozpoczęła się okupacja niemiecka i zostały one włączone do Generalnego Gubernatorstwa. Tym samym władze III Rzeszy wprowadziły zarządzenia zakazujące Polakom wszelkiej zorganizowanej aktywności społecznej i fizycznej, w tym uprawiania sportu⁴²⁵.

Fot. Obwieszczenie sowieckie o rejestracji sportowców we Lwowie w 1939 r. (zbiory MSiT)

Życie żołnierzy polskich, którzy trafili do niewoli rosyjskiej było zdecydowanie cięższe, tam codziennie walczone o przeżycie a nie myślano o czynnym uprawianiu sportu. Cały czas mieli świadomość, że mogą być rozstrzelani co wielu spotkało. Z niewoli rosyjskiej do kraju po zakończeniu II wojny światowej wróciło niewielu.

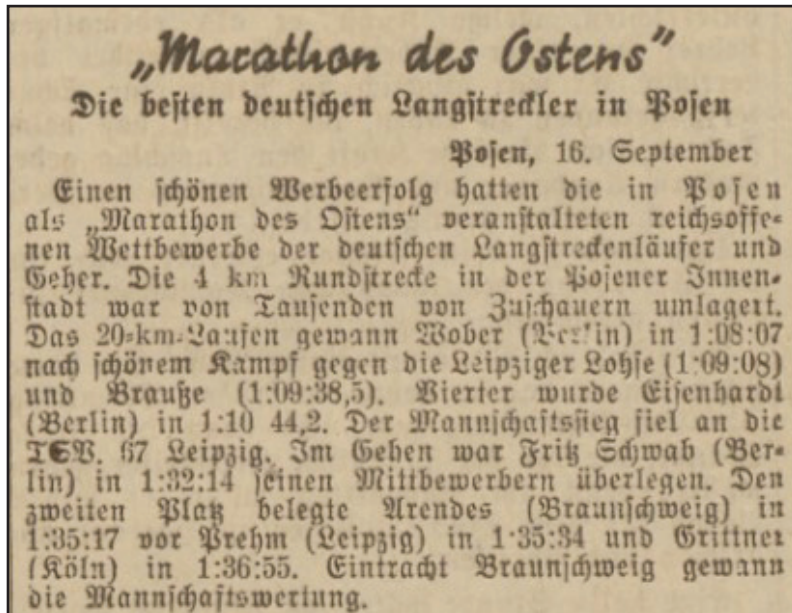
Przeprowadzając kwerendę biblioteczną oraz po archiwach stwierdziliśmy, że w okresie II wojny światowej odbywały się zawody w chodzie sportowym na okupowanych ziemiach polskich. Największą imprezą chodzarską przeprowadzoną podczas okupacji były zawody pod nazwą Marathon des Ostens w Poznaniu 19 września 1941 r. Zostały one zorganizowane z okazji II rocznicy przyłączenia Warthelandu do III Rzeszy.

⁴²⁵ Kulesza J.: *Podziemny futbol 1939-1944*. Warszawa 2012.

W ich programie był chód na dystansie 20 km, w którym uczestniczyli wszyscy ówcześni najlepsi chodźarze niemieccy. Dodatkowo wystartował w niej Szwajcar Fritz Schwab, który okazał się *triumfátorem* reprezentującym miasto Berlin⁴²⁶.

Wyniki zawodów w Poznaniu 19.09.1941 r.⁴²⁷.

1.	Schwab	Fritz	Szwajcaria – Berlin	1:32;14,0
2.	Arendes	Theo	Eintracht Braunschweig	1:35;12,0
3.	Prehn	Friedrich	TSG 1848 Leipzig – Lindenau	1:35;24,0
4.	Grittner	Herman	Reichsbahn SG Köln	1:36;55,0
5.	Nord	Alfred	Reichsbahn SG Berlin	1:37;42,0
6.	Peinemann	Gustav	Eintracht Braunschweig	1:38;00,0

Fot. Krakauer Zeitung 1941, nr 217, s.6.

Wycinek opublikowany w Litzmannstaedter Zeitung z zawodów w chodzie na dystansach 10 i 20 km przeprowadzonych 25 maja 1941 r.⁴²⁸.

⁴²⁶ Fritz Schwab – szwajcarski chodźarz, medalista olimpijski i mistrz Europy. Na mistrzostwach Europy w 1946 w Oslo zdobył srebrny medal. Na igrzyskach olimpijskich w 1948 w Londynie wywalczył brązowy medal, przegrywając z Mikaelssonem i Ingemarem Johanssonem (obaj Szwecja). Został mistrzem Europy w chodzie na 10 000 m podczas mistrzostw Europy w 1950 w Brukseli. Na igrzyskach olimpijskich w 1952 r. w Helsinkach, zdobył srebrny medal. Był synem Arthura Schwaba, również chodźarza, medalisty olimpijskiego i wicemistrza Europy w chodzie na 50 km.

⁴²⁷ KolloscheJ.: 100 Jahre Leichtathletik in Deutschland. Band 14. Gehen Manner 20 km, s.122.

⁴²⁸ Unsere Geher werden immer besser: Litzmannstaedter Zeitung 1941, nr 145, s.6.

Unsere Geher werden immer besser

Polizeimeister Budmann auch in Litzmannstadt nicht zu schlagen

Das gestrige Wettgehen im Hitler-Jugend-Park über 10 und 20 Kilometer nahm wieder einen in jeder Beziehung hervorragenden Verlauf. Schon die äußeren Bedingungen waren ersichtlich, aber auch die Beteiligung von je 10 Mannschaften zusammen haben wird. Über 10 Kilometer benötigten mehr als die Hälfte der Geher weniger als eine Stunde, was für Anfänger schon sehr viel heißen will. Budmanns Zeit von 1:48,18 Stunden ist in Anbetracht der Verhältnisse einfach hervorragend. Nachstehend die Ergebnisse.

20 Kilometer:
 Klasse A: 1. Budmann 1:48,18 Stunden;
 Klasse B: 1. Weber 1:56,40 Stunden, 2. Mager 1:56,42 Stunden, 3. Heider 1:58,24 Stunden;
 Altersklasse: 1. Bohn (Post Boien) 1:56,22 Stunden.

10 Kilometer:
 Klasse C: 1. Kade 57:12,8 Minuten,
 2. Krenk 57,14 Minuten, 3. Birke 58,05 Minuten.

Budmann in Front vor Bohn
(Uzun.: Jaslow)

Fot. Litzmannstaedter Zeitung 1941 nr 145

19-20 czerwca 1941 r. w Łodzi przeprowadzono lekkoatletyczne mistrzostwa dzielnicy - Reichsgau Wartheland. W programie była umieszczona jedna konkurencja chodu na dystansie 5.000 m⁴²⁹.

Die Ergebnisse vom Sonntag.

Männer. Hammerwerfen: 1. Lampert (Stadtsportgemeinschaft) 44,62; 2. Zinner (Stadtsportgemeinschaft) 30,40; 3. Fisch (PSG.) 26,04 m. — **5000 m Bahngehen:** 1. Budmann (PSG.) 25:12,0; 2. Weber (PSG.) 25:14,0; 3. Aliem (PSG.) 25:16,0 Minuten. — **100 m:** 1. Lampert (Stadtsportgemeinschaft) 11,6; 2. Dittmann (PSG.) 12,0; 3. Schmidt (PSG.) 12,1 Sek. — **Kugelstoßen:** 1. Lampert (Stadtsportgemeinschaft) 15,01; 2. Fisch (PSG.) 12,09; 3. Rudhaus (Stadtsportgemeinschaft) 11,48 m. — **10 000 m:** 1. Heider (PSG.) 36:35,6; 2. Hölbers (PSG.) 38:57,6; 3. Hengel (PSG.) 43:05,6 Minuten. — **Diskuswerfen:** 1. Lampert (Stadtsportgemeinschaft) 49,72; 2. Rudhaus (Stadtsportgemeinschaft) 49,96; 3. Fisch (PSG.) 49,96.

Fot. Litzmannstädter Zeitung 1941, nr 172

⁴²⁹ Gaubefleiftungen der Leichtathleten. Litzmannstädter Zeitung, 1941, nr 172, s.7.

3-4 lipca 1943 r. w Krakowie odbyły się Lekkoatletyczne Mistrzostwa Generalnego Gubernatorstwa. W ich programie był chód na dystansie 10.000m⁴³⁰. W sprawozdaniu z tych mistrzostw, niemiecka gazeta Warschauer-Zeitung zauważyła: ⁴³¹....*W chodzie na 10.000 m zwyciężył Nagel (BSG Hasag-Kamienna) w czasie 54:04,4 min. Z drugiej strony niektórzy uczestnicy nie mogli być w pełni usatysfakcjonowani, ponieważ nie poszli całkowicie stylowo....*

10 000-m-G e h e n :				
1.	Nagel	(BSG-Hasag-Kamienna)		
54:04,4	Min.,	2.	Brummer	(BSG-Hasag-Kamienna)
61:44,6	Min.,	3.	Fritzsche	(BSG-Hasag-Kamienna)
65:48,2	Min.,	4.	Peters	(DTSG-Lemberg) 66:54,6 Min.

Fot. Wyniki chodu – Warschauer-Zeitung, 1943, nr 159

W początkowych latach okupacji Niemcy, kontynuowali rozgrywanie marszowych zawody oddziałów wojskowych stacjonujących w Polsce. Były one przeprowadzane bardzo regularnie w każdym garnizonie oddziałów Wehrmachtu. Władze hitlerowskie wymagały od społeczeństwa niemieckiego aby dbała o rozwój wysoki poziom *sprawności fizycznej*. Jednym z czynników kształtujących ją był organizowany *Dzień marszy ludowych* – Tag der Volksmärsche, przeprowadzany w ramach Narodowego Dnia Sportu. Prawo udziału w tych marszach mieli tylko obywatele III Rzeszy pochodzenia niemieckiego. Inne narodowości w tym Polacy nie mieli prawa w nich uczestniczyć. Narodowy Dzień Sportu we wszystkich większych miastach Generalnego Gubernatorstwa odbył się 31 maja 1941 r.

Fot. Dzień marszy ludowych we Lwowie (zbiory NAC)

⁴³⁰ *Die GG- Leichtathletik- Meisterschaften 1943*. Warschauer-Zeitung, 1943, nr 159, s.8.

⁴³¹ Należy przypuszczać, że za nieprzestrzeganie czystości techniki chodu, zawodnicy zostali zdyskwalifikowani.

Fot. Zawody marszowe oddziałów niemieckich w Warszawie (zbiory NAC)

Rozdział XII

LOSY POLSKICH CHODZIARZY W LATACH II WOJNY ŚWIATOWEJ

Wielu zawodników, którzy w okresie międzywojennym startowali w konkurencji chodu sportowego na zawodach, czy w marszach strzeleckich, brało udział w kampanii wrześniowej, a później jeżeli nie byli osadzeni w obozach jenieckich, walczyło w konspiracji o niepodległą Polskę.

- **Baran-Bilewski Józef**

Fot. Baran-Bilewski Józef (zbiory NAC)

Józef Baran-Bilewski, do 1938 r. używał tylko nazwiska Baran (ur. 4 marca 1899 w Raławówce (Austro-Węgry), zamordowany w kwietniu 1940 r. w Katyniu) – lekkoatleta, mistrz Polski w rzucie dyskiem i pchnięciu kulą, olimpijczyk, kapitan artylerii Wojska Polskiego, ofiara zbrodni katyńskiej.

W czasie I wojny światowej służył w cesarskiej – królewskiej armii Austro-Węgier. Początkowo w 17 pułku piechoty, a następnie w 56 pułku artylerii ciężkiej. W 1918 ukończył Szkołę Oficerów Rezerwy w Ołomuńcu.

W listopadzie 1918 r. przyjęty został do Wojska Polskiego. Podczas wojny polsko-ukraińskiej w szeregach Pułku Piechoty Ziemi Rzeszowskiej wziął udział w obronie Lwowa. Po zakończeniu wojny z bolszewikami został przeniesiony do 6 pułku artylerii ciężkiej we Lwowie.

Od 1 sierpnia 1920 do 15 lutego 1921 r., służył w Szkole Podchorążych Artylerii w Poznaniu, jednocześnie będąc instruktorem sportowym. W latach 1925–1926 był słuchaczem kursu w Centralnej Wojskowej Szkole Gimnastyki i Sportów w Poznaniu. Po ukończeniu kursu kierował wychowaniem fizycznym w Dowództwie Okręgu Korpusu Nr VI we Lwowie. W kwietniu 1928 otrzymał przydział do Centralnej Wojskowej Szkoły Gimnastyki i Sportów w Poznaniu na stanowisko dowódcy kompanii szermierczej. W następnym roku został przeniesiony do nowo powstałego Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego w Warszawie, gdzie pracował jako wykładowca lekkoatletyki i gier sportowych. W instytucie pełnił służbę do 1939 r.

Był zawodnikiem Resovii, sekcji lekkoatletycznej Pogoni Lwów, AZS Poznań i CWKS Legia Warszawa. Dwukrotnym złotym medalistą mistrzostw Polski w pchnięciu kulą (1922 i 1926) i w rzucie dyskiem (1926, 1927 i 1929) oraz szesnastokrotnym rekordzistą

Polski w obu dyscyplinach. W pierwszym meczu lekkoatletycznej reprezentacji Polski rozegranym w 1922 w Pradze z Czechosłowacją i Jugosławią, oprócz swojej koronnej konkurencji pchnięcia kulą, wystartował także w chodzie na dystansie 2 km, zajął czwarte miejsce z wynikiem 10;42,0 min⁴³².

W 1928 uczestniczył w Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Amsterdamie. Zajął 18 miejsce (41.77 m) w rzucie dyskiem. Cztery lata później był kierownikiem polskiej grupy lekkoatletycznej na Letnich Igrzyskach Olimpijskich w Los Angeles. Po zakończeniu czynnej kariery sportowej rozpoczął pracę trenerską i sędziowską. Działał społecznie w Polskim Związku Lekkiej Atletyki i Polskiego Związku Olimpijskim. Był zawodowym żołnierzem Wojska Polskiego w stopniu kapitana. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r. w 27 Pułku Artylerii Lekkiej, stacjonującej w Włodzimierzu Wołyńskim. 20 września dostał się do niewoli rosyjskiej. Został skierowany do obozu jenieckiego w Kozielsku. 15 kwietnia 1940 r. przewieziony został z Kozielska do Katynia i tam zamordowany⁴³³.

• **Bieregowoj–Bieregowski Teodor**

Fot. Bieregowoj Teodor (zbiory NAC)

Urodził się 16 marca 1908 roku w Lublinie, zm. 1 stycznia 1986 roku w Gdyni, ps. „Rekin”. W 1929 roku ukończył Zawodową Szkołę Rzemieślniczą w Lublinie, a dwa lata później podoficerską szkołę 8 pp. Legionów w Lublinie. Będąc już czynnym zawodnikiem uzyskał w 1936 roku uprawnienia instruktora wychowania fizycznego zdobyte w Centralnym Instytucie Wychowania Fizycznego w Warszawie. W barwach lubelskiego „Strzelca” występował przez sześć lat (1931-1937). Dopiero na dwa lata przed wybuchem II Wojny Światowej przeniósł się na Wybrzeże, gdzie pracował w Urzędzie Morskim, a „sportowo” przeszedł do „Bałtyku” Gdynia. Trenując pod okiem Antoniego Cejzika otrzymał nominację olimpijską.

Pierwszy polski chodziarz, który wystąpił na Igrzyskach Olimpijskich. Wystartował w Berlinie (1936) w chodzie na 50 km, w którym zajął wysokie dziewiąte miejsce – 4:42:49 godz.

Przez dwadzieścia lat, od 14 czerwca 1936 do 27 maja 1956 roku legitymował się najlepszym wynikiem na 20 km w Polsce. Wynik na 50 km z Berlina był jeszcze dłużej numerem jeden na listach rankingowych, bo utrzymał się jako najlepszy aż do 1 września 1963, co budzić musi ogromny szacunek i podziw. W czasie wojny obronnej 1939 r. walczył w stopniu bosmana w obronie Gdyni jako zastępca dowódcy placówki na wzgórzu 133.

⁴³² *Pierwsze mecze. Lekka atletyka*, 1959, nr 10, s.33.

⁴³³ Tuszyński B.: *Księga sportowców polskich, ofiar II wojny światowej 1939-1945*. ARS, Warszawa 1999, s.25.

Został ranny i wzięty do niewoli, z której uciekł i wrócił do rodzinnego Lublina. Podczas okupacji przebywał w Lublinie, pracując w dziale telekomunikacyjnym stacji kolejowej. 11 sierpnia 1944 r. wstąpił na ochotnika do wojska. Ukończył Centralną Szkołę Oficerów Polityczno-Wychowawczych w Lublinie i otrzymał awans na stopień podporucznika oraz skierowanie na stanowisko zastępcy dowódcy kompanii w Marynarce Wojennej. Przyczyniając się w znacznym stopniu do popularyzacji wychowania fizycznego i sportu w wojsku. Zdemobilizowany (26 lutego 1946 r.) przeszedł do pracy w Polskich Liniach Oceanicznych w Gdyni⁴³⁴.

- **Gedjan Grzegorz**

Zawodnik „Strzelca” Janowa Dolina. Startując w dniu 20 marca 1936 roku na zawodach w Warszawie na dystansie 20 km ustanowił dwa swoje rekordy życiowe. Na 10 km, który był międzyczasem wynosił on 54;02,0 min, oraz na 20 km osiągnął rezultat 1:50;51,0 godz.

Informacja zawarta w „Leksykonie lekkoatletów polskich okresu międzywojennego” ...*Według niepotwierdzonych danych zginął w dniu 23 kwietnia 1943 roku w pogromie ukraińskich nacjonalistów na Wołyniu, zamordowany w Janowej Dolinie (pow. Kostopol)..*⁴³⁵.

- **Cejzik Antoni**

Fot. Cejzik Antoni (zbiory NAC)

Urodził się 15 lipca 1900 w Jelcu (Rosja). Wychował się w Moskwie, gdzie ukończył szkołę baletową i pedagogiczną. Zaczął tam uprawiać lekką atletykę. W latach 1922 – 1923, zdobył osiem tytułów mistrza ZSRR w **różnych konkurencjach lekkoatletycznych**. W 1924 r. przyjechał do Polski. Startował w barwach warszawskiej Polonii. Specjalizował się w wielobojach, dwukrotny olimpijczyk z Paryża (1924) i Amsterdamu (1928) startując w dziesięcioboju. Po zakończeniu kariery sportowej w 1930 roku, został trenerem lekkoatletycznym zatrudnionym

w PZLA. Bezpośrednio przygotował Teodora Bieregowoja–Bieregowskiego do startu w Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie. W kampanii wrześniowej walczył w 13 pułku piechoty, wchodzącym w skład 8 dywizji piechoty armii „Modlin” Poległ podczas walk w okolicach Zaborowa - 12 września 1939 r ⁴³⁶.

⁴³⁴ Kisiel J. Kisiel K. Lasocki A.: *Konkurencje chodu sportowego. 100 lat Polskiego Związku Lekkiej Atletyki*. Tom II. s.579-614.

⁴³⁵ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rynkowski M.: *Od Adamczaka do Zastony–Leksykon lekkoatletów polskich okresu międzywojennego–mężczyźni*. Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2004. s.60.

⁴³⁶ Tuszyński B.: *Księga sportowców polskich, ofiar II wojny światowej 1939-1945*. ARS, Warszawa 1999,s.35.

Jego żoną była lekkoatletka Genowefa Kobielska-Cejzik-Zimnoch, ósma zawodniczka w rzucie dyskiem na Igrzyskach Olimpijskich w Amsterdamie.

- **Gluszczy Stanisław**

Fot. Gluszczy Stanisław (zbiory NAC)

Urodził się 13 października 1906 r w Lutoborach, zm. 7 października 1992 r. w Warszawie – długodystansowiec i chodziarz. Sędzia i działacz lekkoatletyczny. Startował zarówno przed II wojną światową, jak i po niej. Przed II wojną światową reprezentował klub „PZL” Warszawa, dla którego zdobył brązowe medale na mistrzostwach Polski w biegu maratońskim w latach 1936–1938. Startując na czempionacie kraju w 1937 roku w chodzie sportowym na 50 km zajął 4 miejsce⁴³⁷.

Po odzyskaniu niepodległości w latach 1945–1954, reprezentował warszawskie kluby „BOS”, „Syrena” i „Ogniwa”. W 1947 roku, został mistrzem Polski dwóch najtrudniejszych konkurencjach lekkoatletycznych: w biegu maratońskim oraz w chodzie na dystansie 50 km. Jest jedynym polskim lekkoatletą mającym tytuły w tych konkurencjach zdobyte w okresie jednego roku. W 1949 roku zdobył w chodzie na 50 km medal brązowy⁴³⁸. Ustanawiał rekordy Polski w chodzie na 3 kilometry (13:04,2 – 13 maja 1951, Warszawa), chodzie na 10 000 metrów (43:36,2 – 16 października 1953, Warszawa) i chodzie na 30 kilometrów (1:58:52,4, – 6 lipca 1946, Warszawa). 16 października 1953 r. w Warszawie przeszedł dystans 10.000 m w czasie 43:36,2 min. Uzyskany przez niego wynik Polski

Związek Lekkiej Atletyki nie uznał za rekord Polski⁴³⁹. Startując w mistrzostwach Polski w 1952 zajął w biegu maratońskim 5. miejsce mając blisko 46 lat.

⁴³⁷ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: *Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920–2007. Konkurencje męskie*. Szczecin–Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008, s.235.

⁴³⁸ Tamże, s.227.

⁴³⁹ Galicki J.: *Pół wieku z lekkoatletyką*. Lekkoatletyka 1979 nr 10, s.22.

W latach okupacji był żołnierzem V Łódzkiego Okręgu Batalionów Chłopskich. W okresie 1943–1945 funkcję dowódcą plutonu, walczył w rejonie Rawy Mazowieckiej ⁴⁴⁰.

Uchwałą Rady Państwa z dnia 12 stycznia 1955 r. na wniosek Zarządu Głównego Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa”, został odznaczony medalem 10-Lecia Polski Ludowej ⁴⁴¹.

- **Grechuta Władysław**

Fot. kpt. Mar Grechuta Władysław
(zbiory WKS Flota Gdynia)

Zawodnik Floty Gdynia w 1939 r. obrońca Wybrzeża, służył w 1. Baterii 1. Morskiego Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej. Po kapitulacji jeniec wojenny do 1945 roku. Po powrocie do kraju wstąpił ponownie do Marynarki Wojennej. Został kierownikiem klubu Marynarki Wojennej „Flota” Gdynia. Stopień wojskowy komandor porucznik Marynarki Wojennej. Zmarł w Gdyni w 1997 r.

- **Grodzki Roman**

Zawodnik „Amatorskiego Klubu Sportowego” Warszawa. W 1925 r., ustanowił najlepszy wynik w Polsce w chodzie na dystansie 1 kilometra, uzyskując wynik 4:23,8. min. Na dystansie 50 km legitymował się rekordem życiowym wynoszącym 5:34;47,2 godz. W Mistrzostwach Polski w chodzie na 50 kilometrów rozgrywanych w Wilnie w 1931 r., zdobył medal brązowy.

Bieregowoj odnosi sukces w chodzie na 50 km.	
BERLIN 5.8. W środę odbył się marsz na 50 km. Polskę reprezentował Bieregowoj. Do półmetka Bieregowoj szedł w czołówce; przez pewien czas znajdował się nawet na drugiej pozycji.	
Po niezwykle zaciętej walce zwyciężył Anglik Whitlock, przebywając dystans 50 km. w czasie 4 godz. 30 min. 41 sek. 2) Schwab (Szwajcaria) 4:32:09,2 sek. 3) Bubenko (Łotwa) 4:32:	42,2 sek. 4) Stork (Czechosłowacja) 4:34:00,2 sek. 5) Brunn (Norwegia) 4:34:43,2 sek. 6) Bleiweis (Niemcy) 4:36:48,0 sek. 7) Reiniger (Szwajcaria) 4:40:45,0 sek. 8) Laisne 4:41:40,0 9) Bieregowoj (Polska) 4:42:49,0 sek. 10) Toscani (Włochy) 4:42:59,4 sek.
Jeden z faworytów tej konkurencji Łotysz Dahlinisch wycofał się na połowie trasy ze względu na skurcz nogi.	

Fot. Mały Dziennik 5 groszy. 1936, nr 216

⁴⁴⁰ Tamże, s.22.

⁴⁴¹ Lista osób odznaczonych medalem 10-Lecia Polski Ludowej. Monitor Polski 1955.70.888 Akt indywidualny, Wersja od: 8 sierpnia 1955 r.

W 1932 r. wstąpił do zakonu franciszkanów w Niepokalanowie i zaczął używać nazwiska ojciec Cyprian Maria Grodzki. Pracował jako reporter „Małego Dziennika 5 Groszy”. Był sprawozdawcą tej gazety podczas trwania Igrzysk Olimpijskich Berlinie w 1936 roku. Poniżej informacja o starcie swojego młodszego kolegi Teodora Bieregowskiego⁴⁴².

Od 1938 pełnił funkcję osobistego sekretarza Maksymiliana Kolbe. Wraz z innymi franciszkanami, 19 września 1939 r. został wywieziony najpierw do obozu Amtitz koło Gubina (obecnie Gębice), a następnie do Ostrzeszowa. W dniu 8 grudnia 1939 r. został zwolniony z obozu i powrócił do Niepokalanowa⁴⁴³. Zmarł 31 marca 2000 r.⁴⁴⁴.

• **Karczewski Zdzisław**

Fot. Karczewski Zdzisław (zbiory NAC)

Urodził się 3 marca 1903 r. w Warszawie, zm. 30 września 1970 we Wrocławiu) – aktor teatralny i filmowy, reżyser, w młodości lekkoatleta.

Jako lekkoatleta dał się poznać jako wszechstronny sportowiec. Odnosił w tej dyscyplinie szereg cennych sukcesów: był mistrzem Polski w biegu na 800 m w 1923 i w sztafecie 4 × 400 m w tym samym roku. Trzykrotnie zdobywał wicemistrzostwo Polski w biegu na 5000 m (1921), trójskoku (1922) i sztafecie 4 × 400 m (1925); trzykrotnie był także brązowym medalistą w biegu na 800 m (1922), trójskoku (1924) i chodzie na 10 km (1923). Zdobył srebrny medal w sztafecie olimpijskiej (wraz z Zygmuntem Weissem, Zygmuntem Dąbrowskim i Stefanem Ołdakiem) podczas II Akademickich Mistrzostw Świata

w Warszawie w 1924.

Ukończył Oddział Dramatyczny przy Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Warszawie w 1925 r. Do 1939 grał w teatrach w Warszawie, w Łodzi, w Krakowie czy w Wilnie. W czasie wojny, w latach 1940-41, grał w jawnych teatrach warszawskich, następnie pracował jako kelner i współpracował z konspiracyjnym Teatrem Wyobraźni Tadeusza Byrskiego. W 1944 r. został wywieziony na roboty do Niemiec. Po powrocie do kraju pracował w rozgłośni Polskiego Radia w Bydgoszczy, i w Szczecinie. W tym też mieście występował w Teatrze Komедии Muzycznej. Do końca swoich dni występował jako aktor na deskach teatrów: Gdańska, Poznania, Radomia, Bydgoszczy, Wrocławia. Grywał również w szeregu filmach. Szerokiej publiczności znany z roli Johna Pawlaka

⁴⁴² Bieregowej odnosi sukces w chodzie na 50 km. Mały Dziennik 5 groszy. 1936, nr 216, s.6.

⁴⁴³ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rynkowski M.: *Od Adamczaka do Zasłony–Leksykon lekkoatletów polskich okresu międzywojennego–mężczyźni*. Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2004. s.66.

⁴⁴⁴ „Zmarł brat Cyprian Grodzki”, Lekkoatletyka w 2000. Sportpress, 2000, s. 46.

w filmie fabularnym „Sami swoi” oraz z roli pułkownika Tomaszewskiego w filmie „Ogniomistrz Kaleń”.

- **Krzyczkowski Kazimierz**

Reprezentował barwy Związku Strzeleckiego Warszawa. 14 września 1934 r. w Przemyśle wystartował w chodzie na 50 km, uzyskując wynik 5:00;55,0 godz. był to wówczas najlepszy rezultat w Polsce na tym dystansie. Jeszcze w tym samym miesiącu w Bydgoszczy uczestniczył w Mistrzostwach Polski w chodzie na 50 km. Zdobył tytuł mistrza kraju i uzyskał 5:00;55,0 godz. Był to jego rekord życiowy na dystansie 10 km wynosił 52:49,0 min i został ustanowiony w dniu 6 czerwca 1937 r. w Warszawie.

Przed II wojną światową pracował jako strażnik w składach amunicji w Forcie Bema. Podczas okupacji należał do Armii Krajowej, Uczestniczył w powstaniu warszawskim, przynależał do zgrupowania „Żubr”. W dniu 14 września 1944 r., zginął podczas walk o gmach Szkoły Głównej Pożarnictwa. Posiadał stopień wojskowy plutonowy podchorąży⁴⁴⁵.

Fot.Oddział Żubr, Armii Krajowej w Warszawie, 1944 rok (zbiory Muzeum Powstania Warszawskiego)

- **Kuchar Tadeusz**

Ur. 13 kwietnia 1891r. w Krakowie, zm. 5 kwietnia 1966 w Warszawie – inżynier, major Wojska Polskiego, lekkoatleta, piłkarz, pływak, łyżwiarz, narciarz, działacz sportowy, kawaler Orderu Virtuti Militari.

⁴⁴⁵Tuszyński B.: *Księga sportowców polskich, ofiar II wojny światowej 1939-1945* ARS, Warszawa 1999, s.147.

Ukończył studia na Politechnice Lwowskiej, był inżynierem, specjalistą budownictwa sportowego. W okresie trwania pierwszej wojny światowej służył w cesarsko-królewskiej armii Austro-Węgier. W listopadzie 1918 r., kiedy rozpoczęła się wojna polsko-ukraińska, stanął w pierwszym szeregu obrońców Lwowa. Dowodził baterią I Lwowskiego Pułku Artylerii, zwaną potem Pogonią. Obok niej miała swe stanowisko bateria dowodzona przez jego kolegę z bieźni kapitana Zbigniewa Latawca (obaj odznaczeni Krzyżami Walecznych i Orderem Virtuti Militari).

W latach młodości był mocno związany z Pogonią Lwów, której barwy reprezentował w różnych dyscyplinach sportu: od piłki nożnej, poprzez piłkę wodną, do lekkoatletyki, w której odniósł największe sukcesy szczególnie w biegach. Swoją wielką talent sportowy wykazał również w chodzie sportowym. W 1908 r. wygrał chód na dystansie 70 km ze Stryja do Lwowa pokonując go w czasie 8;21 godz.

Fot. Kuchar Tadeusz (zbiory NAC)

W niepodległej Polsce zaangażował się w działalność na niwie sportowej, w tym w Polskim Związku Lekkiej Atletyki, którego został pierwszym prezesem w 1919 r. W swoim ukochanym klubie Pogoni zajmował się trenowaniem młodzieży w hokeju na lodzie, a latem piłkarzy. Po zajęciu Lwowa przez Rosjan powstają kluby sportowe „Dynamo” i „Spartak”.*W latach okupacji 1939 do 1941 r. był zatrudniony przez władzę sowiecką jako inżynier urządzeń kultury fizycznej w Sportkombinacie „Dynamo” we Lwowie. W tym czasie zorganizował prace dwóch fabryk produkujących sprzęt sportowy. Po wkroczeniu Niemców do Lwowa przeniósł się wraz z rodziną do Krakowa. Od 1945 roku był pracownikiem Banku Emisyjnego w Krakowie. W latach 1945-1948 Tadeusz Kuchar, z powołania przez władze PRL, pełnił funkcję dyrektora PUWFiPW. Od 1948 r. władze polityczne PRL powołały go na dyrektora Głównego Urzędu Kultury Fizycznej (GUKF) oddały mu we*

*władanie cały sport polski. Od roku 1960 do śmierci dyrektor departamentu budownictwa sportowego w GKKF. Na stanowisku tym pracował aż do 1965 r*⁴⁴⁶.

⁴⁴⁶ Zaborniak St.: *Z dziejów LKS „Pogoń” Lwów. Rodzina Kucharów 1880-1975*. Rzeszów 2009, s.31- 46.

• **Misiński Jerzy**

Fot. Misiński Jerzy (zbiory NAC)

Jerzy Misiński, ps. „Kmita” (ur. 22 maja 1892 r. w Pistyniu, zm. 29 maja 1944 r. we Flossenbürgu). W czasie I wojny światowej walczył w szeregach cesarsko-królewskiej Obrony Krajowej. Jego oddziałem macierzystym był Pułk Strzelców Nr 22. Na stopień podporucznika rezerwy został mianowany ze starszeństwem z 1 sierpnia 1916. Służbę zakończył w stopniu porucznika. Od listopada 1918 do maja 1919 z ramienia Polskiej Organizacji Wojskowej był zastępcą komendanta miasta Stryj.

W 1918 roku został przyjęty do Wojska Polskiego. W 1921 roku pełnił służbę w Departamencie V Ministerstwa Spraw Wojskowych, a jego oddziałem macierzystym był wówczas 2 pułk Strzelców Podhalańskich. Od 1933 roku pełnił służbę w Oddziale II Sztabu Generalnego. W marcu 1939 roku zajmował stanowisko kierownika referatu zaopatrzenia w Wydziale I Organizacyjnym. Był pierwszym inspektorem głównym obrony przeciwgazowej

Zarządu Głównego Ligę Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej.

W czasie II wojny światowej działał w konspiracji. Został aresztowany przez Gestapo 27 lutego 1944 i osadzony w obozie we Flossenbürgu, gdzie zmarł 29 maja 1944.

Na początku lat 20. uprawiał lekkoatletykę. W 1921 został wicemistrzem Polski na 800 metrów i brązowym medalistą na 1500 m. W 1922 wystąpił w reprezentacji Polski w meczu międzypaństwowym z Czechosłowacją i Jugosławią – w biegu na 110 m ppł (4 m.) i chodzie na 2 km (5 m.). Znalazł się w gronie zawodników nominowanych do kadry na Igrzyska Olimpijskie w 1920 r. Antwerpii. Z powodu wojny polsko-bolszewickiej Polska nie wysłała reprezentacji na igrzyska. Po zakończeniu kariery sportowej był działaczem i dziennikarzem sportowym, m.in. został prezesem Warszawskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki. Od 1921 był członkiem zarządu Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, w latach 1925–1931 pełnił funkcję prezesa, a w latach 1931–1932 i 1935–1939 wiceprezesa związku. W 1925 należał do założycieli agencji prasowej „Centrosport”. W latach 1927–1929 pełnił funkcję redaktora tygodnika „Stadjon”. W latach 1933–1939 był też członkiem Komitetu Europejskiego IAAF.

• **Możdżyński Henryk**

Zawodnik Polonii Warszawa. Największy jego sukces sportowy, to zdobycie na Mistrzostwach Polski w 1938 roku, rozgrywanych w Krakowie brązowego medalu w chodzie na dystansie 50 km, uzyskując wynik 5:34;37,0 godz.

Podczas okupacji był żołnierzem Armii Krajowej. jego przydział wojskowy to „II Obwód „Żywiciel” (Żoliborz) Warszawskiego Okręgu Armii Krajowej”. Po aresztowaniu przez Gestapo, został umieszczony w obozie koncentracyjnym w Flossenburg, a następnie przeniesiony do dwóch kolejnych w Gross Rosen, i Dachau. W nim doczekał wyzwolenia. Zmarł kilka dni po wyzwoleniu obozu. Miał wówczas 31 lat.

- **Prokopowicz**

Zawodnik „Strzelca” Janowa Dolina. Na zawodach w Warszawie przeprowadzonych w dniu 2 maja 1936 roku w chodzie na dystansie 25 km uzyskał wynik 2:20,32,0 godz. Startując w tym samym roku również w Warszawie na dystansie 40 km uzyskał rezultat 3:46,00,0 godz.

Informacja zawarta w „Leksykonie lekkoatletów polskich okresu międzywojennego” ...Zginął w dniu 23 kwietnia 1943 roku w pogromie ukraińskich nacjonalistów na Wołyniu, zamordowany w Janowej Dolinie..⁴⁴⁷.

- **Ptaszycki Tadeusz**

Fot. Ptaszycki Tadeusz (zbiory NAC)

Zawodnik warszawskich klubów sportowych „Polonia” i „Korona”, a w okresie studiów „AZS”. W 1925 roku został mistrzem Polski w chodzie na 2000 metrów a w roku 1930, wicemistrzem Polski w chodzie na 50 kilometrów z wynikiem 5:14;30,2 min.

Zmobilizowany do wojska (w stopniu porucznika rezerwy), został wcielony do 21 Pułku Piechoty „Dzieci Warszawy” wchodzącego w skład 8 dywizji piechoty Wojska Polskiego. Podczas „kampanii wrześniowej” dowodził kompanią ciężkich karabinów maszynowych w walkach pod Mławą, Ciechanowem i w Warszawie (Mokotów).

Po kapitulacji w okresie od listopada 1939 r. do kwietnia 1945 r. przebywał w niewoli niemieckiej w oficerskich obozach jenieckich: Braunschweig, Woldenberg, a następnie w Murnau. W oflagu 769/XI B Braunschweig

w styczniu 1940 zainicjował powstanie cztero sekcyjnego klubu sportowego „WKS Orle”⁴⁴⁸. Po wojnie główny architekt budowy Nowej Huty.

⁴⁴⁷ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rynkowski M.: *Od Adamczaka do Zasłony - Leksykon lekkoatletów polskich okresu międzywojennego-mężczyźni*. Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2004. s.176.

⁴⁴⁸ Tuszyński B. *Za cenę życia. Sport Polski walczącej 1939-1945*. Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

- **Roguski Henryk**

Ur. 15 stycznia 1912 w Warszawie, zm. 2 marca 1981 w Warszawie. Dwukrotnie zdobył brązowe medale mistrzostw Polski w chodzie na 50 km w 1932 i 1933 – ustanowił wówczas swój rekord życiowy na tym dystansie – 5:29:00,0 godz. W 1933 r. wystartował w mistrzostwach Polski w biegu maratońskim plasując się na 5 miejscu. W 1934 r. uplasował się na 4 miejscu w chodzie na 50 km.

Reprezentował kluby: Policyjny KS Katowice (1928), Strzelec Warszawa (1932 i 1934) i Pocztowy KS Warszawa (1933). Po II wojnie światowej był pracownikiem Związku Spółdzielni Pracy Metalowców w Warszawie.

- **Strzałkowski Julian**

Reprezentował barwy „42 pułku piechoty” w Białymstoku w latach 1927–1931 oraz „Jagiellonii” Białystok w latach 1932–1936. Zwyciężył w przeprowadzonych po raz pierwszy Mistrzostwach Polski w chodzie na dystansie 50 km, które odbyły się w Białymstoku w 1930 roku. Uzyskał wynik 5:02;12,0 godz. Był to wówczas najlepszy rezultat w Polsce.

Fot. Od lewej: Julian Strzałkowski, Kazimierz Fiałka, Józef Noji i Stefan Kurpesa (zbiory NAC)

Uprawiał na wysokim poziomie biegi, w których odnosił sukcesy. W 1933 roku wywalczył tytuł Mistrza Polski w biegu na 3.000 metrów z przeszkodami, rok później na tym samym dystansie wywalczył tytuł wicemistrza. Legitymował się również tytułami wicemistrza Polski w biegach na 1.500 metrów, i na 5.000 metrów zdobytymi w latach 1931–1933.

W 1931 roku reprezentował Polskę w meczu międzypaństwowym z Węgrami w biegu na 5.000 metrów, zajmując 4. miejsce.

Żołnierz zawodowy instruktor szermierki (fechmistrz) i wychowania fizycznego w Szkole Podchorążych Piechoty. W czasie II wojny światowej służył w Armii Krajowej w Okręgu Białystok. Po wojnie był trenerem szermierki w klubach białostockich.

- **Szembek Zygmunt**

Fot. Szembek Zygmunt
(zbiory Wikipedia)

Zawodnik Cracovii Kraków. Brązowy medalista Mistrzostw Polski z 1925 r. w chodzie na dystansie 2 km, uzyskał wynik 11.39,05 min. Działacz sekcji hokeja na lodzie w klubie sportowym Cracovia, urzędnik bankowy. W czasie drugiej wojny światowej, został aresztowany za działalność konspiracyjną i wywieziony przez hitlerowców do obozu koncentracyjnego w Mauthausen. Zmarł 5 stycznia 1945 r. przed wyzwoleniem obozu⁴⁴⁹.

- **Teichen, Henryk Ignacy**

Fot. Teichen Henryk Ignacy (zbiory NAC)

Urodzony 5 sierpnia 1904 r. w Krakowie. Absolwent krakowskiej Szkoły Przemysłowej. Reprezentował barwy Cracovii Kraków, 1925 r. wystartował wraz z Zygmuntem Szembekiem na zawodach lekkoatletycznych w Krakowie w chodzie na 2.000 m. W 1930 r. ukończył Szkołę Podchorążych Saperów w Modlinie. Podporucznikiem mianowano go 15 sierpnia 1930 r. i przydzielono na stanowisko dowódcy kompanii do 1. baonu mostów kolejowych. 1 stycznia 1933 r. został awansowany do stopnia porucznika. Prowadził kursy narciarskie dla oficerów, był trenerem w Klubie Sportowym Cracovia. W sierpniu 1939 r. został przeniesiony na stanowisko dowódcy 57. kompanii mostów kolejowych. W październiku 1939 r. dostał się do sowieckiej niewoli. Osadzono go w obozie jenieckim w Kozielsku. Wiosną 1940 r. zamordowany przez funkcjonariuszy NKWD i pochowany w lesie katyńskim. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi, Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę, Orderem Korony Rumuńskiej, węgierskim Krzyżem Zasługi.

⁴⁴⁹ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rynkowski M.: *Od Adamczaka do Zasłony - Leksykon lekkoatletów polskich okresu międzywojennego-mężczyźni*. Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2004. s.213.

- **Foryś Czesław**

Ukończył Wydział Prawa na Uniwersytecie Warszawskim. Startował jako lekkoatleta w warszawskich klubach „Orzeł Biały” i „Warszawianka” w latach 1923–1929 specjalizując się w biegach średniodystansowych. Uczestnik Igrzysk Olimpijskich w Amsterdamie w 1928 roku⁴⁵⁰. Trzykrotnie zdobywał mistrzostwo Polski w biegu na 1.500 metrów.

Działacz lekkoatletyczny, był członkiem zarządu Polskiego Związku Lekkiej Atletyki w okresie międzywojennym w latach 1929–1939. Po II wojnie światowej pełnił funkcję wiceprezesa PZLA w latach 1945–1949, a w latach 1949–1965 prezesa.

Fot. Zebranie zarządu PZLA: prezes Wacław Znajdowski (1), wiceprezes kapitan Jerzy Misiński (2), major Józef Szkolnikowski (3), Frenkiel (4), Aleksander Szenajch (5), kapitan Czesław Mierzejewski (6), major Jan Lępkowski (7), Weintal (8), Czesław Foryś (9) (zbiory NAC)

- **Wiśniewski Jan, Kanty, Józef**

Urodził się w 1904, w rodzinie ziemiańskiej jako syn Ludwika i Stanisławy z Babczyńskich. Jego ojciec prowadził praktykę lekarską w Jadowie, był działaczem Związku Ludowo-Narodowego i posłem tej partii na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej II kadencji. Wiśniewscy byli właścicielami majątku ziemskiego Ulasek k. Tłuszcza. Ukończył studia na Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie, oraz na uniwersytecie Harvarda w USA. Przed II wojną światową pracownik naukowy – dr ekonomii Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Zawodnik AZS Warszawa, po zakończeniu kariery sportowej był kierownikiem sekcji lekkoatletycznej tego klubu. Na Mistrzostwach Polski w 1923 r. w chodzie na 10 km zajął 4 miejsce⁴⁵¹. Rekord życiowy w chodzie na 5km–26;34,0 min. Działacz sportowy, sędzia lekkoatletyczny. Był jednym z założycieli Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, a od 1928 wiceprezesem tego Związku. Brał udział w kampanii wrześniowej w składzie batalionu „Kłock”, pułku „Korpus Ochrony

⁴⁵⁰ Czwarty dzień Olimpiady Lekkoatletycznej. Przegląd Sportowy 1928, nr 34, s.3.

⁴⁵¹ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rynkowski M.: *Od Adamczaka do Zasłony - Leksykon lekkoatletów polskich okresu międzywojennego-mężczyźni*. Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2004. s.227.

Pogranicza” w Barnowiczach. Wzięty do niewoli rosyjskiej 18 września 1939 r. Zginął prawdopodobnie w Starobielsku⁴⁵².

Pragniemy jeszcze przedstawić sylwetki lekkoatletów, którzy w okresie międzywojennym uczestniczyli w marszach organizowanych przez Związek Strzelecki lub inne organizacje paramilitarne, a którzy nie uprawiali chodu. W 1929 r. w barwach Związku Harcerstwa Polskiego wystartowali w marszu strzeleckim Sulejówek–Belweder, lekkoatleci: Stefan Kostrzewski, Juliusz Łukaszewicz, Stefan Ołdak, Tadeusz Ptaszycki i Czesław Forys a w drużynie Związku Strzeleckiego, Ziffer Stanisław⁴⁵³.

- **Kostrzewski Stefan Franciszek**

Fot. Stefan Kostrzewski (zbiory NAC)

Lekkoatleta, dwukrotnie startował w Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu 1924 roku i w Amsterdamie 1928 roku. Swoją karierę sportową zaczął w Łódzkim Klubie Sportowym, następnie w latach 1923–1937 w okresie studiów, reprezentował barwy AZS Warszawa. Był bardzo wszechstronnym biegaczem startującym na różnych dystansach. Dwadzieścia siedem razy zdobywał tytuł mistrza Polski⁴⁵⁴.

Z wykształcenia był architektem. Walczył w kampanii wrześniowej w stopniu podporucznika. Był internowany na Węgrzech, brał udział w walkach we Francji w 1940 roku. Po zakończeniu walk we Francji ewakuował się do Anglii, gdzie wstąpił w szeregi 1 Dywizji Pancernej gen Maczka. Walcząc ponownie we Francji dosłużył się stopnia kapitana. Po zakończeniu II wojny światowej wyemigrował do Kanady i zamieszkał w mieście Cambridge. Tam

zmarł⁴⁵⁵.

- **Możdżyński (Możdźński)Tadeusz**

Urodzony w Warszawie, zawodnik Strzelca Warszawa i PZL Warszawa. Brązowy medalista w chodzie na 50 na Mistrzostw Polski w 1937. Uprawiał również boks, jeszcze w latach po II wojnie światowej. Podczas okupacji aresztowany i wywieziony w 1940 r. do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu. W latach 1941–45 pracownik przymusowy w Berlinie.

⁴⁵² Tamże. s.237.

⁴⁵³ *Z Sulejówka do Belwederu*. Stadion 1929, nr13, s. 8.

⁴⁵⁴ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: „*Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920–2007. Konkurencje męskie*”, Szczecin–Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008.

⁴⁵⁵ Tuszyński B., Kurzyński H.: *Leksykon olimpijczyków polskich. Od Chamonix i Paryża do Soczi 1924–2014*. Warszawa 2014, s. 454

PARK SZKOLNY im. SOBIESKIEGO (Agrykola ul. Myśliwiecka)
W sobotę dnia 22 sierpnia o godzinie 17³⁰ odbędą się
ZAWODY LEKKOATLETYCZNE „K. S. WARSZAWIANKA”
W PROGRAMIE MECZ na 800 METRÓW pomiędzy:
ST. KOSTRZEWSKI
(A. Z. S.)
J. KUSOCIŃSKI
(Warszawianka)
oraz inne punkty z udziałem: E. Trojanowskiego, W. Trojanowskiego, Małanowskiego, Pruszkowskiego, Petkiewicza, Skowrońskiego, Szydtowskiego, Mowackiego, Adamczyka, z A. Z. S., POLONJI, ORLA, LEGJI i innych klubów
Bilety przy kasie w cenie: Dla dorosłych zł. 1.50, dla uczniów i wojskowych gr. 75, dla osłabionych gr. 50.

Fot. Afisz zawodów lekkoatletycznych (zbiory Biblioteka Narodowa)

- **Oldak Stefan**

Fot. Oldak Stefan (zbiory PKOL)

Uprawiał wyczynowo lekkoatletykę specjalizując się w biegach średnich Wystąpił na Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu w 1924 roku⁴⁵⁶. Uczestniczył w Akademickich Mistrzostwach Świata w 1924 i 1927 roku.

Reprezentował barwy klubu sportowego „Varsovia”, a w okresie studiów „AZS” Warszawa. Czterokrotnie zdobył mistrzostwo Polski w biegach sztafetowych. Jako zawodnik „AZS” Warszawa ustanowił rekordy Polski w biegach na dystansach 800 m i 1000 m.

Ukończył Wydział Inżynierii Lądowej Politechniki Warszawskiej, Pracował w Ministerstwie Komunikacji i dyrekcji PKP. Okres okupacji spędził w Warszawie, pracując jako konduktor kolejowy. Po zakończeniu II wojny światowej pracował w PKP w Ministerstwie Komunikacji, oraz na Politechnice Warszawskiej. Był aktywnym działaczem w środowisku lekkoatletycznym, pełnił funkcję wiceprezesa PZLA.

⁴⁵⁶ *Rezultaty naszych lekkoatletów na Olimpiadzie Paryskiej*. Stadjon 1924, nr 30, s.7.

- **Lukaszewicz Julian**

Lekkoatleta, specjalizował się w biegach długodystansowych. Jako zawodnik reprezentował Polonię Warszawa. Wziął udział w Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu w 1924 r., startując drużynowym biegu na dystansie 3.000 m, razem z Stefanem Szelestowskim i Stanisławem Zifferem. Wielokrotnie zdobywał tytuły Mistrza Polski w biegach długich, trzykrotnie ustanowił rekordy Polski w biegach na dystansach od 3.000 m do 10.000 m⁴⁵⁷. W 1933 r. wystartował w Mistrzostwach Polski w chodzie na dystansie 50 km, w których zajął 4 miejsce z wynikiem 5:29;30,0 godz⁴⁵⁸.

Fot. Lukaszewicz w biegu w Białymstoku w 1937 (zbiory NAC)

⁴⁵⁷ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: „*Historia Finałów Lekkoatletycznych Mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie*”, Szczecin–Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008.

⁴⁵⁸ Chód 50 km w Łucku. Przegląd Sportowy 1933, nr 79, s.2.

Absolwent Politechniki Warszawskiej ukończył Wydział Elektryczny. W latach 1937–1939 pracował zakładach przemysłowych Centralnego Okręgu Przemysłowego. Podczas okupacji był zatrudniony w firmie inż. Meissnera, która obsługiwała elektrownię na terenie „Lager Deba”. Po wyzwoleniu w okresie sierpień 1944 r. do lutego 1945 r. pełnił funkcję zastępcy Kierownika Działu Technicznego odbudowywanych zakładów w Dębnie. W tym samym roku wyjechał z Dębny na Lubelszczyznę.

• **Szelestowski Stefan**

Fot. Szelestowski Stefan (zbiory NAC)

Stefan Szelestowski (ur. 11 listopada 1900 w Warszawie, zm. 7 października 1987 w Gniewie). Uczęszczał do Gimnazjum Rontalera w Warszawie, ukończył szkołę średnią w Żytomierzu. Służył w Legionach Polskich i uczestniczył w powstaniach śląskich. Był podoficerem zawodowym w 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego w stopniu starszego wachmistrza.

Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego. Studiował na wydziałach prawa i filozofii. Ukończył kurs szermierki w Centralnej Szkole Wojskowej Gimnastyki i Sportu w Poznaniu w 1925 r. oraz inne zagraniczne kursy instruktorskie. Był dyplomowanym instruktorem szermierki, boksu łyżwiarstwa i gier zespołowych oraz trenerem pływania i lekkoatletyki. Ukończył też szkołę filmową.

Był bardzo wszechstronnym zawodnikiem uprawiającym różne dyscypliny sportu. Jako lekkoatleta specjalizował się w biegach długich włącznie z maratonem, zdobył dwa tytuły mistrza Polski. Startował również w chodzie sportowym, którego był dużym sympatykiem. Startował na Igrzyskach Olimpijskich w 1924 w Paryżu w biegu na 5000 metrów i w biegu na 3000 metrów drużynowo (wraz z Julianem Łukaszewiczem i Stanisławem Zifferem). Szelestowski odniósł wiele sukcesów w pięcioboju nowoczesnym. Był trzykrotnym mistrzem Polski. Startował w tej dyscyplinie na Igrzyskach Olimpijskich w 1928 w Amsterdamie, zajmując 26. miejsce (wygrał wówczas bieg przełajowy).

W czasie okupacji niemieckiej prowadził w Warszawie zakład gimnastyczno-sportowy „Universal Sport”, w którym jako akompaniator był zatrudniony Stefan Kisielewski. Był żołnierzem Armii Krajowej. Po wojnie wyjechał do Gdańska, gdzie założył prywatną szkołę pływania. Organizator powojennego sportu na Pomorzu Gdańskim. Jeden z członków założycieli Gdańskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki. Prekursor

chodu sportowego na Pomorzu, pierwszy trener chodu w Gdańsku, wychowawca takich zawodników jak Franciszek Szyszko czy Jerzy Hausleber⁴⁵⁹.

Fot. Zwycięzcy biegu Belwederskiego (Stadjon 1924)

- **Ziffer Stanisław**

Fot. Ziffer Stanisław (zbiory NAC)

Lekkoatleta, uczestnik Igrzysk Olimpijskich w Paryżu w 1924 roku⁴⁶⁰. Podoficer zawodowy Wojska Polskiego. Zaginął bez wieści w czasie II wojny światowej. Istnieją przypuszczenia, że poległ w kampanii wrześniowej 1939. Był zawodnikiem „Korony” Warszawa, „Legii” Warszawa, „Wisły” Kraków i „Strzelca” Warszawa. Pięciokrotny mistrz Polski w biegach dystansowych⁴⁶¹.

⁴⁵⁹ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rynkowski M.: *Od Adamczaka do Zasłony–Leksykon lekkoatletów polskich okresu międzywojennego–mężczyźni*. Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2004.

⁴⁶⁰ *Rezultaty naszych lekkoatletów na Olimpiadzie Paryskiej*. Stadjon 1924, nr 30, s.7.

⁴⁶¹ Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rynkowski M.: *Od Adamczaka do Zasłony–Leksykon lekkoatletów polskich okresu międzywojennego–mężczyźni*. Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2004.

Przedstawiamy sylwetki dwóch osób Mariana Kurleto i Janusza Leleno, którzy mimo, że nigdy nie uprawiali chodu sportowego nierozzerwalnie w pisali się w krajobraz tej olimpijskiej konkurencji. Byli wprost zakochani w niej. A zarazem byli wielkimi patriotami walczącymi w okresie II wojny światowej o niepodległość Polski.

- **Kurleto Marian**

Fot. Kurleto Marian (zbiory NAC)

Urodził się 20 października 1893 r. w Krakowie, zamordowany 2 kwietnia 1940 w Katyniu przez NKWD. Żołnierz Wojska Polskiego w stopniu kapitana. Uczestnik wojny polsko-rosyjskiej, oficer sanitarny wojskowego szpitala w Krakowie. Lekkoatleta reprezentujący barwy Cracovii Kraków. Dwukrotny brązowy medalista Mistrzostw Polski - 1922: w biegu na 1500 metrów oraz w biegu na 5000 metrów. Członek Polskiego Komitetu Olimpijskiego i działacz Polskiego Związku Lekkiej Atletyki. We wrześniu 1924 r. został przydzielony do Oficerskiej Szkoły Piechoty na stanowisko instruktora wychowania fizycznego. Referent wyszkolenia w Komendzie Głównej Związku Strzeleckiego. Bardzo aktywny działacz w Związku Strzeleckim, redaktor w miesięczniku związkowym Strzelec, w który zamieszczał artykuły propagujące chód sportowy. Z ramienia PZLA oraz Związku Strzeleckiego odpowiadał w latach 1935-1936 za przygotowanie polskich chodźców do startu w Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie. Przed II wojną światową największy orędownik chodu w Polsce. W 1939 r. pełnił służbę w Państwowym Urzędzie Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w Warszawie na stanowisku kierownika referatu Komendy Głównej Związku Strzeleckiego. W czasie kampanii wrześniowej 1939 roku dostał się do sowieckiej niewoli. Przebywał w obozie w Kozielsku. Wiosną 1940 roku został zamordowany przez funkcjonariuszy NKWD w Katyniu i tam pochowany.

- **Leleno Janusz**

Leleno Janusz (ur. 8 lipca 1916 r. w Warszawie, zm. 17 października 2004 r.) – polski sędzia lekkoatletyczny, specjalista chodu sportowego i konkurencji rzutowych. Absolwent Technicznej Szkoły Kolejowej w Warszawie na ul. Chmielnej. Od najmłodszych lat zajmował się sportem. Najpierw uprawiał lekką atletykę w klubie warszawskim Orzeł specjalizując się w biegach sprinterskich na stadionie w Gołędzinowie. W późniejszym okresie zaczął uprawiać boks. Trenował 3 lata w klubie sportowym Polonia pod okiem Feliksa Stamma Był również skoczkiem spadochronowym, Zainteresował się także

sportem spadochronowym, w którym jako skoczek zdobył odznakę LOPP, którą dumnie nosił cały czas. Służbę wojskową odbywał w 1 Pułku Lotniczym w Warszawie.

Fot. Janusz Lelenc z Orderem Legii Honorowej (zbiory J. Galicki)

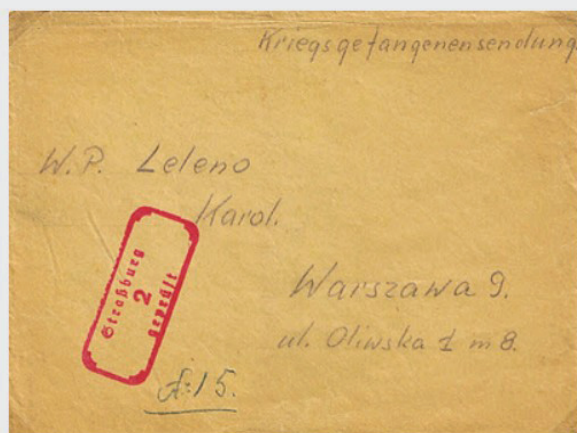
W 1937 ukończył kurs sędziego lekkoatletyki i został działaczem – sędzią i organizatorem zawodów. W 1939 r. został delegowany na ówczesne Kresy. Tam zastał go wybuch wojny. Z Suwałk do Warszawy na miejsce mobilizacji jechał osiem dni. Ze stolicy znów odbył daleką podróż aż do Tarnopola znajdując się w składzie rozproszonych oddziałów wojskowych. 18 września został aresztowany przez Sowieców i osadzony wraz z innymi żołnierzami w cegielni pod Tarnopolem. Z niewoli udało się uciec. Przedostał się do Rumunii, a następnie do Francji, gdzie wstąpił do Armii Polskiej do 1 Dywizji Grenadierów. Pan Janusz zgłosił się do niej. Przydzielono go do 2 pułku, gdzie służył jako łącznościowiec. Całą kampanię francuską odbył w szeregach tej jednostki. Po zakończeniu walk francusko – niemieckich wraz z innymi towarzyszami broni dostał się do niemieckiej niewoli. Początkowo przebywał w Strasburgu, później w innych obozach. Podczas czterech lat niewoli cztery razy uciekał. Ostatnia ucieczka 4 grudnia 1944 r. udała się. Dotarł do Szwajcarii, a stamtąd wkrótce do południowej Francji, gdzie już byli Amerykanie. Wojna jeszcze trwała. Wstąpił do w szeregi wojskowych jednostek polskich działających przy armii amerykańskiej. Został członkiem załogi czołgu Herman. W mieście Ulm zakończył służbę wojskową. W lipcu 1946 r. wrócił do Polski w stopniu plutonowego, z cenzusem. Po powrocie do kraju pracuje w Zjednoczeniu Energetycznym. A cały czas poświęca się sportowi a szczególnie lekkiej atletyce. Sędziując w Warszawie *mecz lekkoatletyczny Polska – USA miał możliwość poznawać chodźarzy prezentujący wysoki poziom sportowy. Od tego momentu chód sportowy stał się jego ulubioną konkurencją. Został jego wielkim propagatorem, uzyskał uprawnienia sędziego międzynarodowego, wykształcił wielu swoich następców – sędziów.*

3 czerwca 2004 w ambasadzie Francji w Warszawie odbyły się rocznicowe uroczystości związanymi z lądowaniem aliantów w Normandii. Uczestniczyło w nich dziesięcioro byłych **żołnierzy polskich walczących** w okresie II wojny światowej we Francji. Za szczególne zaangażowanie się w walkę o wolność Francji otrzymał najwyższe odznaczenie nadawane przez państwo francuskie Order Legii Honorowej ⁴⁶².

⁴⁶² Legia Honorowa dla chłopaka z Bródna. Nowa Gazeta Praska 2004, nr 8, s.4.

Fot. Kartka wysłana do J. Leleno

Cachet de censure "**Strassburg 2 geprüft**" frappé en rouge sur lettre adressée à Varsovie

Fot. Koperta jaką wysłał Janusz Leleno do brata Karola (zbiory J. Galicki)

W NIEDZIELE DNIA 20-GO LIPCA 1930 R. odbędzie się W PRZEMYSŁU

OKRĘGOWE ELIMINACYJNE

ZA WODY MARSZOWE

„VII. MARSZU SZLAKIEM KADRÓWKI”

NA PRZESTRZENI 42 km. WEDŁUG NASTĘPUJĄCEGO PROGRAMU:

1) O godz. 5-tej rano: Start z przed Ośrodka W.F. ul. Mickiewicza 44. — 2) O godz. 13³⁰ Strzelanie na strzelnicy Lipowica po przybyciu 1-szej drużyny. — 3) O godz. 14–15 przybywanie zawodników do mety przed Ośrodkiem W.F. — 4) O godz. 15-tej uroczyste rozdanie nagród zwyciężskim drużynom w hali krytej Ośrodka W.F.

KIER. OKR. ZARZ. W.F. i P.W.

Fotografował Jan Nurek w Przemyśle.

9039
D-9/1934

Fot. Przemyśl (zbiory Archiwum Przemyśl)

Rozdział XIII

INDEKS NAZWISK W LATACH 1904-1939

Szymański Włodzimierz

- **A**

Amon Mieczysław, ur. b.d.; kluby: Czarni Lwów (1907-1911) AZS Warszawa (1924-1925).

- **B**

Banaszkiewicz I Władysław, ur. b.d.; klub: AZS Warszawa (1924-1925).

Baran-Bilewski Jan, ur. 12.12.1895 r. Raławówka (w. lwowskie), zm. 27.01.1981 Warszawa; b.d. cm/b.d. kg; kluby: Pogoń Lwów (1913-1923), Pentatlon Poznań (1924).

Bieregowoj-Bieregowski Teodor, ur. 16.03.1908 r. Lublin, zm. 01.01.1986 Gdynia (w. gdańskie); 173 cm/65 kg; kluby: Strzelec Lublin (1931-1937), Bałtyk Gdynia (1937-1939), Kotwica Gdynia (1945-1946).

Biernacki Kazimierz, ur. 27.05.1892 r. Łęczycza (w. łódzkie), zm. 20.09.1976 Warszawa; 181 cm/68 kg; kluby: b.d. (1913-1914), AZS Warszawa (1916).

Bocian, ur. b.d.; klub: b.d. (1936).

- **C**

Cieplowski Jan, ur. b.d.; klub: Orkan Warszawa (1924).

Czech Brunon, ur. b.d.; 175 cm/72 kg; klub: Strzelec Katowice (1936-1938).

- **D**

Droździk Jan, ur. b.d.; klub: Sokół Bydgoszcz (1930-1934)

- **E**

Edwarczyk E., ur. b.d.; klub: Sokół Leszno 1933.

- **G**

Gedjan Grzegorz, ur. b.d.; 181 cm/73 kg; klub: Strzelec Janowa Dolina (1936).

Głuszcz Stanisław, ur. 13.10.1906 r. Lutobory (w.warszawskie), zm. 07.10.1992 Warszawa; 175 cm/73 kg; kluby: PZL Warszawa (1936-39), Syrena Warszawa (1947), Ogniwo Warszawa (1949-1954).

Goląb Władysław, ur. b.d.; klub: 42 Pułk Piechoty Białystok (1927-1930).

Gorecki Wł. ur. b. d.; klub: Sława Lwów 1905.

Grabowski Jerzy, ur. 16.04.1896 r. Warszawa, zm. 19.08.1981 Warszawa; 180 cm/69 kg; klub: AZS Warszawa (1916).

Grabowski Władysław, ur. b.d.; kluby: AKT Lwów (1909), Pogoń Lwów (1909-1910).

Grajda Lucjan, ur. 23.12.1911 r. Warszawa ; 176 cm/52 kg; klub: Strzelec Warszawa (1932-1936).

Grechuta Władysław, ur. 28.09.1908 r. Zamość (w. lubelskie) ; 180 cm/67 kg; kluby: Strzelec Lublin, Flota Gdynia (1937-1938) (jeden start w chodzie, MP 50 km).

Grodzki Roman (Cyprian Maria Grodzki), ur. 20.01.1908 r. Warszawa. zm. 19 marca 2000; 168 cm/53 kg; kluby: AKS Warszawa (1926-1931).

• **J**

Jajus Jerzy, ur. 1889 r.; klub: Pogoń Lwów (1910-1911).

Jarmołyszko Aleksander, ur. 18.02.1906 r.; 172 cm/76 kg; kluby: YMCA Białystok (1925-26), Jagiellonia (Białystok (1927-1939).

• **K**

Kaczmarczyk Józef, ur. 02.05.1900 r.; 173 cm/65 kg; kluby: Diana Katowice (1925), Polonia Warszawa (1926-1934).

Karczewski Zdzisław, ur. 22.03.1903 r.; 175 cm/67 kg; kluby: Warszawianka (1921-1922), AZS Warszawa (1923-1928).

Karpowicz Jan, ur. 20.05.1899 r.; klub: niestowarzyszony - Łódź (1931).

Klaus Franciszek, ur. b.d.; klub: Sława Lwów (1905).

Kohutek Ludwik, ur. 30.07.1902 r.; klub: AZS Wilno (1931).

Krawczyk Marian, ur. b.d.; 179 cm/67 kg; klub: Polonia Bydgoszcz (1935) .

Krzyczkowski Kazimierz, ur. 14.12.1913 r. Warszawa, zm. 14.09.1944 Warszawa; 172 cm/56 kg; kluby: Strzelec Warszawa (1929-1937) .

Kuchar Tadeusz, ur. 13.04.1891 r. Kraków, zm. 05.04.1966 Warszawa; klub: Pogoń Lwów (1908-1912).

Kwaśniak, ur. b.d.; b.d. cm/b.d. kg; klub: b.d (1937).

• **L**

Lech Kazimierz, ur. b.d.; kluby: Kazimierz KSZZ Mała Dąbrówka (1926-29), Policyjny KS Katowice (1930).

Lis Antoni, ur. 19.01.1913 r. Kanina (w. krakowskie); 180 cm/71 kg; klub: Strzelec Bydgoszcz (1933 -1935).

• **Ł**

Łukaszewicz Henryk, ur. 21.10.1904 r. zm 19.10.1953; klub: Jagiellonia Białystok (1933).

• **M**

Magienta Stanisław Józef, ur. 08.11.191 r. Warszawa; 181 cm/79 kg; klub: Strzelec Warszawa (1932-1936).

Maik Tadeusz ur. b.d.; klub: Sokół Leszno (1932-1933).

Markowski, ur. b.d.; klub: b.d (1935).

Marynowski Jan, ur. 23.04.1911 r. Proszowice (w. kieleckie), zm. 07.08.1956 Proszowice (w. kieleckie); 175 cm/65 kg; kluby: WKS Kielce (1935-36), Warszawianka (1937-1939), Wisła Kraków (1946-1947).

Mienzla, ur. b.d.; klub: Strzelec Białystok (1930).

Misiński Jerzy, ur. 22.05.1892 r. Pistryń Galicyjski (w. stanisławowskie), zm. 29.05.1944 Flossenbttg (Niemcy); 164 cm/68 kg; kluby: Sokół Lwów (1904-1905), Towarzystwo Zabaw Ruchowych Stryj (1906-10), Pogoń Lwów (1910-1918), WKS Warszawa (1920-1921), Pogoń Lwów (1922), Legia Warszawa (1923-1926).

Mostowy Józef, ur. b.d.; klub: Sława Lwów (1906).

Możdżyński Henryk, ur. 12.11.1914 r. Warszawa, zm. 25.05.1945 Dachau (Niemcy); 174 cm/68 kg; kluby: Strzelec Warszawa (1932-38), Polonia Warszawa (1938).

Możdżyński Tadeusz, ur. 24.09.1916 r. Warszawa; 165 cm/60 kg; kluby: Strzelec Warszawa (1934-1937), PZL Warszawa (1937-38).

• **N**

Napieraj, ur. b.d.; klub: b.d.(1934).

Nowak Aleksander, ur. b.d.; klub: AZS Poznań (1938).

• **O**

Orzechowski Eugeniusz, ur. b.d.; klub: ŻAKS Wilno (1931).

• **P**

Piaskowski Wacław, ur. 16.09.1903 r. Grodzisk Wlkp. (w. poznańskie), zm. 13.12.1982 Poznań; 176 cm/65 kg; klub: Hipolit Cegielski Poznań (1935-1947) .

Powierza Kazimierz, ur. 11.01.1912 r. Warszawa, zm. 01.08.1986 Warszawa; 174 cm/65 kg; kluby: Strzelec Warszawa (1931-32), Pocztowy KS Warszawa (1933-1936).

Prasalek, ur. b.d.; klub: AZS Warszawa (1916).

Prokopowicz, ur. b.d.; 176 cm/75 kg; klub: Strzelec Janowa Dolina (1936).

Ptaszycki Tadeusz, ur. 01.02.1908 r. Sankt Petersburg (Rosja), zm. 05.04.1980 Kraków; b.d. cm/b.d. kg; kluby: Orzeł Warszawa (1924-25), AZS Warszawa (1930).

• **R**

Roguski Henryk, ur. 15.01.1912 r. Warszawa, zm. 02.03.1981 Warszawa; 176 cm/70 kg; kluby: Policyjny KS Katowice (1928), Strzelec Warszawa (1932), Pocztowy KS Warszawa (1933), Strzelec Warszawa (1934) .”

Rytko, ur. b.d.; klub: b.d. (1936).

• **T**

Teichen Henryk ur. 5.08.1904 r. Kraków zm. 1940 Kozielsk; klub: Cracovia Kraków (1925).

• **S**

Schuman, ur. b.d.; klub: b.d. (1936).

Scherautz (Szerauc) Leopold, ur. 1890 r.; 177 cm/66 kg; kluby: Pogoń Lwów (1906), Czarni Lwów (1907-08).

Sikora, ur. b.d; klub: b.d. (1936).

Sitko Stanisław Engelbert, ur. 13.11.1913 r. Mikotów (w. śląskie), zm. 14.10.1988 Czeladź (w. katowickie); 177 cm/67 kg; kluby: Strzelec Katowice (1936), WKS Bielsko (1937), KPW Katowice (1939).

Stryczyński Edmund, ur. b.d., klub: Warta Poznań (1933-1936)

Strzałkowski Julian, ur. 05.07.1909 r. Łę kobudy (w. białostockie), zm. 24.12.1969 Białystok; 170 cm/69 kg; kluby: 42 Pułk Piechoty Białystok (1927-51), Jagiellonia Białystok (1932-36).

Suchcicki Zygmunt, ur. b.d.; klub: AZS Warszawa (1923-24).

Szelestowski Stefan, ur. 11.11.1900 r. Warszawa, zm. 07.10.1987 Gniew (w. gdańskie); 176 cm/67 kg; klub: Polonia Warszawa (1923-30).

Szembek Zygmunt, ur. b.d., zm. 05.01.1945 Mauthausen (Austria); klub: Cracovia (1925).

• Ś

Śliwiński Marian, ur. 20.06.1919 r. Ostrowiec Św. (w. kieleckie), zm. 22.09.1985 Ostrowiec Św. (w. kieleckie); 170 cm/57 kg; kluby: Strzelec Ostrowiec Sw. (1938), Stal Ostrowiec Św. (1946-56).

• W

Wawelberg Jan, Kazimierz, Edward, ur. b. d.: klub: Polonia Warszawa (1923).

Wiśniewski Jan, ur. 16.10.1904 r. Jadów (w. warszawskie), zm. 1939 prawdopodobnie w ZSRR; klub: AZS Warszawa (1923-24).

Wudkiewicz Maksymilian, ur. 11.10.1893 r. Lwów, zm. 22.02.1919 Wołczuchy (w. lwowskie); 194 cm/68 kg; kluby: Sokół Lwów, Czarni Lwów (1913-14) .

• Z

Zajączkowski Zygmunt, ur. 31.01.1897 r. Sędziszów (w. kieleckie), zm. 25.04.1959 Warszawa; klub: Orkan Warszawa (1921-24).

Zawar, ur. b.d.; klub: b.d. (1908).

Zwoleński Henryk, ur. b.d.; klub: Pogoń Lwów (1909-11).

• Ż

Żurowski Józef, ur. b.d.; klub: b.d. (1927).

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA

I. Źródła archiwalne:

- Archiwum Państwowe w Kaliszu.
- Archiwum Państwowe w Poznaniu.
- Zbiory Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej.
- Zbiory Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Adama Asnyka w Kaliszu.
- Książnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu.
- Zbiory Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu.
- Universitätsbibliothek der Humboldt-Universität w Berlinie.

II. Źródła drukowane:

- I Polski Rocznik Sportowy 1925. Związek Polskich Związków Sportowych. Warszawa 1925.
- Nowa encyklopedia powszechna PWN 1996.
- Księga Pamiątkowa Powstańców i Wojaków, Bydgoszcz 1925.
- Złota Księga Sokoła Poznańskiego, Poznań 1936.

III. Literatura:

- Biczysko G.: Turystyka i krajoznawstwo w Związku Harcerstwa Polskiego w II Rzeczypospolitej. Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Seria: Kultura Fizyczna 2011.
- Biernacki K.: Jak zwyciężać w chodzie. Związek Sportowy Słuchaczy Politechniki. Warszawa 1917.
- Biernacki K.: Młodzież polska a igrzyska olimpijskie. Księgarnia Gebethnera i Wolffa. Kraków 1916.
- Bohatkiewicz J.: Oflag II B Arnswalde, Wyd. Książka i Wiedza, 1974.
- Cendrowski Z. : 50 – lecie Szkolnego Związku Sportowego, biuletyn ZG SZS Warszawa, 2002.
- Dręgiewicz T., Polakiewicz S., Wacek R.: Księga pamiątkowa Pogoń Lwów 1904-1939. Lwów 1939.
- Drozdek-Małołepsza T., Małołepszy T., Bakota D.: Marsz na Polską Górę jako przykład zawodów wojskowo-sportowych na Wołyniu (1934-1939). Prace naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie 2018

- Dyląg D.: Marsz zimowy „Huculskim Szlakiem II Brygady Legionów Polskich” 1934–1939. Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna 2013
- Górko J.: Medale i rekordy. Białostocki Ośrodek Sportu i Rekreacji. Białystok 2017.
- Karczmarz A. :Wzwyż i w dal bez rozbiegu. Magazyn lekkoatletyczny. Kobyłka, lipiec – sierpień 2010.
- Kisiel J. Dajerling L., Szymański W.: Chód sportowy w meczach lekkoatletycznych w latach 1922-2015. Kalisz 2016.
- Kłóś Cz.: Podręcznik ćwiczeń prostych. Lekka Atletyka. Oberhausen 1910.
- Kolbuszewska J. (Uniwersytet Łódzki): Polki na uniwersytetach - trudne początki [w:] Sensus Historiae ISSN 2082-0860; Vol.XXVI (2017/1).
- Kollosche J.: 100 Jahre Leichtathletik in Deutschland, Gehen Manner und Frauen, Band 15.
- Kollosche J.: 100 Jahre leichtathletik in Deutschland, Gehen Manner, Band 14.
- Kulesza J.: Podziemny futbol 1939-1944. Warszawa 2012. Vizja Press&IT
- Kurzyński H., Pietkiewicz St., Rozum J., Wołejko T.: Historia finałów lekkoatletycznych mistrzostw Polski 1920-2007. Konkurencje męskie. Szczecin – Warszawa: Komisja Statystyczna PZLA, 2008.
- Kurzyński H., Stefana Pietkiewicz St., Rynkowski M.: Osiągnięcia polskiej lekkiej atletyki w 20-leciu międzywojennym 1920 – 1939. Bilans w konkurencjach mężczyzn. PZLA Warszawa 2000.
- Kurzyński H., Stefana Pietkiewicz St., Rynkowski M.: Leksykon polskich lekkoatletów dwudziestolecia międzywojennego, mężczyźni „Od Adamczaka do Zasłony”. PZLA Warszawa 2004.
- Laskowski K.: Dziesięć sportów dla młodzieży”, Warszawa 1912 , s. 219–224.
- Laurentowski F.: Z mojej pracy szkolnej 1928-1932 oraz wspomnienia z Oflagu IIc Woldenberg-Dobiegiewe 1941-1943.
- Lenanartz B.: Historische Ecke, s. 26.
- Matuchniak-Krasuska A.: Oflag II C Woldenberg–analiza socjologiczna enklawy wojennej. Opuscula Sociologica, 2014.
- Moc L.: 100 let Československé sportovní chůze. Praha 1989.
- Saja P.: Przygotowanie wojskowe młodzieży szkolnej i obozy letnie przysposobienia wojskowego ogólnego męskiego na Pomorzu pod koniec lat dwudziestych i w latach trzydziestych XX wieku. Wojskowe Biuro Historyczne 2019.
- Spraw. Wyd. I LKS „Czarni” Lwów za lata 1912–1913, Lwów 1913.
- Strękowski Z.: Mój pobyt w obozie jenieckim “Oflag VII A Murnau” 25. IX. 1939 - 29. IV. 1945.
- Tuszyński B., H. Kurzysński H.: Leksykon Olimpijczyków polskich 1924–2006, Fundacja dobrej książki.
- Zaborniak S.: Lekkoatletyka na ziemiach polskich w latach 1867 - 1918, Rzeszów 2004, s. 22-25

Bibliografia

- Zaborniak S.: Lekkoatletyka w działalności Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w latach 1919-1939. Rzeszów 2004. s.10 - 18.
- Zaborniak S.: Sportowe organizacje studenckie Lwowa i Krakowa działające przed rejestracją Akademickiego Związku Sportowego w 1909 r., Rzeszów 2004. s.20.
- Zaborniak St.: Rozwój chodu sportowego kobiet w Polsce w latach 1926–2004. Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2008.
- Zaborniak St.: Z tradycji chodu sportowego od Tadeusza Kuchara do Roberta Korzeniowskiego (1904-2004). PWSZ Krosno 2008.

IV. Prasa

- Der Oberschlesische Kurier 1936.
- Der Oberschlesische Wanderer 1939.
- Dziennik Bydgoski, 1935.
- Dzień Bydgoski, 1933.
- Gazeta Krakowska z Korespondencją Wyborczą.
- Gazeta Lwowska 1906.
- Gazeta Lwowska 1909 -1911.
- Gazeta Współczesna 2020.
- Głos Narodu 1906.
- Gонец Wielkopolski 1930.
- Ilustrowany Kurier Codzienny 1933.
- Kolarz Polski 1926.
- Kurier Poznański 1936.
- Kurier Warszawski 1923 -1937.
- Kurjer Lwowski 1906 - 1920
- Kurjer Polski 1916.
- Kurjer Sportowy 1925.
- Kurjer Wileński 1921.
- Lekka atletyka 1957 -1969.
- Litzmannstädter Zeitung 1941.
- Lot Polski 1931
- Nowa Gazeta Praska 2004.
- Nowa Reforma 1906.
- Nowiny Codzienne 1933.
- Orędownik Wrzesiński 1920.
- Polska Zachodnia 1933,
- Przegląd Sportowy 1922- 2019.
- Przewodnik Gimnastyczny “Sokół” 1939.
- Raz, Dwa, Trzy. 1932.

- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 1930 r. o Państwowej Odznace Sportowej. Monitor Polski 1930.
- Ruch 1906.
- Siedem Groszy 1934-1939.
- Słowo Polskie 1905 -1920.
- Sport Ilustrowany 1924.
- Sport Polski 1918.
- Sport Pomorski 1925.
- Sport: tygodnik ilustrowany 1924.
- Sportowiec 1923-1924.
- Stadjon 1924.
- Strzelec 1926-1939
- Tygodnik Ilustrowany 1916.
- Tygodnik Sportowy 1921-1930.
- Victorian Race Walking Club 2003.
- Warschauer Zeitung 1943.
- Wojskowy Rocznik Sportowy na rok 1922
- Żołnierz Polski 1928.

IV. Strony internetowe

- http://www.1944.pl/miasto_ruin_marymont

